

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
SOCIALINĖS POLITIKOS FAKULTETO
PSICHOLOGIJOS KATEDRA**

ELŽBIETA RAPCEVIČ
SOCIALINĖS PSICHOLOGIJOS STUDIJŲ PROGRAMA

**LAISVĖS ATĖMIMO BAUSMĘ ATLIKUSIŲ ASMENŲ SOCIALINĖS
INTEGRACIJOS KOKYBINĖ ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. R. Bandzevičienė

Vilnius, 2008

TURINYS

PRATARMĖ	3
1 . NUTEISTŪJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS SAMPRATA	4
1.1. Socialinės integracijos sąvoka	4
1.2. Nuteistųjų integracijos problemos	6
1.3. Integracijos skatinimo priemonės	15
2. FENOMENOLOGINĖS ANALIZĖS METODAS	17
2.1. Giorgi metodas	18
3. NUTEISTŪJŲ INTEGRACIJOS FENOMENOLOGINĖ ANALIZĖ	20
3.1. Tyrimo tikslai ir uždaviniai	20
3.2. Tiriamieji	20
3.3. Duomenų rinkimo būdas	21
3.4. Atvejo D. I. fenomenologinė analizė	22
3.4.1. Interviu įrašo protokolas	22
3.4.2. Teksto perrašymas trečiuoju asmeniu	24
3.4.3. Transformacija: subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą ..	26
3.4.4. Transformuotų elementų reikšmių sintezė	29
3.5. Visų grupės atvejų fenomenologinė analizė	30
3.5.1. Kiekvieno dalyvio duomenys	31
3.5.2. Bendras patyrimo apibrėžimas	38
3.5.3.1. Atskiri patyrimo aspektai ir jų apibūdinimas	39
3.6. Galutinis fenomeno apibrėžimas	47
4. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	47
IŠVADOS	50
LITERATŪRA	51
SANTRAUKA	56
SUMMARY	57
PRIEDAI	58

PRATARMĖ

Nuteistųjų socialinės integracijos problema visuomenei tampa viena aktualiausių. Kalėjimų Departamento duomenimis 2006 m. pradžioje kalinčių nuteistųjų Lietuvoje buvo maždaug 8 tūkstančiai. Dauguma nuteistųjų įkalinimo įstaigose bausmes atlieka po kelis kartus.

Nuteistieji, ilgą laiką gyvenę izoliuotai, išėję į laisvę patiria daug problemų. Nesprendžiant jų, didėja nusikaltimų recidyvo tikimybė. Todėl labai svarbu sukurti tokią nuteistųjų resocializacijos ir ugdymo sistemą, kuri padėtų nuteistiesiems geriau suvokti visuomenės pokyčius ir atsižvelgti į jų ypatumus, įgalintų juos spręsti būsto, darbo problemas, teiktų moralinę, socialinę bei psichologinę pagalbą, rūpintųsi, kad jie galėtų tinkamu būdu realizuoti savo teises, dalyvautų saviraiškos, savęs aktyvinimo bei bendruomenės veikloje.

Pastaruoju metu, atsižvelgiant į vieną iš valstybės socialinės politikos prioritetų – mažinti socialinę rizikos grupių atskirtį, rengiama ypač daug projektų ir programų, skirtų nuteistų asmenų socialinės įterpties galimybėms vystyti. Daugėja ir socialinių tyrimų apie nuteistųjų resocializacijos problemas. Tačiau kaip patys nuteistieji patiria ir išgyvena savo sugrįžimą į laisvę, ką jiems reiškia tas „kelias namo“, nėra bent kiek plačiau tyrinėti klausimai. Tarsi patys nuteistieji būtų tik nebylūs stebėtojai, paklūstantys reabilitacijos sumanytojų valiai. Vienas iš galimų būdų pažinti tokį subjektyvų patyrimą – fenomenologinė šio reiškinių analizė. Šiame darbe ir siekiama, pritaikius fenomenologinės analizės metodą, *atskleisti subjektyvų nuteistųjų integracijos patyrimą, aprašyti jį, išskiriant svarbiausius jo komponentus*. Tikimasi, kad tokiu būdu pavyks *įžvelgti subjektyviai reikšmingas integracijos problemas, jos paskatas ir kliūtis*. Taip pat keliamas klausimas, ar *objektyvi, socialiai pripažįstama nuteistųjų integracijos realybė, jos problemos ir siekiniai sutampa su subjektyviai pačių nuteistųjų suvokiama ir išgyvenama realybe?* Atsižvelgiant į fenomenologinio metodo ypatingumą nedaroma jokių išankstinių prielaidų.

Darbe yra pristatoma socialinės integracijos samprata, pagrindinės nuteistųjų integracijos problemos. Tai – „objektyvi“, stebėtoju prieinama informacija, paremta empiriniais kiekybiniais tyrimais ir skaičiavimais. Kitame skyriuje supažindinama su fenomenologinės analizės metodu. Trečiasis skyrius skirtas kokybiniam nuteistųjų integracijos patyrimo tyrimui, kai pritaikant Giorgi (1983, 1985, 1989) metodiką yra analizuojamas ir aprašomas šis fenomenas.

1. NUTEISTŪJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS SAMPRATA

1.1. Socialinės integracijos sąvoka

Išėjęs į laisvę, buvęs kalinys dėl subjektyvių ir objektyvių priežasčių tampa visuomenės problema: neturi darbo, būsto, jo išsilavinimas dažniausiai yra menkas, o artimieji dažnai nutraukia ryšius su buvusiu kaliniu. Atlikusio bausmę asmens psichologinė būseną yra nestabili, dėl ko jo padėtis tampa dar sudėtingesne. Todėl tikėtina, kad nesulaukęs tinkamos pagalbos, buvęs kalinys įvykdys naują nusikaltimą. Kad taip neatsitiktų, būtina sąlyga yra buvusio nuteistojo sėkminga adaptacija visuomenėje. **Individo adaptacija** apibūdinama kaip individo siekių, lūkesčių derinimas su jo galimybėmis ir su visuomenės lūkesčiais bei reikalavimais. Reikia pažymėti, kad kalinių adaptacijos sunkumai ne visada yra tik individo problema, reikia atsižvelgti ir į socialinį kontekstą (Kasatkina ir kt., 2003).

Pavykusių adaptacijos formą galima laikyti **integracija**: integracija įvyksta tada, kai individas pasiekia tokį socialinį statusą, kokio trokšta, individo teistumas visuomenės akyse tarsi išnyksta, individas ir visuomenė ištrina šį faktą. Integracija priklauso nuo dviejų faktorių: individo motyvacijos ir visuomenės požiūrio; tam, kad integracija pavyktų, visuomenė turi sudaryti kuo palankiausias sąlygas integracijai.

Socialinė integracija – tai veiksnių ir priemonių sistema, kuri padeda asmeniui ugdyti bei atstatyti gebėjimus susikurti socialinę gerovę, tapti visaverčiu visuomenės nariu (Zaivej, 2007). Susiaurinant, – tai procesas, kurio metu buvęs nuteistasis naujomis gyvenimo sąlygomis įtraukiamas į visavertį socialinį gyvenimą jam padedant įveikti bei pašalinti su įkalinimu susijusius socialinius padarinius ir prietarus, vadinamas **socialine reintegracija** (Braslauskienė, 2004).

Kalbant apie socialinę integraciją, vertėtų paminėti ir socializacijos terminą, kadangi vykstant integracijai, atlikęs bausmę asmuo taip pat susiduria su visuomenės susikurtais elgesio modeliais ir taisyklėmis. **Socializacija** – tai procesas, kurio metu žmogus perima vertybes, normas, elgesio vaidmenis ir modelius, būdingus tai visuomenei, kurioje jis gyvena. Analizuojant socializaciją, išskiriami sociologiniai ir psichologiniai aspektai.

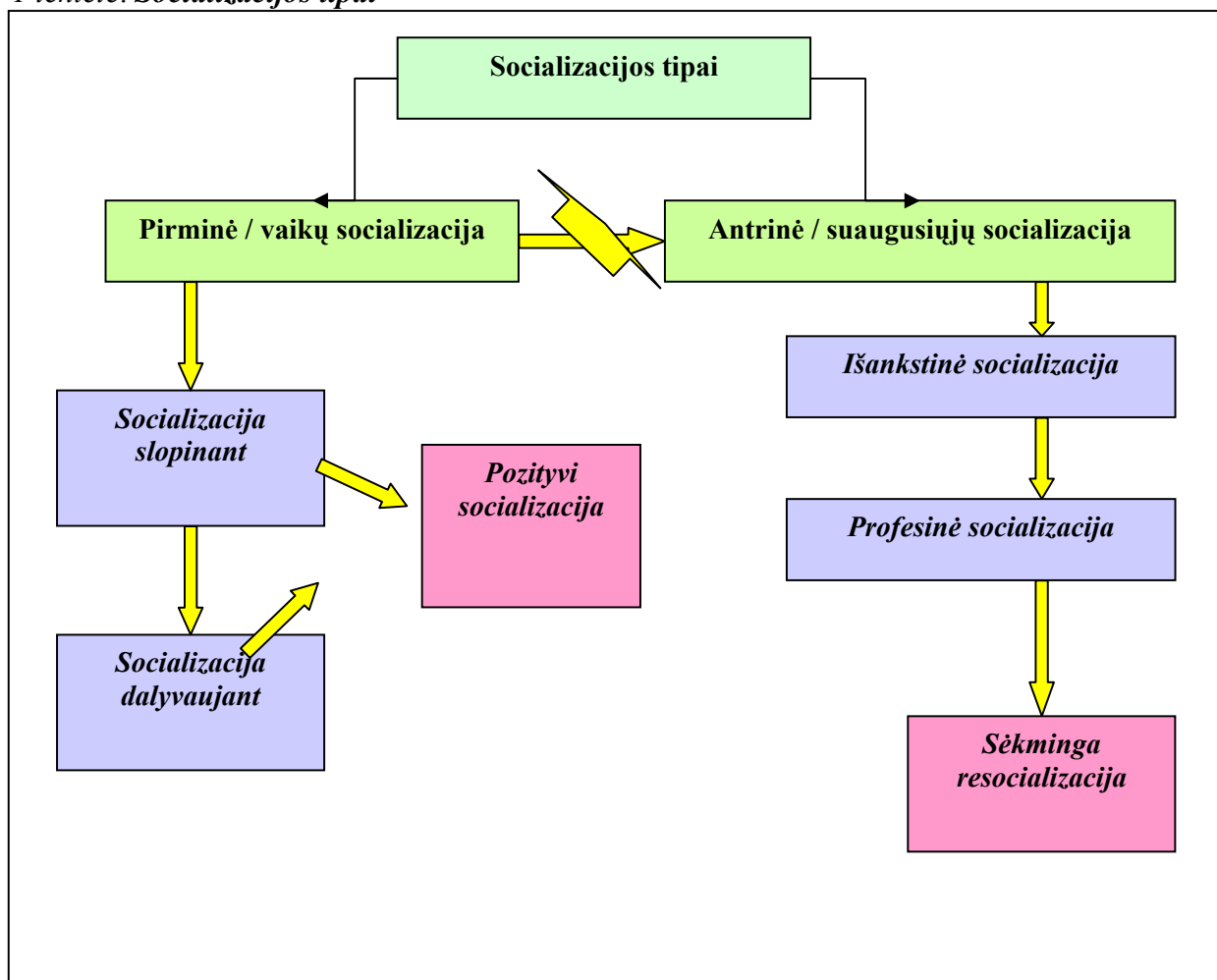
Socializacija sociologiniu požiūriu yra itin sudėtingas, visą laiką trunkantis procesas, kurio metu žmogus, veikiamas aplinkos ir pats dalyvaudamas įvairiarūšėje veikloje, laipsniškai perima tai visuomenei, kuriai pats priklauso, būdingas vertybes, socialinio elgesio normas, materialinį pasaulį, veiklos ir bendravimo su kitais būdus, užtikrinančius jo aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime (Žemaitytė, 2004).

Psichologiniu požiūriu socializacija suprantama kaip poreikių formavimo ir tvarkymo procesas, kurio esmė – visuomenėje priimtinas šių poreikių tenkinimo būdas. Socializacijos metu formuojasi ir keičiasi individo asmenybė. Žmogus ne tik prisitaiko prie aplinkos, bet ir turi jai

įtakos, keisdamas bei formuodamas tikrovę pagal savo poreikius (Žemaitytė, 2004). Resocializacijos proceso metu pažeidėjui stengiamasi grąžinti jo, kaip visuomenės nario, vertę ir padėti jam grįžti į jo paties atstumtą visuomenę.

Zaivej, (2007) išskiria du socializacijos tipus, pirmam tipui priskiriama pirminė/ vaikų socializacija, antram – antrinė/ suaugusiųjų socializacija (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Socializacijos tipai*

Apibendrinant galima pasakyti, kad adaptacijos, integracijos ir reintegracijos bei socializacijos terminai yra glaudžiai susiję tarpusavyje. Socializacija – būtinas procesas einant link integracijos, kadangi jo metu žmogus perima vertybes, normas, elgesio vaidmenis ir modelius, būdingus tai visuomenei, kurioje jis gyvena, arba kitaip tariant, pradeda iš naujo gyventi. Tik derinant socializacijos procesą su adaptacija, kuri apibūdinama kaip individo siekių, lūkesčių derinimas su jo galimybėmis ir su visuomenės lūkesčiais bei reikalavimais, galima integracija. Integracija – tai pavykusi adaptacijos forma, kai buvęs nuteistasis pasiekia tokį socialinį statusą, kokio trokšta, yra įtraukiamas į visavertį socialinį gyvenimą, jam padedant įveikti bei pašalinti su įkalinimu susijusius socialinius padarinius.

1.2. Nuteistųjų integracijos problemos

Nuteistųjų reintegracija į visuomenę vyksta 2 etapais:

1. įkalinimo įstaigoje jie rengiami išeiti į laisvę;
2. jiems padedama prisitaikyti prie aplinkos sąlygų ir surasti būdų bei priemonių apsigyventi, įsidarbinti ir pasijusti visaverčiu visuomenės nariu (Vaicekauskienė, 2002).

Dermontas ir kt. (2002), atlikę tyrimą išsiaiškino įkaltų asmenų išgyvenimus. Pagal reikšmingumą jie suskirstyti į:

- Išgyvenimus, susijusius su laisvės netekimu;
- Išgyvenimus, patirtus dėl išsiskyrimo su šeima;
- Išgyvenimus dėl šeimos sukūrimo;
- Išgyvenimus dėl ateities (t.y. jaudinamasi kaip ir kur gyventi, kaip įsigyti būstą atlikus bausmę bei susirasti darbą);
- Išgyvenimus dėl tobulinimosi ir saviuoklos;
- Išgyvenimus dėl asmeninių, individualių problemų.

Pagal Vaicekauskienės (2002) tyrimo duomenis, bendra savo reintegracijos sėkme tiki 47,9 proc. nuteistųjų respondentų, 10,4 proc. visai ja netiki (daugiausia nebe pirmą kartą paleisti iš įkalinimo įstaigų), o 41,7 proc. respondentų dvejoja ir tai sieja su dviem pagrindiniais dalykais:

- 1) įsidarbinimu;
- 2) valstybės bei artimųjų pagalba.

Pakalkaitės (2003) tyrimų rezultatai yra panašūs:

- 3,1 proc. nuteistųjų mano, kad jie jau yra integravęsi į visuomenę;
- 47,9 proc. tiki turį integravimosi galimybę;
- 10,4 proc. nebetiki socialinės reintegracijos į visuomenę sėkme;
- 38,6 proc. dar dvejoja.

Taigi, dar kalintys asmenys jaudinasi dėl ateities ir integracijos problemų, kurios laukia išėjus iš įkalinimo įstaigos.

Savo darbe apžvelgsime bei tyrinėsime antrąjį reintegracijos etapą, su kuriuo susiduria jau atlikę bausmę ir į laisvę išėję asmenys. Paleisto iš įkalinimo įstaigos asmens adaptacinis laikotarpis dažniausiai trunka iki 3 metų, sunkiausias periodas – nuo 3 iki 6 mėnesių. Būtent šiuo laikotarpiu reikalingas intensyviausias darbas su išėjusiu į laisvę asmeniu. (Чуфаровски, 1995)

Savo darbe norėtume plačiau apžvelgti problemas, su kuriomis dažniausiai susiduria asmenys, paleisti iš įkalinimo įstaigų. Socialiniai tyrimai rodo, kad tai yra:

- 1) kontaktų su šeima atstatymas,

- 2) įsidarbinimo sunkumai,
- 3) recidyvizmo rizika,
- 4) stigmatizacija,
- 5) priklausomybės,
- 6) būsto problemos.

Panagrinėsime jas detaliau.

Kontaktų su šeima atstatymas. Pakalkaitės (2003) tyrimas parodė, kad išėjusių į laisvę nuteistųjų požiūris į socialinę integraciją priklauso nuo jų teistumų skaičiaus. Nebe pirmą kartą išėjusieji į laisvę prisimena buvusią patirtį. Tarp jų yra 5 kartus daugiau neturinčių vilties ir nėra nė vieno, manančio, kad jam pavyko integruotis. Pasak Lynch et al. (2001), vidutinis kalėjimo laikas dabar yra 2,4 metų, t.y. 7 mėnesiais daugiau nei prieš dešimtmetį. Jų atlikti tyrimai rodo, kad ilgesnis kalinimo laikotarpis glaudžiai siejasi su retėjančiu kontaktų palaikymu su šeimos nariais, t.y. kontaktu, kuris yra lemiamas veiksnys siekiant reintegracijos.

Tuo pačiu, nemažai tyrimų (Adams and Fischer 1976; Arditti 2003; Glaser 1969; Hairston 2002; Holt 1972; Klein, Bartholomew, ir Hibbert 2002; Ohlin 1954) įrodo, kad kontaktų palaikymas su šeimos nariais kalėjimo metu ženkliai sumažina recidyvizmo tikimybę. (Naser, Hart, Visher, 2006) O, pasak Navaičio (2002), nutrūkę šeimos ryšiai dažnai tampa psichologine neatsakingo ar net pakartotino nusikalstamo elgesio prielaida.

Grounds et al. (2003) Šiaurės Airijoje atliko tyrimą su ilgą laiką kalinčiais asmenimis. Jie apklausė 18 vyrų, kurių kalėjimo vidurkis buvo 11 metų (svyravo nuo 5 iki 18 metų). Dauguma jų buvo įkalinti jauno amžiaus, daugiausia dvidešimties. Tyrimo rezultatai parodė, kad ilgai kalėję asmenys po paleidimo namuose jautėsi kaip svetimi, kadangi kalėjimo patirtis pakeitė juos. Jie turėjo gilių problemų dėl atšalusių santykių su šeimos nariais.

Buvusio kalinio situaciją paaštrina socialiniai ir psichologiniai sunkumai. Daugelis ilgiau, ar net vieną kartą kalėjusių būna praradę socialinius ryšius, šeimas ir artimuosius, specifinis jų kontaktų tinklas apsiriboja asocialiais asmenimis, praėjusiais tą pačią mokyklą. Be to, skyrybų tikimybė auga proporcingai kalėjimo laikui (Lynch et al., 2001). 1997 metų tyrimo duomenimis, išsiskyrė 16 proc. nuteistųjų, kurių bausmės laikas buvo iki vienerių metų, 17 proc. nuteistųjų, kurie buvo įkalinti nuo 1 iki 5 metų, o tų, kurie kalėjo virš 5 metų – 20 proc. Tačiau, nėra žinoma, ar kontaktai su šeimos nariais retėja dėl to, kad kaliniai ir šeimos nariai nenori palaikyti ryšių, ar todėl, kad laisvės atėmimo politika riboja prieigą. Pavyzdžiui, jei asmuo yra įkalintas pataisos namuose, kurie yra toli nuo jo gyvenamosios vietos, ar jei telefonas ar kitos bendravimo privilegijos yra suvaržytos, tai gali neigiamai paveikti santykius su šeimos nariais.

Ilgesnis įkalinimo laikotarpis glaudžiai siejasi su retėjančiu įkalinimo asmens kontaktų palaikymu su šeimos nariais, kurie yra lemiamas veiksnys siekiant reintegracijos. Nėra žinoma, ar kontaktai su šeimos nariais retėja dėl laisvės atėmimo politikos, ribojančios prieigą, ar dėl nuteistojo ir jo šeimos narių nenoro palaikyti ryšius. Asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų santykiai su artimaisiais yra svarbus veiksnys, padedantis sėkmingai integruotis į visuomenę, todėl labai svarbu skatinti nuteistojo ryšių palaikymą su šeima viso kalėjimo laikotarpiu.

Isidarbinimo sunkumai. Praktika rodo, kad daugelis nuteistųjų, išėję į laisvę sunkiai įsidarbina bei adaptuojasi rinkoje. Jie susiduria su įvairiausiomis įsidarbinimo problemomis, negatyviu visuomenės požiūriu, pačių buvusių nuteistųjų nenoru keistis ir lanksčiai prisitaikyti prie esamos situacijos (Keblerienė, 2005). Dauguma darbdavių atsargiai žiūri į asmenų iš įkalinimo įstaigų įdarbinimą ir dažnai susieja kriminalinę praeitį su padidinta vagystės rizika, fiziniu pavojumi, psichotropinių medžiagų piktnaudžiavimu ir kitokiu neigiamu elgesiu (Brown, 2000).

Grounds et al. (2003) Šiaurės Airijoje atlikto tyrimo rezultatai parodė, jog po kalėjimo pagrindinė kliūtis sėkmingai integracijai buvo prasmingo darbo susiradimas ir išsilaikymas jame. Nors 14 iš 18 tiriamųjų turėjo kvalifikacijas, daugiau nei pusė jų neišdarbino. Jų bedarbystės skaičius buvo 5 kartus aukštesnis negu kitų Šiaurės Airijos katalikų vyrų. Pagrindinė nedarbo priežastis buvo ribotas priėjimas prie informacijos, susijusios su darbu, taip pat susiję su diskriminacija dėl kalėjimo patirties, saugumo problemų ir srities ribotumu, kurioje jie galėtų dirbti. Kai kurie papildomai turėjo psichologinių sunkumų priimant valdžios autoritetingumą darbe ir stokojo pasitikėjimo savimi.

Asmens, išėjusio iš įkalinimo įstaigos integraciją į darbo rinką dažnai riboja jo darbo jėgos charakteristikos:

- išsilavinimas,
- profesinis pasirengimas,
- amžius,
- darbo motyvacija,
- gyvenamoji vieta,
- sveikatos būklė (Keblerienė, 2005; Kuginytė- Arlauskienė, 2006).

Darbo vietos, siūlomos asmenims išėjusiems iš įkalinimo įstaigos, yra mažiau apmokamos ir labai nestabilios. Bloom (2006) sujungia žemą įsidarbinimo lygį ir mažą darbo užmokestį. Pasak jo, mažas darbo užmokestis gali sumažinti stimulą buvusiam kaliniui dirbti oficialioje darbo rinkoje, o žemos pajamos taip pat gali tiesiogiai prisidėti prie recidyvizmo.

Kita vertus, visuomenės nariai, potencialūs buvusių kalinių darbdaviai, neigiamai žiūri į buvusius kalinius, taip sudarydami bendrą neigiamą žmonių požiūrį ir taip užkirsdami kelią

teigiamai buvusių kalinių reintegracijai (Žemaitytė, 2004). Pager (2006) pateikia Holzer (1996) apklausos rezultatus, kurie rodo, kad daugiau kaip 60 proc. darbdavių sąmoningai nesamdytų kandidatų turinčių kriminalinę praeitį. Kuginytė–Arlauskienė (2006) pateikia panašius rezultatus. Jos atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 150 asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų, rodo, jog 61 proc. asmenų susidūrė su problema, kai buvo nepriimti į darbą vien dėl to, kad kalėjo. 39 proc. su šia problema nebuvo susidūrę. Kalėjimo Departamento atlikto tyrimo (2005) rezultatai yra priešingi – daugiau nei pusė (56,3 proc.) respondentų teigė, kad priimdami į darbą darbdaviai apie teistumą žinojo, tačiau šio fakto nesureikšmino, 30,2 proc. darbdavių apie teistumą nežinojo, o 11,1 proc. dėl šio fakto nerimavo. Bendradarbių reakcija buvo labai panaši į darbdavių: apie du trečdaliai respondentų teigė, kad bendradarbiai apie teistumą žinojo, tačiau šis faktas jiems nebuvo reikšmingas. Galima daryti prielaidą, kad kriminalinė patirtis sudaro mažiau sunkumų įsidarbinant dėl pakitusios ekonominės situacijos, t.y. dėl to, kad pastaruoju metu Lietuvoje trūksta darbo jėgos.

Visgi neigiamas darbdavių požiūris ir nepalankios aplinkybės neretai pastūmėja žmones pakartotinai nusikalsti. Kai asmenys paleisti iš įkalinimo įstaigų nutraukia savo darbo paieškas, ar net vėl padaro nusikaltimą, visuomenė mano, kad buvę kaliniai tiesiog patvirtina savo prigimtį. Todėl susidaro nuomonė, jog visuomenė yra labiau pasiruošusi bausti kalinius nei juos priimti (Madsen et al., 2000).

Recidyvizmo problemos. Kalėjimo Departamento tyrimo (2005) metu buvo apklausti 402 keturių įkalinimo įstaigų – Alytaus, Marijampolės, Panevėžio bei Vilniaus 2-ųjų pataisos namų nuteistieji. Net 93,5 proc. apklaustųjų laisvės atėmimo bausmę atlieka nebe pirmą kartą. Teisingumo Statistikos Biuro duomenimis (2002), pastaraisiais metais daugiau kaip 40 proc. sugrįžtančių kalinių buvo iš naujo suimti metų laikotarpyje po paleidimo ir du trečdaliai buvo iš naujo suimti trejų metų laikotarpyje (Devah, 2006).

Pasak A. Dapšio ir kt. (2001), nusikalstamumo statistika ir kriminologijos teorija liudija, kad kas trečias recidyvistas pirmą nusikaltimą yra padaręs dar paauglystėje. Autoriai Kubrin, Squires and Stewart (2007), išanalizavę ankstesnius recidyvizmo tyrimus (Benedict and Huff-Corzine, 1997; Benedict, 1998; Clarke, 1988; Gainey, 2000; Gendreau, 1996; Hepburn and Albonetti, 1994; Irish, 1989; Listwan, 2003; MacKenzie, 1999; Schwaner, 1998; Spohn and Holleran, 2002; Ulmer, 2001), padarė išvadą, kad į recidyvizmą labiau linkę:

- vyrai,
- jaunesnio amžiaus pažeidėjai,
- tie, kurie rimčiau nusižengia,
- kurie jau yra turėję teistumų,
- turintys priklausomybę,

- mažai išsilavinę.

Piliponytės tyrimas (2000) parodė, kad įkalinimas daro įtaką pakartotinių nusikaltimų įvykdymui. Esminiai dalykai, kurie tai pagrindžia, yra:

- socialinių ryšių bei darbinių įgūdžių praradimas;
- sustiprėjęs agresyvumas;
- susilpnėjęs realybės (esamos visuomeninės situacijos) suvokimas;
- visiškas prisitaikymas kolonijoje, virstantis baime išeiti į laisvę.

Nuteistųjų bendruomenės ir jai būdingos aplinkos kūrimasis bei egzistavimas yra susijęs su gyvenimo sąlygų laisvėje ir įkalinimo įstaigoje prieštaravimais. Petkus (2001) išskiria tris pagrindinius veiksnius, darančius didžiausią įtaką recidyvisto asmenybei:

1. Asmens izoliavimas specialioje įstaigoje, kurioje nuteistiems, morališkai pasmerktiems asmenims būtina taikyti specialias apsaugos priemones. Dėl izoliacijos imama save žemai vertinti, aktualizuojamas dorovinės rehabilitacijos poveikis. Tačiau rehabilitacija tampa įmanoma tik išnaudojant aplinkinius, tokioje pačioje situacijoje esančius asmenis, t.y. jiems primetant pareigas ir kartu susikuriant sau papildomas teises;
2. Gyvybiškai svarbių ir kitų būtinausių poreikių tenkinimo ribojimas. Dėl to nuteistieji tampa psichologiškai priklausomi nuo neformalios struktūros, kuri funkcionuoja taip, kad tuos poreikius patenkinti tampa įmanoma tik nepaisant formalių draudimų masto. Taip nuteistieji tampa priklausomi nuo savo bendrijos;
3. Paskyrimas į žemutines socialines grupes lygiavos pagrindais. Tai skatina užimti atitinkamą padėtį grupėje pagal savo asmenines savybes nepaisant oficialiai nustatytos vietos ir erdvės, tiek socialinių santykių požiūriu. Tokių siekių visuma, pereinanti į sistemą, sukuria neformalią organizaciją.

Pasak Dapšio ir Misiūno (2001), recidyvistų asmenybė keičiasi greičiau nei pirmą kartą nusikaltusių asmenų – t.y. jų deformacija vyksta greičiau, priklausomai nuo taikytinos bausmės ir teistumų skaičiaus. Dominuojantis žemas išsimokslinimo lygis lemia recidyvistų darbinės veiklos sumažėjimą, taip pat jie aiškiai išreiškia neigiamą požiūrį į darbą. Susilpnėję arba visiškai nutrūkę pozityvūs socialiniai ryšiai su šeima ir draugais recidyvistus skatina rinktis socialinę aplinką, kurioje vyrauja neformalių elgesio taisyklių sistema, iš esmės prieštaraujanti visuomenei priimtinių socialinių normų nuostatoms.

Stigmatizacija. Žmogus – visuomeninė būtybė. Individo raida priklauso ir klostosi veikiama sociumo. Žmogaus santykiai su kitais randasi iš vidinio poreikio bendrauti (poreikio palaikyti ryšius). Iš tikrųjų visais laikais įvairiose kultūrose didžiausia bausmė už nusikaltimus

visuomenei buvo socialinis atstūmimas, tai yra išvarymas iš bendruomenės arba įkalinimas vienutėje (Lemme, 2003).

Justickis (2001), nagrinėdamas Tannenbaumo knygą „Nusikalstamumas ir bendruomenė“ pažymi, kad autorius atkreipia dėmesį į tai, kas vyksta tarp individo ir visuomenės, kai individo poelgis pripažįstamas nusikaltimu: laipsniškai nuo neigiamo poelgio vertinimo pereinama prie neigiamo paties jį padariusio individo vertinimo – į viską, ką jis daro, žiūrima įtariai. Jam primetamas naujas vaidmuo – nusikaltėlio. Tai gali paskatinti individą galvoti apie save kitaip, žiūrėti į save kaip į nusikaltėlį. Pasak Bandzevičienės (2002), izoliacija įkalinus, nusikaltėliams nei prasideda, nei baigiasi kalėjimo sienomis. Nuteistieji laisvės atėmimu, dažnai jaučiasi atskirti ir išstumti iš visuomenės be teisės grįžti į ją visaverčiu ir gerbiamu žmogumi. Roberts et al. (2005) atliko tyrimą, kuriuo norėjo išsiaiškinti visuomenės nuomonę apie laisvės atėmimo bausmę atliekančius ir jau atlikusius asmenis. Tyrimo rezultatai parodė, kad visuomenė labai mažai žino apie kalinimo sąlygas. Dauguma apklaustųjų mano, kad teismo nuosprendžiai yra per švelnūs, o gyvenimas įkalinimo įstaigose yra per lengvas. Tarp apklaustų visuomenės narių buvo populiari mintis, kad kalėjimai atlieka „nusikalstamumo mokyklų“ vaidmenį. Tokie tyrimo rezultatai leidžia pamatyti, kad visuomenė neigiamai žiūri į kriminalinę patirtį turinčius asmenis.

Neigiamas kaimynų, buvusių pažeistų, o taip pat valdžios pareigūnų reakcijos didina asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų stigmatizaciją, atotrūkį nuo likusios visuomenės dalies. Problemą gilina ir kalėjimo pasekmės:

- specifinės nuostatos ir vertybės,
- nepasitikėjimas,
- žalingi įpročiai (Bandzevičius, 2000).

Kubrin et al. (2007) taip pat mano, jog nuteistųjų grįžimas siejasi su sunkumais, kurie nesiriboja:

- svaigių medžiagų piktnaudžiavimu,
- fizinės ir psichinės sveikatos problemomis,
- darbingumu,
- darbo jėgos kliūtimis,
- gyvenamosios vietos problemomis,
- stigma.

Dauguma asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų, gėdijasi teistumo, stigmatizuoja save, o tai komplikuoja daugelį socialinio gyvenimo sričių (Shivy, 2007). Gilligan (2002) pažymi, kad bausmė didina gėdos ir pažeminimo jausmus ir mažina kaltės jausmą, o tai sudaro psichologines sąlygas agresyviai elgesiui, nes įniršio ar sukkelto pažeminimo nestabdo kaltės suvokimas.

Svarbiausia kriminalinę bausmę atlikusių asmenų socialinės adaptacijos procese – tai į naują visuomenę besiiintegruojančių asmenų lygiavertis teisių turėjimas ir atitinkamų pareigų vykdymas siekiant lygiateisio visuomenės nario statuso. Tik tokiu atveju galima iš dalies išvengti stigmatizacijos, „atstumtųjų“ padėties visuomenėje padarinių, palengvinti resocializacijos galimybes, o tai yra recidyvo prevencija (Jurgelaitienė, 2001).

Priklausomybės. Daugelis kalinių atsiranda kalėjime, jau turėdami narkotikų vartojimo įpročių (Calzavara et al., 2003). Hiller et al. (1999) pateikia informaciją, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose 68 proc. visų naujai atvykusiųjų į kalinimo įstaigą šlapimo tyrimų rezultatai dėl neteisėtų narkotikų vartojimo yra teigiami. Panašūs duomenys pateikiami ir visoje Europoje (EMCDDA, 2005), Šiaurės Amerikoje ir Australijoje (Shewan et al., 2005). Kitose pasaulio dalyse situacija ne tokia aiški dėl sisteminių tyrimų stokos (Dunn et al., 2000; Ohaeri, 2000), tačiau daugelyje šalių narkotikų vartojimas tarp kalinių yra įprastas reiškinys. (WHO, UNAIDS, UNODC, Geneva, 2007, p. 12).

Kubrin et al. (2007) (cit. pagal Visher, 2004) taip pat teigia, jog nuteistųjų tarpe yra labai didelis narkotinių medžiagų bei alkoholio priklausomybių skaičius. Jų atliktas tyrimas parodė, kad 61 proc. buvusių kalinių vartojo alkoholį, o 78 proc. – narkotines medžiagas iki kalėjimo. Be to, 30 proc. tiriamųjų pareiškė, kad pastaruosius 6 mėnesius prieš kalėjimą kasdien vartojo kokainą ir 41 proc. – heroiną. 2005 metais LaVigne and Kachnowski (cit. pagal Kubrin et al., 2007), atlikus tyrimą Teksase, gavo panašius rezultatus. Iš 676 apklaustų nuteistųjų 80 proc. pareiškė vartoję nelegalius narkotikus prieš įkalinimą. Brown (2000) pateikia Belenko 1998 metais atlikto tyrimo rezultatus, kurie taip pat parodė, kad apie 80 proc. asmenų iš įkalinimo įstaigų turi rimtą priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų. Tyrimo autorius nurodo, jog priklausomų asmenų nusikaltimai susiję su tomis priklausomybėmis.

Lietuvoje, moterų pataisos namuose Garkauskaitės ir kt. (2005) atliktas tyrimas rodo, kad didesnė dalis – 89,6 proc. moterų – laisvėje vartojo alkoholį. Beveik trečdalis – 31,3 proc. apklaustųjų moterų – bent kartą savo gyvenime yra bandžiusios nelegalius narkotikus. Apklausos metu respondentės nurodė, jog rūkymas, alkoholis bei kitos psichoaktyviosios medžiagos joms padeda susidoroti su stresu, psichologiniu smurtu, prievarta.

1997 metais Jungtinių Amerikos Valstijų Teisingumo Biuro Statistikos Departamentas (U.S. Department of Justice Bureau of Justice Statistics) atliko tyrimą, kurio rezultatai parodė, kad 75 proc. nuteistųjų moterų piktnaudžiauja psichotropinėmis medžiagomis; iš jų 25 proc. buvo nuteistos už nusikaltimą siekiant svaigalų ar pinigų jiems (Brown, 2000).

Sėkmingą asmens, paleisto iš įkalinimo įstaigos reintegraciją labai dažnai įtakoja piktnaudžiavimas psichotropinėmis medžiagomis. Brown (2000) atliktas tyrimas parodė, kad 4 iš 5

buvusių nuteistųjų grįžo į įkalinimo įstaigą dėl techninių pažeidimų, susijusių su psichotropinėmis medžiagomis jų lygtinumo laikotarpyje, o ne dėl naujų nusikaltimų.

Asmuo, turintis priklausomybę, negali sėkmingai integruotis į visuomenę, todėl svarbu padėti jam apsispręsti priimti sprendimą atsikratyti priklausomybės, pasiekti, kad jis pakeistų požiūrį į psichoaktyvių medžiagų vartojimą ir išmoktų gyventi be jų, mokytųsi naujų elgesio būdų, kad streso metu išmoktų save kontroliuoti jų nevartodamas. Informuoti apie galimybę gydytis priklausomybės ligų centruose, bendruomenėse, lankyti anoniminių alkoholikų klubus.

Būsto problemos. Kiekvienas iš įkalinimo įstaigos paleidžiamas asmuo užduoda sau klausimą: "Kur aš rytoj miegosiu?" (Roman, Travis, 2006). Daugeliui sugrįžtančių kalinių atsakymas į šį klausimą yra šeimos namai. Bet tiems, kurie negali sugrįžti į šeimos ar draugų namus, klausimas dėl gyvenamosios vietos tampa žymiai sudėtingesnis. Kai kuriems galutinis atsakymas į šį klausimą yra nakvynės namai ar gatvė. Pastovios gyvenamosios vietos neturėjimas komplikuoja sugrįžimo procesą, toliau mažindamas jau esančias apribotas galimybes sėkmingai integracijai į visuomenę.

Būsto problema yra viena opiausių reintegracijos kontekste. Asmuo, ką tik paleistas iš įkalinimo įstaigos neįstengia išsinuomoti kambario ar buto. Nenuostabu, jog žmogus, neturintis šeimos, draugų ar partnerių palaikymo, yra pasimetęs ir nežinantis kur eiti. Hamlyn et al. (2000) atliktas tyrimas rodo, kad kas penkta įkalinimo įstaigą paliekanti moteris neturi kur apsigyventi.

Wodahl (2006), apibendrinęs 2001 – 2004 metais JAV atliktų tyrimų duomenis (Travis, 2001; Bradley, 2001; Metraux and Culhane, 2004; Rodriguez and Brown 2003; Bradley, 2001), pateikia, kad įvairiose valstybėse nuo 10 iki 50 proc. asmenų, paleidžiamų iš įkalinimo įstaigų, neturi nuolatinės gyvenamosios vietos.

Maguire su kolegomis (2007), remdamiesi Niven and Olagundaye 2002; Niven and Stewart 2005 duomenimis, teigia, kad apytiksliai 70 proc. paleistų iš įkalinimo įstaigų asmenų neturi pastovios gyvenamosios vietos. Tikėtina, kad didžiausios asmeninės ir socialinės problemos yra tarp asmenų be nuolatinio būsto, ir ypač tų, kas tampa benamiais. Pasak Graffam et al. (2006), tokie asmenys yra labiau linkę (pakartotinai) nusikalsti, nei asmenys turintys nuolatinę gyvenamąją vietą.

Priežastinių sąsajų tarp gyvenamosios vietos ir būsimo nusikaltimo nustatymas yra sudėtinga užduotis. Rodriguez et al. (2003) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad benamystė ir įkalinimas turi sąsają, bet santykis nėra aiškus. Wodahl (2006), analizuodamas šiuos rezultatus, padarė išvadą, jog sudėtinga atskirti, ar benamystė sąlygoja nusikalstamumą, ar yra kitų pagrindinių priežasčių, tokių kaip narkomanija ar psichinės sveikatos problemos, simptomas. Taip pat sudėtinga rasti tiesioginę sąsają tarp apgyvendinimo ir recidyvizmo, tačiau pamatyti, kaip

apgyvendinimo problemos prisideda prie bedarbystės, nėra sudėtinga. Buvę kaliniai, kurie gyvena nakvynės namuose ar gatvėje neturi pastovaus adreso ar telefono numerio, kurio dėka potencialūs darbdaviai galėtų su jais susisiekti.

Maguire et al. (2007) atliktas tyrimas parodė, kad 60 proc. tiriamų kalinių tikisi sugrįžti į vietą, kur gyveno iki patenkant į įkalinimo įstaigą. Paklausti, kas lemia tokį gyvenamosios vietos pasirinkimą, dauguma nurodė šiuos faktorius:

- noras būti šalia šeimos ir draugų (54 proc.),
- tikimybė rasti darbą (51 proc.),
- galimybės rasti pigią, bet padorią vietą gyventi (38 proc.),
- socialines paslaugas teikiančių tarnybų prieinamumas (27 proc.),
- buvimas toli nuo žmonių, kurie galėtų daryti įtaką nusikalstamumui ar narkotinių medžiagų vartojimui (25 proc.).

Neretai asmenys, paleisti iš įkalinimo įstaigų, negali grįžti į seną gyvenamąją vietą, kadangi jų santykiai su artimaisiais būna nutrūkę (Wodahl, 2006). Beveik pusė Maguire et al. (2007) apklaustų kalinių pripažino, kad jie turi problemų, kurios galėtų įtakoti būsto susiradimą po paleidimo (žr. 2 lentelę). Dažniausiai paminėtos buvo finansinės problemos (37 proc.) ir kriminalinis įrašas (30 proc.). Kitos paminėtos problemos buvo susijusios su narkotikų ar alkoholio vartojimu (17 proc.) ir sveikatos sutrikimais (7 proc.).

2 lentelė. Problemos, galinčios įtakoti būsto paiešką po paleidimo iš įkalinimo įstaigos (procentais).

<i>Problemos, galinčios įtakoti būsto paiešką po paleidimo</i>	<i>proc.</i>
Pinigai	37
Kriminalinis įrašas	30
Narkotinės medžiagos/ alkoholis	17
Šunys	7
Šeimos reputacija	3
Sveikata	3
Palaikymo trūkumas	3
Viso su problemomis:	100

Apibendrinant, galima teigti, jog asmuo, neturintis šeimos ar draugų palaikymo, yra pasimetęs ir nežinantis kur eiti. Pastovios gyvenamosios vietos neturėjimas komplikuoja sugrįžimo procesą bei integraciją į visuomenę. Būsto problema yra viena opiausių reintegracijos kontekste,

kadangi nuolatinės gyvenamosios vietos neturėjimas tiesiogiai susijęs su bedaryste, kas įtakoja asmenis pakartotinai nusikalsti.

1.3. Integracijos skatinimo priemonės

Socialinės reintegracijos įgyvendinimo garantas yra įstatymai, užtikrinantys sėkmingą pirminio bei antrinio socialinės reintegracijos etapų vyksmą ir darantys jam įtaką. Lietuvos Respublikos teisiniai aktai ir įstatymai, Vyriausybės nutarimai, kiti norminiai aktai bei dokumentai, reglamentuojantys nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo vietų socialinę reintegracijos veiklą, patvirtina, kad valstybė skiria nemažai dėmesio šiai problemai.

Išėję iš įkalinimo įstaigos asmenys gali kreiptis į atitinkamos savivaldybės Socialinės paramos skyrių, kur jiems yra skiriama vienkartinė pašalpa ir išduodami nemokamo maitinimo talonai, išduodami laikini asmens dokumentai, suteikiama laikina (6 mėnesių) gyvenamoji vieta nakvynės namuose. Toliau žmogus kreipiasi į teritorinę darbo biržą, kuri teikia informaciją apie laisvas darbo vietas, tarpininkauja įsidarbinant, skiria bedarbio pašalpą (6 mėnesiams), organizuoja viešuosius darbus ir užimtumo fondo veiklą (Vaičekauskienė, 2002). Pakalkaitė (2003) teigia, kad pagrindinis teikiamos socialinės paramos besiintegruojantiems asmenims trūkumas yra jos ribotumas, – ji yra ne nuolatinė, o dažniausiai vienkartinė.

Žemaitytės ir kt. (2004) gauti tyrimo duomenys rodo, kad būdami laisvėje nuteistieji yra kreipęsi pagalbos į šias įstaigas:

- Socialinės rūpybos skyrių savivaldybėje – 8,3 proc.;
- Labdaros organizacijas – 7,8 proc.;
- Socialinius darbuotojus – 4,1 proc.;
- Anoniminių pagalbos telefonus – 1 proc.;
- Kalinių globos draugijas – 0,5 proc.;
- Kitas – 1,6 proc.
- 76,7 proc. respondentų nėra kreipęsi nė į vieną iš minėtų įstaigų.

Žvelgiant į gautus duomenis galime teigti, jog kalbant apie pagalbą buvusiems kaliniams integruotis į visuomenę, būtina paminėti ir nevyriausybinės organizacijas, kurių veikla – užtikrinti ryšius su visuomene. Galima būtų išskirti Lietuvos kalinių globos draugiją, kuri kartu su Vilniaus arkivyskupijos Caritas nakvynės namais vykdo Europos struktūrinių fondų projektą „Gyventi laisvai laisvėje. Išėjusių iš laisvės atėmimo vietų asmenų adaptacijos visuomenėje ir integracijos į darbo rinką centras, kurio tikslas yra prisidėti prie paramos išėjusiems iš laisvės atėmimo vietų, asmenų integracijos į visuomenę ir darbo rinką sistemos kūrimo. Lietuvos Caritas nuo 2001 m.

vykdo programą „Kalinių ir buvusių nuteistųjų globa ir reintegracija“, kurios tikslas taip pat yra padėti integruotis į visuomenę asmenims, grįžusiems iš įkalinimo vietų.

Kalėjimų departamentas vykdo Europos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą „Nuteistųjų rengimas savarankiškam gyvenimui, stiprinant motyvaciją integruojantis į visuomenę ir darbo rinką“. Juo siekiama skatinti nuteistųjų socialinę integraciją, kad būtų išvengta jų socialinės atskirties. Įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektus, tikslinės grupės nariai – nuteistieji ir asmenys, paleisti iš laisvės atėmimo vietų, – turi galimybę konsultuotis, mokytis ir kelti kvalifikaciją, skatinamas jų pasitikėjimas savimi. Taip pat yra mažinamas tikslinės grupės nedarbo lygis, nusikalstamumas ir recidyvinio nusikalstamumo rizika, laužomi nusistovėję stereotipai ir didinamos karjeros galimybės (Virkūnas, 2006).

Leonienė (2005) mini 2004 – 2007 metų programą, kurios siekis – efektyviai vykdyti nuteistųjų ir grįžusių iš įkalinimo įstaigų asmenų socialinę adaptaciją. Žemiau lentelėje pateikta, dėl kokių paslaugų kreipėsi iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys 2005 m.:

3 lentelė. Teikiamos paslaugos asmenims, paleistiems iš laisvės atėmimo vietų:

Paslaugos	Asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, skaičius	Asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, skaičius procentais
Maitinimo	359	62
Socialinio darbo	280	48
Informavimo ir konsultavimo	262	45
Asmens sveikatos priežiūros	166	29
Aprūpinimo būtiniaisiais daiktais (drabužiai, avalynė ir kt.)	150	26
Psichologinės pagalbos	133	23
Profesinio konsultavimo ir profesinio mokymo	119	21
Užimtumo, darbo terapijos	108	19
Tarpininkavimo	77	13
Laikino apgyvendinimo	71	12
Juridinio konsultavimo	36	6
Kitos pagalbos	192	33

Asmenys, išėję į laisvę, patiria daug problemų, kurių nespėndžiant, didėja nusikaltimų recidyvo tikimybė. Pastaruoju metu, atsižvelgiant į vieną iš valstybės socialinės politikos prioritetų – mažinti socialinę rizikos grupių atskirtį, rengiama vis daugiau projektų ir programų, skirtų

nuteistų asmenų socialinės įterpties galimybėms vystyti. Apibendrinant galime pasakyti, kad valstybė kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis deda daug pastangų, kad išėję iš įkalinimo įstaigų asmenys integruotųsi ir taptų dorais piliečiais. Pagalbos tikslas yra padėti nuteistiesiems geriau suvokti visuomenės pokyčius ir atsižvelgti į jų ypatumus, įgalinti spręsti būsto, darbo problemas, teikti socialinę bei psichologinę pagalbą.

Tačiau kyla klausimas, ar objektyvi, socialiai pripažįstama nuteistųjų integracijos realybė, jos problemos ir siekiniai sutampa su pačių nuteistųjų subjektyviai suvokiama ir išgyvenama realybe? Efektyvi pagalba galima tik sužinojus, kaip patys nuteistieji išgyvena ir patiria integraciją. Todėl savo fenomenologiniu tyrimu bandysime atskleisti subjektyvų nuteistųjų integracijos patyrimą ir išskirti svarbiausius jo komponentus. Tikimasi, kad tokiu būdu pavyks išvelgti subjektyviai reikšmingas integracijos problemas, jos paskatas ir kliūtis.

2. FENOMENOLOGINĖS ANALIZĖS METODAS

Kadangi šiuo metu fenomenologinio metodo taikymas psichologiniuose tyrimuose nėra labai paplitęs, čia jį pristatysime kiek plačiau.

Fenomenologija – tai filosofija, pradėta Edmundo Husserlio (1900/1970) XX amžiaus pradžioje. Pagrindinis fenomenologijos tikslas buvo radikaliai pagrįsti pažinimo atradimus taip, kad skeptiškos atakos racionalumui bei jo procedūros būtų įveiktos. Pastatyti saugią bazę pažinimui Husserlis nusprendė pradėti nuo problemos, kaip objektai ir įvykiai atsiranda sąmonėje (Smith, 2003).

Fenomenologinė psichologija yra artimai susijusi su egzistencine psichologija. Ši psichologijos mokslų sritis plėtojosi (ir sėkmingai tebesiplėtoja) fenomenologinių idėjų pagrindu. Rogers (cit. pgl. Deltuva, 1999) pateikia tokius fenomenologinio požiūrio apibūdinimus:

- *Kiekvienas žmogus suvokiamas kaip gyvenantis nuolat kintančiame savo pojūčių pasaulyje, kurio centru jis suvokia save.*
- *Kiekvienas žmogus gyvena taip, kaip jis pajaučia ir suvokia aplinką konkrečiu momentu konkrečioje situacijoje.*
- *Tai, kad žmonės sėkmingai gyvena, rodo esminę, prigimtine žmogaus savybę adekvačiai suvokti save ir aplinką.*

Kokybinio tyrimo interviu – tai pokalbiu paremtas tyrimas. Kokybinio tyrimo interviu tikslas yra tiriamo žmogaus išgyvenamo pasaulio aprašymo surinkimas.

Fenomenologiniai duomenys – patyrimo reikšmės įvardinimas, o **fenomenologinė analizė** reiškia aktyvų procesą, kurio metu sąmonės srautas virsta savo reikšmę ir formą turinčia žodine išraiška

Fenomenologo tyrėjo darbas – „nukreipti sąmonę norima linkme (pvz., užduodant tam tikrus klausimus) ir gautam turiniui suteikti aiškia ir suprantamą verbalinę išraišką, kuri atitiktų autentiškos patirties esmę ir būtų maksimaliai suprantama kitam, į analizę neįtrauktam žmogui“ (A.Deltuva p.38).

2.1. Giorgi metodas

Tyrimas buvo atliekamas remiantis kokybinio tyrimo metodika. Susipažinimui su šia metodika buvo pasitelkta Steinar Kvale knyga „InterViews“ bei Giorgi straipsniai.

Kokybinio tyrimo metodas buvo pasirinktas siekiant giliau pažinti laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų socialinės integracijos patyrimą, bei atsižvelgiant į tai, kad kokybinis, orientuotas į procesą metodas suteikia daug ir turtingos informacijos, jis naudingas reiškinių analizei, juo remiantis surinkti duomenys – tai medžiaga naujiems kintamiesiems nustatyti, hipotezėms apie galimus priežastinius ryšius kelti (Argytis, cit. pgl. Kvale 2004).

Duomenys apie nuteistųjų socialinės integracijos patyrimą buvo rinkti interviu pagalba. Kiekvienas interviu metu subjektyviai aprašytas integracijos patyrimo atvejis buvo ištyrinėtas taikant Giorgi fenomenologinės analizės metodą. Giorgi fenomenologiniam tyrimui būdingi 4 etapai:

1. Problemos ir klausimo (fenomeno) formulavimas;
2. Duomenų arba gyvenimo tekstų surinkimas;
3. Duomenų analizė – eksplikavimas ir fenomenologinė interpretacija (įvardinimas fenomenologo terminais);
4. Rezultatų formulavimas bei pristatymas (Giorgi, 1989).

Toliau kiekvieną etapą aptarsime plačiau.

1) Problemos ir fenomeno (klausimo) suformulavimas

Pirmas fenomenologinės analizės žingsnis – aiškus, specifinis ir vienareikšmis fenomeno įvardinimas. Iš tyrimo dalyvio nereikalaujama intelektinių žinių, o subjektyvaus patyrimo ir subjektyvaus fenomeno apibrėžimo.

Tyrimo dalyvių ratas turi apsiriboti tik tokį konkretų patyrimą turinčiais žmonėmis. Čia taip pat reikalingas ne tik formalus respondento sutikimas dalyvauti patyrimo analizėje, bet ir

realus noras bendradarbiauti, nes, analizės sėkmė priklauso ne tiek nuo griežto procedūros laikymosi, kiek nuo pasakojančiojo atvirumo savo patirčiai ir tyrėjo jautrumo bei abiejų nuoširdumo, siekiant patyrimo reikšmės įvardinimo. „Praktiškai, tyrimo dalyvis turi būti asmuo, galintis į savo patyrimą pažvelgti matalygyje, t.y. tarsi iš šalies“ (Kvale 2004, p. 40).

2) Duomenų arba gyvenimo tekstų surinkimas

Antrojo tyrimo etapo tikslas yra kuo tiksliau užrašyti tyrimo dalyvio mintis. Kad nebūtų praleista nei viena svarbi detalė, patartina naudoti diktofoną. Šiame etape labai svarbi yra tyrėjo pozicija, nes nuo jos priklauso informacijos gilumas. Tik užmezgus gerą kontaktą ir sukūrus saugią pasitikėjimo atmosferą, tyrėjas išgauna išsamų, gilų ir atvirą patyrimo aprašymą.

Tyrėjas paprastai pateikia vieną arba kelis klausimus, padedančius prisiminti ir kiek galima plačiau aprašyti asmeninį patyrimą. Jis privalo būti nešališkas.

3) Duomenų analizė – patyrimo eksplikavimas ir fenomenologinė interpretacija

Šiame etape paprasta, būtinė tyrimo dalyvio kalba yra verčiama į įformintą, t.y. į fenomenologinius duomenis, atitinkančius autentišką patirties esmę ir maksimaliai suprantamus kitam, į analizę neįtrauktam žmogui.

Šiame darbe duomenų eksplikavimui naudojamas A. Giorgi (1983) metodas. Turint pradinę medžiagą teksto pavidalu atliekama keturių etapų procedūra:

I etapas. Teksto skaitymas, bendro vaizdo sudarymas.

II etapas. Prasminių teksto vienetų išskyrimas, atsižvelgiant į tiriamą fenomeną. Nebūtinai visas tekstas yra susijęs su tiriamu fenomenu, todėl svarbiu laikoma tik tai, kas psichologiškai siejasi su juo. Subjektyvi kalba nėra keičiama. Ji tik suskirstoma į prasminius vienetus ir perrašoma trečiuoju asmeniu. Suskirstymas į prasminius vienetus neturi lemiamos reikšmės tolesniam darbui su teksto turiniu. Tai greičiau pagalbinė priemonė, nes viso teksto mes negalime iš karto suvokti. Todėl praktiškai atliekant šį veiksma, paprasčiausiai dedamas brūkšnelis tose vietose, kur jaučiamas minties ar jausmo pasikeitimas.

III etapas. Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą, susijusią su tiriamu fenomenu. Transformavimas į psichologinę kalbą vyksta tyrėjui bandant suprasti analizuojamą patyrimą, atsirenkant patyrimo reikšmės variantą, kuris atrodo tinkamiausias. A. Giorgi praktiškai taiko dvi procedūras – prasminio vieneto prasmės reflektavimą (apmąstoma, ką prasminis vienetas reiškia) ir reiškinių prasmų tikrinimą vaizduotėje, atsirenkant tinkamiausią prasmę. Yra svarstomos ir atmetamos tos savybės, be kurių reiškinių esmė nekinta. Paliekamos atspindinčios mažiausiai kintančių reiškinių esmę savybės.

IV etapas. Transformuotų elementų reikšmių sintezė.

4) Rezultatų formulavimas ir pateikimas

Fenomenologinis analizės rezultatų pristatymas – tai gilesnis, išsamesnis ir aiškesnis tiriamo reiškinių prasmės atskleidimas. A. Giorgi (1983) siūlo rezultatus suformuluoti kaip bendrą fenomeno apibrėžimą. Jis tuo išsamesnis, kuo daugiau yra tyrimo medžiagos ir kuo ji įvairesnė.

Fenomeno bendro apibrėžimo sudarymas. Sudarant bendrą fenomeno apibrėžimą, galimos bent dvi apibrėžimo sudarymo strategijos. Viena iš jų – apibrėžimo sudarymas išskiriant tai, kas yra bendra visuose turimuose duomenyse. Kita strategija – platus apibrėžimo sudarymas, siejant tai, kas yra svarbiausia kiekviename apibrėžime, nors atskiros fenomeno dalys nėra būdingos visiems tekstams. Tokiu būdu gaunami rezultatai, kurių pagrindu galima diskutuoti su kitais autoriais ir kitų tyrimų duomenimis.

3. NUTEISTŪJŲ INTEGRACIJOS FENOMENOLOGINĖ ANALIZĖ

3.1. Tyrimo tikslai ir uždaviniai

Tyrimo objektas – nuteistųjų subjektyviai suvokiamas integracijos patyrimas.

Tyrimo tikslas – įvardinti ir aprašyti nuteistųjų socialinės integracijos patyrimo fenomeną.

Uždaviniai :

- atskleisti subjektyvų nuteistųjų integracijos patyrimą,
- aprašyti subjektyvų nuteistųjų integracijos patyrimą, išskiriant svarbiausius jo komponentus.
- išvelgti subjektyviai reikšmingas integracijos problemas, jos paskatas ir kliūtis.
- palyginti oficialiai pripažintą socialinės integracijos sampratą su subjektyviu socialinės integracijos patyrimu.

1.2. Tiriamieji

Tyrimui buvo atrinkta dvylika laisvės atėmimo bausmę atlikusių ir integraciją patyrusių asmenų (visi vyrai), kurie sutiko pasidalinti savo patirtimi. Tiriamųjų amžius nuo 24 iki 54 metų.

teistumų skaičius svyruoja nuo 1 iki 11, o laikotarpis laisvėje – nuo 0,5 iki 12 metų. Tyrimo dalyviai buvo pasirinkti atsitiktinai, neatsižvelgiant į demografines charakteristikas.

4 lentelė. *Tiriamųjų charakteristikos.*

Nr.	Lytis	Amžius (metais)	Teistumų skaičius	Laikotarpis laisvėje/ adaptacinis laikotarpis (metai/ mėnesiai)
D. I	V	37	3	6 mėn.
D. II	V	51	11	3 m.
D. III	V	24	2	1 m. 5 mėn.
D. IV	V	54	2	1 m. 6 mėn.
D. V	V	33	4	6 mėn.
D. VI	V	24	1	2 m.
D. VII	V	37	5	1 m. 5 mėn.
D. VIII	V	52	6	12 m.
D. IX	V	33	4	8 mėn.
D. X	V	29	1	6 mėn.
D. XI	V	24	1	1 m. 7 mėn.
D. XII	V	39	1	8 m.

3.3. Duomenų rinkimo būdas

Interviu vyko konfidencialioje aplinkoje, tyloje, kad tiriamas asmuo nesiblaškytų, jaustųsi saugiai bei laisvai. Buvo stengiamasi sukurti neformalią atmosferą. Tyrimo dalyvis buvo supažindinamas su tyrimo sumanymu ir eiga. Sutariama dėl papildomo susitikimo duomenų validacijai (transformacijai aptarti).

Interviu buvo įrašomas naudojant diktofoną, o tai leido tyrėjui geriau susikoncentruoti pokalbiui, stebėti neverbalinį tiriamojo elgesį. Diktofono įrašo dėka apdorojant duomenis buvo pastebimos labai svarbios pauzės, tono pasikeitimai ir pan.

3.4. Atvejo D. I. fenomenologinė analizė

Pateiksime nuoseklią vieno atvejo fenomenologinę analizę, kuri susideda iš teksto įrašymo, teksto perrašymo trečiu asmeniu, transformacijos bei transformuotų elementų reikšmių sintezės. Tokia pati analizės metodika buvo pritaikyta kiekvienam iš likusių vienuolikos atvejų.

Kitų interviu pilni įrašų tekstai pateikiami darbo prieduose. Kitame skyrelyje bus apibendrinamas visų atvejų fenomenologinės analizės rezultatai.

3.4.1. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. I.: Nu, taip išeina, kad patyriau, aišku...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. I.: Mh, na, man integracija tai siejasi su sunkumais, su kuriais susiduriu išėjęs... O susidūriau visų pirma su gyvenamos vietos problema, tai yra, gyvenamosios vietos stoka. Ne, nu, aš žinojau kur eisiu po kalėjimo, nebuvo taip, kad jau visai akilai. Aš dar būdamas kalėjime susitvarkiau tuos dalykus. Rašiau laišką į nakvynės namus su prašymu, kad mane priimtų... nu ir gavau sutikimą. Šiaip, po teisybei pasakius, turėjau ir šiaip kur grįžti iš esmės... nu, bet nenorėjau... Galėjau grįžti į Klaipėdą namo, bet kažkaip nenorėjau. Ten draugai, seni pažįstami...o čia nieko nepažinojau. Suprantat... nenorėjau grįžti į seną aplinką, nes tai ne į gerą nuvestų. Ir šiaip norėjau iš naujo pradėti savo gyvenimą.

O dabar labai patenkintas, kad taip pasielgiau. Dabar susiradau merginą, labai mielą, kartu gyvenam. Abu dirbam...Ji labai tvarkinga, nei geria, nei rūko... Mh, aš tai rūkau... nu ir kartais išgeriu, bet su saiku. Be to, nėra laiko pas mane gerti. Jei dažnai gerčiau, tai nebūtų jėgų dirbti kiekvieną dieną.

Kartais kiti stebisi, kad labai greitai aš dingau iš nakvynės namų. Mh, na, aš prabuvau juose gal vieną mėnesį... man atrodo... Tai va, ką aš galiu pasakyti, nu, man nepatiko... Ne tai, kad nepatiko, na, tiesiog nenorėjau taip gyventi. Nenorėjau nei būti priklausomas nuo kažko, užtektinai tos priklausomybės prisiragavau kalėjime... Nu ir kitas dalykas tai, kad nenorėjau gyventi ten dėl žmonių, kurie gyvena ten. Kaip jau sakiau, nevažiavau į Klaipėdą, nes norėjau atsiriboti nuo blogos kompanijos, tai ir čia, Vilniuje, taip padariau, išeidamas iš nakvynės namų... nes nenorėjau susidėti su tokiais žmonėmis. Mano tikslas atėjus į nakvynės namus buvo kuo greičiau susitaupyti pinigus, kad galėčiau išsinuomoti kambariuką ar butuką...

Vat kas liečia darbą, tai galiu pasakyti, kad šiais laikais darbą rasti tai nėra ką veikti, tik norėk taip sakant, netingėk ir dirbsi. Aš asmeniškai darbą susiradau antrą dieną po išėjimo iš kalėjimo. Ėjau, pamačiau statybinę firmą, priėjau, pasiklausiau, ar reikia darbuotojų... nu vat taip ir įsidarbinau savo jėgomis, neprašydamas pagalbos. Galų gale, taigi suaugęs žmogus esu. Ir aš iš karto statybose atėjęs pasakiau, kad esu teistas. Nenorėjau slėpti, kad po to per kažką sužinotų... žodžiu, man šefas parodė, kad jam nėra skirtumo, jam svarbu, kad žmogus norėtų dirbti ir dirbtų... Tai va, su jokia neigiamu požiūriu į mane dėl to nesusidūriau.

Visi tie išoriniai pokyčiai vyksta todėl, kad aš nusprendžiau keistis viduje. Aš jau sėdėdamas kalėjime suvokiau, kad reikia keiti gyvenimą... Nu jau metai gi ne tie, jau 37 metai man... nenoriu susenti kalėjime. Užtenka, kad ir taip keturis kartus patekau už grotų. Todėl apmąstęs ir nusprendžiau atsiriboti nuo senų draugų, atsiriboti nuo praeities. Vistiek, jei būni tame rate, tai taip nepastebimai ir įtraukia. Kaip įtraukia, pats kažkaip įsitrauki... Tai daugiau to nebenoriu. Manau, jei nebūsiu tam rate, tai ir neįsitrauksiu į netinkamą veiklą. Bet, nu, ir atvažiavęs į Vilnių susidūriau su nepalankiu ratu... Nakvynės namuose tokia publika, kad kas ką... Susiorganizuoja pinigų nelegaliais būdais, prageria, „prasišaudo“... Todėl aš iš karto ir atsiribojau nuo to rato... dirbau ir taupiau pinigus, kad pabėgti iš nakvynės namų. Mh, na aš gal ir būčiau grįžęs į Klaipėdą po paleidimo, bet kai sėdėjau, tai mirė mano sugyventinė, su kuria ilgą laiką tenais gyvenau. Tai tokiu būdu praradau visišką stimulą važiuoti tenais. Ir va taip atvažiavau į Vilnių, kur nepažinojau nė vieno, nė vieno žmogaus. O dabar bendrauju su žmonėmis, kurie arba yra neteisti, arba, nors ir teisti, bet rimtai žiūrintys į gyvenimą ir stengiantys išsilaikyti nekriminaliniame pasaulyje... todėl nėra jokių pagundų kažkaip...

Dabar mano gyvenimas atrodo taip – darbas, darbas, vakare pareini namo... ramu, gražu. Savaitgaliais, jei gaunu, tai į „chalturkes“ einu. Tai nebėra laiko apie kažką nelegalaus galvoti... pas mane kažkaip atsakomybės, pareigybės jausmas išsiugdė. Manau, tai yra dėl to, kad turiu panelę, kažkaip yra noras ja pasirūpinti, jaučiu, kad negaliu jos pavesti... Ji man toks savotiškas variklis yra, kad nesustočiau, judėčiau į priekį... Taip pagalvoju ir mąstau, kad negaliu staigiai nebedirbti, staigiai „sudurniuoti“ ar dar ką... Juk reikia pinigų ir butą išlaikyti, ir šiaip normaliai su moterimi savo pabūti... nežinau, bet ji man patinka labai... Jaučiu, kad ne dėl savęs stangiuos, o dėl savo moters. Nors nesakau, kad aš vienas čia išlaikau viską ir panašiai, ji irgi dirba, mes pasidaliname atsakomybėmis labai draugiškai.

Aš tai skaitau, kad pasiekiau jau savo integraciją. Man daugiau nieko ir nereikia... Aš turiu darbą, kuriame man sekas...po biški, po biški... Mane va šią savaitę pakėlė iki brigadininko pareigų. Aš turiu savo kampą, aišku, tai ne nuosavas butas, bet daug geriau negu nakvynės namai. Nes aš asmeniškai netikiu, kad kas pasilieka ten, ar keliauja iš vieno nakvynės namų į kitus kažką pasieks, sėkmingai integruosis... Juk nakvynės namuose dauguma yra teisti, tai ir išsivysto tam tikras bendravimas kaip ir kalėjime, galų gale išsivysto ta priklausomybė vienas nuo kito, atsiranda dalinimaisi ir nesidalinimai, muštynės ir panašiai. Aišku, mano tikslas į ateitį turėti savo nuosavą kampą. Bet tam ir dirbu... aišku, ir gero darbo noriu... Man visai patinka statybos, visai norėčiau pasilikti jose, tik norėčiau kada nors iki meistro pakilti. Bet aš manau ir tai yra įgyvendinama su laiku. Aš turiu mylimą moterį, kuri mane palaiko.

Man norisi pamiršti praeitį, manęs netraukia grupės, kuriose susirenka buvę nuteistieji. Ne, aš nevensiu bendravimo su tokiais žmonėmis, bet tik su tokiais, kurie, matau, nesuka jokių planų nešvarių, o nori gyventi sąžiningai.

Tas pavargimas nuo kalėjimų, nuo praeities ir suteikia stiprybės judėti į priekį ir daryti tai, ką darau... Dar į priekį padeda judėti palaikymas, kurio sulaukiu iš savo mylimos merginos. Ir atsakomybė prieš ją... Dar gal sulaiko nuo nusižengimų ir tas dalykas, kad turiu kur eiti, nereikia „badziotis“ po darbo niekur. Žinau, kad eisiu namo, kad manęs ten laukia mano panelė. Ji ir vakarienę man paruošia. Ir man nėra jokio noro kažkur eiti, kažką kombinuoti, man labai gera namie su artimu žmogumi. Taip ir atsiribuju nuo nekokių kompanijų...

Nesakau, pagalbos, kurios sulaukiau iš Kalinių globos draugijos man reikėjo, nes man reikėjo kur apsigyventi pirmą mėnesį... tam pirmam žingsniui žengti... iki pirmos algos. Bet po to ant savęs įsitikinau, kad jau galima savarankiškai žengti kitus žingsnius link tos išsvajotos integracijos.

3.4.2. Teksto perrašymas trečiu asmeniu

Yra patyręs integraciją. Jam integracija siejasi su sunkumais, su kuriais susiduria išėjęs.

O susidūrė visų pirma su gyvenamosios vietos problema, tai yra, gyvenamosios vietos stoka. Žinojo, kur eis po kalėjimo, nebuvo taip, kad jau visai aklai. Dar būdamas kalėjime susitvarkė tuos dalykus. Rašė laišką į nakvynės namus su prašymu, kad priimtų ir gavo sutikimą. Šiaip, po teisybei pasakius, turėjo ir šiaip kur grįžti iš esmės, bet nenorėjo. Galėjo grįžti į Klaipėdą namo, bet kažkaip nenorėjo. Ten draugai, seni pažįstami, o čia nieko nepažinojo. Nenorėjo grįžti į seną aplinką, nes tai ne į gerą nuvestų. Ir šiaip norėjo iš naujo pradėti savo gyvenimą.

O dabar labai patenkintas, kad taip pasielgė. Dabar susirado merginą, labai mielą, kartu gyvena. Abu dirba... Ji labai tvarkinga, nei geria, nei rūko... jis rūko, kartais išgeria, bet su saiku. Be to, nėra laiko gerti. Jei dažnai gertų, tai nebūtų jėgų dirbti kiekvieną dieną.

Kartais kiti stebisi, kad labai greitai dingo iš nakvynės namų. Prabuvo juose gal vieną mėnesį... Jam nepatiko... Ne tai, kad nepatiko, na, tiesiog nenorėjo taip gyventi. Nenorėjo būti priklausomas nuo kažko, – užtektinai tos priklausomybės prisiragavo kalėjime... Nu ir kitas dalykas – tai, kad nenorėjo gyventi ten dėl žmonių, kurie gyvena ten. Nevažiavo į Klaipėdą, nes norėjo atsiriboti nuo blogos kompanijos, tai ir čia, Vilniuje, taip padarė, išeidamas iš nakvynės namų... nes nenorėjo susidėti su tokiais žmonėmis. Jo tikslas atėjus į nakvynės namus buvo kuo greičiau susitaupyti pinigų, kad galėtų išsinuomoti kambariuką ar butuką...

Kas liečia darbą, tai gali pasakyti, kad šiais laikais darbą rasti, tai nėra ką veikti, tik norėk taip sakant, netingėk ir dirbsi. Jis, asmeniškai, darbą susirado antrą dieną po išėjimo iš kalėjimo.

Ėjo, pamatė statybinę firmą, priėjo, pasiklausė, ar reikia darbuotojų ir taip įsidarbino savo jėgomis, neprašydamas pagalbos. Galų gale, taigi suaugęs žmogus yra.

Iš karto, statybose atėjęs, pasakė, kad yra teistas. Nenorėjo slėpti, kad po to, per kažką sužinotų. Šefas jam parodė, kad jam nėra skirtumo, jam svarbu, kad žmogus norėtų dirbti ir dirbtų. Tai va, su jokių neigiamu požiūriu dėl teistumo nesusidūrė.

Visi tie išoriniai pokyčiai jo gyvenime vyksta todėl, kad nusprendė keistis viduje. Jau sėdėdamas kalėjime suvokė, kad reikia keisti gyvenimą. Jau metai gi ne tie, jau 37 metai, nenori susenti kalėjime. Užtenka, kad ir taip keturis kartus pateko už grotų. Todėl apmąstęs ir nusprendė atsiriboti nuo senų draugų, atsiriboti nuo praeities. Mano, kad jei būni tame rate, tai taip nepastebimai ir įtraukia, kažkaip įsitrauki... Tai daugiau to nebeneri. Mano, jei nebus tam rate, tai ir neįsitrauks į netinkamą veiklą. Bet, nu ir atvažiavęs į Vilnių susidūrė su nepalankiu ratu... Nakvynės namuose tokia publika, kad kas ką... Susiorganizuoja pinigų nelegaliais būdais, prageria, „prasišaud“... Todėl jis iš karto ir atsiribojo nuo to rato, dirbo ir taupė pinigus, kad pabėgtų iš nakvynės namų. Gal ir būtų grįžęs į Klaipėdą po paleidimo, bet kai sėdėjo, tai mirė jo sugyventinė, su kurią ilgą laiką ten gyveno. Tai tokiu būdu prarado visišką stimulą važiuoti ten. Taip atvažiavo į Vilnių, kur nepažinojo nė vieno, nė vieno žmogaus.

O dabar bendrauja su žmonėmis, kurie arba yra neteisti, arba nors ir teisti, bet rimtai žiūrintys į gyvenimą ir stengiantys išsilaikyti nekriminaliniame pasaulyje, todėl nėra jokių pagundų kažkaip...

Dabar jo gyvenimas atrodo taip: darbas, darbas, vakare pareina namo; ramu, gražu. Savaitgaliais, jei gauna, tai į „chalturkes“ eina. Tai nebėra laiko apie kažką nelegalaus galvoti. Pas jį atsakomybės, pareigybės jausmas išsiugdė. Mano, tai yra dėl to, kad turi panelę, kažkaip yra noras ja pasirūpinti, jaučia, kad negali jos pavesti... Ji jam yra savotiškas variklis, kad nesustotų, judėtų į priekį. Taip pagalvoja ir mąsto, kad negali staigiai nebedirbti, staigiai „sudurniuoti“ ar dar ką... Juk reikia pinigų ir butą išlaikyti, ir šiaip normaliai su moterimi savo pabūti... ji jam patinka labai... Jaučia, kad ne dėl savęs stengiasi, o dėl savo moters. Nors nesako, kad vienas išlaiko viską ir panašiai, ji irgi dirba, jie pasidalina atsakomybėmis labai draugiškai.

Mano, kad pasiekė jau savo integraciją. Jam daugiau nieko ir nereikia. Turi darbą, kuriame jam sekasi. Kaip tik šią savaitę jį pakėlė iki brigadininko pareigų. Turi savo kampaną, aišku, tai ne nuosavas butas, bet daug geriau negu nakvynės namai. Nes jis asmeniškai netiki, kad kas pasilieka ten (nakvynės namuose), ar keliauja iš vieno nakvynės namų į kitus, kažką pasieks, sėkmingai integruos... Juk nakvynės namuose dauguma yra teisti, tai ir išsivysto tam tikras bendravimas kaip ir kalėjime, galų gale, išsivysto priklausomybė vienas nuo kito, atsiranda dalinimaisi ir nesidalinimaisi, muštynės ir panašiai.

Jo tikslas į ateitį turėti savo nuosavą kampa. Bet tam ir dirba... aišku, ir gero darbo nori... Jam visai patinka statybos, visai norėtų pasilikti jose, tik norėtų kada nors iki meistro pakilti. Bet mano, ir tai yra įgyvendinama su laiku. Turi mylimą moterį, kuri jį palaiko.

Jam norisi pamiršti praeitį, jo netraukia grupės, kuriose susirenka buvę nuteistieji. Ne, jis nevensia bendravimo su tokiais žmonėmis, bet tik su tokiais, kurie mato, kad nesuka jokių planų nešvarių, o nori gyventi sąžiningai.

Tas pavargimas nuo kalėjimų, nuo praeities ir suteikia stiprybės judėti į priekį ir daryti tai, ką daro... Dar į priekį padeda judėti palaikymas, kurio sulaukia iš savo mylimos merginos. Ir atsakomybė prieš ją... Dar gal sulaiko nuo nusizengimų ir tas dalykas, kad turi kur eiti, nereikia „badziotis“ po darbo niekur. Žino, kad eis namo, kad jo ten laukia panelė. Ji ir vakarienę paruošia. Ir jam nėra jokio noro kažkur eiti, kažką kombinuoti, jam labai gera namie su artimu žmogumi. Taip ir atsiriboja nuo nekokių kompanijų...

Pagalbos, kurios sulaukė iš Kalinių globos draugijos jam reikėjo, nes jam reikėjo kur apsigyventi pirmą mėnesį, tam pirmam žingsniui žengti, iki pirmos algos. Bet po to „ant savęs“ įsitikino, kad jau galima savarankiškai žengti kitus žingsnius link tos išsvajotos integracijos.

3.4.3. Transformacija: subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą

Perrašytas tekstas buvo suskirstytas į prasminius vienetus, o prasminiai vienetai – transformuoti į psichologinę kalbą, susijusią su tiriamu fenomenu. Transformacija buvo aptariama su dalyviu. Jei ji atitikdavo dalyvio patyrimą, buvo paliekama, o jeigu prieštaraudavo dalyvio patyrimui, – kartu su dalyviu buvo ieškoma adekvačios formuluotės.

5 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai, transformuoti į psichologinę kalbą</i>
Yra patyręs integraciją. Jam integracija siejasi su sunkumais, su kuriais susiduria išėjęs.	Sunkumai, su kuriais tenka susidurti po išėjimo iš įkalinimo įstaigos.
O susidūrė visų pirma su gyvenamos vietos problema, tai yra, gyvenamosios vietos stoka. Žinojo, kur eis po kalėjimo, nebuvo taip, kad jau visai aklai. Dar būdamas kalėjime susitvarkė tuos dalykus. Rašė laišką į nakvynės namus su prašymu, kad priimtų ir gavo sutikimą. Šiaip, po teisybei pasakius, turėjo ir šiaip kur grįžti iš esmės, bet nenorėjo.	Gyvenamosios vietos stoka. Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
Galėjo grįžti į Klaipėdą namo, bet kažkaip nenorėjo. Ten draugai, seni pažįstami, o čia nieko nepažinojo. Nenorėjo grįžti į seną aplinką, nes tai ne į gerą nuvestų. Ir šiaip norėjo iš naujo pradėti savo gyvenimą.	Atsiribojimas nuo seno draugų bei pažįstamų bendravimo rato, aplinkos.
O dabar labai patenkintas, kad taip pasielgė. Dabar	Artimo žmogaus susiradimas. Saikingas

<p>susirado merginą, labai mielą, kartu gyvena. Abu dirba... Ji labai tvarkinga, nei geria, nei rūko... jis rūko, kartais išgeria, bet su saiku. Be to, nėra laiko gerti. Jei dažnai gertų, tai nebūtų jėgų dirbti kiekvieną dieną.</p>	<p>alkoholio vartojimas.</p>
<p>Kartais kiti stebisi, kad labai greitai dingio iš nakvynės namų. Prabuvo juose gal vieną mėnesį... Jam nepatiko... Ne tai, kad nepatiko, na, tiesiog nenorėjo taip gyventi. Nenorėjo nei būti priklausomas nuo kažko, užtektinai tos priklausomybės prisiragavo kalėjime... Nu ir kitas dalykas, tai, kad nenorėjo gyventi ten dėl žmonių, kurie gyvena ten. Nevažiavo į Klaipėdą, nes norėjo atsiriboti nuo blogos kompanijos, tai ir čia, Vilniuje, taip padarė, išeidamas iš nakvynės namų... nes nenorėjo susidėti su tokiais žmonėmis. Jo tikslas atėjęs į nakvynės namus buvo kuo greičiau susitaupyti pinigus, kad galėtų išsinuomoti kambariuką ar butuką...</p>	<p>Nepriklausomybės siekimas. Atsiribojimas nuo kriminalinę patirtį turinčių asmenų. Tikslas turėjimas ir jo siekimas. Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.</p>
<p>Kas liečia darbą, tai gali pasakyti, kad šiais laikais darbą rasti tai nėra ką veikti, tik norėk taip sakant, netingėk ir dirbsi. Jis asmeniškai darbą susirado antrą dieną po išėjimo iš kalėjimo. Ėjo, pamatė statybinių firmą, priėjo pasiklausė ar reikia darbuotojų ir taip įsidarbino savo jėgomis, neprašydamas pagalbos. Galu gale, taigi suaugęs žmogus yra.</p>	<p>Greitas ir savarankiškas darbo susiradimas/ įsidarbinimas.</p>
<p>Iš karto statybose atėjęs pasakė, kad yra teistas. Nenorėjo slėpti, kad po to per kažką sužinotų. Šefas jam parodė, kad jam nėra skirtumo, jam svarbu, kad žmogus norėtų dirbti ir dirbtų. Tai va, su jokių neigiamu požiūriu dėl teistumo nesusidūrė.</p>	<p>Atviras pasisakymas darbe apie teistumą.</p>
<p>Visi tie išoriniai pokyčiai jo gyvenime vyksta todėl, kad nusprendė keistis viduje. Jau sėdėdamas kalėjime suvokė, kad reikia keisti gyvenimą. Jau metai gi ne tie, jau 37 metai, nenori susenti kalėjime. Užtenka, kad ir taip keturis kartus pateko už grotų. Todėl apmąstęs ir nusprendė atsiriboti nuo senų draugų, atsiriboti nuo praeities. Mano, kad jei būni tame rate, tai taip nepastebimai ir įtraukia, kažkaip įsitrauki... Tai daugiau to nebenori. Mano, jei nebus tam rate, tai ir neįsitrauks į netinkamą veiklą. Bet, nu ir atvažiavęs į Vilnių susidūrė su nepalankiu ratu... Nakvynės namuose tokia publika, kad kas ką... Susiorganizuoja pinigų nelegaliais būdais, prageria, „prasišauda“... Todėl jis iš karto ir atsiribojęs nuo to rato, dirbo ir taupė pinigus, kad pabėgtų iš nakvynės namų. Gal ir būtų grįžęs į Klaipėdą po paleidimo, bet kai sėdėjo, tai mirė jo sugyventinė su kuria ilgą laiką ten gyveno. Tai tokiu būdu prarado visišką stimulą važiuoti ten. Taip atvažiavo į Vilnių, kur nepažinojo nė vieno, nė vieno žmogaus.</p>	<p>Vidiniai, psichologiniai pokyčiai dar esant įkalinimo įstaigoje. Gyvenimo įprasminimas.</p>
<p>O dabar bendrauja su žmonėmis, kurie arba yra neteisti, arba nors ir teisti, bet rimtai žiūrintys į gyvenimą ir stengiantys išsilaikyti nekriminaliniame</p>	<p>Bendravimas su kriminalinės patirties neturinčiais asmenimis. Naujas bendravimo ratas.</p>

<p>pasaulyje, todėl nėra jokių pagundų kažkaip...</p>	
<p>Dabar jo gyvenimas atrodo taip: darbas, darbas, vakare pareina namo; ramu, gražu. Savaitgaliais, jei gauna, tai į „chalturkes“ eina. Tai nebėra laiko apie kažką nelegalaus galvoti. Pas jį atsakomybės, pareigybės jausmas išsiugdė. Mano, tai yra dėl to, kad turi panelę, kažkaip yra noras ja pasirūpinti, jaučia, kad negali jos pavesti... Ji jam yra savotiškas variklis, kad nesustotų, judėtų į priekį. Taip pagalvoja ir mąsto, kad negali staigiai nebedirbti, staigiai „sudurniuoti“ ar dar ką... Juk reikia pinigų ir butą išlaikyti, ir šiaip normaliai su moterimi savo pabūti... ji jam patinka labai... Jaučia, kad ne dėl savęs stengiasi, o dėl savo moters. Nors nesako, kad vienas išlaiko viską ir panašiai, ji irgi dirba, jie pasidalina atsakomybėmis labai draugiškai.</p>	<p>Papildomų darbų susiradimas. Atsakomybės bei pareigos prieš artimą žmogų atsiradimas. Parama iš artimo žmogaus pusės.</p>
<p>Mano, kad pasiekė jau savo integraciją. Jam daugiau nieko ir nereikia. Turi darbą, kuriame jam sekasi. Kaip tik šią savaitę jį pakėlė iki brigadininko pareigų. Turi savo kampa, aišku, tai ne nuosavas butas, bet daug geriau negu nakvynės namai. Nes jis, asmeniškai, netiki, kad kas pasilieka ten (nakvynės namuose), ar keliauja iš vieno nakvynės namų į kitus, kažką pasieks, sėkmingai integruosis... Juk nakvynės namuose dauguma yra teisti, tai ir išsivysto tam tikras bendravimas kaip ir kalėjime, galų gale išsivysto priklausomybė vienas nuo kito, atsiranda dalinimaisi ir nesidalinimai, muštynės ir panašiai.</p>	<p>Pasitenkinimas pasiektais rezultatais.</p>
<p>Jo tikslas į ateitį turėti savo nuosavą kampa. Bet tam ir dirba... aišku, ir gero darbo nori... Jam visai patinka statybos, visai norėtų pasilikti jose, tik norėtų kada nors iki meistro pakilti. Bet mano, ir tai yra įgyvendinama su laiku. Turi mylimą moterį, kuri jį palaiko.</p>	<p>Naujų tikslų kūrimas ir jų siekimas.</p>
<p>Jam norisi pamiršti praeitį, jo netraukia grupės, kuriose susirenka buvę nuteistieji. Ne, jis nevengia bendravimo su tokiais žmonėmis, bet tik su tokiais, kurie mato, kad nesuka jokių planų nešvarių, o nori gyventi sąžiningai.</p>	<p>Noras pamiršti praeitį. Siekimas sąžiningai gyventi.</p>
<p>Tas pavargimas nuo kalėjimų, nuo praeities ir suteikia stiprybės judėti į priekį ir daryti tai, ką daro... Dar į priekį padeda judėti palaikymas, kurio sulaukia iš savo mylimos merginos. Ir atsakomybė prieš ją... Dar gal sulaiko nuo nusižengimų ir tas dalykas, kad turi kur eiti, nereikia „badziotis“ po darbo niekur. Žino, kad eis namo, kad jo ten laukia panelė. Ji ir vakarienę paruošia. Ir jam nėra jokio noro kažkur eiti, kažką kombinuoti, jam labai gera namie su artimu žmogumi. Taip ir atsiriboja nuo nekokių kompanijų...</p>	<p>Pavargimas nuo kalėjimų ir praeities – kaip stimulus judėti į priekį ir siekti išsikeltų tikslų.</p>
<p>Pagalbos, kurios sulaukė iš Kalinių globos draugijos jam reikėjo, nes jam reikėjo kur apsigyventi pirmą mėnesį, tam pirmam žingsniui žengti, iki pirmos algos.</p>	<p>Pirminės pagalbos vertinimas, bet tuo pačiu savarankiškumo siekimas.</p>

Bet po to „ant savęs“ įsitikino, kad jau galima savarankiškai žengti kitus žingsnius link tos išsvajotos integracijos.	
--	--

3.4.4. Transformuotų elementų reikšmių sintezė

a) Gauti prasminių vienetų perfrazavimai į psichologinę kalbą buvo perrašyti nuosekliu tekstu. Perrašant tekstą, buvo daromi apibendrinimai, sujungiami tą pačią prasmę turintys prasminiai vienetai.

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti

Sunkumai, su kuriais tenka susidurti po išėjimo iš įkalinimo įstaigos. Gyvenamosios vietos stoka. Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas. Atsiribojimas nuo senų draugų bei pažįstamų bendravimo rato, aplinkos. Artimo žmogaus susiradimas. Saikingas alkoholio vartojimas. Nepriklausomybės siekimas. Atsiribojimas nuo kriminalinę patirtį turinčių asmenų. Tikslo turėjimas ir jo siekimas. Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas. Greitas ir savarankiškas darbo susiradimas/įsidarbinimas. Atviras pasakymas apie teistumą darbe. Vidiniai, psichologiniai pokyčiai dar esant įkalinimo įstaigoje. Gyvenimo įprasminimas. Bendravimas su kriminalinės patirties neturinčiais asmenimis. Naujas bendravimo ratas. Papildomų darbų susiradimas. Atsakomybės bei pareigos prieš artimą žmogų atsiradimas. Parama iš artimo žmogaus pusės. Pasitenkinimas pasiektais rezultatais. Naujų tikslų kūrimas ir jų siekimas. Noras pamiršti praeitį. Siekimas sąžiningai gyventi. Pavargimas nuo kalėjimų ir praeities kaip stimulus judėti į priekį ir siekti išsikeltų tikslų. Pirminės pagalbos vertinimas, bet tuo pačiu savarankiškumo siekimas.

b) Nuoseklus tekstas buvo struktūruotas pagal visus tiriamojo išskirtus fenomenus

Tekste išskirti šie tiriamajam svarbūs integracijos patyrimo fenomenai:

- Sunkumai, su kuriais tenka susidurti po išėjimo iš įkalinimo įstaigos;
- Vidiniai, psichologiniai pokyčiai dar esant įkalinimo įstaigoje;
- Gyvenimo įprasminimas;
- Tikslo turėjimas ir jo siekimas.
- Gyvenamosios vietos stoka;
- Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas;
- Nepriklausomybės siekimas.;
- Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas;
- Atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos;

- Artimo žmogaus susiradimas;
- Atsakomybės bei pareigos prieš artimą žmogų atsiradimas;
- Parama iš artimo žmogaus pusės;
- Saikingas alkoholio vartojimas;
- Greitas ir savarankiškas įsidarbinimas;
- Atviras pasisakymas darbe apie teistumą;
- Papildomų darbų susiradimas;
- Pasitenkinimas pasiektais rezultatais;
- Naujų tikslų kūrimas ir jų siekimas;
- Siekimas sąžiningai gyventi;
- Nuovargis nuo kriminalinės patirties kaip stimulus judėti į priekį ir siekti išsikeltų tikslų;
- Pirminės pagalbos vertinimas.

c) Įvardinti fenomenai buvo susieti į bendrą tiriamo fenomeno – socialinės integracijos - apibrėžimą.

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas

Integracija – tai sunkumai, su kuriais tenka susidurti po išėjimo iš įkalinimo įstaigos; vidiniai, psichologiniai pokyčiai dar esant įkalinimo įstaigoje; gyvenimo įprasminimas, tikslo turėjimas ir jo siekimas; gyvenamosios vietos stoka, laikinos gyvenamosios vietos susiradimas, nepriklausomybės siekimas, nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas; atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos; artimo žmogaus susiradimas, atsakomybė už artimą žmogų bei prisiimamos pareigos, parama iš artimo žmogaus pusės; saikingas alkoholio vartojimas; greitas ir savarankiškas įsidarbinimas, atviras pasisakymas darbe apie teistumą, papildomų darbų susiradimas; pasitenkinimas pasiektais rezultatais, naujų tikslų kūrimas ir jų siekimas; siekimas sąžiningai gyventi; nuovargis nuo kriminalinės patirties kaip stimulus judėti į priekį ir siekti išsikeltų tikslų; pirminės pagalbos vertinimas.

3.5. Visų grupės atvejų fenomenologinė analizė

Pagal pavyzdyje pateiktą schemą buvo apdoroti kiekvieno dalyvio pirminiai duomenys, t.y. į interviu protokolą perrašyti interviu įrašai, teksto perrašymas trečiu asmeniu, transformacija bei transformuotų elementų reikšmių sintezė (žr.1 priedą).

3.5.1. Kiekvieno dalyvio duomenys

D II

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Gyvenimo įprasminimas. Įtikėjimas į Dievą, sąlygotas lygtinio paleidimo. Tvirtas pasižadėjimas sau pačiam nenusikalsti. Darbo susiradimas. Priklausomybės sąlygoti sunkumai. Avarijos patyrimas, leidęs priartėti prie Dievo. Vidiniai asmenybės pokyčiai. Apsisprendimas atsikratyti priklausomybės. Gydymasis nuo priklausomybės reabilitacijos centre. Požiūrio ir vertybių pakitimas. Susidomėjimas Biblija, Dievo žodžiu. Savęs pasikeitimo pastebėjimas veiksmuose. Doros kelio pasirinkimas, sąlygotas įtikėjimo. Bendravimo mokymasis iš naujo, bendravimo įpročių keitimas. Kalėjimo nuostatų, taisyklių atsisakymas. Pomėgių keitimas, atsidavimas patinkančiam darbui. Nuoširdus savo patirties skleidimas kalintiems asmenims. Laimės jausmas, sąlygotas atradimo dalykų, kurių (pvz., įtikėjimo Dievu) buvo ieškoma visą gyvenimą.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai gyvenimo įprasminimas; įtikėjimas į Dievą, priartėjimas prie Dievo; tvirtas pasižadėjimas sau pačiam nenusikalsti; vidiniai asmenybės pokyčiai, požiūrio ir vertybių pakitimas; darbo susiradimas; priklausomybės sąlygoti sunkumai, gydymasis nuo priklausomybės reabilitacijos centre; savęs pasikeitimo pastebėjimas veiksmuose., bendravimo įpročių keitimas, kalėjimo nuostatų ir taisyklių atsisakymas, pomėgių keitimas; nuoširdus savo patirties skleidimas kalintiems asmenims; laimės jausmas, sąlygotas atradimo dalykų, kurių buvo ieškoma visą gyvenimą.

D III

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Kasdienis pokytis santykiuose su visuomene, įsitraukimas į socialinį gyvenimą. Mokymasis gyventi laisvėje. Darbo susiradimas. Užsiėmimas ir darbas kaip nusikalstamos veiklos prevencija. Darbo dėka nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas. Bandytas pasirūpinti mylimų žmonių gerove. Dokumentų tvarkymas; domėjimasis galimybe gauti socialinį būstą. Savęs paties stigmatizavimas. Stigmatizacijos atsikratymas. Santykių su šeimos nariais atstatymas ir palaikymas. Pasitikėjimo savimi kitų žmonių akyse ugdymas; stigmatizacijos mažinimas. Įsitraukimas į bažnyčios veiklą. Draugo – globėjo psichologinis ir materialinis palaikymas. Nuostatų bei mąstymo pakeitimas. Suvokimas, kad galima gyventi be nusikaltimų, kad galima gyventi dorai. Draugo palaikymas, leidžiantis pažinti gyvenimą be nusikaltimų.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai kasdienis pokytis santykiuose su visuomene, įsitraukimas į socialinį gyvenimą; mokymasis gyventi laisvėje, užsiėmimas ir darbas kaip nusikalstamos veiklos prevencija; nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas; dokumentų tvarkymas; savęs paties stigmatizavimas, stigmatizacijos (iš kitų asmenų pusės) mažinimas, atsikratymas; santykių su šeimos nariais atstatymas ir palaikymas, pasitikėjimo savimi kitų žmonių akyse ugdymas; įsitraukimas į bažnyčios veiklą, draugo – globėjo psichologinis ir materialinis palaikymas; nuostatų bei mąstymo pakeitimas.

D IV

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Integracija labiau reikalinga jaunam asmeniui. Vyresnio amžiaus žmogui svarbiausia turėti darbą, kuris leistų gyventi. Susidūrimas su nepalankiomis nuolatinės gyvenamosios vietos aplinkybėmis – sunkus bei brangus nuvažiavimas kiekvieną dieną iš namo kaime į darbą mieste. Laikinos gyvenimo vietos susiradimas. Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis. Pastangos atsisakyti alkoholio ir su juo susijusių problemų. Išvadų pasidarymas iš praeities įvykių, klaidų. Draugiškų santykių nepalaikymas su abejotinos reputacijos asmenimis. Savisaugos instinkto išsiugdymas. Darbo susiradimas, pastangos integruotis į darbo rinką. Palaipsninis geresnio darbo siekimas, siekis dirbti pagal specialybę. Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis, verčiantis ieškotis geresnės vietos. Santykių su seserimi atnaujinimas bei palaikymas. Psichologinis palaikymas iš sesers pusės. Santykių su broliu vengimas, kaip apsisaugojimas nuo piktnaudžiavimo alkoholiu ir kito galimo nusikaltimo. Nusivylimas moterimis, kurioms iš vyro reikia tik naudos, t.y. pinigų. Siekimas susirasti nuoširdžią antrąją pusę. Žema savivertė dėl savo socialinės padėties.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai susidūrimas su nepalankiomis nuolatinės gyvenamosios vietos aplinkybėmis, nepasitenkinimas laikinos gyvenamosios vietos sąlygomis, verčiantis ieškotis geresnės vietos; pastangos atsisakyti alkoholio ir su juo susijusių problemų; santykių su abejotinos reputacijos asmenimis vengimas; savisaugos instinkto išsiugdymas; išvadų pasidarymas iš praeities įvykių ir klaidų; darbo susiradimas, palaipsniškas geresnio darbo ar darbo pagal specialybę siekimas; santykių su seserimi atnaujinimas bei palaikymas, psichologinis palaikymas iš sesers pusės; nusivylimas moterimis, kurioms iš vyro reikia tik materialinės naudos; siekimas susirasti nuoširdžią antrąją pusę; žema savivertė dėl savo socialinės padėties.

D V

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Pasimetimas. Stigmatizacija iš aplinkinių bei darbdavių pusės. Nustojimas vartoti narkotines medžiagas. Alkoholio pasitelkimas į pagalbą kovoje su priklausomybe nuo narkotinių medžiagų. Silpnavališkumo bei valios stokos pripažinimas. Ankstesnio gyvenimo būdo beprasmybės suvokimas. Psichologinių pokyčių užuomazgos dar įkalinimo įstaigoje. Pasiruošimas pokyčiams dar būnant įkalinimo įstaigoje. Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas. Darbo paieškos. Kritiškas savęs vertinimas dėl darbo patirties laisvėje nebuvimo. Susidomėjimas darbu paskutinio kalėjimo metu, pakeitęs požiūrį į darbą ir jo svarbą. Darbas bei užimtumas kaip nusikalstamos veiklos, alkoholio ir narkotikų prevencija. Susidūrimas su nepakankama valstybės parama išėjusiam į laisvę asmeniui. Stigmatizacija savo paties atžvilgiu – savęs stigmatizavimas. Stigmatizacijos pajutimas iš aplinkinių, ypač vyresnio amžiaus žmonių. Profesijos mokymasis. Psichologo parama bei palaikymas, saugumo jausmas konsultacijų metu. Galimybė išsipasakoti, išsiliesti. Savistabos ugdymas konsultacijų metu. Sunkumas gyventi be kalėjimo režimo, būtinybė išmokti gyventi pagal savo režimą. Pareigų ir atsakomybių padidėjimas. Mokymasis gyventi iš naujo; mokymasis užmegzti ryšius, bendrauti su aplinkiniais ir kitos lyties atstovėmis.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – pasimetimas; stigmatizacija iš aplinkinių bei darbdavių pusės; narkotinių medžiagų atsisakymas; silpnavališkumo bei valios stokos pripažinimas; ankstesnio gyvenimo būdo beprasmingamo suvokimas; pasiruošimas pokyčiams dar būnant įkalinimo įstaigoje; laikinos gyvenamosios vietos susiradimas; profesijos mokymasis; darbo paieškos; kritiškas savęs vertinimas dėl darbo patirties laisvėje nebuvimo, savęs stigmatizavimas; darbas bei užimtumas kaip nusikalstamos veiklos, alkoholio ir narkotikų prevencija; susidūrimas su nepakankama valstybės parama išėjusiam į laisvę asmeniui; saugumo, paramos bei palaikymo jausmas psichologinių konsultacijų metu, savistabos ugdymas konsultacijų metu; sunkumas gyventi be kalėjimo režimo; pareigų ir atsakomybių padidėjimas, mokymasis gyventi iš naujo; mokymasis užmegzti ryšius, bendrauti su aplinkiniais ir kitos lyties atstovėmis.

D VI

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Integracija –tai kelias link tikslo. Pasimetimas sąlygotas pakitusių gyvenimo sąlygų bei režimo. Džiaugsmas, pakilimas ir chaosas vienu metu. Finansiniai sunkumai. Atmestina pagalba iš valstybės pusės Pagalbos tikėjimasis tik iš artimųjų pusės. Savęs ieškojimai. Motyvacijos išlieti į visuomenę augimas. Ryšių su tikrais draugais palaikymas ir atstatymas. Pasiruošimas išėjimui dar būnant įkalinimo įstaigoje, savo veiksmų išėjus apmąstymas. Kalėjimo taisyklių atsisakymas/ užmiršimas. Mokymasis*

bendrauti iš naujo. Veiklos įprasminimas per darbo susiradimą. Susilaikymas nuo per didelės laisvės pajutimo, vedančio prie destruktivaus elgesio. Vidinių psichologinių suvaržymų atsikratymas. Tikras laisvės suvokimas, nevengiant išsipareigojimų ir atsakomybės. Gydimasis nuo priklausomybių arba visiškas jų atsisakymas. Praeities suvokimas. Suvokimas, kad neįmanoma grįžti į poziciją, kurioje buvai prieš kalėjimą. Pasitenkinimas tuo, ką turi. Artimų, mylimų žmonių parama. Nusiteikimas/ pasiruošimas galimiems sunkumams.

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai kelias link tikslo; pasimetimas, sąlygotas pakitusių gyvenimo sąlygų bei režimo; finansiniai sunkumai; pagalbos tikėjimasis tik iš artimųjų pusės; artimų, mylimų žmonių parama; savęs ieškojimai; motyvacijos išlieti į visuomenę augimas; ryšių su tikrais draugais atstatymas; pasiruošimas išėjimui dar įkalinimo įstaigoje; kalėjimo taisyklių atsisakymas, mokymasis bendrauti iš naujo; veiklos įprasminimas per darbo susiradimą, laisvės suvokimas, nevengiant išsipareigojimų ir atsakomybės; priklausomybių atsisakymas arba gydymasis nuo jų; kalėjimo padarytų asmenybės permainų suvokimas; nusiteikimas/ pasiruošimas galimiems sunkumams.

D VII

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Sudėtinis elementas, sudarytas iš daugelio dalykų. Darbo pagal savo sugebėjimus susiradimas. Dalyvavimas mokymuose. Psichologo konsultacijos kaip parama; išklausa, suteikiantis pasitikėjimo savimi; pokalbiai, skatinantys saviugdą bei savistabą. Dalyvavimas anoniminių alkoholikų klubo susirinkimuose, kaip atrama, atsisakant svaigiųjų gėrimų. Mokymasis elgtis su pinigais, taupumo išsiugdymas siekiant susitaupyti. Nuolatinės gyvenamosios vietos paieškos. Mylimo žmogaus paieškos. Ilgalaikiai santykiai kaip prevencija nuo nusikaltimų, narkotinių medžiagų ir alkoholio. Tikslas užmegzti ilgalaikius santykius su subrendusia moterimi, susikurti šeimą bei susilaukti vaikų.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas. **Integracija, tai yra:** darbo susiradimas, dalyvavimas mokymuose; psichologo konsultacijos, saviugdą bei savistabą skatinančios konsultacijos; dalyvavimas anoniminių alkoholikų klubo susirinkimuose; mokymasis elgtis su pinigais, taupumo išsiugdymas; nuolatinės gyvenamosios vietos paieškos; mylimo žmogaus paieškos, ilgalaikiai santykiai kaip prevencija nuo nusikaltimų, narkotinių medžiagų ir alkoholio; tikslas susikurti šeimą bei susilaukti vaikų.

D VIII

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Visuomenės bei darbdavių stigmatizacija. Savo poelgių apmąstymas ir keitimas. Pokyčiai vardan šeimos gerovės. Priklausomybės problemos. Vidiniai pokyčiai. Savo ligos suvokimas, įsisąmoninimas. Artimų žmonių psichologinis palaikymas. Gyvenimo laisvėje įvertinimas. Anoniminių alkoholikų klubo lankymas. Psichologinė AA parama. Atsakomybės jausmo ugdymas. Pasitikėjimo savimi susigrąžinimas kitų akyse. Santykių atstatymas su žmona ir vaikais. Savo problemų susiejimas su alkoholiu, elgesio įvertinimas. Santykių nepalaikymas su kriminalinę patirtį turinčiais asmenimis. Įsidarbinimas. Teigiamas užsirekomendavimas darbe, tapimas patikimu darbuotoju. Žmonos išgyvenimų suvokimas. Nuoširdūs pasikalbėjimai su antrąja puse. Dėkingumas už palaikymą, atlaidumą ir vilties nepraradimą. Pagalba kitiems asmenims. Savęs įprasminimas per pagalbą kitiems.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai visuomenės bei darbdavių stigmatizacija; artimų žmonių psichologinis palaikymas; savo poelgių apmąstymas ir keitimas, pokyčiai vardan šeimos gerovės; priklausomybės bei dėl jos kylančių problemų suvokimas; elgesio įvertinimas; anoniminių alkoholikų klubo lankymas; gyvenimo laisvėje įvertinimas; atsakomybės jausmo ugdymas; santykių atstatymas su žmona ir vaikais, nuoširdumas ir atvirumas su antrąja puse, dėkingumas žmonai už palaikymą, atlaidumą ir vilties nepraradimą; santykių vengimas su asmenimis, turinčiais kriminalinę patirtį; įsidarbinimas; pasitikėjimo savimi susigrąžinimas kitų akyse; savęs įprasminimas per pagalbą kitiems.

D IX

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Pasimetimas išėjus. Pasiruošimas išėjimui dar įkalinimo įstaigoje, pasirūpinimas laikina gyvenamąja vieta. Tikslas nebegrižti į įkalinimo įstaigą turėjimas ir to tikslo laikymasis. Mokymasis, siekiant įgyti profesiją, užimtumas. Darbo susiradimas. Ryžtas keisti savo gyvenimą. Potraukio nusižengti atsikratymas. Darbas, kaip vienintelis pragyvenimo šaltinis. Nusižengimų pasekmių išankstinis įvertinimas. Stigmatizacija iš darbdavio pusės pinigine prasme. Išsilaikymas iš nelegalaus darbo. Tikslas nenusižengti iškėlimas. Ilgalaikio integracinio plano (trunkančio 10 metų) susikūrimas. Psichologinio spaudimo pasekmės, išlikusios iš kalėjimo laikotarpio. Psichologinės ramybės siekimas. Saikingas svaigiųjų medžiagų vartojimas, galvojant apie pasekmes. Draugų bei psichologo palaikymas. Būtinybė turėti asmenį, kuriam būtų galima išsipasakoti, norint įgauti jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui įkalinimo įstaigoje ar laisvėje. Savisaugos instinkto išsiugdymas, sąlygotas ankstesnių apgavysčių. Tikslas susirasti ištikimą antrąją pusę. Planų bei*

tikslų susirasti nuolatinę gyvenamąją vietą išsikėlimas ir jų siekimas. Optimistiškas požiūris į pasaulį, leidžiantis judėti į priekį.

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai pasimetimas; pasiruošimas išėjimui dar įkalinimo įstaigoje, pasirūpinimas laikina gyvenamąją vietą; planų bei tikslų susirasti nuolatinę gyvenamąją vietą išsikėlimas ir jų siekimas; tikslo nebegrįžti į įkalinimo įstaigą turėjimas ir jo laikymasis; mokymasis, leidžiantis įgyti profesinių žinių; prasmingo užimtumo, darbo susiradimas; požiūrio į darbą ir nusikaltimus pakeitimas; potraukio nusižengti atsikratymas, tikslo nenusižengti iškėlimas, nusižengimų pasekmių numatymas ir įvertinimas; stigmatizacija iš darbdavio pusės, išsilaikymas iš nelegalaus darbo; integracinio plano susikūrimas; psichologinio spaudimo pasekmės, išlikusios iš kalėjimo laikotarpio; būtinybė turėti asmenį, kuriam būtų galima išsipasakoti, norint įgauti jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui įkalinimo įstaigoje ar laisvėje; savisaugos instinkto išsiugdymas, sąlygotas ankstesnių apgavysčių; draugų bei psichologo palaikymas; saikingas svaigiųjų medžiagų vartojimas; galvojant apie pasekmes; tikslas susirasti ištikimą antrąją pusę; optimistiškas požiūris į pasaulį, leidžiantis judėti į priekį.

D X

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Pažadų tesėjimas, nenoras pavesti. Pareigos jausmas prieš organizaciją, su kuria pasirašyta sutartis. Greitas darbo susiradimas. Savęs įprasminimas per darbą. Dalyvavimas integraciniame projekte. Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas. Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis kaip paskatinimas nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimui. Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas. Saikingas alkoholio vartojimas. Galvojimas apie galimas pasekmes kaip gėrimo prevencija. Sąžiningas lygtinio paleidimo apribojimų laikymasis. Nenoras būti įkalintam, kaip nusikalstamo elgesio ar nusižengimo apribojimams prevencija. Noras susirasti antrąją pusę bei susikurti šeimą. Nusivylimas nevykusia draugyste. Viršininko finansinė pagalba. Artimo žmogaus trūkumas. Noras pamiršti nesėkmingą draugystę, su poreikius neatitikusia mergina. Bandymai užmegzti draugystę su priešingos lyties atstove. Savęs įprasminimas per šeimą. Veiklos trūkumas mieste. Noras gyventi nuosavame name kaime, kur būtų daugiau veiklos po darbo. Papildomų uždarbių paieška laisvu nuo darbo metu. Ryšių palaikymas su šeima. Šeimos psichologinis palaikymas įkalinimo įstaigoje bei išėjus į laisvę. Nusiteikimas tolimesnei patirčiai, patirties kaupimui.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai pareigos jausmas, pažadų tesėjimas; greitas darbo susiradimas, savęs įprasminimas per darbą, papildomų uždarbių paieška laisvu nuo darbo metu; dalyvavimas integraciniame projekte; laikinos gyvenamosios vietos susiradimas, nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis kaip motyvacija nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimui, nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas; viršininko finansinė pagalba; saikingas alkoholio vartojimas, galimų gėrimo pasekmių įvertinimas kaip gėrimo prevencija; nenoras būti įkalintam kaip nusikalstamo elgesio ar nusižengimo lygtinio paleidimo apribojimams prevencija; nusivylimas nepavykusia draugyste, artimo žmogaus trūkumas, bandymai užmegzti draugystę su priešingos lyties atstove; savęs įprasminimas per šeimą; šeimos psichologinis palaikymas įkalinimo įstaigoje bei išėjus į laisvę; nusiteikimas toliau kaupti patirtį.

D XI

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Mąstymo pakeitimas.*

Noras keistis pagrįstas realiais veiksmais. Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas. Atsiribojimas nuo abejotina reputaciją turinčių asmenų. Priklausomybių atsisakymas. Nusikalstamos veiklos bei svaigiųjų medžiagų vartojimo beprasmybės suvokimas. Vidiniai pokyčiai. Pasiruošimas išėjimui, keitimuisi dar įkalinimo įstaigoje. Dokumentų tvarkymasis. Oficialaus darbo susiradimas, papildomų darbų susiradimas; tikslas susitaupyti pinigų nuomai, nenorint būti priklausomu nuo kažko. Viršininko materialinis įvertinimas bei paskatinimas už gerą darbą. Pastangos įrengti viršininko pasiūlytą gyvenamąją vietą. Viršininko materialinė ir psichologinė parama bei pagalba. Pasiryžimas gauti pagrindinį išsilavinimą. Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas. Artimo žmogaus sutikimas/ suradimas. Motyvacijos toliau veikti augimas, įvertinant esamus pasiekimus. Tobulėjimas. Naujų tikslų išsikėlimas, nenoras sustoti vietoje. Artimo žmogaus palaikymas.

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija – tai mąstymo pakeitimas, vidiniai pokyčiai, noras keistis pagrįstas realiais veiksmais; pasiruošimas išėjimui, keitimuisi dar įkalinimo įstaigoje; priklausomybių atsisakymas, nusikalstamos veiklos bei svaigiųjų medžiagų vartojimo beprasmybės suvokimas; dokumentų tvarkymasis; laikinos gyvenamosios vietos susiradimas; oficialaus darbo susiradimas, papildomų darbų susiradimas siekiant susitaupyti pinigų nuomai, nenorint būti priklausomu nuo kažko; nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas; atsiribojimas nuo abejotina reputaciją turinčių asmenų; viršininko materialinė ir psichologinė parama bei pagalba; pasiryžimas gauti pagrindinį išsilavinimą; artimo žmogaus sutikimas/ susiradimas; artimo žmogaus palaikymas; tobulėjimas,

motyvacijos toliau veikti augimas, įvertinant esamus pasiekimus, naujų tikslų išsikėlimas, nenoras sustoti vietoje.

D XII

Prasminiai vienetai, perrašyti nuosekliu tekstu ir apibendrinti. *Grįžimas į sunkesnes gyvenimo sąlygas. Darbdavių stigmatizacija. Sunkumai įsidarbinant, nepaisant darbo patirties. Giminaičio pagalba, susirandant pirmą darbą po išėjimo. Šeimos narių psichologinis palaikymas bei materialinė pagalba. Tikslų turėjimas ir jų siekimas, įgyvendinimas. Gyvenimo laisvėje įvertinimas. Kalėjimo patirties vertinimas. Teigiamų dalykų išmokimas kalėjime ir jų panaudojimas laisvėje. Kriminalinio bendravimo rato atsisakymas. Legalaus darbo, kaip savęs įprasminimo suvokimas. Kalėjimo žodyno bei paženklinimų atsisakymas. Savo bausmės pripažinimas. Draugo finansinė parama tik išėjus iš įkalinimo įstaigos. Darbštumas. Palaipsninis geresnio darbo siekimas. Pagalba kitiems buvusiems kaliniams. Savęs įprasminimas per šeimą. Stabilumo siekimas.*

Socialinės integracijos fenomeno apibrėžimas.

Integracija - tai yra grįžimas į sunkesnes gyvenimo sąlygas; darbdavių stigmatizacija; artimųjų ir draugų psichologinė bei materialinė parama; tikslų turėjimas, jų siekimas bei įgyvendinimas; gyvenimo laisvėje įvertinimas, kalėjimo patirties vertinimas; savo bausmės pripažinimas; kriminalinio bendravimo rato atsisakymas; legalaus darbo, kaip savęs įprasminimo suvokimas; darbštumas, palaipsninis geresnio darbo siekimas; kalėjimo žodyno bei paženklinimų atsisakymas; pagalba kitiems buvusiems kaliniams; savęs įprasminimas per šeimą; stabilumo siekimas.

3.5.2. Bendras patyrimo apibrėžimas

Sudarant bendrą fenomeno apibrėžimą yra galimos dvi fenomeno apibrėžimo sudarymo strategijos. Viena iš jų – apibrėžimo sudarymas išskiriant bendruosius visų turimų duomenų dalykus. Kita strategija, – platus apibrėžimo sudarymas, – susiejant esminius kiekvieno apibrėžimo dalykus ir sujungiant juos į vieną bendrą, nors atskiros fenomeno dalys nėra būdingos visiems tekstams. Šiame tyrime bendras patyrimo fenomeno apibrėžimas formuojamas taikant antrąją strategiją.

Prieš sudarant bendrą patyrimo fenomeno apibrėžimą, išskiriami atskiri integracijos patyrimo aspektai, kurie yra plačiau apibūdinti realios patirties pagrindu.

3.5.2.1. Atskiri patyrimo aspektai ir jų apibūdinimas

Darbo susiradimas, savęs įprasminimas per darbą

- D I Greitas ir savarankiškas įsidarbinimas.
- D I Papildomų darbų susiradimas.
- D II Darbo susiradimas.
- D III Užsiėmimas ir darbas kaip nusikalstamos veiklos prevencija.
- D IV Darbo susiradimas.
- D IV Palaipsninis geresnio darbo ar darbo pagal specialybę siekimas.
- D V Darbo paieškos.
- D V Darbas bei užimtumas kaip nusikalstamos veiklos, alkoholio ir narkotikų prevencija.
- D VI Veiklos įprasminimas per darbo susiradimą.
- D VII Darbo susiradimas.
- D VIII Įsidarbinimas.
- D IX Prasmingo užimtumo, darbo susiradimas.
- D IX Mąstysenos, susijusios su darbu ir nusikaltimais, pakeitimas.
- D IX Pragyvenimas iš nelegalaus darbo.
- D X Greitas darbo susiradimas.
- D X Savęs įprasminimas per darbą.
- D X Papildomų uždarbių paieška laisvu nuo darbo metu.
- D XI Oficialaus darbo susiradimas, papildomų darbų susiradimas, siekiant susitaupyti pinigų nuomai, nenorint būti priklausomu nuo kažko.
- D XII Legalaus darbo kaip savęs įprasminimo suvokimas.
- D XII Darbštumas.
- D XII Palaipsninis geresnio darbo siekimas.

Rvšių su šeima, artimaisiais, draugais palaikymas ir atnaujinimas; artimuju parama bei palaikymas

- D I Artimo žmogaus susiradimas.
- D I Įsipareigojimų artimam žmogui ir atsakomybės prisiėmimas.
- D I Artimo žmogaus parama.
- D III Santykių su šeimos nariais atstatymas ir palaikymas.
- D III Draugo – globėjo psichologinis ir materialinis palaikymas.
- D IV Santykių su seserimi atnaujinimas bei palaikymas.
- D IV Sesers psichologinis palaikymas.

- D VI Pagalbos tikėjimasis tik iš artimųjų.
- D VI Artimų, mylimų žmonių parama.
- D VI Ryšių su tikrais draugais atstatymas.
- D VIII Artimų žmonių psichologinis palaikymas.
- D VIII Pokyčiai vardan šeimos gerovės.
- D VIII Santykių su žmona ir vaikais atstatymas.
- D VIII Nuoširdumas ir atvirumas bendraujant su antrąja puse.
- D VIII Dėkingumas žmonai už palaikymą, atlaidumą ir vilties nepraradimą.
- D IX Draugų bei psichologo palaikymas.
- D X Šeimos psichologinis palaikymas buvimo įkalinimo įstaigoje metu ir išėjus į laisvę.
- D XI Artimo žmogaus sutikimas/ susiradimas; artimo žmogaus palaikymas.
- D XII Artimųjų ir draugų psichologinė bei materialinė parama.
- D XII Savęs įprasminimas per šeimą.

Laikino bei nuolatinio būsto susiradimas, sunkumai, susiję su gyvenamosios vietos paieška

- D I Gyvenamosios vietos stoka.
- D I Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
- D I Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.
- D III Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.
- D IV Susidūrimas su nepalankiomis nuolatinės gyvenamosios vietos aplinkybėmis
- D IV Nepasitenkinimas laikinos gyvenamosios vietos sąlygomis– stimulus ieškotis geresnės vietos.
- D V Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
- D VII Nuolatinės gyvenamosios vietos paieškos.
- D IX Pasirūpinimas laikina gyvenamąja vieta.
- D IX Planų bei tikslų susirasti nuolatinę gyvenamąją vietą išsikėlimas ir jų siekimas.
- D X Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
- D X Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis kaip motyvacija nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimui.
- D X Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.
- D XI Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
- D XI Oficialaus darbo susiradimas, papildomų darbų susiradimas siekiant susitaupyti pinigų nuomai, nenorint būti priklausomu nuo kažko.
- D XI Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.

Sunkumai, susiję su alkoholio bei narkotinių medžiagų vartojimu, gydymasis nuo priklausomybių

- D I Saikingas alkoholio vartojimas.
- D II Priklausomybės sąlygoti sunkumai.
- D II Gydymasis nuo priklausomybės reabilitacijos centre.
- D IV Pastangos atsisakyti alkoholio ir su jo vartojimu susijusių problemų.
- D V Darbas bei užimtumas kaip nusikalstamos veiklos, alkoholio ir narkotikų prevencija.
- D V Narkotinių medžiagų atsisakymas.
- D VI Priklausomybių atsisakymas/ gydymasis nuo jų.
- D VII Dalyvavimas anoniminių alkoholikų klubo susirinkimuose.
- D VIII Priklausomybės, bei dėl jos kylančių problemų suvokimas.
- D VIII Anoniminių alkoholikų klubo lankymas.
- D IX Saikingas svaigiųjų medžiagų vartojimas, numatant pasekmes.
- D X Saikingas alkoholio vartojimas.
- D X Galimų gėrimo pasekmių įvertinimas kaip gėrimo prevencija.
- D XI Priklausomybių atsisakymas.
- D XI Nusikalstamos veiklos bei svaigiųjų medžiagų vartojimo beprasmybės suvokimas.

Vidiniai, mąstysenos pokyčiai, gyvenimo įprasminimas

- D I Vidiniai, psichologiniai pokyčiai dar esant įkalinimo įstaigoje.
- D I Gyvenimo įprasminimas.
- D II Gyvenimo įprasminimas.
- D II Vidiniai asmenybės pokyčiai.
- D II Požiūrio ir vertybių pakeitimas.
- D II Savęs pasikeitimo pastebėjimas veiksmuose.
- D III Nuostatų bei mąstymo pakeitimas.
- D V Ankstesnio gyvenimo būdo beprasmybės suvokimas.
- D VI Kalėjimo įtakotų asmenybės permainų suvokimas.
- D VIII Savo poelgių apmąstymas ir keitimas.
- D VIII Pokyčiai vardan šeimos gerovės.
- D IX Mąstysenos, susijusios su darbu ir nusikaltimais pakeitimas.
- D XI Mąstymo pakeitimas.
- D XI Vidiniai pokyčiai.

Bendravimo įpročių keitimas, atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos

- D I Atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos.
- D II Bendravimo įpročių keitimas.
- D II Kalėjimo nuostatų ir taisyklių atsisakymas.
- D II Pomėgių keitimas.
- D IV Santykių su abejotinos reputacijos asmenimis vengimas.
- D IV Savisaugos instinkto išsiugdymas.
- D VI Kalėjimo taisyklių atsisakymas.
- D VI Mokymasis bendrauti iš naujo.
- D VIII Santykių su asmenimis, turinčiais kriminalinę patirtį, vengimas.
- D XI Atsiribojimas nuo abejotina reputaciją turinčių asmenų.
- D XII Kriminalinio bendravimo rato atsisakymas.
- D XII Kalėjimo žodyno bei paženklinimų atsisakymas.

Tikslų išsikėlimas ir jų siekimas

- D I Tikslas turėjimas ir jo nuoseklus siekimas.
- D I Naujų tikslų kūrimas ir jų siekimas.
- D I Nuovargis nuo kriminalinės patirties, kaip stimulus judėti į priekį ir siekti išsikeltų tikslų.
- D I Siekimas sąžiningai gyventi.
- D VI Kelias link tikslo.
- D VII Tikslas susikurti šeimą bei susilaukti vaikų.
- D IX Tikslas nebegrižti į įkalinimo įstaigą turėjimas ir jo laikymasis.
- D IX Potraukio nusižengti atsikratymas, tikslo nenusižengti iškėlimas.
- D IX Integracinio plano susikūrimas.
- D XI Naujų tikslų išsikėlimas, nenoras sustoti vietoje.
- D XI Noras keistis, pagrįstas realiais veiksmais.
- D XII Tikslų turėjimas ir jų siekimas, įgyvendinimas.

Ilgalaikių artimų santykių siekimas

- D IV Siekimas susirasti nuoširdžią antrąją pusę.
- D VII Mylimo žmogaus paieškos.
- D VII Ilgalaikiai santykiai kaip prevencija nuo nusikaltimų, narkotinių medžiagų ir alkoholio.
- D VII Tikslas susikurti šeimą bei susilaukti vaikų.
- D IX Tikslas susirasti ištikimą antrąją pusę.
- D X Artimo žmogaus trūkumas.

D X Bandymai užmegzti draugystę su priešingos lyties atstove.

D X Savęs įprasminimas per šeimą.

Susidūrimas su sunkumais

D I Sunkumai, su kuriais tenka susidurti po išėjimo iš įkalinimo įstaigos.

D V Susidūrimas su nepakankama valstybės parama asmeniui, išėjusiam į laisvę.

D V Sunkumas gyventi be kalėjimo režimo.

D V Pareigų ir atsakomybių padidėjimas.

D VII Finansiniai sunkumai.

D VII Nusiteikimas/ pasiruošimas sunkumams.

D IX Psichologinio spaudimo pasekmės, išlikusios iš kalėjimo laikotarpio.

D XII Grįžimas į sunkesnes gyvenimo sąlygas.

Psichologinės paramos siekimas

D V Saugumo, paramos bei palaikymo jausmas psichologinių konsultacijų metu.

D V Savistabos ugdymas konsultacijų metu.

D VII Psichologo konsultacijos.

D VII Konsultacijos, skatinančios saviugdą bei savistabą.

D IX Būtinybė turėti asmenį, kuriam būtų galima išsipasakoti norint įgauti jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui įkalinimo įstaigoje ar laisvėje.

D IX Draugų bei psichologo palaikymas.

D XI Viršininko materialinė bei psichologinė parama.

Pokyčiai

D II Mokymasis gyventi laisvėje.

D II Kasdienis pokytis santykiuose su visuomene.

D V Mokymasis gyventi iš naujo.

D V Mokymasis užmegzti ryšius, bendrauti su aplinkiniais ir kitos lyties atstovėmis.

D VI Laisvės, su jos pareigomis ir atsakomybėmis, suvokimas.

D VI Pasimetimas, sąlygotas pakitusių gyvenimo sąlygų bei režimo.

D VII Mokymasis elgtis su pinigais, taupumo išsiugdymas.

Pasiruošimas išėjimui į laisvę dar esant įkalinimo įstaigoje

D I Vidiniai bei psichologiniai pokyčiai.

D IV Pasiruošimas būsimiems pokyčiams.

- D VI Pasiruošimas išėjimui į laisvę.
- D IX Pasiruošimas išėjimui į laisvę.
- D XI Pasiruošimas išėjimui į laisvę ir asmenybės keitimuisi.

Savęs ir savo patirties vertinimas

- D VII Elgesio įvertinimas.
- D VII Gyvenimo laisvėje įvertinimas.
- D IX Nusižengimų pasekmių išankstinis įvertinimas.
- D XII Gyvenimo laisvėje įvertinimas.
- D XII Kalėjimo patirties vertinimas.

Mokymasis

- D V Profesijos mokymasis.
- D VII Dalyvavimas mokymuose.
- D IX Mokymasis, leidžiantis išmokti profesijos.
- D X Dalyvavimas integraciniame projekte.
- D XI Pasiryžimas gauti pagrindinį išsilavinimą.

Aplinkinių stigmatizacija

- D III Stigmatizacijos, nukreiptos į kalėjusįjį, mažinimas, atsikratymas.
- D V Stigmatizacija iš aplinkinių bei darbdavių pusės.
- D VIII Visuomenės bei darbdavių stigmatizacija.
- D IX Stigmatizacija iš darbdavio pusės.
- D XII Darbdavių stigmatizacija.

Žemas savęs vertinimas, stigmatizavimas

- D III Savęs paties stigmatizavimas.
- D IV Žema savivertė dėl savo socialinės padėties.
- D V Savęs stigmatizavimas.
- D V Kritiškas savęs vertinimas dėl darbo patirties laisvėje nebuvimo.

Atsakomybės, pareigos jausmo ugdymas

- D I Atsakomybės bei pareigos artimam žmogui.
- D II Tvirtas pasižadėjimas sau pačiam nenusikalsti.
- D VIII Atsakomybės jausmo ugdymas.

D X Pareigos jausmas, pažadų tesėjimas.

Savęs motyvavimas

D VI Motyvacijos išlieti į visuomenę augimas.

D IX Optimistiškas požiūris į pasaulį, leidžiantis judėti į priekį.

D X Nenoras būti įkalintam, kaip nusikalstamo elgesio ar nusizengimo lygtinio paleidimo apribojimams prevencija.

D XI Motyvacijos toliau veikti augimas, įvertinant esamus pasiekimus.

Pasimetimas

D V Pasimetimas.

D VI Pasimetimas, sąlygotas pakitusių gyvenimo sąlygų bei režimo.

D IX Pasimetimas.

Pagalba kitiems

D II Nuoširdus savo patirties skleidimas kalintiems asmenims.

D VII Savęs įprasminimas pagelbstint kitiems.

D XII Pagalba kitiems buvusiems kaliniams.

Viršininko pagalba

D X Viršininko finansinė parama.

D XI Viršininko materialinė ar psichologinė parama.

Dokumentų tvarkymas

D II Dokumentų tvarkymas.

D XI Dokumentų tvarkymasis.

Nusivylimas nepavykusių artimų ryšių užmezgimu

D IV Nusivylimas moterimis, kurioms iš vyro reikia tik materialinės naudos.

D X Nusivylimas nepavykusia draugyste.

Dvasinės atramos paieškos

D II Įtikėjimas į Dievą, priartėjimas prie Dievo.

D III Įsitraukimas į bažnyčios veiklą.

Siekis susigražinti pasitikėjimą savimi kitų žmonių atžvilgiu

D III Pasitikėjimo savimi kitų žmonių akyse ugdymas.

D VIII Pasitikėjimo savimi kitų akyse susigražinimas.

Įsitraukimas į socialinį gyvenimą

D III Įsitraukimas į socialinį gyvenimą.

D VI Motyvacijos įsilieti į visuomenę augimas.

Teistumo pripažinimas, neslėpimas

D I Atviras pasisakymas darbe apie teistumą.

D XII Savo baudmės pripažinimas.

Patirties kaupimas, tobulėjimas

D X Nusiteikimas tolimesniam patirties kaupimui.

D XI Tobulėjimas.

Pasiektų rezultatų, praeities įvykių įvertinimas

D I Pasitenkinimas pasiektais rezultatais.

D IV Išvadų pasidarymas iš praeities įvykių, klaidų.

Savęs ieškojimai ir atradimai

D II Laimės jausmas, suradus tai, ko buvo ieškoma visą gyvenimą.

D VI Savęs ieškojimai.

Stabilumo siekimas

D XII Stabilumo siekimas.

Pagalbos vertinimas

D I Pirminės pagalbos vertinimas.

Silpnųjų pripažinimas

D V Silpnavališkumo bei valios stokos pripažinimas.

Savisaugos instinkto išsiugdymas

D XI Savisaugos instinkto išsiugdymas, sąlygotas ankstesnių apgavysčių.

3.6. Galutinis fenomeno apibrėžimas

Integracija tai yra: pasiruošimas išėjimui į laisvę dar įkalinimo įstaigoje, vidiniai, mąstysenos pokyčiai, gyvenimo įprasminimas, tikslų išsikėlimas ir jų siekimas, susidūrimas su sunkumais, pasimetimas, silpnybių pripažinimas. Sunkumai, susiję su alkoholio bei narkotinių medžiagų vartojimu, gydymasis nuo priklausomybių, asmenybės pokyčiai, dvasinės atramos paieškos, psichologinės paramos siekimas. Tai ne tik aplinkinių stigmatizacija, bet ir žemas savęs vertinimas, stigmatizavimas, teistumo pripažinimas, neslėpimas. Integracija – tai darbo susiradimas, savęs įprasminimas per darbą, laikino bei nuolatinio būsto susiradimas, sunkumai susiję su gyvenamosios vietos paieška, stabilumo siekimas; ryšių su šeima, artimaisiais, draugais palaikymas ir atnaujinimas; parama ir palaikymas iš artimųjų pusės; ilgalaikių artimų santykių siekimas, nusivylimas nepavykusių artimų ryšių užmezgimu. Tai taip pat dokumentų tvarkymas, mokymasis, įsitraukimas į socialinį gyvenimą, bendravimo įpročių keitimas, atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos, siekis susigrąžinti kitų žmonių pasitikėjimą savimi, atsakomybės, pareigos jausmo ugdymas, pagalba kitiems, kitų pagalbos vertinimas. Savęs ieškojimai ir atradimai, patirties kaupimas, tobulėjimas, savęs ir savo patirties vertinimas, savęs motyvavimas, pasiektų rezultatų, praeities įvykių įvertinimas, savisaugos instinkto išsiugdymas.

4. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Tyrimų, parodančių koku būdu vyksta laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų integracija, daugėja, tačiau jų rezultatai dažniausiai atskleidžia tik akivaizdžiausias problemas, t.y. būsto, priklausomybių, įsidarbinimo, kontaktų su šeima, recidyvizmo ir stigmatizacijos. Charis et al. (2007) mano, jog nuteistųjų grįžimas siejasi su sunkumais, kurie nesiriboja piktnaudžiavimu svaigiosiomis medžiagomis, fizinės ir psichinės sveikatos problemomis, darbingumu, darbo jėgos kliūtėmis, gyvenamosios vietos problemomis, stigmatizacija. Mūsų atliktas tyrimas patvirtina tai ir atskleidžia platesnę integracijos patyrimo suvokimą.

Lyginant šiame darbe atlikto tyrimo rezultatus su Vaicekauskienės (2002) išskirtais dviem nuteistųjų reintegracijos etapais, galima pastebėti panašumų, – tiek jos, tiek mūsų tyrime kalbama apie pasiruošimą integracijai dar įkalinimo įstaigoje. Tačiau mūsų tyrimas plačiau atskleidžia tą pasiruošimą, kuris yra lemiamas vidiniams bei mąstysenos pokyčiams, gyvenimo įprasminimui, tikslų išsikėlimui bei jų siekimui.

Shivy et al. (2007) atliktos apklausos dalyviai pažymėjo, kad išoriniai faktoriai, įtampa, ir barjerai komplikuoja grįžimą namo; įkalinimas ir paleidimas iš įkalinimo įstaigos yra įtampos

laikas; karjeros perspektyva gali būti skatinimo, motyvacinė jėga. Mūsų atliktas tyrimas taip pat atskleidžia besiintegruojančio asmens susidūrimą su sunkumais, pasimetimą bei savęs motyvavimą, kuris teigiamai veikia integraciją, neleidžia asmeniui palūžti, skatina judėti „į priekį“.

Pakalkaitė (2003), Grounds et al. (2003) ir Naser et al. (2006) savo tyrimuose mini šeimos svarbą asmeniui, atlikusiam laisvės atėmimo bausmę, integracijos procese. Mūsų tyrimo rezultatai patvirtino artimų santykių svarbą besiintegruojančio asmens gyvenime.

Dauguma autorių (Brown, 2000; Žemaitytė ir kt., 2004; D. Pager, 2006 (cit. pgl. Holzer, 1996); Kuginytė – Arlauskienė, 2006; Roberts et al.; 2005) savo darbuose išskiria aplinkinių bei darbdavių stigmatizaciją besiintegruojančio asmens atžvilgiu. Mūsų tyrimas taip pat atskleidė stigmatizacijos iš aplinkinių patyrimą. Tyrimo rezultatai sutapo su Shivy (2007) tyrimo rezultatais, kuriuose teigiama, kad dauguma asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų, gėdijasi teistumo, stigmatizuoja save dėl kalėjimo patirties. Tačiau mūsų tyrimas atskleidžia, jog paleisti iš įkalinimo įstaigų asmenys integraciją suvokia ir kaip teistumo pripažinimą bei jo neslėpimą. Mūsų manymu tai teigiamai veikia integraciją, kadangi neslepiant savo teistumo, besiintegruojantis asmuo patiria mažiau streso bei baimės dėl praeities atskleidimo.

Alešiūnaitės ir kt. (2001) atliktas tyrimas atskleidė, kad viena aktualiausių buvusių kalinių socialinės integracijos problemų yra įsidarbinimas išėjus iš laisvės atėmimo įstaigos. Didžiąją dalį buvusių kalinių sudaro potencialiai aktyviausio ir darbingiausio amžiaus asmenys. Pagal turimą išsilavinimą jie patenka į bedarbių grupes, turinčias daugiausia problemų įsidarbinant. Mūsų atlikto tyrimo visi respondentai integraciją apibūdino kaip darbo susiradimą bei savęs įprasminimą per darbą.

Dauguma autorių (Shivy, 2007; Charis et al., 2007 (cit. pgl. Visher, 2007; La Vigne, 2005); Brown, 2000; Narkauskaitė ir kt., 2005) savo tyrimuose atskleidžia, kad nuteistųjų tarpe yra didelis narkotinių medžiagų bei alkoholio priklausomybių skaičius. Mūsų tyrimas tai patvirtina ir parodo, kad buvę nuteistieji integraciją sieja su silpnybių pripažinimu, pasimetimu, gydymusi nuo priklausomybių ir pokyčiais. Priklausomybės pripažinimas teigiamai veikia integraciją, kadangi tik ją pripažinus galima sėkmingai gydytis ir tokiu būdu siekti asmenybės pokyčių.

Hamlyn et al., 2000; Wodahl, 2006; Maguire, 2007 teigia, kad dalis paleidžiamų iš įkalinimo įstaigų asmenų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos. Mūsų atliktas tyrimas patvirtina, kad besiintegruojantys asmenys susiduria su gyvenamosios vietos paieškos sunkumais, tačiau integraciją suvokia kaip laikino ir nuolatinio būsto susiradimą, stabilumo siekimą.

Pasak Dapšio ir kt. (2001), visiškai nutrukę pozityvūs socialiniai ryšiai su šeima ir draugais skatina asmenis rinktis socialinę aplinką, kurioje vyrauja neformalių elgesio taisyklių sistema, kuri savo ruožtu padidina recidyvizmo tikimybę. Mūsų darbas atskleidžia, kad integracija – tai atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos, bendravimo įpročių keitimas ir išitraukimas į

socialinį gyvenimą. Tik atsiribojus nuo abejotinos reputacijos draugijos, tampa įmanomas asmens pokytis bei sėkminga integracija.

Visose apžvelgtuose kitų autorių tyrimuose galima pasigesti kai kurių sąvokų, kurias mūsų tyrimo dalyviai subjektyviai suvokė kaip integraciją. Tai – savisaugos instinkto išsiugdymas, savęs ieškojimai ir atradimai, pagalba kitiems bei kitų pagalbos vertinimas. Taip pat neužsimenama apie atsakomybės, pareigos jausmo ugdymą, siekį susigrąžinti pasitikėjimą savimi kitų žmonių akyse. Patys nuteistieji, atlikę laisvės atėmimo bausmę, integraciją įvardija ir kaip dvasinės atramos paieškas, psichologinės paramos siekimą.

Lyginant neseniai išėjusių iš įkalinimo įstaigų ir ilgesnį laiką esančių laisvėje asmenų integracijos supratimą, galima pastebėti, kad iki vienerių metų laisvėje esantys asmenys pabrėžia susidūrimus su sunkumais, gyvenamosios vietos susiradimo sunkumus, ilgalaikių santykių siekimą bei psichologinės paramos svarbą. Tuo tarpu asmenys, esantys laisvėje ilgiau nei dvejus metus, integraciją jau suvokia ne tik kaip pagalbos priėmimą, bet ir jos suteikimą kitiems, išskiria gyvenimo įpročių pokyčius, savęs ieškojimus bei atradimus.

IŠVADOS

1. Nuteistųjų integracijos patyrimas – tai pasiruošimas išėjimui į laisvę dar įkalinimo įstaigoje, vidiniai, mąstysenos pokyčiai, gyvenimo įprasminimas, tikslų išsikėlimas ir jų siekimas, susidūrimas su sunkumais, pasimetimas, silpnybių pripažinimas. Sunkumai, susiję su alkoholio bei narkotinių medžiagų vartojimu, gydymasis nuo priklausomybių, pokyčiai, dvasinės atramos paieškos, psichologinės paramos siekimas. Tai ne tik aplinkinių stigmatizacija, bet ir žemas savęs vertinimas, stigmatizavimas, teistumo pripažinimas, neslėpimas. Integracija – tai darbo susiradimas, savęs įprasminimas per darbą, laikino bei nuolatinio būsto susiradimas, sunkumai, susiję su gyvenamosios vietos paieška, stabilumo siekimas; ryšių su šeima, artimaisiais, draugais palaikymas ir atnaujinimas; parama ir palaikymas iš artimųjų pusės; ilgalaikių artimų santykių siekimas, nusivylimas nepavykusių artimų ryšių užmezgimu. Tai taip pat dokumentų tvarkymas, mokymasis, įsitraukimas į socialinį gyvenimą, bendravimo įpročių keitimas, atsiribojimas nuo kriminalinės aplinkos, siekis susigrąžinti kitų žmonių pasitikėjimą savimi, atsakomybės, pareigos jausmo ugdymas, pagalba kitiems, kitų pagalbos vertinimas; Savęs ieškojimai ir atradimai, patirties kaupimas, tobulėjimas, savęs ir savo patirties vertinimas, savęs motyvavimas, pasiektų rezultatų, praeities įvykių įvertinimas, savisaugos instinkto išsiugdymas.
2. Fenomenologinė nuteistųjų integracijos analizė išplečia turimą integracijos fenomeną šiais komponentais: a) savisaugos instinkto išsiugdymas; b) savęs ieškojimai ir atradimai; c) pagalba kitiems bei kitų pagalbos vertinimas; d) atsakomybės, pareigos jausmo ugdymas; e) savęs, savo patirties bei pasiektų rezultatų vertinimas; f) silpnybių pripažinimas.
3. Skatinant nuteistųjų integraciją, be „objektyvių“, pripažintų problemų, reikia atkreipti dėmesį ir į dvasinės bei psichologinės paramos poreikius; nusivylimus, sąlygotus nepavykusių artimų ryšių užmezgimu, sunkumus, susijusius su siekiu susigrąžinti kitų žmonių pasitikėjimą savimi.
4. Oficialiai pripažinta socialinės integracijos samprata socialinę integraciją įvardija kaip procesą, kurio metu buvęs nuteistasis naujomis gyvenimo sąlygomis įtraukiamas į visavertį socialinį gyvenimą, jam padedant įveikti bei pašalinti su įkalinimu susijusius socialinius padarinius ir prietarus (Braslauskienė, 2004). Aprašytas nuteistųjų integracijos subjektyvus patyrimas išplečia ir prasmingai papildo integracijos sampratą. Išryškėja subjektyvios integracijos problemos, į kurias būtina atkreipti dėmesį, planuojant ir vykdant socialinę ir psichologinę pagalbą nuteistiesiems.

LITERATŪRA

1. Alešiūnaitė K., Dapšys A., Kalpokas V., Mališauskaitė S., Ragauskas P., Sakalauskas G. Socialinės paramos buvusiems kaliniams bei ją teikiančių organizacijų ir institucijų poreikių tyrimas, 2001 // žiūrėta www.teise.org/docs/upload/Tyrimas.61doc.pdf (2008 01 12).
2. Bandževičienė R. Nuteistųjų nuostatos socialinei integracijai svarbiu reiškiniu atžvilgiu // Socialinis darbas – Vilnius, 2002. Nr. 2(2), p.125 - 133.
3. Bandzevičius K. Reabilitacijos centras – kalinio reintegracijos į visuomenę pradžia // Kryžkelė - Vilnius, 2000. Nr. 2(8),p.30- 31.
4. Bloom D. Employment-Focused Programs for Ex-Prisoners What have we learned, what are we learning, and where should we go from here? // Building knowledge to improve social policy, 2006 // žiūrėta <http://www.mdrc.org/publications/435/full.pdf> (2008-01-28).
5. Borzycki M., Makkai T. Prisoner reintegration post- reintegration // Australian government, Australian institute of criminology, 2007 // žiūrėta <http://www.aic.gov.au/publications/tandi2/tandi262.pdf> (2008 01 28).
6. Brown R. Helping low-income mothers with criminal record achieve self-sufficiency // Welfare information network, vol.4, No. 13, 2000 // žiūrėta <http://www.welfareinfo.org/lowincomemothersissuenote.htm> (2007-10-20).
7. Braslauskienė R. Laisvės atėmimu nuteistų asmenų reintegracija į visuomenę // Socialinės grupės: nepritekliaus žymės (straipsnių rinkinys) – Vilnius, 2004, p. 104–110.
8. Calzavara L.M., Burchell A. N., Schlossberg J., Wallace E., Major C., Strike C. Prior opiate injection and incarceration history predict injection drug use among inmates // Addiction, 2003, vol. 98, p.1257-1265.
9. Dapšys A., Misiūnas A. Kompleksinio mokslinio tyrimo kryptis- nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė ir prevencija // Teisės problemos. 2001, nr. 4.
10. Deltuva A. Asmenybės saviraiška ilgalaikėse jaunimo lyderių mokymo grupėse // disertacijos rankraštis, 1999.
11. Dermontas J., Liutikas R. Pataisos įstaigų darbuotojų ir nuteistųjų konstruktyvioji sąveika // Socialinis darbas – Vilnius, 2002. Nr 2(2), p.141 – 155.
12. Dunn J., Laranjeira R., Marins J. HIV, drug use, crime, and the penal system: competing priorities in a developing country – the case of Brazil // Shewan D., Davies J.B. (Eds). Drug Use and Prisons: An International Perspective. Chur: Harwood, 2000.

13. European Monitoring Centre on Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), The State of the Drugs Problem in Europe // Annual Report 2005, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community, 2005.
14. Hiller M.L., Knight K., Simpson D. Prison-based substance abuse treatment, residential aftercare and recidivism. // *Addiction*. 1999, vol. 94 (6), p. 833-842.
15. Gilligan J. Smurto prevencija. Vilnius: Eugrimas, 2002.
16. Giorgi A. Concerning the possibility of phenomenological psychological research // *Journal of Phenomenological Psychology*. 1983, vol. 14, No.2, p. 129- 169.
17. Giorgi A. Some theoretical and practice issues regarding the psychological phenomenological method // *Saybrook Review*. 1989, vol. 7, p. 71- 85.
18. Giorgi A. Sketch of a Psychological Phenomenological Method // *Phenomenology and phenomenological method* // Duquesne University Press. 1985, p 8- 22.
19. Graffam J., Shinkfield A. The relationship between emotional state and other variables influencing successful reintegration of ex-prisoners. // Research Council, 2006 // žiūrėta <http://www.aic.gov.au/crc/reports/200405-14.pdf> (2008-01-28).
20. Grounds A., Jamieson R. No sense of an ending: Researching the experience of imprisonment and release among republican ex-prisoners // *Theoretical criminology* / SAGE Publications, 2003 // žiūrėta <http://tcr.sagepub.com/cgi/content/abstract/7/3/347> (2007 07 05).
21. „Išrinktieji“: Europos struktūrinių fondų lėšos padės buvusiems nuteistiesiems susirasti darbo // Kalėjimų departamentas, 2005 // žiūrėta http://209.85.135.104/search?q=cache:JNe6ZuXhUx0J:www.kalejimudepartamentas.lt/default.aspx%3Fitem%3Db_es%26id%3D654+buvusiu+nuteistuju+integracija&hl=it&ct=clnk&cd=3&gl=lt&lr=lang_lt (2007 10 01).
22. Justickis V. Kriminologija (1 dalis). Vilnius: LTU, 2001.
23. Jurgelaitienė G. Recidyvinio nusikalstamumo prevencija Lietuvos Respublikoje. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai: teisė // Lietuvos teisės universitetas. Vilnius, 2001 // žiūrėta <http://www.nplc.lt/lit/lit.htm#diserteciju-santraukos> (2007 07 21).
24. Kalėjimų Departamento bei jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių 2005 metų veiklos pagrindiniai duomenys // Kalėjimų Departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Vilnius, 2006 // žiūrėta www.kalejimudepartamentas.lt/getfile.aspx?dokid=B1FFA3F7-37D1-4DF8-B5D2-B26EC847BA72 (2007 02 18).
25. Kasatkina N., Leončikas T. Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga // Socialinių tyrimų institutas – Vilnius, 2003. Nr. 3, p.68.

26. Keblerienė D. Nuteistųjų asmenų integracija į darbo rinką // Kryžkelė - Vilnius, 2005. Nr. 1(17), p. 7 -10.
27. Kubrin Ch.E., Squires G.D., Stewart E.A. Neighborhoods, Race, and Recidivism: The Community-Reoffending Nexus and its Implications for African Americans, 2007 // žiūrėta <http://sra.sagepub.com/cgi/reprint/32/1/7> (2007 07 05).
28. Kuginytė- Arlauskienė I. Asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, integravimosi į visuomenę galimybės, 2006 // žiūrėta <http://www.cceol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=052F5DE2-2A5D-4F3D-9A60-740DAF8EC450> (2008 01 28).
29. Kvale S. Interviews: wprowadzenie do jakosciowego wywiadu badawczego. Bialystok: Trans Humana, 2004.
30. Lemme B.H. Suaugusiojo raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2003.
31. Leonienė V. Parama nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, socialinei integracijai į visuomenę // Kryžkelė - Vilnius, 2005. Nr. 2(18), p.6 – 9.
32. Lynch J.P., Sabol W.J. Prisoner reentry in perspective, Crime Policy Report // Urban institute, Justice Policy Center, 2001 // žiūrėta <http://66.102.1.104/scholar?hl=lt&lr=&safe=active&q=cache:C8PvXO2PN0J:www.hawaii.edu/hivandaids/Prisoner%2520Reentry%2520in%2520Perspective.pdf+> (2008 02 19).
33. Madsen L., Wertime D. S. Action or Identity? Ex-prisoners in the Danish labor market // Humanity in action, 2000 // žiūrėta http://www.humanityinaction.org/docs/Library/2000%20Extracted/Madsen_Wertime_2000.pdf (2008 01 28).
34. Maguire M., Hutson S., Nolan J. Accommodation for ex-prisoners in the south west region // University of Glamorgan, Pontypridd, Wales, 2007 // žiūrėta http://www.rripsouthwest.org.uk/UserFiles/Accommodation%20for%20ex-prisoners%20in%20the%20SW_Final%20Version%20Report.pdf (2008-01-28).
35. Narkauskaitė L., Juozulynas A., Prapiestis J., Lukšienė A. Problems of addiction among incarcerated women in Lithuania // Acta medica lituanica. 2005, vol 12 No. 2, p. 26–30.
36. Naser R. L., Hart P. D., Visher Ch., A. Family Members' Experiences with Incarceration and Reentry // The Urban Institute, Western Criminology Review. 2006, vol. 7(2), p. 20–31.
37. Navaitis G. Psichosocialinės paramos nuteistųjų šeimoms galimybės // Socialinis darbas. Lietuvos teisės universitetas. Mokslo darbai. 2002, nr. 1, p. 106-112.
38. Ogilvie E. Post-Release: The current predicament and the potential strategies // Australian institute of criminology, 2001 // žiūrėta <http://www.aic.gov.au/crc/reports/ogilvie.pdf> (2008-01-28).

39. Ohaeri J.U. Drug use and HIV/AIDS in sub-Saharan African Prisons // Shewan D., Davies J.B. (Eds). Drug Use and Prisons: An International Perspective. Chur: Harwood, 2000.
40. Pager D. Evidence-based policy for successful prisoner reentry. // Princeton University Criminology & Public Policy. 2006, vol 5, No 3, p. 505-514.
41. Pakalkaitė A. Grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų socialinės reintegracijos problemos // Pedagogika. 2004, vol. 73, p. 154-158 // žiūrėta <http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=541C2C7C-D7F3-45BE-8441-1F22B9FE107F> (2007 02 10).
42. Paramos skyrimo projektui „Gyventi laisvai laisvėje. Išėjusių iš laisvės atėmimo vietų asmenų adaptacijos visuomenėje ir integracijos į darbo rinką centras“ įgyvendinant Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrojo programavimo dokumento 2.3 priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“ sutartis. 2006-03-20 Nr. D4-322/2004/2.3.0-02-211/2006-3.1. Vilnius.
43. Petkus A. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui // Jurisprudencija. 2001, nr. 20 (12), p. 93-98.
44. Piliponytė J. Resocializacijos galimybės Lietuvos įkalinimo įstaigose // Sociologija. Mintis ir Veiksmas. 2000, Nr. 1-2 (8), p. 98 – 114.
45. Roberts J.V., Hough M. The State of the Prisons: Exploring Public Knowledge and Opinion // The Howard Journal of Criminal Justice. 2005, vol 44 No 3, p. 286–306.
46. Rodriguez N., Brown B. Preventing homelessness among people leaving prison // New York: Vera Institute of Justice, 2003 // žiūrėta http://207.5.76.189/publication_pdf/209407.pdf (2008 02 04).
47. Roman C.G., Travis J. Where Will I Sleep Tomorrow? Housing, Homelessness, and the Returning Prisoner // Housing policy debate. Fannie mae foundation. 2006, vol 17, issue 2 // žiūrėta http://www.fanniemaefoundation.org/programs/hpd/pdf/hpd_1702_roman.pdf (2008 01 28).
48. Shewan D., Stöver H., Dolan K. Injecting in prisons // Pates R., McBride A., Arnold K. (Eds.). Injecting Illicit Drugs. London: Blackwell Publishing, 2005, p. 69-81.
49. Shivy A., Juana W. J., Moon A.E., Mann Sh.C., Holland J.G., Eacho Ch. Ex-Offenders Reentering the Workforce // Journal of Counseling Psychology. 2007, vol. 54, no. 4, p. 466-473 // žiūrėta <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=6&hid=105&sid=6b8071d4-e993-4213-93b8-484ebf36b7df%40sessionmgr109> (2007 10 20).
50. Vaicekauskienė V. Nuteistųjų socialinės reintegracijos problemos // Socialinis darbas. – Vilnius, 2002. Nr. 1(1), p.98-105.

51. Virkūnas S. Kalėjimų departamentas šiandien ir rytoj // Kryžkelė - Vilnius, 2006. Nr. 1(19), p. 2 -9.
52. Wodahl E.J. The Challenges of Prisoner Reentry from a Rural Perspective // Western Criminology Review vol. 7(2), p. 32–47, 2006 // žiūrėta <http://www.ruralhome.org/gateway/index.htm> (2007-10-20).
53. WHO, UNAIDS, UNODC. Evidence of Action Technical Paper: Effectiveness of Interventions to Manage HIV in Prisons // Needle and syringe programmes and bleach and decontamination strategies. Geneva: WHO, 2007, p. 7-34.
54. Zaivej S. Asmenų, sergančių priklausomybių nuo psichoaktyvių medžiagų vartojimo ligomis, socialinės reintegracijos į visuomenę ypatumai // Konferencijos medžiaga. 2007 // žiūrėta www.nkd.lt/files/renginiai/reabilitacijos_konferencija_20071018/pranesimai/Svetlana_Zaivej.ppt (2008 04 22).
55. Žemaitytė I., Čiurinskienė D. Nuteistųjų požiūris į dalyvavimą socialinėse programose kaip resocializacijos galimybę // Socialinis darbas – Vilnius, 2004. Nr. 3(2), p.43-50.
56. Чуфаровский В. Юридическая психология. Москва: Юристь, 1995.

SANTRAUKA

Darbo pavadinimas: Laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų socialinės integracijos kokybinė analizė.

Darbo tikslas - pritaikius fenomenologinės analizės metodą atskleisti subjektyvų nuteistųjų integracijos patyrimą, aprašyti jį, išskiriant svarbiausius jo komponentus.

Tiriamieji: 12 laisvės atėmimo bausmę atlikusių ir integraciją patyrusių asmenų, kurių amžius nuo 24 iki 54 metų, teistumų skaičius svyruoja nuo 1 iki 11, laikotarpis laisvėje - nuo pusės iki 12 metų.

Metodika - fenomenologinės analizės metodas, Giorgi (1983, 1985, 1989).

Tyrimo rezultatai: įvardintas ir aprašytas subjektyvaus nuteistųjų integracijos fenomenas, atskleisti prasminiai šio fenomeno komponentai.

Išvados: aprašytas nuteistųjų integracijos patyrimas išplečia ir prasmingai papildo integracijos sampratą. Išryškėja subjektyvios integracijos problemos, į kurias būtina atkreipti dėmesį planuojant ir vykdant socialinę ir psichologinę pagalbą nuteistiesiems.

Raktiniai žodžiai: socialinė integracija, asmenys, atlikę laisvės atėmimo bausmę, integracijos problemos, fenomenologinis patyrimas.

SUMMARY

Thesis title: Social Integration of Persons Released from Imprisonment: A Qualitative Analysis.

Thesis aim: to disclose the subjective integration experience of the convicts by applying method of phenomenological analysis and to describe it distinguishing its fundamental components.

Investigatives: Twelve ex prisoners who experienced integration and whose age ranges from 24 to 54, convictions range from 1 to 11 and duration of time spent in freedom – from half to twelve years.

Methodology: method of phenomenological analysis, Giorgi (1983, 1985, 1989).

Investigation results: We defined and described the phenomenon of ex prisoners' subjective integration and revealed the notional components of this phenomenon.

Conclusions: the described ex prisoners' integration experience expands and significantly adds to the conception of integration. It reveals the subjective integrational problems that should be considered while planning and pursuing social and psychological support for convicts.

Keywords: social integration, persons released from imprisonment, integrational problems, phenomenological experience.

PRIEDAI

1 priedas

D II

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. II.: Na, taip, aišku...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. II.: Mano gyvenimas taip susiklostė, kad daug metų praleidau už grotų. Jei suskaičiuot, tai žinot, gaunas virš 20 metų... Bet aš daug skaitydavau... Žinot, labai daug skaitydavau, nuo pat mažens skaitydavau...tačiau buvau netikintis. Neturėjau Dievo savyje, daug gerdavau, o per gėrimus ir nusikaltimai... Žodžiu... Nu, bet kai jau paskutinį kartą sėdėjau, tai buvau sau pasakęs, žinot, kad viskas.

Pirma kartą aš kreipiausi į Dievą, žinot kada, kada 2004 metais teismas buvo, bet aš buvau prisiskaitęs „Kornelijaus“, žinot, „Kornelijus“ ten bendravimo menas, psichologija. Ir vienu žodžiu kai teisėjas, ten teisėjas buvo toks Markevičius Alytų... ir aš žinot taip vaikštau, penki žmonės iki manęs ėjo į tą teismą ir visi atmesti buvo, tai vienas išvis ten nuobaudų neturėjo, jam mažiau likę, ten septyni mėnesiai, ir jisai nu vienu žodžiu angeliukas. Ten turi tų paskatinimų labai daug, viskas... nu ir galvoju Dieve tu mano kodėl čia taip yra visi ėjo ir neprašė, taip manęs nepraleis, o pas mane dar dvi nuobaudos buvo... galiojančios. Tai taip vaikštau ir mintyse sau : „Dieve jei esi padėk man išeiti, aš tau didžiausią žvakę pastatysiu bazilikoje katedroj“. Žodžiu, nežinau ar mano prašymas suveikė ar kas, bet paleido mane. Pirmą kartą paleido anksčiau laiko.

Bet aš kaip jau sakiau, jau sau buvau žinot tokį sprendimą padaręs dar be nieko, bet žinot-jokių kriminalų. Išeinu, žinot, iš jokių kriminalų, nelendu į jokus kriminalus. Nu toks pasižadėjimas. Nu ir žinot, atvažiavau į tą Nemuno žiedą, kur turėjau gerą draugą, ten apsigyvenau, pradėjau dirbti pas tą savo draugą firmoje su kuriuo seniai pažįstami... bet žinot, tas dalykas (rodo gėrimo ženklą), negalėjau, tuo labiau ten buvo išnuomota trasa mūsų dragų, nu ten lenktynės labai gerom mašinom. Nuvažiuoji su tais motoroleriais, ten pilna „bonkų“, po rungtynių, nu kur, vežam ant alaus keičiam, o po to tai nuo alaus pradėdam, o baigias ten kaip visą laiką... „šnapšu“, pilstuku ir geriam kas geriasi. Dviese ten aptarnavom tą Nemuno žiedą...

Paskui teko iš ten išeiti, išėjau iš ten, tai paskui pas tokį draugą nuvažiavau čia palei Onuškę į poilsiavietę, buvau ūkvedžiu ten pas jį poilsiavietėje... ir ten avariją patyriau, tikrą avariją, nu ten tikrai, į medį kaip su golfu kaip kaliaus, sulaužiau viską. Reanimacijoj Trakuose guliu, ne guliu, bet sėdžiu, negalėjau gulėt, nes plaučiai perdurti, kraujuoja... ten siurblys stovi. Vienu žodžiu, prisidėjau ten tokių paduškų, atsirėmęs ant jų nu ir snaudžiu sau, keturias paras taip vargau.

Kojas nuleidęs, o pas mane dar širdis, kojos tinsta. Vienu žodžiu, nežinau kaip ten, bet vat naktį snaudžiu ir galvoju : „Dieve, nuimk man tą skausmą, padėk man, nu negaliu atsigult“, atsigulu, man iškart padedu kosit, žinot, o man čia sulaužyta (rodo į plaučius), nuo vairalo, kaip davė... labai skauda. Nu ir iki ryto aš taip pratraukiau, bet vat kaip prašiau, nu panašiai kaip melsčiaus ... Kad Dieve, Dieve, Dieve, Dieve... nu ir kaip bebūtų manęs iš ryto veda pas gydytoją, gydytojas ten tuos krešulius pažiūrėjo, nėra kraujo, man šiurpai nuėjo... dar duoda vaistų kažkokių, nu ir aš atsigulu ir užmiegu, pirmą kartą po, žinot keturios paros, praėjo pirmą kartą po tos avarijos. Ir paskui atsikeliu kažkaip, man įdomu, nu kaip čia yra, nu man, nu, ne taip skauda jau. Atsikosit jau galiu....

Man sakau net pačiam įdomu. Man dar sakė, nu, čia mažiausiai mėnuo laiko, kad sugys viskas... dešimt parų jau viskas, man nėra ką ten daryt, jau aš pasišokinėdamas einu. Paskambinau, atvažiavo manęs, pasiėmė. Tas poilsiavietės savininkas kalusia manęs, tai ką, sako, tu jau sveikas? Sakau, nu tai matai, sveikas jau, viskas gerai, reikia toliau tęst... ir paskui, paskui baigėsi tas sezonas to poilsiavietėj, atvažiuoju į Kauną, atsigulu į ligoninę, o iš ligoninės tiesiai į tą reabilitacijos centrą.

O kaip man reikėjo, ten draugas mano išvažiavęs į Airiją, jis norėjo ten kioskus nupirkt, nu vienu žodžiu, norėjom bizniu užsiimt su Nokiom, žodžiu, du kioskai, vienas remontuoja, kitas taiso, aš prižiūriu. Nu vat taip buvom prigalvoję, bet pinigų pritrūko. Nu ir čia sako, nu ji su Robertu jie kartu ten vagiliaudavo, buvo pažįstami, ir sako, pas Robertą pabūsi, nu kokį mėnesį kol aš pinigų atvarysiu, ten kažkiek trūko išmokėt pilnai. ir vat aš nuvažiavau į Pikelius, į vyrų reabilitacinį centrą. Ten Andrius buvo, nu jis labai gerai šventą raštą aiškina. Man prieš tai šventas raštas buvo, žinot uždaras dalykas. Aš nesuprasdavau, trim kalbom pasidedu, lietuvių, lenkų, rusų, skaitau tą pačią eilutę ir galvoju, nu kas čia yra, kodėl čia skaitomiausia knyga, bestseller'is pasaulio, o aš čia nieko nesuprantu, ką čia duoda. Ir Andrius man ten paaiškino, per mėnesį laiko, aš ten užsikabinu, man nereikia jokių nokijų, nereikia nieko, man tik literatūra, visa, ten kur ir pagalbinė, nu... ir paskui, žinot, kiek man ten, nu, iki trijų mėnesių aš įtikėjau, žinot, man taip įdomiai gavosi... važiuoju aš į Kauną, man ten reikėjo staigiai, ir Kėdainių autobusų stoty toks vyras prie manęs prieina, išgėręs, su trumpom rankovėm, su baltinukais, čia kišenė ta (rodo kišenę viršutinę baltinių)... ir aš kaip auklėtas matau, kad kišenėje pinigai...gana nemaži... po šimtą, po penkiasdešimt, toks pundelis. Kaip senais laikais tai aš jam taip nušvilpčiau ir viskas, o čia aš jam sakau, ei, klausykit, o matau, jis ten išgėręs man tek kažką sako, aš jam sakau, jus žiūrėkit tuos pinigus kur „paikavokit“, nes jums tikrai kas nors pavogs, sakau... ištrauks.

O paskui galvoju nu kaip čia tai aš. Pačiam įdomu, gi visą gyvenimą, nu, pravogęs atvirai gi kalbant...ir plėšikavimai, ir banditavimai, nu ko ten nebuvo vienu žodžiu. Ir galvoju, nu kaip čia taip, pačiam nesitiki. Vienu žodžiu, Dievas viską gali.

Aš dar ką galiu pasakyt iš savo patirties, kad koks ten bebūtų kalinis, jisai pagrinde vaidina, nes, suprantat, ten kitaip negalima... vat man net ir vyrų bendruomenėje buvo sunku, ir ten, čia kai esu moterų bendruomenėje yra viskas kitaip. Man čia buvo labai sunku keistis, nes visą gyvenimą supo vien vyrai, su vyrais visai kitoks bendravimas, ir ypač ten. Nu ten gi, nu visai... ten neleidi lipt sau ant sprando, ten tiktai pradeda kažkas tu iš karto arba muštis eini, arba kažką galvoji, nes neturi nusileist... O čia tai visai netinka, ir ypač kaip krikščioniui netinka. Tai man kaip visą gyvenimą ten praleidus tai labai sunku buvo pakeisti nuostatas, nes nuo mažų dienų prie šitų nuostatų pripratęs, tai sunkoka.

Dabar aš jau trim metai kaip laisvėje be nusikalimų. Dabar aš pats važinėju po kalėjimus, paskui tarnauju vienoj bendruomenėje, nu padėjėju socialinio darbuotojo, nu ir dar ūkvedys, čia pakūrenu, prižiūriu tvarką... elektro- santechniką, aš gi viską tai praėjęs. Kalėjimuose tai bendrauju su kalinčiais, aš kaip pats tai patyręs... Mes ten psichologiškai ten taip bendraujam... Kiti tai net stebisi, kaip aš ten buvau priblatnionas, o šia dabar važiuoju ir kažką tokio aiškinu... Bet po to pamato, kad aš nuoširdžiai tai darau. Aišku, aš daug mokiausi, po įvairius seminarus važinėju, čia net universitete tokį keturių mėnesių kursą praėjau, psichologinis tas pasiruošimas daug, daug davė... Nes aš visą laiką kažko ieškojau, o kai radau tai labai laimingas esu.

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. II. Integracijos patyrimo aprašymas

Jo gyvenimas taip susiklostė, kad daug metų praleido už grotų. Jei suskaičiuot, tai gaunas virš 25 metų... Bet jis daug skaitydavo... nuo pat mažens skaitydavo...tačiau buvo netikintis. Neturėjo Dievo savyje, daug gerdavo, o per gėrimus ir nusikaltimai... Nu, bet kai jau paskutinį kartą sėdėjo, tai buvo sau pasakęs, kad viskas.

Pirma kartą kreipėsi į Dievą 2004 metais kai teismas buvo, bet jis buvo prisiskaitęs „Kornelijaus“, ten bendravimo menas, psichologija. Ir vienu žodžiu kai teisėjas, ten teisėjas buvo toks Markevičius Alytų... ir jis taip vaikšto, penki žmonės iki jo ėjo į tą teismą ir visi atmesti buvo, tai vienas išvis ten nuobaudų neturėjęs, jam mažiau likę, ten septyni mėnesiai, ir jisai nu vienu žodžiu angeliukas. Ten turėjo tų paskatinimų labai daug, viskas... nu ir galvoja, Dieve tu mano kodėl čia taip yra visi ėjo ir nepraėjo, taip jo nepraleis, o pas jį dar dvi nuobaudos buvo... galiojančios. Tai taip vaikšto ir mintyse sau, jei Dievas yra, tai tegu padeda, o jis didžiausią žvakę prisižadėjo bazilikoje katedroj pastatyt. Jis nežino ar jo prašymas suveikė ar kas, bet paleido jį. Pirmą kartą paleido anksčiau laiko.

Bet jis jau sau buvo tokį sprendimą padaręs dar be nieko, bet - jokių kriminalų. Nu toks pasižadėjimas. Nu ir atvažiavo į Nemuno žiedą, kur turėjo gerą draugą, ten apsigyveno, pradėjo dirbti pas tą savo draugą firmoje su kuriuo seniai pažįstami... bet, tas dalykas – gėrimas - negalėjo

be jo, tuo labiau ten buvo išnuomota dragų trasa, ten lenktynės labai gerom mašinom. Nuvažiuodavo su tais motoroleriais, ten pilna bonkų, po rungtynių, nu kur, vežė ant alaus keisti, o po to tai nuo alaus pradėdavo, o baigdavosi kaip visą laiką... šnapsu, pilstuku ir gerdavo kas geriasi. Dviese ten aptarnavo tą Nemuno žiedą...

Paskui teko iš ten išeiti, išėjo iš ten, tai paskui pas tokį draugą nuvažiavo čia palei Onuškę į poilsiavietę, buvo ūkvedžiu ten pas jį poilsiavietėje... ir ten avariją patyrė, tikrą avariją, nu ten tikrai, į medį su golfu kaip kalėsi, sulaužė viską. Reanimacijoj Trakuose guli, ne guli, bet sėdi, negalėjo gulėt, nes plaučiai perdurti, kraujuoja... ten siurblys stovi. Prsidėjo ten tokių paduškų, atsirėmęs ant jų snaudė keturias paras, taip vargo. Kojas nuleidęs, o pas jį dar dėl širdies, kojos tinsta. Nežino kaip ten, bet vat naktį snaudė ir galvojo, kad Dievas nuimtų jam tą skausmą, padėtų, nes negali atsigult. Atsigula, tai iškart padeda kosit, nes jam sulaužyti plaučiai nuo vairalo... labai skauda. Nu ir iki ryto jis taip pratraukė, bet vat kaip prašė, nu panašiai kaip melstūsi ... Kad Dieve, Dieve, Dieve, Dieve... nu ir kaip bebūtų jį iš ryto veda pas gydytoją, gydytojas ten tuos krešulius pažiūrėjo, nėra kraujo, jam šiurpai nuėjo... dar duoda vaistų kažkokių, nu ir jis atsigula ir užmiega, pirmą kartą po keturių parų, po tos avarijos. Ir paskui atsikelia kažkaip, jam įdomu, nu kaip čia yra, nu jam ne taip skauda jau. Atsikosyt jau galėjo....

Net pačiam įdomu. Jam dar sakė, nu, čia mažiausiai mėnuo laiko, kad sugys viskas... dešimt parų jau viskas, jam nėra ką ten daryt, jis jau pasišokinėdamas eidavo. Paskambino, atvažiavo jo, pasiėmė. Tas poilsiavietės savininkas kalusia jo, tai klausė ar jau pasveiko. Atsakė, kad kaip matos, sveikas jau, viskas gerai, reikia toliau tęst... ir paskui, paskui baigėsi tas sezonas toj poilsiavietėj, atvažiavo į Kauną, atsigulė į ligoninę, o iš ligoninės tiesiai į tą reabilitacijos centrą.

O kaip jam reikėjo, ten jo draugas išvažiavęs į Airiją, jis norėjo ten kioskus nupirkt, nu vienu žodžiu, norėjo kartu bizniu užsiimt su Nokiom, žodžiu, du kioskai, vienas remontuoja, kitas taiso, jis prižiūri. Nu buvo prigalvoję, bet pinigų pritrūko. Nu ir tas draugas pažinojo Robertą, jie kartu ten vagiliaudavo, buvo pažįstami, tai pasiūlė pabūti pas Robertą, nu kokį mėnesį kol pinigų atvarys, ten kažkiek trūko išmokėt pilnai. ir vat jis nuvažiavo į Pikelius, į vyrų reabilitacinį centrą. Ten Andrius buvo, nu jis labai gerai šventą raštą aiškina. Jam prieš tai šventas raštas buvo uždaras dalykas. Nesuprasdavo, trim kalbom pasidedėdavo, lietuvių, lenkų, rusų, skaitydavo tą pačią eilutę ir galvodavo, nu kas čia yra, kodėl čia skaitomiausia knyga, bestseller'is pasaulio, o jis nieko nesupranta, ką čia duoda. Ir Andrius jam ten paaiškino, per mėnesį laiko, jis užsikabino, jam nereikėjo jokių „nokijų“, nereikėjo nieko, jam tik literatūra, visa, ten kur ir pagalbinė, nu... ir per tris mėnesius įtikėjo... jam taip įdomiai gavosi... važiavo jis į Kauną, jam ten reikėjo staigiai, ir Kėdainių autobusų stoty toks vyras prie jo prieina, išgėręs, su trumpom rankovėm, su baltinukais, čia kišenė ta (rodo kišenę viršutinę baltinių)... ir jis kaip auklėtas mato, kad kišenėje pinigai... gana

nemaži... po šimta, po penkiasdešimt, toks pundelis. Kaip senais laikais tai jis jam taip nušvilptų ir viskas, o čia jis jam sako, kad žiūrėtų, tuos pinigus paslėptų, nes tikrai kas nors pavogs, ištrauks.

O paskui galvojo nu kaip čia taip jis. Pačiam įdomu, gi visą gyvenimą, pravogęs atvirai... ir plėšikavimai, ir banditavimai, nu ko ten nebuvo vienu žodžiu. Ir galvoja, nu kaip čia taip, pačiam nesitiki. Vienu žodžiu, mano, kad Dievas viską gali.

Kad koks ten bebūtų kalinys, jusiai pagrinde vaidina, nes, ten kitaip negalima... jam net ir vyrų bendruomenėje buvo sunku, ir ten, čia kai yra moterų bendruomenėje yra viskas kitaip. Jam čia buvo labai sunku keistis, nes visą gyvenimą supo vien vyrai, su vyrais visai kitoks bendravimas, ir ypač ten. Nu ten gi, nu visai... ten neleidi lipt sau ant sprando, ten tiktai pradeda kažkas, ta iš karto arba muštis eina, arba kažką galvoja, nes neturi nusileist... O čia tai visai netinka, ir ypač kaip krikščioniui netinka. Tai jam kaip visą gyvenimą ten praleidus tai labai sunku buvo pakeisti nuostatas, nes nuo mažų dienų prie šitų nuostatų pripratęs, tai sunkoka.

Dabar jis jau tris metai kaip laisvėje be nusikalimų. Dabar jis pats važinėja po kalėjimus, paskui tarnauja vienoj bendruomenėje, padėjėju socialinio darbuotojo, nu ir dar ūkvedys, čia pakūrena, prižiūri tvarką... elektro- santechniką, jis gi viską tai praėjęs. Kalėjimuose tai bendrauja su kalinčiais, jis kaip pats tai patyręs... Jie ten psichologiškai ten taip bendrauja... Kiti tai net stebisi, kaip jis ten buvo priblatnionas, o čia dabar važiuoja ir kažką tokio aiškina... Bet po to pamato, kad jis nuoširdžiai tai daro. Aišku, jis daug mokėsi, po įvairius seminarus važinėjo, net universitete tokį keturių mėnesių kursą praėjo, psichologinis tas pasiruošimas daug, daug davė... Nes jis visą laiką kažko ieškojo, o kai rado tai labai laimingas yra.

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

6 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Jo gyvenimas taip susiklostė, kad daug metų praleido už grotų. Jei suskaičiuot, tai gaunas virš 25 metų... Bet jis daug skaitydavo... nuo pat mažens skaitydavo... tačiau buvo netikintis. Neturėjo Dievo savyje, daug gerdavo, o per gėrimus ir nusikaltimai... Nu, bet kai jau paskutinį kartą sėdėjo, tai buvo sau pasakęs, kad viskas. Pirmą kartą kreipėsi į Dievą 2004 metais kai teismas buvo, bet jis buvo prisiskaitęs „Kornelijaus“, ten bendravimo menas, psichologija. Ir vienu žodžiu kai teisėjas, ten teisėjas buvo toks Markevičius	Gyvenimo įprasminimas. Įtikėjimas į Dievą sąlygotas lygtinio paleidimo.

<p>Alytų... ir jis taip vaikšto, penki žmonės iki jo ėjo į tą teismą ir visi atmesti buvo, tai vienas išvis ten nuobaudų neturėjęs, jam mažiau likę, ten septyni mėnesiai, ir jisai nu vienu žodžiu angeliukas. Ten turėjo tų paskatinimų labai daug, viskas... nu ir galvoja, Dieve tu mano kodėl čia taip yra visi ėjo ir nepraėjo, taip jo nepraleis, o pas jį dar dvi nuobaudos buvo... galiojančios. Tai taip vaikšto ir mintyse sau, jei Dievas yra, tai tegu padeda, o jis didžiausią žvakę prisižadėjo bazilikoje katedroje pastatyt. Jis nežino ar jo prašymas suveikė ar kas, bet paleido jį. Pirmą kartą paleido anksčiau laiko.</p>	
<p>Bet jis jau sau buvo tokį sprendimą padaręs dar be nieko, bet - jokių kriminalų. Nu toks pasižadėjimas. Nu ir atvažiavo į Nemuno žiedą, kur turėjo gerą draugą, ten apsigyveno, pradėjo dirbti pas tą savo draugą firmoje su kuriuo seniai pažįstami... bet, tas dalykas – gėrimas - negalėjo be jo, tuo labiau ten buvo išnuomota dragų trasa, ten lenktynės labai gerom mašinom. Nuvažiuodavo su tais motoroleriais, ten pilna bonkų, po rungtynių, nu kur, vežė ant alaus keisti, o po to tai nuo alaus pradėdavo, o baigdavosi kaip visą laiką... šnapsu, pilstuku ir gerdavo kas geriasi. Dviese ten aptarnavo tą Nemuno žiedą...</p>	<p>Tvirtas pasižadėjimas sau pačiam nenusikalsti. Darbo susiradimas. Priklausomybės sąlygoti sunkumai.</p>
<p>Paskui teko iš ten išeiti, išėjo iš ten, tai paskui pas tokį draugą nuvažiuavo čia palei Onuškę į poilsiavietę, buvo ūkvedžiu ten pas jį poilsiavietėje... ir ten avariją patyrė, tikrą avariją, nu ten tikrai, į medį su golfu kaip kalėsi, sulaužė viską. Reanimacijoje Trakuose guli, ne guli, bet sėdi, negalėjo gulėt, nes plaučiai perdurti, kraujuoja... ten siurblys stovi. Prsidėjo ten tokių paduškų, atsirėmęs ant jų snaudė keturias paras, taip vargo. Kojas nuleidęs, o pas jį dar dėl širdies, kojos tinsta. Nežino kaip ten, bet vat naktį snaudė ir galvojo, kad Dievas nuimtų jam tą skausmą, padėtų, nes negali atsigult. Atsigula, tai iškart padeda kosit, nes jam sulaužyti plaučiai nuo vairalo... labai skauda. Nu ir iki ryto jis taip pratraukė, bet vat kaip prašė, nu panašiai kaip melstūsi ... Kad Dieve, Dieve, Dieve, Dieve... nu ir kaip bebūtų jį iš ryto veda</p>	<p>Avarijos patyrimas leidęs priartėti prie Dievo. Vidiniai asmenybės pokyčiai.</p>

<p>pas gydytoją, gydytojas ten tuos krešulius pažiūrėjo, nėra kraujo, jam šiurpai nuėjo... dar duoda vaistų kažkokių, nu ir jis atsigula ir užmiega, pirmą kartą po keturių parų, po tos avarijos. Ir paskui atsikelia kažkaip, jam įdomu, nu kaip čia yra, nu jam ne taip skauda jau. Atsikosyt jau galėjo....</p>	
<p>Net pačiam įdomu. Jam dar sakė, nu, čia mažiausiai mėnuo laiko, kad sugys viskas... dešimt parų jau viskas, jam nėra ką ten daryt, jis jau pasišokinėdamas eidavo. Paskambino, atvažiavo jo, pasiėmė. Tas poilsivietės savininkas kalusia jo, tai klausė ar jau pasveiko. Atsakė, kad kaip matos, sveikas jau, viskas gerai, reikia toliau tęst... ir paskui, paskui baigėsi tas sezonas toj poilsivietėj, atvažiavo į Kauną, atsigulė į ligoninę, o iš ligoninės tiesiai į tą reabilitacijos centrą.</p>	<p>Apsisprendimas atsikratyti priklausomybės. Gydimasis nuo priklausomybės reabilitacijos centre.</p>
<p>O kaip jam reikėjo, ten jo draugas išvažiavęs į Airiją, jis norėjo ten kioskus nupirkt, nu vienu žodžiu, norėjo kartu bizniu užsiimt su Nokiom, žodžiu, du kioskai, vienas remontuoja, kitas taiso, jis prižiūri. Nu buvo prigalvoję, bet pinigų pritrūko. Nu ir tas draugas pažinojo Robertą, jie kartu ten vagiliaudavo, buvo pažįstami, tai pasiūlė pabūti pas Robertą, nu kokį mėnesį kol pinigų atvarys, ten kažkiek trūko išmokėt pilnai. ir vat jis nuvažiavo į Pikelius, į vyrų reabilitacinį centrą. Ten Andrius buvo, nu jis labai gerai šventą raštą aiškina. Jam prieš tai šventas raštas buvo uždaras dalykas. Nesuprasdavo, trim kalbom pasidėdavo, lietuvių, lenkų, rusų, skaitydavo tą pačią eilutę ir galvodavo, nu kas čia yra, kodėl čia skaitomiausia knyga, bestseller'is pasaulio, o jis nieko nesupranta, ką čia duoda. Ir Andrius jam ten paaiškino, per mėnesį laiko, jis užsikabino, jam nereikėjo jokių „nokijų“, nereikėjo nieko, jam tik literatūra, visa, ten kur ir pagalbinė, nu... ir per tris mėnesius įtikėjo...</p>	<p>Požiūrio ir vertybių pakitimas. Susidomėjimas Biblija, Dievo žodžiu.</p>
<p>Jam taip įdomiai gavosi... važiavo jis į Kauną, jam ten reikėjo staigiai, ir Kėdainių autobusų stoty toks vyras prie jo prieina, išgėręs, su trumpom rankovėm, su baltinukais, čia kišenė ta</p>	<p>Savęs pasikeitimo pastebėjimas veiksmuose. Doros kelio pasirinkimas sąlygotas įtikėjimu.</p>

<p>(rodo kišenę viršutinę baltinių)... ir jis kaip auklėtas mato, kad kišenėje pinigai... gana nemaži... po šimtą, po penkiasdešimt, toks pundelis. Kaip senais laikais tai jis jam taip nušvilptų ir viskas, o čia jis jam sako, kad žiūrėtų, tuos pinigus paslėptų, nes tikrai kas nors pavogs, ištrauks.</p> <p>O paskui galvojo nu kaip čia taip jis. Pačiam įdomu, gi visą gyvenimą, pravogęs atvirai... ir plėšikavimai, ir banditavimai, nu ko ten nebuvo vienu žodžiu. Ir galvoja, nu kaip čia taip, pačiam nesitiki. Vienu žodžiu, mano, kad Dievas viską gali.</p>	
<p>Kad koks ten bebūtų kalinys, jisai pagrinde vaidina, nes, ten kitaip negalima... jam net ir vyrų bendruomenėje buvo sunku, ir ten, čia kai yra moterų bendruomenėje yra viskas kitaip. Jam čia buvo labai sunku keistis, nes visą gyvenimą supo vien vyrai, su vyrais visai kitoks bendravimas, ir ypač ten. Nu ten gi, nu visai... ten neleidi lipt sau ant sprando, ten tiktai pradeda kažkas, tai jis karto arba muštis eina, arba kažką galvoja, nes neturi nusileist... O čia tai visai netinka, ir ypač kaip krikščioniui netinka. Tai jam kaip visą gyvenimą ten praleidus tai labai sunku buvo pakeisti nuostatas, nes nuo mažų dienų prie šitų nuostatų pripratęs, tai sunkoka.</p>	<p>Bendravimo mokymasis iš naujo, bendravimo įpročių keitimas. Kalėjimo nuostatų, taisyklių atsisakymas.</p>
<p>Dabar jis jau tris metai kaip laisvėje be nusikalimų. Dabar jis pats važinėja po kalėjimus, paskui tarnauja vienoj bendruomenėje, padėjėju socialinio darbuotojo, nu ir dar ūkvedys, čia pakūrena, prižiūri tvarką... elektro-santchniką, jis gi viską tai praėjęs.</p> <p>Kalėjimuose tai bendrauja su kalinčiais, jis kaip pats tai patyręs... Jie ten psichologiškai ten taip bendrauja... Kiti tai net stebisi, kaip jis ten buvo „pribratnionas“, o čia dabar važiuoja ir kažką tokio aiškina... Bet po to pamato, kad jis nuoširdžiai tai daro.</p>	<p>Pomėgių keitimas, atsidavimas patinkančiam darbui. Nuoširdus savo patirties skleidimas kalintiems asmenims.</p>
<p>Aišku, jis daug mokėsi, po įvairius seminarus važinėjo, net universitete tokį keturių mėnesių kursą praėjo, psichologinis tas pasiruošimas daug, daug davė... Nes jis visą laiką kažko ieškojo, o kai rado tai labai laimingas yra.</p>	<p>Laimės jausmas sąlygotas suradimo to, ko (Dievo) buvo ieškoma visą gyvenimą.</p>

D III

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. III.: Taip, aš kaip išėjęs iš kalėjimo, tai galiu pasakyti, kad tikrai jaučiu ant savęs integraciją.

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. III.: Mh, su kiekviena diena matau kaip keičiasi mano santykis su visuomene, apskritai kaip kiekvieną dieną labiau įvažiuoju į laisvę, mokausi gyventi laisvėje, pagal čia esančią tvarką. Eee, jei dabar bandyčiau paskaičiuoti kiek procentų jau pasiekiau tos savo integracijos, tai, manau jau eee, pakankamai nemažai... mmm, manau, kad 60 procentų tai tikrai... tai va, o jei dabar konkrečiau apie integraciją, tai sakyčiau taip... į tą 60 procentų įeitų, tai, kad susiradau darbą. Dirbu „Maximoje“ salės darbuotoju, man visai patinka turėti pripažinti. Nu, darbas nėra labai lengvas, ilgai reikia dirbti, bet nėra jau toks nepakenčiamai sunkus... kažkaip įsivažiuoju si kiekviena diena vis labiau ir labiau. Nu ir kitaip negali būti... Nes be darbo tai šiais laikais niekaip gi. Nu ir apskritai, manau, kad jei nedirbsi, tai belieka tik kitas kelias, vagysčių kelias, kuris kaip jau pats ant savęs išbandžiau iki nieko gero nedaveda... Tai va. O su darbu kartu tai, eee, kaip ir gyvenamą vietą galima sakyti suradau, nes kadangi dirbu „Maximoje“, tai ir bendrabutį turiu gauti. Jau parašiau prašymą, sakė, kad greit turėčiau gauti... Noriu šeimyninio bendrabučio, kadangi noriu iš kaimo pasikviesti savo draugę į Vilnių gyventi. Ką ji ten veiks viena su tėvu. Nu, iš tikrųjų ne viena...mh, ji vaiką turi... E, nu, ne tik ji, mes abu turim taip sakant... Eee, tai noriu, kad ji persikraustytų į Vilnių, kad arčiau būtume vienas kito. Manau, įdarbinčiau ir ją „Maximoje“ ir gražiai sau dirbtume. O po to gal ir šiaip gaučiau kokį butą, bent taip sakė direktorė, mh, man ten kaip našlaičiui priklauso. Mh, bet tai iki to labai toli, eilės labai didelės laukiančiųjų, kiek žinau... o, apskritai turiu pasakyti, kad labai maloni ta direktorė, kuri mane priėmė į darbą. Labai į mane žiūri normaliai, viską paaiškina... Džiaugiuosi, kad yra tokių žmonių, kurie nežiūri kreivai vien dėl to, kad iš įkalinimo įstaigos... Nes kartais ir tokių pasitaiko, kurie kaip į apkrėstą žiūri...

Tai, va, manau, ir einu link tos tokios integracijos. Kitaip sakant didinu tą procentą.

O vat dar manau, kad į mano tą integracijos procentą įeina ir santykiai su žmonėmis, bendravimas... Jei konkrečiau, tai manau, kad labai gerai, kad atstačiau santykius su savo sese. Ji man artimiausias žmogus. Nes tėvo tai niekad ir nepažinojau, o motina jau mirusi. Tai mano vienintelis giminaitis artimas. Kadangi ji jaunesnė, tai ne tik, kad palaikau su ją santykius, bet ir stengiuosi padėti. Aš jai kaip vyresnis brolis patariu mokytis ir pan. Ji tokia biški chuliganka, bet manęs klauso, ir jei ką prižada, tai laikosi, nes duoda sesers žodį... Mh, nu, eee, mes kaip ir abu davę vienas kitam žodžius...eee, aš kaip ir prisizadėjęs nenusikalsti. Ji man pasakiusi yra, kad jei

dar kartą sėsiu, tai nutrauks su manim bet kokius ryšius....tai va... Ai, ir žinot ką, davęs pažadą kažkaip stipriau jaučiuos... Ji gyvena su globėja.

Vat, kas dar gerai, kad tik išėjus iš kalėjimo kai pas sesę nuvažiavau, tai ta globėja kažkaip nepalankiai žiūrėjo į mane, bet, eee, po kiek laiko pamatė, kad galima manim pasitikėti. Eee, mato, kad sesei tik gero linkiu, tai jau ir palankiau žiūri, išleidžia su manim, net į Rygą sakė išleis...

Manau, tai irgi įeina į mano integracijos procentą tas dalykas, vadinas kaip ir atsisakau to savo paženkinimo... Mmm...O į Rygą, tai mes sau bažnyčia važiuosim. Aš pakankamai dažnai ten važiuoju su savo draugu iš bažnyčios, nu, kaip ir mano prižiūrėtoju. Tai va... ten pamaldos vyksta, suvažiuoja pastoriai iš viso pasaulio galima sakyti. Nu, tai ir manau, kad link mano integracijos prisideda labai bažnyčia. Šiaip ar taip bažnyčia moko gero...

Su tuo savo draugu-globėju susipažinau zonoje, jis kaip ir įtraukė mane į visą tai ir labai džiaugiuosi dėl to. Jis atvažiuodavo ten paskaitas vedė ir panašiai. Per bažnyčią pamatau pasaulio, susipažįstu su naujais, įdomiais žmonėmis. Žodžiu, dar labiau integruojuosi į visuomenę... Ai, ir dar, vat kas labai svarbu, per bažnyčią pamačiau, kad galima ir nevogti. Jie gi mane nuveža kur reikia, kada reikia pamaitina, tas draugas ir šiaip padeda atsistoti ant kojų, vat ir telefoną man nupirko. Mmm, taip sakant, bažnyčia padeda ir materialiai ir dvasiškai.

Eee, o kai jaučiuos pats stipriai, tai ir perduodu tą stiprybę ir sesei, ir draugei. Mh, taip sakant visiems gerai.

Apskritai galvoju, kad gal integracija išvis neįmanoma be nuostatų ir apskritai mąstymo pakeitimo. Nes jei išeičiau ir toliau mąstyčiau kaip prieš sėdimą tai tas laisvėje laikas man baigtusi „ras dva“. O dabar kitaip mąstau, nenoriu daryt nusikaltimų, matau, kad galima kitaip gyventi, taip sakant dorai gyventi. Čia galiu padėkoti tam savo draugui, kuris man atvėrė akis ir leido į pasaulį ir save pažiūrėti kitaip... Jis man tikras draugas, o draugai labai reikalingi. Jis mane palaikė kai buvau zonoje, jis palaiko mane ir dabar... tas palaikymas mane veda į kitą kelią, nu, tą kelią, kur nėra nusikaltimų...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. III. Integracijos patyrimo aprašymas

Kaip išėjęs iš kalėjimo, tai gali pasakyti, kad tikrai jaučia ant savęs integraciją. Su kiekviena diena mato kaip keičiasi mano santykis su visuomene, apskritai kaip kiekvieną dieną labiau įvažiuoja į laisvę, mokosi gyventi laisvėje, pagal čia esančią tvarką. Jei dabar bandytų paskaičiuoti kiek procentų jau pasiekė tos savo integracijos, tai, mano jau būtų pakankamai nemažai, kad 60 procentų tai tikrai. Jei dabar konkrečiau apie integraciją, tai sako, kad į tą 60 procentų įeitų, tai, kad susirado darbą. Dirba „Maximoje“ salės darbuotoju Pripažįsta, kad jam visai patinka. Darbas nėra labai lengvas, ilgai reikia dirbi, bet nėra jau toks nepakenčiamai sunkus. Kažkaip įsivažiuoja su

kiekviena diena vis labiau ir labiau. Nu ir kitaip negali būti... Nes be darbo tai šiais laikais niekaip gi. Nu ir apskritai, mano, kad jei nedirbs, tai belieka tik kitas kelias, vagysčių kelias, kuris kaip jau pats ant savęs išbandęs iki nieko gero nepriveda. Kartu su darbu tai kaip ir gyvenamą vietą galima sakyti surado, nes kadangi dirba „Maximoje“, tai ir bendrabutį turi gauti. Jau parašė prašymą, sakė, kad greit turėtų gauti. Nori šeimyninio bendrabučio, kadangi nori iš kaimo pasikviesti savo draugę į Vilnių gyventi. Ką ji ten veiks viena su tėvu. Nu, iš tikrųjų ne viena, ji vaiką turi, jie abu turi. Nori, kad ji persikraustytų į Vilnių, kad arčiau būtų vienas kito. Manau, įdarbintų ir ją „Maximoje“ ir gražiai sau dirbtų. O po to gal ir šiaip gautų kokį butą, bent taip sakė direktorė, jam kaip našlaičiui priklauso. Bet tai iki to labai toli, eilės labai didelės laukiančiųjų, kiek žino.

Apskritai turi pasakyti, kad labai maloni ta direktorė, kuri jį priėmė į darbą. Labai į jį žiūri normaliai, viską paaiškina... Džiaugiasi, kad yra tokių žmonių, kurie nežiūri kreivai vien dėl to, kad iš įkalinimo ištaigos... Nes kartais ir tokių pasitaiko, kurie kaip į apkrėstą žiūri...

Tai, va, mano, ir einu link tos tokios integracijos. Kitaip sakant didina tą procentą.

O dar mano, kad į jo integracijos procentą įeina ir santykiai su žmonėmis, bendravimas... Jei konkrečiau, tai mano, kad labai gerai, kad atstatė santykius su savo sese. Ji jam artimiausias žmogus. Nes tėvo tai niekad ir nepažinojo, o motina jau mirusi. Tai jo vienintelis giminaitis artimas. Kadangi ji jaunesnė, tai ne tik, kad palaiko su ją santykius, bet ir stengiasi padėti. Jis jai kaip vyresnis brolis pataria mokytis ir pan. Ji tokia „biški chuliganka“, bet jo klauso, ir jei ką prižada, tai laikosi, nes duoda sesers žodį... Jie abu davę vienas kitam žodžius - jis kaip ir prisižadėjęs nenusikalsti. Ji jam pasakiusi yra, kad jei dar kartą sės, tai nutrauks su juo bet kokius ryšius. Davęs pažadą kažkaip stipriau jaučiasi...

Sesė gyvena su globėja. Tik išėjus iš kalėjimo kai pas sesę nuvažiavo, tai ta globėja kažkaip nepalankiai žiūrėjo į jį, bet, po kiek laiko pamatė, kad galima juo pasitikėti. Pamatė, kad sesei tik gero linki, tai jau ir palankiau žiūri, išleidžia su juo, net į Rygą sakė išleis... Mano, tai irgi įeina į jo integracijos procentą tas dalykas, vadinamas kaip ir atsisako to savo paženkinimo...

O į Rygą, tai sau bažnyčia važiuos. Jis pakankamai dažnai ten važiuoju su savo draugu iš bažnyčios, jo prižiūrėtoju. Ten pamaldos vyksta, suvažiuoja pastoriai iš viso pasaulio galima sakyti. Nu, tai ir mano, kad link jo integracijos prisideda labai bažnyčia. Šiaip ar taip bažnyčia moko gero...

Su tuo savo draugu-globėju susipažino zonoje, jis kaip ir įtraukė jį į visą tai ir labai džiaugiasi dėl to. Jis atvažiuodavo ten paskaitas vedė ir panašiai. Per bažnyčią pamatė pasaulio, susipažino su naujais, įdomiais žmonėmis. Žodžiu, dar labiau integruojasi į visuomenę... Ai, ir dar, kas labai svarbu, per bažnyčią pamatė, kad galima ir nevogti. Jie gi jį nuveža kur reikia, kada reikia pamaitina, tas draugas ir šiaip padeda atsistoti ant kojų, net telefoną nupirko. Taip sakant, bažnyčia padeda ir materialiai ir dvasiškai.

Kai jaučias pats stipriai, tai ir perduoda tą stiprybę ir sesei, ir draugei. Taip sakant visiems gerai.

Apskritai galvoja, kad gal integracija išvis neįmanoma be nuostatų ir apskritai mąstymo pakeitimo. Nes jei išeitų ir toliau mąstytų kaip prieš sėdimą tai tas laisvėje laikas jam baigtųsi „ras dva“. O dabar kitaip mąsto, nenori daryt nusikaltimų, mato, kad galima kitaip gyventi - dorai gyventi. Čia gali padėkoti tam savo draugui, kuris jam atvėrė akis ir leido į pasaulį ir save pažiūrėti kitaip... Jis jam tikras draugas, o draugai labai reikalingi. Jis jį palaikė kai buvo zonoje, jis palaiko jį ir dabar... tas palaikymas jį veda į kitą kelią, tą kelią, kur nėra nusikaltimų.

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

7 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
<p>Kaip išėjęs iš kalėjimo, tai gali pasakyti, kad tikrai jaučia ant savęs integraciją. Su kiekviena diena mato kaip keičiasi mano santykis su visuomene, apskritai kaip kiekvieną dieną labiau įvažiuoja į laisvę, mokosi gyventi laisvėje, pagal čia esančią tvarką. Jei dabar bandytų paskaičiuoti kiek procentų jau pasiekė tos savo integracijos, tai, mano jau būtų pakankamai nemažai, kad 60 procentų tai tikrai.</p>	<p>Kasdienis pokytis santykiuose su visuomene, išitraukimas į socialinį gyvenimą. Mokymasis gyventi laisvėje.</p>
<p>Jei dabar konkrečiau apie integraciją, tai sako, kad į tą 60 procentų įeitų, tai, kad susirado darbą. Dirba „Maximoje“ salės darbuotoju Pripažįsta, kad jam visai patinka. Darbas nėra labai lengvas, ilgai reikia dirbi, bet nėra jau toks nepakenčiamai sunkus. Kažkaip įsivažiuoja su kiekviena diena vis labiau ir labiau. Nu ir kitaip negali būti... Nes be darbo tai šiais laikais niekaip gi. Nu ir apskritai, mano, kad jei nedirbs, tai belieka tik kitas kelias, vagysčių kelias, kuris kaip jau pats ant savęs išbandęs iki nieko gero nepriveda.</p>	<p>Darbo susiradimas. Užsiėmimas ir darbas kaip nusikalstamos veiklos prevencija.</p>
<p>Kartu su darbu tai kaip ir gyvenamą vietą galima sakyti surado, nes kadangi dirba „Maximoje“, tai ir bendrabutį turi gauti. Jau parašė prašymą, sakė, kad greit turėtų gauti. Nori šeimyninio bendrabučio, kadangi nori iš kaimo pasikviesti savo draugę į Vilnių gyventi. Ką ji ten veiks viena su tėvu. Nu, iš tikrųjų ne viena, ji vaiką turi, jie abu turi. Nori, kad ji persikraustytų į Vilnių, kad arčiau būtų vienas kito. Manau, įdarbintų ir ją „Maximoje“ ir</p>	<p>Darbo dėka nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas. Bandymas pasirūpinti mylimų žmonių gerove. Dokumentų tvarkymas; domėjimasis galimybe gauti socialinį būstą.</p>

<p>gražiai sau dirbtų. O po to gal ir šiaip gautų koki butą, bent taip sakė direktorė, jam kaip našlaičiui priklauso. Bet tai iki to labai toli, eilės labai didelės laukiančiųjų, kiek žino.</p>	
<p>Apskritai turi pasakyti, kad labai maloni ta direktorė, kuri jį priėmė į darbą. Labai į jį žiūri normaliai, viską paaiškina... Džiaugiasi, kad yra tokių žmonių, kurie nežiūri kreivai vien dėl to, kad iš įkalinimo ištaigos... Nes kartais ir tokių pasitaiko, kurie kaip į apkrėstą žiūri...</p>	<p>Savęs paties stigmatizavimas. Stigmatizacijos atsikratymas.</p>
<p>Tai, va, mano, ir einu link tos tokios integracijos. Kitaip sakant didina tą procentą. O dar mano, kad į jo integracijos procentą įeina ir santykiai su žmonėmis, bendravimas... Jei konkrečiau, tai mano, kad labai gerai, kad atstatė santykius su savo sese. Ji jam artimiausias žmogus. Nes tėvo tai niekad ir nepažinojo, o motina jau mirusi. Tai jo vienintelis giminaitis artimas. Kadangi ji jaunesnė, tai ne tik, kad palaiko su ją santykius, bet ir stengiasi padėti. Jis jai kaip vyresnis brolis pataria mokytis ir pan. Ji tokia biški chuliganka, bet jo klauso, ir jei ką prižada, tai laikosi, nes duoda sesers žodį... Jie abu davę vienas kitam žodžius - jis kaip ir prisizadėjęs nenusikalsti. Ji jam pasakiusi yra, kad jei dar kartą sės, tai nutrauks su juo bet kokius ryšius. Davęs pažadą kažkaip stipriau jaučiasi...</p>	<p>Santykių su šeimos nariais atstatymas ir palaikymas.</p>
<p>Sesė gyvena su globėja. Tik išėjus iš kalėjimo kai pas sesę nuvažiavo, tai ta globėja kažkaip nepalankiai žiūrėjo į jį, bet, po kiek laiko pamatė, kad galima juo pasitikėti. Pamatė, kad sesei tik gero linki, tai jau ir palankiau žiūri, išleidžia su juo, net į Rygą sakė išleis... Mano, tai irgi įeina į jo integracijos procentą tas dalykas, vadinasi kaip ir atsisako to savo paženklinimo...</p>	<p>Pasitikėjimo savimi kitų žmonių akyse ugdymas; stigmatizacijos mažinimas.</p>
<p>O į Rygą, tai sau bažnyčia važiuos. Jis pakankamai dažnai ten važiuoju su savo draugu iš bažnyčios, jo prižiūrėtoju. Ten pamaldos vyksta, suvažiuoja pastoriai iš viso pasaulio galima sakyti. Nu, tai ir mano, kad link jo integracijos prisideda labai bažnyčia. Šiaip ar taip bažnyčia moko gero... Su tuo savo draugu-globėju susipažino zonoje, jis kaip ir įtraukė jį į visą tai ir labai džiaugiasi dėl to. Jis atvažiuodavo ten paskaitas vedė ir panašiai. Per bažnyčią pamatė pasaulio, susipažino su naujais, įdomiais žmonėmis. Žodžiu, dar labiau integruojasi į visuomenę... Ai, ir dar, kas labai svarbu, per bažnyčią pamatė, kad galima ir nevogti. Jie gi jį nuveža kur reikia, kada reikia</p>	<p>Įsitraukimas į bažnyčios veiklą. Draugo – globėjo psichologinis ir materialinis palaikymas.</p>

pamaitina, tas draugas ir šiaip padeda atsistoti ant kojų, net telefoną nupirko. Taip sakant, bažnyčia padeda ir materialiai ir dvasiškai.	
Apskritai galvoja, kad gal integracija išvis neįmanoma be nuostatų ir apskritai mąstymo pakeitimo. Nes jei išeitų ir toliau mąstyti kaip prieš sėdimą tai tas laisvėje laikas jam baigtųsi „ras dva“. O dabar kitaip mąsto, nenori daryt nusikaltimų, mato, kad galima kitaip gyventi - dorai gyventi.	Nuostatų bei mąstymo pakeitimas. Suvokimas, kad galima gyventi be nusikaltimų, kad galima gyventi dorai.
Čia gali padėkoti tam savo draugui, kuris jam atvėrė akis ir leido į pasaulį ir save pažiūrėti kitaip... Jis jam tikras draugas, o draugai labai reikalingi. Jis jį palaikė kai buvo zonoje, jis palaiko jį ir dabar... tas palaikymas jį veda į kitą kelią, tą kelią, kur nėra nusikaltimų.	Draugo palaikymas leidžiantis pažinti gyvenimą be nusikaltimų.

D IV

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. IV.: Ai, integracija tai labai jau mokslinis pavadinimas... Nu, o kaip aš ją suvokiu...taip, suvokiu, suvokiu...Nu, gal aš ne taip ją suvokiu kaip reikia... bet patyriau, patyriau...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. IV.: Ai, integracija kaip jau sakiau, tai labai jau mokslinis pavadinimas... Nu, gal aš ne taip ją suvokiu kaip reikia... Aš gi jau ne toks jaunas, eee, manau, gal tam jaunimui reikalinga integracija...O man, nu ką man, man svarbiausia turėti darbą ir gyventi... Turiu aš namą kaime, bet tai nenoriu aš ten gyventi, ten darbų nėra, tada reikėtų kiekvieną dieną į Vilnių važiuoti, o autobusai taigi važinėja nedažnai, Galima dar traukiniu, bet, nu irgi nekas, nes labai jau toli eiti pėsčiom iki jo... O tai jei būsiu po darbo pavargęs, tai...nu, dar eiti tiek, visai nesąmonė... Nu ir aišku paskaičiuokim kiek kainuotų tas kasdienis važiavimas...Taigi išeitų vos ne, kad ant kelionės dirbt reikėtų... Nei juoktis nei verkti iš tokios situacijos.

Tai kol kas ir tenka nakvynės namuose gyventi... Iššina, kad kaip ir ne benamis, bet kartu tuo pačiu ir benamis, nes nakvynės namuose, su benamiais...Ai, bet tai nepatinka ir čia man, reik iš čia bėgti... Pabėgau iš kaimo, nes ten labai geria visi. Suprantat, darbų nėra, tai ką jiems daryt, vat ir trūnija... Ir aš gi tik per tą nelemtą gėrimą į kalėjimą net 2 kartus patekau... Vis per tą durną gėrimą... Išgeri ir nemastai ką darai, tai ir prisidirbi... Degtinei gi pinigų reikia...Tada jau nebegalvojau nei apie darbą, apskritai apie nieką negalvojau... Nors tiesą pasakius aš ir gerti negaliu, bloga visad būna, bet kai pradedi tai jau nėra laiko galvoti apie blogumą ir panašiai... Ai, tai va, čia gyvenant tai irgi nesąmonė... Čia geria visi žiauriai, labai žiauriai – kiekvieną dieną... Ir kaip atsilaikyti? Ne, nu aš tai atsilaikau, aš apskritai stengiuos nebendrauti su jais, tik „labas“ ir

„ate“. Nes kai su jais prasidėsi tai vėl per naują viskas... O tai kam tada tos pastangos, tie mokymai, mh, tas būvimas projekte... Mmm, jei norėčiau vėl į kalėjimą tai nesistengčiau dėl darbo, apskritai būtų viskas dzin...

Dabar tai statybose dirbu, kol kas pagalbiniau, bet tai neilgai manau, nes aš gi elektriko specialybę turiu, ir apskritai pusę gyvenimo pradirbau elektriku.... Tai ir dabar manau, eee, galiu dirbti pagal specialybę... M, aš tai tikrai gerai moku, man tai išeina, ir patinka...Nu, o jei jau moksliskai kalbėti, tai vat, eee, kaip ir integravausi į darbo rinką, ar kaip ten sako... Tik kol kas ne pagal specialybę, bet tuoj ir pagal specialybę integruosiuosi... Vėl dirbsiu elektriku, tik dabar kai jau chalturinsiu tai už chalturkės degtinės neimsiu, sakysiu, kad tik pinigais mokėtu, bo tai vėl prie negero davės... Ai...

O dėl buto, tai dar tiksliai nežinau, nuomotis labai brangu, tai mažtau apie vieną tokį variantą kad pigiau išeitų... Bet kol kas nenoriu apie tai kalbėti, nes dar iki galo neaišku kaip ten kas bus... Eee, galėsiu pasakyti kai žinosiu konkrečiai...

Ai, nu, geriausiai tai būtų turtingą moterį susirasti su butu, tada tai visai problemų nebūtų. Mh, taip sakant ir gyvent kur būtų pigiai, ir meilės reikalai tvarkoj būtų... Bet, eh, nu yra kaip yra... Mh...grįžtant prie tos integracijos, tai va, labai džiaugiuosi, kad su sese atsistatė reikalai. Šiaip ar taip gerai, kai turi kokį šeimos narį. Motinos nėra, tėvo taip pat... Galima sakyti mano gyvenimas sugriuvo kai mama mirė, tai gal todėl vertinu labai tuos šeimyninius ryšius... Sese nors ir negali padėti finansiškai, bet šiuo atveju gal tai ir nėra svarbiausia... Pati nekaip gyvena, ne ne, ne badauja, ir ne gatvėje gyvena...Nu, bet kaip čia pasakius, labai stipriai susispaudus ir taupiai... Nu, bet tvarkinga moteris ji, ir jos vyras neblogas vyrukas, žodžiu, viskas pas juos kaip ir normaliai.

E, o vat su broliu tai visai nenoriu palaikyti ryšiu, nes prasigėręs...Mmm, bijau su juo bendrauti, bijau pats užsikabinti...E, nors kita vertus, ne, neužsikabinčiau manau... Bet, nu, vienu žodžiu jei laikysiuos toliau tai kaip ir pats save apsaugosiu nuo galimo klaidingo žingsnio... Kaip jau sakiau ne tam tą pusmetį stengiaus, kad dabar paleist viską vėjais... Nenoriu į tą kalėjimą, pakankamai ten laiko praleidau sakyčiau. Ne, ne, neskriaudė manęs, nieks nesikabino, mmm, tikriausiai todėl, kad ne malaletka, ten jei tarpusavy labiau išsidalina kas kur ir kaip... Man ten buvo ramu, bet vis vien laisvė yra laisvė ir nieko čia daugiau nebepridursi...

Mh, eee... ko dar man iki pilnos laimės laisvėje reikia... Ai, net nežinau, manau, kai turi darbą, butą, moterį ir artimuosius šiaip tai kaip ir nieko daugiau nereikia, gali ramiai gyventi, vargo nematyti... Mh, o man tai iki to dar biški reik pakentėti, blin, sunku su tom moteriškėm... Ir kur kokią normalią rasti?... Visoms gi tik pinigų reikia, eee, ir kuo daugiau tuo geriau. Be buto, be mašinos ir be geros algos tai net akyse nesirodyk, ir į vyrus nepretenduok taip sakant... O tai kur dėtis tokiam kai aš, kuris neturi buto, neturi mašinos... mmm, nu, dėl algos tai ką aš žinau, negaliu sakyti kad bloga, bet ir aišku, visad pinigų galėtų būti ir daugiau... Moterys apskritai visiškos

materialistės šiais laikais, kuri nekuri gal normali yra... nu, bet jų ją ir rask, blin... Čia kaip loterijoje vos ne. Belieka tik tikėtis, kad sutiksiu kada nors kur nors... Į šokius kam už 30 tai tikrai neisiu, ne mano natūra...Ne, jau tikrai tokie bajorai ne man, nors žinau, kad kai kurie eina...Mh, vienas tai net ir žmoną tenais susirado, bet tai kiek jie pragyveno kartu, 3 metus, po to dėl tų pačių šokių ir išsiskyrė... Man tai toks pažinties būdas nepriimtinas... Čia jaunimui tik po šokius vaikščiot ir mergas kabinti... Aš jau tuos laikus atgyvenau, reik koku kitu būdu moteriškės ieškotis... E...tai tiek gal... nežinau kas dar mane integruotų... M...manau išvardinau jau visus dalykus, kurie yra svarbus tame dalyke...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. IV. Integracijos patyrimo aprašymas

Mano, jog integracija labai jau mokslinis pavadinimas... Nu, o kaip jis ją suvokia taip suvokia... Nu, gal jis ne taip ją suvokia kaip reikia... Aš gi jau ne toks jaunas, mano, gal jaunimui reikalinga integracija...O jam, nu ką jam, jam svarbiausia turėti darbą ir gyventi...

Turi namą kaime, bet tai nenori ten gyventi, ten darbų nėra, tada reikėtų kiekvieną dieną į Vilnių važiuoti, o autobusai taigi važinėja nedažnai. Galima dar traukiniu, bet, nu irgi nekas, nes labai jau toli eiti pėsčiom iki jo... O tai jei bus po darbo pavargęs, tai dar eiti tiek, visai nesąmonė. Nu ir aišku paskaičiuoja kiek kainuotų tas kasdienis važiavimas, taigi išeitų vos ne, kad ant kelionės dirbt reikėtų. Nei juoktis nei verkti iš tokios situacijos.

Kol kas tenka nakvynės namuose gyventi... Iššina, kad kaip ir ne benamis, bet kartu tuo pačiu ir benamis, nes nakvynės namuose, su benamiais...Bet tai ir čia jam nepatinka, reikia iš čia bėgti...

Pabėgo iš kaimo, nes ten labai geria visi. Darbų nėra, tai ką jiems daryt, vat ir trūnija... Ir jis gi tik per tą nelemtą gėrimą į kalėjimą net 2 kartus patekau... Vis per tą durną gėrimą... Išgeria ir nemąsto ką daro, tai ir prisidirba. Degtinei gi pinigų reikia...Tada jau nebegalvojo nei apie darbą, apskritai apie nieką negalvojo... Nors tiesą pasakius jis ir gerti negali, bloga visad būna, bet kai pradeda tai jau nėra laiko galvoti apie blogumą ir panašiai...

Ai, čia gyvenant tai irgi nesąmonė... Čia geria visi žiauriai, labai žiauriai – kiekvieną dieną... Ir kaip atsilaikyti? Ne, jis tai atsilaiko, apskritai stengias nebendrauti su jais, tik „labas“ ir „ate“. Nes kai su jais prasidėsi tai vėl per naują viskas... O tai kam tada tos pastangos, tie mokymai, būvimas projekte. Jei norėtų vėl į kalėjimą tai nesistengtų dėl darbo, apskritai būtų viskas dzin... Dabar statybose dirba, kol kas pagalbiniau, bet tai neilgai mano, nes elektriko specialybę turi, ir apskritai pusę gyvenimo pradirbo elektriku.... Tai ir dabar man, kad gali dirbti pagal specialybę. Jis tai tikrai gerai moka, jam tai iššina, ir patinka. O jei moksliskai kalbėti, tai kaip ir integravosi į darbo rinką, ar kaip ten sako... Tik kol kas ne pagal specialybę, bet tuoj ir pagal specialybę

integruosis... Vėl dirbs elektriку, tik dabar kai jau „chalturins“ tai už „chalturkes“ degtinės neims, sakys, kad tik pinigais mokėtų, nes vėl prie negero davęs.

O dėl buto, tai dar tiksliai nežino, nuomotis labai brangu, tai mąsto apie vieną toki variantą kad pigiau išeitų... Bet kol kas nenori apie tai kalbėti, nes dar iki galo neaišku kaip ten kas bus... Galėsi pasakyti kai žinos konkrečiai...

Geriausiai tai būtų turtingą moterį susirasti su butu, tada tai visai problemų nebūtų. Taip sakant ir gyvent kur būtų pigiai, ir meilės reikalai tvarkoj būtų... Bet yra kaip yra...

Grįžtant prie integracijos, tai labai džiaugiasi, kad su sese atsistatė reikalai. Šiaip ar taip gerai, kai turi kokį šeimos narį. Motinos nėra, tėvo taip pat... Galima sakyti jo gyvenimas sugriuvo kai mama mirė, tai gal todėl vertina labai šeimyninius ryšius... Sesė nors ir negali padėti finansiškai, bet šiuo atveju gal tai ir nėra svarbiausia... Pati nekaip gyvena, na ne badauja, ir ne gatvėje gyvena, bet labai stipriai susispaudus ir taupiai... Nu, bet tvarkinga moteris ji, ir jos vyras neblogas vyrukas, žodžiu, viskas pas juos kaip ir normaliai.

Su broliu tai visai nenori palaikyti ryšių, nes prasigėręs Bijo su juo bendrauti, bijo pats užsikabinti... Nors kitą vertus, ne, neužsikabintų mano... Bet, nu, vienu žodžiu jei laikysis toliau tai kaip ir pats save apsaugos nuo galimo klaidingo žingsnio... Kaip jau sakė ne tam tą pusmetį stengėsi, kad dabar paleist viską vėjais... Nenori į kalėjimą, pakankamai ten laiko praleido. Ne, ne, neskriaudė jo, niekas nesikabino, tikriausiai todėl, kad ne malaletka; ten jie tarpusavy labiau išsidalina kas kur ir kaip... Jam ten buvo ramu, bet vis vien laisvė yra laisvė ir nieko čia daugiau nebepridurs...

Ko dar jam iki pilnos laimės laisvėje reikia... Net nežino, mano, kai turi darbą, butą, moterį ir artimuosius šiaip tai kaip ir nieko daugiau nereikia, gali ramiai gyventi, vargo nematyti... Jam tai iki to dar biški reikia pakentėti, sunku su tom moteriškėm... Ir kur kokią normalią rasti?... mano, jog visoms tik pinigų reikia ir kuo daugiau tuo geriau. Be buto, be mašinos ir be geros algos tai net akyse nesirodyk, ir į vyrus nepretenduok. O tai kur dėtis tokiam kai jis, kuris neturi buto, neturi mašinos... dėl algos tai negali sakyti kad bloga, bet ir aišku, visad pinigų galėtų būti ir daugiau... Moterys apskritai visiškos materialistės šiais laikais, kuri nekuri gal normali yra, bet jų ją ir rask. Čia kaip loterijoje vos ne. Belineka tik tikėtis, kad sutiks kada nors kur nors. Į šokius kam už 30 tai tikrai neis, ne jo natūra... Tokie bajoriai ne jam, nors žino, kad kai kurie eina... Vienas tai net ir žmoną ten susirado, bet tai kiek jie pragyveno kartu, 3 metus, po to dėl tų pačių šokių ir išsiskyrė. Jam toks pažinties būdas nepriimtinas... Čia jaunimui tik po šokius vaikščiot ir mergas kabinti... Jis jau tuos laikus atgyveno, reiks koku kitu būdu moteriškės ieškotis... tai tiek, nežino kas dar jį integruotų... Mano, jog išvardino jau visus dalykus, kurie yra svarbus tame dalyke...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

8 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Mano, jog integracija labai jau mokslinis pavadinimas... Nu, o kaip jis ją suvokia taip, suvokia, suvokia... Nu, gal jis ne taip ją suvokia kaip reikia... Aš gi jau ne toks jaunas, mano, gal jaunimui reikalinga integracija... O jam, nu ką jam, jam svarbiausia turėti darbą ir gyventi...	Integracija labiau reikalinga jaunam asmeniui. Vyresnio amžiaus žmogui svarbiausia turėti darbą, kuris leistų gyventi.
Turi namą kaime, bet tai nenori ten gyventi, ten darbų nėra, tada reikėtų kiekvieną dieną į Vilnių važiuoti, o autobusai taigi važinėja nedažnai. Galima dar traukiniu, bet, nu irgi nekas, nes labai jau toli eiti pėsčiom iki jo... O tai jei bus po darbo pavargęs, tai dar eiti tiek, visai nesąmonė. Nu ir aišku paskaičiuoja kiek kainuotų tas kasdienis važiavimas, taigi išeitų vos ne, kad ant kelionės dirbt reikėtų. Nei juoktis nei verkti iš tokios situacijos.	Susidūrimas su nepalankiomis nuolatinės gyvenamosios vietos aplinkybėmis – sunkus bei brangus nuvažiavimas kiekvieną dieną iš namo kaime į darbą mieste.
Kol kas tenka nakvynės namuose gyventi... Išeina, kad kaip ir ne benamis, bet kartu tuo pačiu ir benamis, nes nakvynės namuose, su benamiais... Bet tai ir čia jam nepatinka, reikia iš čia bėgti... Pabėgo iš kaimo, nes ten labai geria visi. Darbų nėra, tai ką jiems daryt, vat ir trūnija... Ir jis gi tik per tą nelemtą gėrimą į kalėjimą net 2 kartus patekau... Vis per tą durną gėrimą... Išgeria ir nemąsto ką daro, tai ir prisidirba. Degtinei gi pinigų reikia... Tada jau nebegalvojo nei apie darbą, apskritai apie nieką negalvojo... Nors tiesą pasakius jis ir gerti negali, bloga visad būna, bet kai pradeda tai jau nėra laiko galvoti apie blogumą ir panašiai...	Laikinos gyvenimo vietos susiradimas. Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis. Pastangos atsisakyti alkoholio ir su juo susijusių problemų. Išvadų pasidarymas iš praeities įvykių, klaidų.
Ai, čia gyvenant tai irgi nesąmonė... Čia geria visi žiauriai, labai žiauriai – kiekvieną dieną... Ir kaip atsilaikyti? Ne, jis tai atsilaiko, apskritai stengias nebendrauti su jais, tik „labas“ ir „ate“. Nes kai su jais prasidėsi tai vėl per naują viskas... O tai kam tada tos pastangos, tie mokymai, būvimas projekte. Jei norėtų vėl į kalėjimą tai nesistengtų dėl darbo, apskritai būtų viskas dzin...	Draugiškų santykių nepalaikymas su abejotinos reputacijos asmenimis. Savisaugos instinkto išsiugdyimas.
Dabar statybose dirba, kol kas pagalbinis, bet tai neilgai mano, nes elektriko specialybę turi, ir apskritai pusę gyvenimo pradirbo elektriku.... Tai ir dabar man, kad gali dirbti	Darbo susiradimas, pastangos integruotis į darbo rinką. Palaipsnis geresnio darbo siekimas, siekis dirbti pagal specialybę.

<p>pagal specialybę. Jis tai tikrai gerai moka, jam tai išeina, ir patinka. O jei moksliskai kalbėti, tai kaip ir integravosi į darbo rinką, ar kaip ten sako... Tik kol kas ne pagal specialybę, bet tuoj ir pagal specialybę integruosis... Vėl dirbs elektriku, tik dabar kai jau chalturins tai už chalturkes degtinės neims, sakys, kad tik pinigais mokėtų, nes vėl prie negero davęs.</p>	
<p>O dėl buto, tai dar tiksliai nežino, nuomotis labai brangu, tai mąsto apie vieną toki variantą kad pigiau išeitų... Bet kol kas nenori apie tai kalbėti, nes dar iki galo neaišku kaip ten kas bus... Galėsi pasakyti kai žinos konkrečiai...</p>	<p>Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis verčiantis ieškoti geresnės vietos.</p>
<p>Grįžtant prie integracijos, tai labai džiaugiasi, kad su sese atsistatė reikalai. Šiaip ar taip gerai, kai turi koki šeimoms narį. Motinos nėra, tėvo taip pat... Galima sakyti jo gyvenimas sugriuvo kai mama mirė, tai gal todėl vertina labai šeimyninius ryšius... Sesė nors ir negali padėti finansiškai, bet šiuo atveju gal tai ir nėra svarbiausia... Pati nekaip gyvena, na ne badauja, ir ne gatvėje gyvena, bet labai stipriai susispaudus ir taupiai... Nu, bet tvarkinga moteris ji, ir jos vyras neblogas vyrukas, žodžiu, viskas pas juos kaip ir normaliai.</p>	<p>Santykių su seserimi atnaujinimas bei palaikymas. Psichologinis palaikymas iš sesers pusės.</p>
<p>Su broliu tai visai nenori palaikyti ryšių, nes prasigėręs Bijo su juo bendrauti, bijo pats užsikabinti... Nors kitą vertus, ne, neužsikabintų mano... Bet, nu, vienu žodžiu jei laikysis toliau tai kaip ir pats save apsaugos nuo galimo klaidingo žingsnio... Kaip jau sakė ne tam tą pusmetį stengėsi, kad dabar paleist viską vėjais... Nenori į kalėjimą, pakankamai ten laiko praleido. Ne, ne, neskriaudė jo, niekas nesikabino, tikriausiai todėl, kad ne malaletka; ten jie tarpusavy labiau išsidalina kas kur ir kaip... Jam ten buvo ramu, bet vis vien laisvė yra laisvė ir nieko čia daugiau nebepridurs...</p>	<p>Santykių su broliu vengimas kaip apsisaugojimas nuo piktnaudžiavimo alkoholiu ir sekančio galimo nusikaltimo.</p>
<p>Ko dar jam iki pilnos laimės laisvėje reikia... Net nežino, mano, kai turi darbą, butą, moterį ir artimuosius šiaip tai kaip ir nieko daugiau nereikia, gali ramiai gyventi, vargo nematyti... Jam tai iki to dar biški reikia pakentėti, sunku su tom moteriškėm... Ir kur kokią normalią rasti?... mano, jog visoms tik pinigų reikia ir kuo daugiau tuo geriau. Be buto, be mašinos ir be geros algos tai net akyse nesirodyk, ir į vyrus nepretenduok. O tai kur dėtis tokiam kai jis, kuris neturi buto, neturi mašinos... dėl algos tai negali sakyti kad bloga, bet ir aišku, visad pinigų galėtų būti ir daugiau... Moteris</p>	<p>Nusivylimas moterimis, kurioms iš vyro reikia tik naudos, t.y. pinigų. Siekimas susirasti nuoširdžią antrąją pusę. Žema savivertė dėl savo socialinės padėties.</p>

apskritai visiškos materialistės šiais laikais, kuri nekuri gal normali yra, bet jų ją ir rask. Čia kaip loterijoje vos ne. Bieka tik tikėtis, kad sutiks kada nors kur nors. Į šokius kam už 30 tai tikrai neis, ne jo natūra... Tokie bajeriai ne jam, nors žino, kad kai kurie eina... Vienas tai net ir žmoną ten susirado, bet tai kiek jie pragyveno kartu, 3 metus, po to dėl tų pačių šokių ir išsiskyrė. Jam toks pažinties būdas nepriimtinas... Čia jaunimui tik po šokius vaikšiot ir mergas kabinti... Jis jau tuos laikus atgyveno, reiks koku kitu būdu moteriškės ieškotis... tai tiek, nežino kas dar jį integruotų... Mano, jog išvardino jau visus dalykus, kurie yra svarbus tame dalyke...

D V

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. V.: Tiesą pasakius aš esu labai pasimetęs ir, mmm, man iki integracijos dar ilgas kelias. Nu, bet patyriu, taip, taip...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. V.: Kaip čia pasakius, vienas dalykas yra tas, e, kad žmonės tikrai į mane nežiūri palankiai... Aš vat dabar bandau darbintis, bet tai nesakau iš karto, kad esu sėdėjęs, apskritai, bendraujant stengiuos to neminėti... Nu, bet, ai, kai kurie tai ir taip pastebi... Manau, kur čia nepastebės... Kai sėdėjęs iš viso esu 17 metų, e, tai ir ant veido vos neparašyta, kad sėdėjęs.... Ach, bet tai aš...man jau man pabodo tas gyvenimas, noriu kažką keisti. Noriu kaip sakoma integruotis į visuomenę, gyventi normaliai kaip visi kiti žmonės.

Mano pirmas žingsnis link tos integracijos tai, kad nustojau vartoti narkotikus. Kadaisė vartodavau, taip užkibau, kad ir visi nusikaltimai pagrinde nuo apsvaigimo padaryti buvo. Kai jau matai, kad laužo kaulus tai ir negalvoji ar darai blogai, ar darai gerai... Eee, o kai jau užvartoji tai ir nemaštai blaiviai tai irgi pridarai nesąmonių. O po to taip ir gaunas...iš čia ir 17 metų susikaupė.

Nu, bet dabar jau nebevartuju metus ir 7 mėnesius. Kartais jaučiuos silpnas, bet...laikausi, laikausi... Nesakau, kad gerai laikausi, nes tada išgeriu, taip lengviau... Mh, kartais jaučiu, kad negerai mane veikia ir gėrimas, tai trukdo pilnai integruotis... Gal aš silpnavalis... Jo, iš tikrųjų man trukdo valios stoka, jei tik pasiūlo draugai išgerti tai ir neatsispiriu, arba kai jau jaučiuos silpnas, ta prasme, kad bijau, kad galiu užvartoti, tai irgi išgeriu... Tokiu būdu atsipalaiduuju... Taip va ir tempiu....

A...nu, kas liečia šeimą, tai, tai... kaip pasakius, motinos netekau prieš paskutinį sėdimą. Man tokia depresija atsirado, kad net bandžiau žudytis...tris kartus bandžiau kartis, bet vis

nesėkmingai... Mh, dabar kai pagalvoju, tai manau, jog vadinasi ne laikas man dar buvo iškeliauti... A...o, dėl to iš dalies mano sesuo kalta, ji vienintelis man likęs artimas žmogus, bet jokių ryšių su ja dabar nepalaikau... Ji mane apkaltino mamos mirtyje, tipo aš su savo nuolatiniais prasižengimais gadinau jai gyvenimą ir taip „davedžiau“ iki mirties. Paveiktas tokio spaudimo ir bandžiau pasitraukt iš gyvenimo...

O po to kai sėdau, tai kitaip pradėjau žvelgt į pasaulį... manau čia mane taip paveikė motinos mirtis... Pamačiau koks beprasmiškas mano gyvenimas, kad nieko gero apskritai per jį nepadariau... Tai vat tikriausiai jau sėdėdamas galvojau apie pasikeitimus, apie tai kaip išeisiu ir bandysiu gyventi kitaip.

A, na tai dabar taip ir bandau daryti... Kadangi po motinos mirties, sesuo apgaulės būdu išviliojo butą, tai likau be nieko... Tenka glaustis pas vieną giminaitį... Bet man tai laikina stotelė. Ieškasi darbo. Kritiškai į save žiūriu, nes gyvenime nesu dirbęs...man tas dalykas nebuvo įdomu...kam dirbti, jei galiu pavogti...na, bet taip maniau anksčiau... pakeičiau mąstysena, ir man, tai gal ir yra pirmas žingsnis integracijos link... Dirbau tik zonoje, kai atlikinėjau paskutinę bausmę... Ir nesakyčiau, kad man taip jau visai nepatiko... Net įdomu... Jei tik rasiu darbą, kur mokėtų pakankami, kad galėčiau išsinuomoti butą tai iškart dirbu... Reikia gi kada nors pradėti... Nenuleidžiu ranku. Apskritai pastebėjau, kad kai dirbu tai tada nėra laiko galvoti apie tokias nesąmones kaip gėrimas arba narkotikai...Tada kažkaip įsitrauki į tą veiksmą ir daug greičiau laikas eina, turi užsiėmimą, tai durnos mintys nelenda į galvą.

Kas dėl integracijos, tai manau, kad Lietuvoje dar nesukurta iki galo sistema išėjusiam į laisvę žmogui. Trūksta paramos iš valstybės pusės. Be to pati kalinimo sistema nedagalvota...kaip pasakius, po kalėjimo žmonės išeina ne pagerėję, o pablogėję... Reikėtų grust lauk tuos visus nerašytus „zakonus“ kalėjimuose. Jei yra kažkokios orientacijos, tai gal atskirus sektorius daryti, nes, kaip čia pasakius... vat, jei būtų ten tvarka didesnė, tai ir mažesnių pastangų kainuotų integraciją išėjus...

O šiaip tai, na, kaip pasakyti... Iki pilnos integracijos man dar toli...Ir net nežinau ar apskritai kada nors integruosiuos jau taip pilnai... Šiaip ar taip aš esu kitoks nei, nei kartą nesėdėjęs žmogus...Aš jau kaip ir paženklintas... Ypač vyresnio amžius žmonės sužinoję, kad sėdėjau žiūri kreivai...iš karto atrodo. Kad pavogsiu, nužudysiu, apgausiu, sumušiu ar dar kokį š... padarysiu. Na, bet aš kaip minėjau nenuleidžiu ranku... Ieškasi darbo, taip pat mokausi staliaus profesijos. Siekiu tos integracijos. Labai siekiu.

Kartais, kai labai sunku, tai gerai yra pasikalbėti, manau tai labai svarbus dalykas. Nueinu pas psichologę, išsikraunu, padeda... Galu gale, kai pradėdu pasakoti, ar ką planuoti, tai pats sau susistatau viską į aiškesnes vietas, kaip ir pačiam aiškiau pasidaro... Negali gi žmogus laikyti visko savyje, o bet kam nepapasakosi, nes negaliu pasitikėti aplinkiniais...

O, dar ką prisiminiau, kas man labai siejasi su integracija... Tai, vat, kad ten zonoje, esi uždarytas ir turi tokį griežtą režimą, nuo „praverkes“ iki „praverkes“... O kai išeinu į laisvę to nėra, turiu pats susiplanuoti savo laiką taip, kad jis būtų išnaudotas kuo geriau. O kai esu pratęs prie režimo, tai man šioks toks pasimetimas. Bet, manau, tai po kurio laiko praeis... Jei išmokau gyventi pagal režimą, tai dabar laikas išmokti gyventi pagal savo susikurtą režimą... O tai yra sunku. Sunku pačiam kontroliuoti, viską suplanuoti. O kai nėra patirties tai ir nekaip suplanuoju būna...

Apskritai, jaučiu, kad laisvėje daugiau pareigų atsiranda. Tai išėjus reik mokytis gyventi iš naujo. Iš naujo užmėgsti ryšius... Gal net kada ateity kai jau finansiškai tvirtai stovėsiu ant kojų su kokia moterim užmegsiu ryšius. Juk savaime suprantama, kad kiekvienam žmogui reikia meilės ir šilumos. Bet iki to dar tolimas kelias. Visu pirma reik su savimi dirbti, kad taip sakant patrauklus bučiau kitai lyčiai...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. V. Integracijos patyrimo aprašymas

Pripažįsta, kad yra labai pasimetęs ir jam iki integracijos dar ilgas kelias.

Vienas dalykas yra tas, kad žmonės tikrai į jį nežiūri palankiai... Dabar bando dirbtis, bet tai nesako iš karto, kad yra sėdėjęs, apskritai, bendraujant stengiasi to neminėti, bet, mano, jog, kai kurie tai ir taip pastebi... Kur čia nepastebės, kai sėdėjęs iš viso 17 metų, tai ir ant veido vos neparašyta, kad sėdėjęs. Bet jam jau pabodo tas gyvenimas, nori kažką keisti. Nori kaip integruotis į visuomenę, gyventi normaliai kaip visi kiti žmonės.

Jo pirmas žingsnis link tos integracijos tai, kad nustojo vartoti narkotikus. Kadaisė vartodavo, taip užkibo, kad ir visi nusikaltimai pagrinde nuo apsvaigimo padaryti buvo. Kai jau matė, kad laužo kaulus tai ir negalvojo ar daro blogai, ar daro gerai... Kai jau užvartoja tai ir nemąsto blaiviai tai irgi pridaro nesąmonių. O po to taip ir gaunas, iš čia ir 17 metų susikaupė. Bet dabar jau nebevartoja metus ir 7 mėnesius. Kartais jaučias silpnas, bet laikosi, laikosi... Nesako, kad gerai laikosi, nes tada išgeria, taip lengviau... Kartais jaučia, kad negerai jį veikia ir gėrimas, tai trukdo pilnai integruotis... Gal jis silpnavalis... Jo, iš tikrųjų jam trukdo valios stoka, jei tik pasiūlo draugai išgerti tai ir neatsispiria, arba kai jau jaučiasi silpnas, ta prasme, kad bijo, kad gali užvartoti, tai irgi išgeria... Tokiu būdu atsipalaiduoja... Taip va ir tempia....

Kas liečia šeimą, tai motinos neteko prieš paskutinį sėdimą. Jam tokia depresija atsirado, kad net bandė žudyti... tris kartus bandė kartis, bet vis nesėkmingai... Dabar kai pagalvoja, tai mano, jog vadinasi ne laikas jam dar buvo iškeliauti... Dėl to iš dalies kaltina sesę, nors ji vienintelis jam likęs artimas žmogus, bet jokia ryšių su ja dabar nepalaiko... Ji apkaltino jį mamos mirtyje, tipo jis su savo nuolatiniams prasižengimais gadino motinai gyvenimą ir taip „pavedė“ iki mirties. Paveiktas tokio spaudimo ir bandė pasitraukti iš gyvenimo...

O po to kai sėdo, tai kitaip pradėjo žvelgti į pasaulį... mano, čia jį taip paveikė motinos mirtis... Pamatė koks beprasmiškas jo gyvenimas, kad nieko gero apskritai per jį nepadarė... Tai va, tikriausiai jau sėdėdamas galvojo apie pasikeitimus, apie tai kaip išeis ir bandys gyventi kitaip.

A, na tai dabar taip ir bando daryti... Kadangi po motinos mirties, sesuo apgaulės būdu išviliojo butą, tai liko be nieko... Tenka glaustis pas vieną giminaitį... Bet tai laikina stotelė. Ieškosi darbo. Kritiškai į save žiūri, nes gyvenime nėra dirbęs...jam tas dalykas nebuvo įdomu...kam dirbti, jei gali pavogti...na, bet taip manė anksčiau... pakeitė mąstysena, ir mano, tai gal ir yra pirmas žingsnis integracijos link... Dirbo tik zonoje, kai atlikinėjo paskutinę bausmę... Ir nesakytų, kad jam taip jau visai nepatiko... Net įdomu... Jei tik ras darbą, kur mokėtų pakankami, kad galėtų išsinuomoti butą tai iškart dirba... Reikia gi kada nors pradėti... Nenuleidžia rankų. Apskritai pastebėjo, kad kai dirba tai tada nėra laiko galvoti apie tokias nesąmones kaip gėrimas arba narkotikai...Tada kažkaip išitraukia į tą veiksmą ir daug greičiau laikas eina, turi užsiėmimą, tai durnos mintys nelenda į galvą.

Kas dėl integracijos, tai mano, kad Lietuvoje dar nesukurta iki galo sistema išėjusiam į laisvę žmogui. Trūksta paramos iš valstybės pusės. Be to pati kalinimo sistema „nepagalvota“... kaip pasakius, po kalėjimo žmonės išeina ne pagerėję, o pablogėję... Mano, kad reiktų grust lauk tuos visus nerašytus „zakonus“ kalėjimuose. Jei yra kažkokios orientacijos, tai gal atskirus sektorius daryti, nes, jei būtų ten tvarka didesnė, tai ir mažesnių pastangų kainuotų integraciją išėjus...

Iki pilnos integracijos jam dar toli...Ir net nežino ar apskritai kada nors integruosis jau taip pilnai... Šiaip ar taip jis yra kitoks nei, ne kartą nesėdėjęs žmogus...Jis jau kaip ir paženklintas... Ypač vyresnio amžius žmonės sužinoję, kad sėdėjo žiūri kreivai...iš karto atrodo, kad pavogs, nužudys, apgaus, sumuš ar dar kokį š... padarys.

Na, bet nenuleidžia rankų... Ieškosi darbo, taip pat mokosi staliaus profesijos. Siekia tos integracijos. Labai siekia.

Kartais, kai labai sunku, tai gerai yra pasikalbėti, mano tai labai svarbus dalykas. Nueina pas psichologę, išsikrauna, padeda... Galu gale, kai pradeda pasakoti, ar ką planuoti, tai pats sau susistato viską į aiškesnes vietas, kaip ir pačiam aiškiau pasidaro... Negali gi žmogus laikyti visko savyje, o bet kam nepapasakos, nes negali pasitikėti aplinkiniais...

O, dar ką prisiminė, kas jam labai siejasi su integracija... Tai, kad ten zonoje, yra uždarytas ir turi tokį griežtą režimą, nuo „praverkes“ iki „praverkes“... O kai išeina į laisvę to nėra, turi pats susiplanuoti savo laiką taip, kad jis būtų išnaudotas kuo geriau. O kai yra pratęs prie režimo, tai jam šioks toks pasimetimas. Bet, mano, tai po kurio laiko praeis...Jei išmoko gyventi pagal režimą, tai dabar laikas išmokti gyventi pagal savo susikurtą režimą... O tai yra sunku. Sunku pačiam kontroliuoti, viską suplanuoti. O kai nėra patirties tai ir nekaip suplanuoja būna...

Apskritai, jaučia, kad laisvėje daugiau pareigų atsiranda. Tai išėjus reikia mokytis gyventi iš naujo. Iš naujo užmėgsti ryšius... Gal net kada ateityje kai jau finansiškai tvirtai stovės ant kojų su kokia moterim užmegs ryšius. Juk savaime suprantama, kad kiekvienam žmogui reikia meilės ir šilumos. Bet iki to dar tolimas kelias. Visu pirma reikia su savimi dirbti, kad taip sakant patrauklus būtų kitai lyčiai...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

9 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Pripažįsta, kad yra labai pasimetęs ir jam iki integracijos dar ilgas kelias.	Pasimetimas.
Vienas dalykas yra tas, kad žmonės tikrai į jį nežiūri palankiai... Dabar bando dirbintis, bet tai nesako iš karto, kad yra sėdėjęs, apskritai, bendraujant stengiasi to neminėti, bet, mano, jog, kai kurie tai ir taip pastebi... Kur čia nepastebės, kai sėdėjęs iš viso 17 metų, tai ir ant veido vos neparašyta, kad sėdėjęs. Bet jam jau pabodo tas gyvenimas, nori kažką keisti. Nori kaip integruotis į visuomenę, gyventi normaliai kaip visi kiti žmonės.	Stigmatizacija iš aplinkinių bei darbdavių pusės.
Jo pirmas žingsnis link tos integracijos tai, kad nustojo vartoti narkotikus. Kadaisė vartodavo, taip užkibo, kad ir visi nusikaltimai pagrinde nuo apsvaigimo padaryti buvo. Kai jau matė, kad laužo kaulus tai ir negalvojo ar daro blogai, ar daro gerai... Kai jau užvartoja tai ir nemažto blaiviai tai irgi pridaro nesąmonių. O po to taip ir gaunas, iš čia ir 17 metų susikaupė. Bet dabar jau nebevartoja metus ir 7 mėnesius. Kartais jaučias silpnas, bet laikosi, laikosi... Nesako, kad gerai laikosi, nes tada išgeria, taip lengviau... Kartais jaučia, kad negerai jį veikia ir gėrimas, tai trukdo pilnai integruotis... Gal jis silpnavalis... Jo, iš tikrųjų jam trukdo valios stoka, jei tik pasiūlo draugai išgerti tai ir neatsispiria, arba kai jau jaučiasi silpnas, ta prasme, kad bijo, kad gali užvartoti, tai irgi išgeria... Tokiu būdu atsipalaiduoja... Taip va ir tempia....	Nustojimas vartoti narkotines medžiagas. Alkoholio pasitelkimas į pagalbą kovoje su priklausomybe nuo narkotinių medžiagų. Silpnavališkumo bei valios stokos pripažinimas.
Kas liečia šeimą, tai motinos neteko prieš paskutinį sėdimą. Jam tokia depresija atsirado, kad net bandė žudyti...tris kartus bandė kartis, bet vis nesėkmingai... Dabar kai pagalvoja, tai mano, jog vadinasi ne laikas jam dar buvo iškelti... Dėl to iš dalies kaltina sesę, nors ji	Ankstesnio gyvenimo būdo beprasmingamo suvokimas. Psichologinių pokyčių užuomazgos dar įkalinimo įstaigoje. Pasiruošimas pokyčiams dar būnant įkalinimo įstaigoje.

<p>vienintelis jam likęs artimas žmogus, bet jokių ryšių su ja dabar nepalaiko... Ji apkaltino jį mamos mirtyje, tipo jis su savo nuolatiniais prasižengimais gadino motinai gyvenimą ir taip davedė iki mirties. Paveiktas tokio spaudimo ir bandė pasitraukt iš gyvenimo... O po to kai sėdo, tai kitaip pradėjo žvelgt į pasaulį... mano, čia jį taip paveikė motinos mirtis... Pamatė koks beprasmiškas jo gyvenimas, kad nieko gero apskritai per jį nepadarė... Tai va, tikriausiai jau sėdėdamas galvojo apie pasikeitimus, apie tai kaip išeis ir bandys gyventi kitaip. A, na tai dabar taip ir bando daryti...</p>	
<p>Kadangi po motinos mirties, sesuo apgaulės būdu išviliojo butą, tai liko be nieko... Tenka glaustis pas vieną giminaitį... Bet tai laikina stotelė.</p>	<p>Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.</p>
<p>Ieškosi darbo. Krištiškai į save žiūri, nes gyvenime nėra dirbęs...jam tas dalykas nebuvo įdomu...kam dirbti, jei gali pavogti...na, bet taip manė anksčiau... pakeitė mąstysena, ir mano, tai gal ir yra pirmas žingsnis integracijos link... Dirbo tik zonoje, kai atlikinėjo paskutinę bausmę... Ir nesakytų, kad jam taip jau visai nepatiko... Net įdomu... Jei tik ras darbą, kur mokėtų pakankami, kad galėtų išsinuomoti butą tai iškart dirba... Reikia gi kada nors pradėti... Nenuleidžia rankų.</p>	<p>Darbo paieškos. Krištiškas savęs vertinimas dėl darbo patirties laisvėje nebuvimo. Susidomėjimas darbu paskutinio kalėjimo metu pakeitęs požiūrį į darbą ir jo svarbą.</p>
<p>Apskritai pastebėjo, kad kai dirba tai tada nėra laiko galvoti apie tokias nesąmones kaip gėrimas arba narkotikai...Tada kažkaip išitraukia į tą veiksmą ir daug greičiau laikas eina, turi užsiėmimą, tai durnos mintys nelenda į galvą.</p>	<p>Darbas bei užimtumas kaip nusikalstamos veiklos, alkoholio ir narkotikų prevencija.</p>
<p>Kas dėl integracijos, tai mano, kad Lietuvoje dar nesukurta iki galo sistema išėjusiam į laisvę žmogui. Trūksta paramos iš valstybės pusės. Be to pati kalinimo sistema „nepagalvota“... kaip pasakius, po kalėjimo žmonės išeina ne pagerėję, o pablogėję... Mano, kad reikėtų grust lauk tuos visus nerašytus „zakonus“ kalėjimuose. Jei yra kažkokios orientacijos, tai gal atskirus sektorius daryti, nes, jei būtų ten tvarka didesnė, tai ir mažesnių pastangų kainuotų integraciją išėjus...</p>	<p>Susidūrimas su nepakankama valstybės parama išėjusiam į laisvę asmeniui.</p>
<p>Iki pilnos integracijos jam dar toli...Ir net nežino ar apskritai kada nors integruosis jau taip pilnai... Šiaip ar taip jis yra kitoks nei, ne kartą nesėdėjęs žmogus...Jis jau kaip ir paženklintas... Ypač vyresnio amžius žmonės</p>	<p>Stigmatizacija savo paties atžvilgiu – savęs stigmatizavimas. Stigmatizacijos pajutimas iš aplinkinių, ypač vyresnio amžiaus žmonių.</p>

sužinoję, kad sėdėjo žiūri kreivai...iš karto atrodo, kad pavogs, nužudys, apgaus, sumuš ar dar kokį š... padarys.	
Na, bet nenuleidžia rankų... Ieškosi darbo, taip pat mokosi staliaus profesijos. Siekia tos integracijos. Labai siekia.	Profesijos mokymais.
Kartais, kai labai sunku, tai gerai yra pasikalbėti, mano tai labai svarbus dalykas. Nueina pas psichologę, išsikrauna, padeda... Galu gale, kai pradeda pasakoti, ar ką planuoti, tai pats sau susistato viską į aiškesnes vietas, kaip ir pačiam aiškiau pasidaro... Negali gi žmogus laikyti visko savyje, o bet kam nepapasakos, nes negali pasitikėti aplinkiniais...	Psichologo parama bei palaikymas, saugumo jausmas konsultacijų metu. Galimybė išsipasakoti, išsiliesti. Savistabos ugdymas konsultacijų metu.
O, dar ką prisiminė, kas jam labai siejasi su integracija... Tai, kad ten zonoje, yra uždarytas ir turi tokį griežtą režimą, nuo „praverkes“ iki „praverkes“... O kai išeina į laisvę to nėra, turi pats susiplanuoti savo laiką taip, kad jis būtų išnaudotas kuo geriau. O kai yra pratęs prie režimo, tai jam šioks toks pasimetimas. Bet, mano, tai po kurio laiko praeis...Jei išmoko gyventi pagal režimą, tai dabar laikas išmokti gyventi pagal savo susikurtą režimą... O tai yra sunku. Sunku pačiam kontroliuoti, viską suplanuoti. O kai nėra patirties tai ir nekaip suplanuoja būna...	Sunkumas gyventi be režimo, būtinybė išmokti gyventi pagal savo režimą.
Apskritai, jaučia, kad laisvėje daugiau pareigų atsiranda. Tai išėjus reikia mokytis gyventi iš naujo. Iš naujo užmėgsti ryšius... Gal net kada ateityje kai jau finansiškai tvirtai stovės ant kojų su kokia moterim užmegs ryšius. Juk savaime suprantama, kad kiekvienam žmogui reikia meilės ir šilumos. Bet iki to dar tolimas kelias. Visu pirma reikia su savimi dirbti, kad taip sakant patrauklus būtų kitai lyčiai...	Pareigų ir atsakomybių padidėjimas. Mokymasis gyventi iš naujo mokymasis užmegzti ryšius, bendrauti su aplinkiniais ir kitos lyties atstovėmis.

D VI

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. VI.: Na, taip, aišku...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. VI.: Integracija...ta prasme...man tai integracija siejasi su tuo, kaip čia dabar pavadint... eee, keliu, keliu, kuri perėjau išėjęs iš tenais iki to, kai jau, net nežinau iki ko... Aš tai gal tiesiog pasakysiu taip, kai išeini nieko nesupranti, kaip išmestas, ta prasme, jautiesi, kaip išmestas kažkur tai. Jeigu tas intervalas praleistas ten būtų mažesnis, tai bala nematė... o kai aš ten praleidau du

metus... tai va... per tuos du metus pasikeičia žmonės, pasikeičia mašinos, pasikeičia rūbai, eee... tiesa sakau, vaikščiojau, porą mėnesių vaikščiojau kaip maišu trenktas... Visgi ten buvo rutina, ten buvo griežtas režimas, kur kiekvieną dieną vis tas pats, tas pats, tas pats... Automatiškai tu į tą režimą įvažiuoji, o kai duoda laisvę... nu pasimečiau, ne, jau nebežinojau kas tai yra. Automatiškai, tai yra gerai, bet aš nesupratau kas tai yra. Iš vienos pusės euforija gavos, i kitos pusės chaosas... Aš kaip ir kiekvienas išėjęs neturėjau nieko, bet noro jausmas visad būna pas visus... turiu omeny noras išeiti, laisvės noras...

Vat finansiškai žmogus yra išmetamas „nuogas“, o tai yra didžiausiais sunkumas. Vat kaip ir man buvo, davė 20 ar 30 litų ir buvau išmestas į gatvę. Tai gerai, kad manęs atvažiavo pasitikt, o jei nebūtų atvažiavę... Man prikišo visokias popierinių bukletų su nukreipimais kur eit, kur kreiptis grįžus... aš išėjus bandžiau kreipti, nu ir ką, man paprastai pasakė: „Nežinau ar tau reikalinga pašalpa“. Gerai, man ten artimieji padėjo ir panašiai, bet visgi, aš neturėjau nieko savo... Pasiskolinau pinigų iš tėvų, po to atidaviau...

Kaip...eee... aš buvau priklausomas nuo kažko. Ir aš po biški ieškojau galimybės realizuoti save. Iš pradžių tas ieškojimas tai buvo vaikščiojimas aplinkui ir sienos trankymas, nu ir tas realizavimas tai yra mano atveju pelno šaltinio kažkokio ieškojimas, kad galėčiau sau leisti nueiti į kavinę kaip normalus žmogus, nueiti nusipirkti kavos, ten, „pasitusint“, rūbai...ir visa kita, telefonai, ta prasme, kad atrodyt normaliai.

Tas visas grįžimas iš kalėjimo vyko taip, kad aš grįžau namo... Vat, kas liečia bendravimą, ta prasme bendravimą su draugai, pažįstamais, tai galiu pasakyt tas sėdimas man į naudą išėjo... nes atkrito tie, kurie nėra draugai... jie nebendravo tuo laikotarpiu kai aš buvau..., kai man buvo sunku, kai man reikėjo palaikymo, o jie atsirado tada, kai aš išėjau, kai atsirado kažkokia bendravimo nauda jiems... Nu ir automatiškai atmečiau tokius. O tie kurie bendravo, parodė kažkokį...tie ir išliko. Mane pažįstantys žmonės su manim bendravo normaliai po išėjimo, net sako, kad jei nežinotų, kad tikrai sėdėjau, tai nepatikėtų.

Aš manau, kad tai labai priklauso nuo žmogaus, jie tu nori parodyt, ta prasme, kad tu sėdėjai, kad ten „krutas“... nu ar kažką ten, tai tada ir matos ant žmogau, kad...

Aš manau, kad tai man patirtis, labai gera net patirtis. Bet po išėjimo tai labai individualiai... ne visi sustoja, ne visi pamąsto, nepasiruošia išėjimui būdami tenais...po ko seka automatiškas grįžimas atgal. Aš išėjimui ruošiaus jau tenais, planavau...

Bet vat kas liečia bendravimą tarkim, tai labai atbunki būdamas tenais. Nes nebuvo net su kuo pašnekėti... Kai tik išėjau, tai kai man žodį ne tokį pasako, tai aš puolu vos ne į galvą duoti. Vadovavausi dar taisyklėmis iš tenais. Aš iš pradžių nesuvokiau, kad kai bendrauju man nebereikia kovot. Kartais žmogus gali ir nepagalvot gi ką sako... O aš dar gerus metus buvau...oooo... žodžiu, buvo labai didelis kovojimas už save...

Vat tarkim kas liečia darbą, ėjau pas pažįstamą dirbi. Žmogus mane žinojo ir mane priėmė labai lengvai. Jis pažinojo mane iki to... ir po to... nu aišku manu tai viskas dar priklausė nuo aplinkybių, gal jei būčiau už nužudymą sėdėjęs tai kitaip susiklostytų situacija. Nes žinant tas visas aplinkybes viskas palengvėja, supaprastėja...

Bet aš tau pasakysiu tiesiai šviesiai, susitvarkyti viskas iki galo niekad negali. Susitvarko iki tam tikro lygio ir automatiškai paskui... pasiekia tam tikrą ribą, kai paskui tu nuo tos ribos atsiplėši... čia yra kai tu jau nebesupranti... e. iš pradžių viskas yra gerai, viskas eina, tu dirbi, man buvo... mh, po to tas per didelis laisvės jausmas... nu, kai du metai man niekas nebuvo galima, o čia jau galiu... tai pradžia, taip, jinai visados bus gera, nu, bent jau mano pradžia tikrai buvo gera... pusmetis geras buvo, bet... buvo ir kritimai, dėl to, kad per daug sau to leidau, tai yra, naudojausi laisve jau per daug. Man vienu metu negaliojo jokios socialinės normos, ta prasme, aš jų nebeatrinkau. Automatiškai jau taip įsijaučiau į tą laisvės pojūtį, gyvenimą... Kaip dabar aš tai suprantu, kad taip yra... buvo dėl to, kad nors ir išėjau, bet iki galo nebuvo laisvas, dar kažkur tokie suvaržymai viduje buvo, jie dar mane valdė... visgi ne taip paprasta iš apribojimų išeit į tai, kur viskas galima... Bet po to, po kiek laiko atsipalaidavau, parlipau juos... ir supratau, kad galiu tą daryt, tą daryt, tą daryt... ir taip nebepajutau ribos, ir keliavau tolyn ir tada automatiškai vėl buvo didelė tikimybė, kad grįšiu tenais. Tas suvokimas leido suprast kas yra laisvė. Aš jau nukritau beveik iki galo ir tik tada pradėjau kilt. O tas keliavimas apie kurį čia sakau, tai, eee, nu, pasidėjo nuo to ..eee, narkotikai, kazino, visokios kitokios nesąmonės iš kurių gaudavau labai didelius pinigus, kas vėl, ratu sukasi... narkotikai, striptizo šokėjos, striptizo klubai, kur mėčiau tuo pinigus, neskaičiuojant. Vienu žodžiu gaudavau, tą ko neturėjau, arba turėdavau labai po truputi...ir tai apsuko galvą. Bet tėvai jau po to pamatė, kad kažkas negerai man, vežė mane į detoksikologinį. Per tai aš pamačiau, kad aplink viskas krenta, lūžta, kad visko netenku, ką turėjau. Susivokiau kokių nesąmonių per tai pridirbau, kai kai kurie žmonės net šnekėti su manim nenorėjo. Ir tai automatiškai mane sustabdė. Jau mačiau, kad turiu dvi išeitis, arba baigti su narkotikais ir tokių gyvenimo būdu, arba teks grįžti tenais.

Mh, dabar aš jau du metus kaip laisvėje, išėjau prieš du metus. Dabar jaučiuosi pilnai atsistatęs, ta prasme, į poziciją, kokioje buvau prieš sėdimą negrįžau ir niekad nebegrįšiu... Bet esu patenkintas tai ką turiu. Dirbu pakankamai gerą darbą, gaunu normalius, ir svarbiausiai, švarius pinigus, turiu mylimą žmogų... Nu o ko dar reik, visų materialių dalykų ir pakankamai turiu. Galiu drąsiai pasakyti, kad tą integracinį kelią aš jau praėjau...aišku, kad kiekvieno žmogaus gyvenime yra pakilimų ir nuosmukių. Aš nusiteikęs sunkumams, bet jaučius pakankamai stipriai.

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. VI. Integracijos patyrimo aprašymas

Integracija siejasi su keliu, kurį perėjo išėjęs iš įkalinimo įstaigos iki net nežino ko. Išėjęs nieko nesuprato, jautėsi kaip išmestas kažkur. Jei intervalas praleistas ten būtų mažesnis, tai bala nematė. O kai jis ten praleido du metus, tai per tuos du metus pasikeičia žmonės, pasikeičia mašinos, pasikeičia rūbai. Porą mėnesių vaikščiojo kaip maišu trenktas. Visgi ten buvo rutina, ten buvo griežtas režimas, kur kiekvieną dieną vis tas pats, tas pats, tas pats. Automatiškai jis į tą režimą įvažiavo, o kai gavo laisvę – pasimetė, nebežinojo nebežinojau kas tai yra. Automatiškai, tai yra gerai, bet jis nesuprato kas tai yra. Iš vienos pusės euforija gavos, iš kitos pusės chaosas. Jis kaip ir kiekvienas išėjęs neturėjo nieko, bet noro jausmas visad būna pas visus, noras išeiti, laisvės noras.

Finansiškai paleidžiamas iš įkalinimo vietos žmogus yra išmetamas „nuogas“, o tai yra didžiausiais sunkumas. Jam davė 20 ar 30 litų ir buvo išmestas į gatvę. Tai gerai, kad jo atvažiavo pasitikt, o jei nebūtų atvažiavę... Prikišo visokius popierinių bukletų su nukreipimais kur eit, kur kreiptis grįžus. Išėjus bandė kreiptis, bet jam paprastai pasakė, jog nežino ar jam reikalinga pašalpa. Gerai, jam ten artimieji padėjo ir panašiai, bet visgi, jis neturėjau nieko savo... Pasiskolino pinigų iš tėvų, po to atidavė.

Jis po truputi ieškojo galimybės realizuoti save. Iš pradžių tas ieškojimas tai buvo vaikščiojimas aplinkui ir sienos trankymas, nu ir tas realizavimas jo atveju buvo pelno šaltinio kažkokio ieškojimas, kad galėtų sau leisti nueiti į kavinę kaip normalus žmogus, nueiti nusipirkti kavos, pasilinksminti, rūbai...ir visa kita, telefonai, ta prasme, kad atrodyt normaliai.

Tas visas grįžimas iš kalėjimo vyko taip, kad jis grįžo namo... Kas liečia bendravimą, ta prasme bendravimą su draugai, pažįstamais, tai tas sėdimas jam į naudą išėjo, nes atkrito tie, kurie nėra draugai. Jie nebendravo tuo laikotarpiu kai jis buvo (įkalinimo įstaigoje), kai jam buvo sunku, kai reikėjo palaikymo, o jie atsirado tada, kai išėjo, kai atsirado kažkokia bendravimo nauda jiems... Nu ir automatiškai atmetė tokius. O tie kurie bendravo, parodė kažkokį...tie ir išliko. Jį pažįstantys žmonės su juo bendravo normaliai po išėjimo, net sako, kad jei nežinotų, kad tikrai sėdėjęs, tai nepatikėtų. Mano, kad tai labai priklauso nuo žmogaus, jei žmogus nori parodyt, kad yra sėdėjęs, „krutas“... nu ar kažką ten, tai tada ir matos ant žmogau, kad...

Mano, kad tai jam patirtis, labai gera net patirtis. Bet po išėjimo tai labai individualiai... ne visi sustoja, ne visi pamąsto, nepasiruošia išėjimui būdami ten... po ko seka automatiškas grįžimas atgal. Jis išėjimui ruošėsi jau ten, planavo... Bet kas liečia bendravimą, tai labai atbuko būdamas ten. Nes nebuvo net su kuo pašnekėti... Kai tik išėjo, tai kai jam žodį ne tokį pasakydavo, tai puldavo vos ne į galvą duoti. Vadovavosi dar taisyklėmis iš ten. Iš pradžių nesuvokė, kad kai bendrauja jam nebereikia kovot. Kartais žmogus gali ir nepagalvot gi ką sako... Dar gerus metus jam pasireiškė labai didelis kovojimas už save...

Kas liečia darbą, ėjo pas pažįstamą dirbi. Žmogus jį žinojo ir priėmė labai lengvai. Jis pažinojo jį iki to... ir po to... mano, kad viskas dar priklausė nuo aplinkybių, gal jei būtų už nužudymą sėdėjęs tai kitaip susiklostytų situacija. Nes žinant tas visas aplinkybes viskas palengvėja, „supaprastėja“...

Sako tiesiai šviesiai, jog susitvarkyti viskas iki galo niekad negali. Susitvarko iki tam tikro lygio ir automatiškai paskui... pasiekia tam tikrą ribą, kai paskui nuo tos ribos jis atsiplėšia... Tai yra kai jau nebesupranta... iš pradžių viskas yra gerai, viskas eina, jis dirba, po to tas per didelis laisvės jausmas... kai du metai jam niekas nebuvo galima, o čia jau gali... mano, jog pradžia visados bus gera, nu, bent jau jo pradžia tikrai buvo gera... pusmetis geras buvo, bet... buvo ir kritimai, dėl to, kad per daug sau to leido, tai yra, naudojosi laisve jau per daug. Vienu metu jam negaliojo jokios socialinės normos, jis jų nebeatrinko. Automatiškai jau taip įsijautė į tą laisvės pojūtį, gyvenimą... Kaip dabar jis tai supranta, kad taip buvo dėl to, kad nors ir išėjo, bet iki galo nebuvo laisvas, dar kažkur tokie suvaržymai viduje buvo, jie dar jį valdė... visgi ne taip paprasta iš apribojimų išeiti į tai, kur viskas galima... Bet po to, po kiek laiko atsipalaidavo, perlipo juos... ir suprato, kad gali tą daryt, tą daryt, tą daryt... ir taip nebepajuto ribos, ir keliavo tolyn ir tada automatiškai vėl buvo didelė tikimybė, kad grįš ten. Tas suvokimas leido suprast kas yra laisvė.

Jis jau beveik nukrito iki galo ir tik tada pradėjo kilt. O tas keliavimas apie kurį čia sako, pasidėjo nuo narkotikų, kazino, visokių kitokių nesąmonių iš kurių gaudavo labai didelius pinigus, kas vėl, ratu sukosi... narkotikai, striptizo šokėjos, striptizo klubai, kur mėtė tuo pinigais, neskaičiuojant. Vienu žodžiu gaudavo, tą ko neturėjo, arba turėdavo labai po truputi...ir tai apsuko galvą. Bet tėvai jau po to pamatė, kad kažkas jam negerai, vežė į detoksikologinį. Per tai pamatė, kad aplink viskas krenta, lūžta, kad visko netenka, ką turėjo. Susivokė kokių nesąmonių per tai pridirbo, kai kurie žmonės net šnekėti su juo nenorėjo. Ir tai automatiškai jį sustabdė. Jau matė, kad turi dvi išeitis, arba baigti su narkotikais ir tokiu gyvenimo būdu, arba teks grįžti ten.

Dabar jis jau du metus kaip laisvėje, išėjo prieš du metus. Dabar jaučiasi pilnai atsistatęs, ta prasme, į poziciją, kokioje buvo prieš sėdimą negrįžo ir niekad nebegrįš... Bet yra patenkintas tuo ką turi. Dirba pakankamai gerą darbą, gauna normalius, ir svarbiausiai, švarius pinigus, turi mylimą žmogų... Nu o ko dar reikia, visų materialių dalykų ir pakankamai turi. Gali drąsiai pasakyti, kad tą integracinę kelią jis jau praėjo...aišku, kad kiekvieno žmogaus gyvenime yra pakilimų ir nuosmukių. Jis nusiteikęs sunkumams, bet jaučiasi pakankamai stipriai.

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

10 lentelė. Prasminiai teksto vienetai.

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į</i>
---	--

<i>suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>psichologinę kalbą</i>
<p>Integracija siejasi su keliu, kurį perėjo išėjęs iš įkalinimo įstaigos iki net nežino ko. Išėjęs nieko nesuprato, jautėsi kaip išmestas kažkur. Jei intervalas praleistas ten būtų mažesnis, tai bala nematė. O kai jis ten praleido du metus, tai per tuos du metus pasikeičia žmonės, pasikeičia mašinos, pasikeičia rūbai. Porą mėnesių vaikščiojo kaip maišu trenktas. Visgi ten buvo rutina, ten buvo griežtas režimas, kur kiekvieną dieną vis tas pats, tas pats, tas pats. Automatiškai jis į tą režimą įvažiavo, o kai gavo laisvę – pasimetė, nebežinojo nebežinojau kas tai yra. Automatiškai, tai yra gerai, bet jis nesuprato kas tai yra. Iš vienos pusės euforija gavo, iš kitos pusės chaosas. Jis kaip ir kiekvienas išėjęs neturėjo nieko, bet noro jausmas visad būna pas visus, noras išeiti, laisvės noras.</p>	<p>Integracija tai kelias link tikslo. Pasimetimas sąlygotas pakitusių gyvenimo sąlygų bei režimo. Džiaugsmas, pakilimas ir chaosas vienu metu.</p>
<p>Finansiškai paleidžiamas iš įkalinimo vietas žmogus yra išmetamas „nuogas“, o tai yra didžiausiais sunkumas. Jam davė 20 ar 30 litų ir buvo išmestas į gatvę. Tai gerai, kad jo atvažiavo pasitikt, o jei nebūtų atvažiavę... Prikišo visokius popierinių bukletų su nukreipimais kur eit, kur kreiptis grįžus. Išėjus bandė kreiptis, bet jam paprastai pasakė, jog nežino ar jam reikalinga pašalpa. Gerai, jam ten artimieji padėjo ir panašiai, bet visgi, jis neturėjau nieko savo... Pasiskolino pinigų iš tėvų, po to atidavė.</p>	<p>Finansiniai sunkumai. Atmetina pagalba iš valstybės pusės. Pagalbos tikėjimasis tik iš artimųjų pusės.</p>
<p>Jis po truputi ieškojo galimybių realizuoti save. Iš pradžių tas ieškojimas tai buvo vaikščiojimas aplinkui ir sienos trankymas, nu ir tas realizavimas jo atveju buvo pelno šaltinio kažkokio ieškojimas, kad galėtų sau leisti nueiti į kavinę kaip normalus žmogus, nueiti nusipirkti kavos, pasilinksinti, rūbai...ir visa kita, telefonai, ta prasme, kad atrodyt normaliai.</p>	<p>Savęs ieškojimai. Motyvacijos įsilieti į visuomenę augimas.</p>
<p>Tas visas grįžimas iš kalėjimo vyko taip, kad jis grįžo namo... Kas liečia bendravimą, ta prasme bendravimą su draugai, pažįstamais, tai tas sėdimas jam į naudą išėjo, nes atkrito tie, kurie nėra draugai. Jie nebendravo tuo laikotarpiu kai jis buvo (įkalinimo įtaigoje), kai jam buvo sunku, kai reikėjo palaikymo, o jie atsirado tada, kai išėjo, kai atsirado kažkokia bendravimo nauda jiems... Nu ir automatiškai atmetė tokius. O tie kurie bendravo, parodė kažkokį...tie ir išliko. Jį pažįstantys žmonės su juo bendravo normaliai</p>	<p>Ryšų su tikrais draugais palaikymas ir atstatymas.</p>

<p>po išėjimo, net sako, kad jei nežinotų, kad tikrai sėdėjęs, tai nepatikėtų. Mano, kad tai labai priklauso nuo žmogaus, jei žmogus nori parodyt, kad yra sėdėjęs, „krutas“... nu ar kažką ten, tai tada ir matos ant žmogau, kad...</p>	
<p>Mano, kad tai jam patirtis, labai gera net patirtis. Bet po išėjimo tai labai individualiai... ne visi sustoja, ne visi pamąsto, nepasiruošia išėjimui būdami ten...po ko seka automatiškas grįžimas atgal. Jis išėjimui ruošėsi jau ten, planavo... Bet kas liečia bendravimą, tai labai atbuko būdamas ten. Nes nebuvo net su kuo pašnekėti... Kai tik išėjo, tai kai jam žodį ne tokį pasakydavo, tai puldavo vos ne į galvą duoti. Vadovavosi dar taisyklėmis iš ten. Iš pradžių nesuvokė, kad kai bendrauja jam nebereikia kovot. Kartais žmogus gali ir nepagalvot gi ką sako... Dar gerus metus jam pasireiškė labai didelis kovojimas už save...</p>	<p>Pasiruošimas išėjimui dar būnant įkalinimo įstaigoje, savo veiksmų išėjus apmąstymas. Kalėjimo taisyklių atsisakymas/ užmiršimas. Mokymasis bendrauti iš naujo.</p>
<p>Kas liečia darbą, ėjo pas pažįstamą dirbi. Žmogus jį žinojo ir priėmė labai lengvai. Jis pažinojo jį iki to... ir po to... mano, kad viskas dar priklausė nuo aplinkybių, gal jei būtų už nužudymą sėdėjęs tai kitaip susiklostytų situacija. Nes žinant tas visas aplinkybes viskas palengvėja, „supaprastėja“...</p>	<p>Veiklos įprasminimas per darbo susiradimą.</p>
<p>Sako tiesiai šviesiai, jog susitvarkyti viskas iki galo niekad negali. Susitvarko iki tam tikro lygio ir automatiškai paskui... pasiekia tam tikrą ribą, kai paskui nuo tos ribos jis atsiplėšia... Tai yra kai jau nebesupranta... iš pradžių viskas yra gerai, viskas eina, jis dirba, po to tas per didelis laisvės jausmas... kai du metai jam niekas nebuvo galima, o čia jau gali... mano, jog pradžia visados bus gera, nu, bent jau jo pradžia tikrai buvo gera.... pusmetis geras buvo, bet... buvo ir kritimai, dėl to, kad per daug sau to leido, tai yra, naudojosi laisve jau per daug.</p>	<p>Susilaikymas nuo per didelės laisvės pajutimo vedančio prie destruktivaus elgesio.</p>
<p>Vienu metu jam negaliojo jokios socialinės normos, jis jų nebeatrinko. Automatiškai jau taip įsijautė į tą laisvės pojūtį, gyvenimą... Kaip dabar jis tai supranta, kad taip buvo dėl to, kad nors ir išėjo, bet iki galo nebuvo laisvas, dar kažkur tokie suvaržymai viduje buvo, jie dar jį valdė... visgi ne taip paprasta iš apribojimų išeit į tai, kur viskas galima...</p>	<p>Vidinių psichologinių suvaržymų atsikratymas.</p>

<p>Bet po to, po kiek laiko atsipalaidavo, perlipo juos... ir suprato, kad gali tą daryt, tą daryt, tą daryt... ir taip nebepajuto ribos, ir keliavo tolyn ir tada automatiškai vėl buvo didelė tikimybė, kad grįš ten. Tas suvokimas leido suprast kas yra laisvė. Jis jau beveik nukrito iki galo ir tik tada pradėjo kilt. O tas keliavimas apie kurį čia sako, pasidėjo nuo narkotikų, kazino, visokių kitokių nesąmonių iš kurių gaudavo labai didelius pinigus, kas vėl, ratu sukosi... narkotikai, striptizo šokėjos, striptizo klubai, kur mėtė tuo pinigus, neskaičiuojant. Vienu žodžiu gaudavo, tą ko neturėjo, arba turėdavo labai po truputi...ir tai apsuko galvą.</p>	<p>Tikras laisvės, su atsakomybėmis ir pareigomis, suvokimas.</p>
<p>Bet tėvai jau po to pamatė, kad kažkas jam negerai, vežė į detoksikologinį. Per tai pamatė, kad aplink viskas krenta, lūžta, kad visko netenka, ką turėjo. Susivokė kokių nesąmonių per tai pridirbo, kai kurie žmonės net šnekėti su juo nenorėjo. Ir tai automatiškai jį sustabdė. Jau matė, kad turi dvi išeitis, arba baigti su narkotikais ir tokiu gyvenimo būdu, arba teks grįžti ten.</p>	<p>Priklausomybių atsisakymas/ gydymasis nuo priklausomybių.</p>
<p>Dabar jis jau du metus kaip laisvėje, išėjo prieš du metus. Dabar jaučiasi pilnai atsistatęs, ta prasme, į poziciją, kokioje buvo prieš sėdimą negrįžo ir niekad nebegrįš... Bet yra patenkintas tuo ką turi.</p>	<p>Praeities suvokimas. Suvokimas, kad neįmanoma grįžti į poziciją, kurioje buvai prieš kalėjimą. Pasitenkinimas tuo, ką turi.</p>
<p>Dirba pakankamai gerą darbą, gauna normalius, ir svarbiausiai, švairius pinigus, turi mylimą žmogų... Nu o ko dar reikia, visų materialių dalykų ir pakankamai turi. Gali drąsiai pasakyti, kad tą integracinį kelią jis jau praėjo...aišku, kad kiekvieno žmogaus gyvenime yra pakilimų ir nuosmukių. Jis nusiteikęs sunkumams, bet jaučiasi pakankamai stipriai</p>	<p>Artimų, mylimų žmonių parama. Nusiteikimas/ pasiruošimas sunkumams.</p>

D VII

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. VII.: Kas?? Nu, apie integraciją tai labai jau dabar daug kalbama visur... jo, jo, patyriu...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. VII.: Mh, man integracija... Man, tai kaip ir sudedamasis elementas, susideda iš daug dalykų...

Mh, na, visu pirma, kad jau skaityčiaus integruotas į visuomenę tai reikia darbo sakyčiau... Tai galiu pasakyti, kad kaip ir tą pirmą žingsnį esu žengęs... Aišku pinigai nedideli, bet ir darbas nėra

labai sunkus, atvažiuoja „fura“ iškrauni ten ką reik ir po to sėdi, nieko nedarai... kartais tik labai nervina kai būna atvirkščiai, sėdi, nėr ką veikt visą dieną, o po to į darbo pabaiga atvažiuoja... Tai ir varai visas prakaituotas, kad kuo greičiau baigt...Aš suprantu ir tai, kad kaip neturintis jokio išsilavinimo normalaus tai ir darbo su popieriais negaučiau. Na, apskritai kaip pirmą kartą gyvenime dirbančiam žmogui tai visai neblogai, mh, bent jau pirmam laikui, o po to bus matyt... Gal atėjus vasarai eisiu į statybas, nu, pagalbiniau, vis vien didesnius pinigus mokės... Bet dar nežinau tiksliai kaip ten bus...Apskritai dėl to, kad radau darbą esu dėkingas tam projektui, kuriame dalyvavau ir jo socialiniams darbuotojams.

Mh, taip pat dėkingas esu to projekto psychologėms, nes tuo laikotarpiu, mh, iš karto išėjus iš kalėjimo, reikia paramos, reik, kad kas išklausytų, reik, kad įteigtų pasitikėjimo savimi jausmą... Tai va, manau, kad integracijos sudedamoji dalis turi būti tos vadinamos konsultacijos... Bent jau man jos tikrai buvo naudingos... Pasikalbi, tai net lengviau ant dušios pasidaro, pasikalbi, tai ir... Kartais ir kaip ir apie nieką pasikalbi, bet tai išeina į gerą, mestelį kokių minčių, ar kokių dalykų apmąstymui, tai va...

Nu, va, tarkim, galima sakyti tų pokalbių dėka buvau nukreiptas į anoniminius alkoholikus...E, buvau , lankiau juos ir kalėjime, bet čia Vilniuj net nežinojau kur jie renkasi, kada...mh, ir apskritai nedrašu vienam...nu, pirmą kartą, tai čia, tai palydėjo vienas iš dalyvių... Tokie susitikimai AA manau irgi mano integracijos dalis... Po susitikimų labai fainai ant dušios būna, tą dieną visai nesinori gerti...

Eee, bet, tai iki pilnos integracijos tai man toli... Gyvenamosios vietos reikia, nu, aš ruošiuosi nuomotis kokį kambarį, bet kol kas neturiu tam pinigų... Va, blin, kai gavau pirmą algą, tai iš jos po kelių dienų beveik nieko neliko, atidaviau skolas, teko „statyt“, nes taip priimta, nors pats tai ir net negeriau... Tai va, kokia integracija gyvenant nakvynės namuose... Mh, tai kaip laikina gyvenamoji vieta... Bet vis tiek, na, slegia, blin, su tais „bomžais“ gyventi tai nekas... Bet tai Vilniuje labai jau brangi nuoma ir tenka taikstyti su tokiom sąlygom, o ką daryt? Vat, kai susitaupysiu pakankamai pinigų nuomai tai tada jau laikysiu, kad pakilau, įveikiau, dar vieną integracijos laiptelį.

Mmm, sekantis laiptelis manau yra mylimos moters susiradimas... Manau, jei aš kažką labai pamilčiau ir tą moteris mane pamiltų tai jau ir stabdys nuo sekančių nusikaltimų būtų, tai ir stabdys nuo alkoholio būtų, ar narkotikų, nors, aš ir nevartoju jau 7 metus, bet...nu vis tiek... Tai va, manau, kad ir nuomojantis butą ar kambarį, jį turėtų sušildyti moteriška šiluma. Nes kai žinai, kad laukia kažkas tavęs tai ir noras grįžti namo yra...

Pamenu kai gyvenau su mergina, tai kuo greičiau norisi grįžti namo, apsikabinti, galima gi ir nieko neveikti, tiesiog teliką kartu žiūrėti...be, to žinai, kad vakarienė padaryta... Mh, kaip aš to pasiilgau... Va, ko jau ko, o meilės tai trūksta... Susigadinau per tuos metus gyvenimą, jei nebūčiau

sėdėjęs tai gal jau ne tik šeimą, bet ir vaikų turėčiau... Buvau aš ir to projekto laiku sutikęs vieną tokią merginą, jau maniau, gal čia ta manoji...Nu, bet kai ilgiau pabendravau su ja, pasikalbėjau, tai...nu, vaikas ji visai, jaunutė labai... tai ir supratau, kad tai ne ta kurios man reikia... Dabar taip pagalvoju, kad, nu, gal tai buvo toks kažkoks noras padėti žmogui, gailėstis, bet ne meilė... Matai, jai tuo momentu problemų buvo... o be to, man rodos ji dar pati nežino ko nori iš gyvenimo. Tai va... Man tikriausiai reikia subrendusios moters, manau, e, gali būti ir su vaikais... E, aš myliu vaikus, noriu kada nors ir savo turėti...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. VII. Integracijos patyrimo aprašymas

Apie integraciją labai daug kalbama visur dabar. Jam integracija, tai kaip sudedamasis elementas susidedantis iš daug dalykų. Visu pirma, kad jau skaitytūsi integruotas į visuomenę tai reikia darbo. Taigi tą pirmą žingsnį yra žengęs. Pinigai nedideli, bet ir darbas nėra labai sunkus, atvažiuoja „fura“ iškrauna ką reikia ir po to sėdi, nieko nedaro... kartais tik labai nervina kai būna atvirksčiai, sėdi, nėra ką veikti visą dieną, o po to į darbo pabaigą atvažiuoja. Tai „varo“ visas prakaituotas, kad kuo greičiau baigt. Supranta, kad kaip neturintis jokio išsilavinimo normalaus tai ir darbo su popieriais negautų. Apskritai kaip pirmą kartą gyvenime dirbančiam žmogui tai visai neblogai, bent jau pirmam laikui, o po to bus matyt. Gal atėjus vasarai eis į statybas pagalbiniau, vis vien didesnius pinigus mokės. Bet dar nežino tiksliai kaip ten bus. Apskritai dėl to, kad rado darbą yra dėkingas projektui, kuriame dalyvavo ir jo socialiniams darbuotojams.

Taip pat yra dėkingas to projekto psychologėms, nes tuo laikotarpiu, iš karto išėjus iš kalėjimo, reikia paramos, kad kas išklaustų, įteigtų pasitikėjimo savimi jausmą. Mano, kad integracijos sudedamoji dalis turi būti tos vadinamos konsultacijos... Bent jau jam jos tikrai buvo naudingos. Pasikalba, tai net lengviau ant „dušios“ pasidaro... Kartais ir apie nieką pasikalba, bet tai išeina į gerą, mestelį kokių minčių, ar kokių dalykų apmąstymui. Sako, kad tų pokalbių dėka buvo nukreiptas į anoniminius alkoholikus. Lankė juos ir kalėjime, bet čia Vilniuj net nežinojo kur jie renkasi, kada ir apskritai nedrąsu vienam pirmą kartą, tai palydėjo vienas iš dalyvių. Mano, jog tokie AA susitikimai irgi jo integracijos dalis. Po susitikimų labai gera ant „dušios“ būna, tą dieną visai nesinori gerti...

Bet, tai iki pilnos integracijos tai jam toli. Gyvenamosios vietos reikia. Ruošiasi nuomotis kokį kambarį, bet kol kas neturi tam pinigų... Kai gavo pirmą algą, tai iš jos po kelių dienų beveik nieko neliko, atidavė skolas, teko „statyt“, nes taip priimta, nors pats tai net negėrė... Tai va, kokia integracija gyvenant nakvynės namuose... Tai kaip laikina gyvenamoji vieta, bet vis tiek slegia, su tais „bomžais“ gyventi tai nekas... Vilniuje labai jau brangi nuoma ir tenka taikstyti su tokiom

sąlygom. Kai susitaupys pakankamai pinigų nuomai tai tada jau laikys, kad pakilo, įveikė, dar vieną integracijos laiptelį.

Sekantis laiptelis mano yra mylimos moters susiradimas. Mano, jei kažką labai pamiltų ir tą moteris jį pamiltų tai jau ir „stabdys“ nuo sekančių nusikaltimų būtų, tai ir „stabdys“ nuo alkoholio būtų, ar narkotikų, nors ir nevartoja jau 7 metus, bet vis tiek. Mano, kad ir nuomojantis butą ar kambarį, jį turėtų sušildyti moteriška šiluma. Nes kai žinai, kad laukia kažkas tavęs tai ir noras grįžti namo yra...

Pamena kai gyveno su mergina, tai kuo greičiau norėjosi grįžti namo, apsikabinti, galima gi ir nieko neveikti, tiesiog televizorių kartu žiūrėti...be, to žinojo, kad vakarienė padaryta. Kaip jis to pasiilgo. Ko jau ko, o meilės tai trūksta... Susigadino per tuos metus gyvenimą, jei nebūtų sėdėjęs tai gal jau ne tik šeimą, bet ir vaikų turėtų. Buvo projekto laiku sutikęs vieną tokią merginą, jau manė, gal čia ta jo, bet kai ilgiau pabendravo su ja, pasikalbėjo, tai pasirodė vaikas ji visai, jaunutė labai, tai ir suprato, kad tai ne ta kurios jam reikia. Dabar taip pagalvoja, kad, gal tai buvo toks kažkoks noras padėti žmogui, gailestis, bet ne meilė. Jai tuo momentu problemų buvo, be to, jam rodos ji dar pati nežino ko nori iš gyvenimo. Jam tikriausiai reikia subrendusios moters, gali būti ir su vaikais. Myli vaikus, nori kada nors ir savo turėti...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

11 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Apie integraciją labai daug kalbama visur dabar. Jam integracija, tai kaip sudedamasis elementas susidedantis iš daug dalykų.	Sudėtinis elementas susidedantis iš daug dalykų.
Visu pirma, kad jau skaitytūsi integruotas į visuomenę tai reikia darbo. Taigi tą pirmą žingsnį yra žengęs. Pinigai nedideli, bet ir darbas nėra labai sunkus, atvažiuoja „fura“ iškrauna ką reikia ir po to sėdi, nieko nedaro... kartais tik labai nervina kai būna atvirkščiai, sėdi, nėra ką veikti visą dieną, o po to į darbo pabaigą atvažiuoja. Tai „varo“ visas prakaituotas, kad kuo greičiau baigt. Supranta, kad kaip neturintis jokio išsilavinimo normalaus tai ir darbo su popieriais negautų. Apskritai kaip pirmą kartą gyvenime dirbančiam žmogui tai visai neblogai, bent jau pirmam laikui, o po to bus matyt. Gal atėjus vasarai eis į statybas pagalbiniau, vis vien didesnius pinigus mokės. Bet dar nežino tiksliai kaip ten bus. Apskritai dėl to, kad rado darbą yra dėkingas projektui,	Darbo pagal savo sugebėjimus susiradimas. Dalyvavimas mokymuose.

<p>kuriame dalyvavo ir jo socialiniams darbuotojams.</p>	
<p>Taip pat yra dėkingas to projekto psichologėms, nes tuo laikotarpiu, iš karto išėjus iš kalėjimo, reikia paramos, kad kas išklaustyti, įteigtų pasitikėjimo savimi jausmą. Mano, kad integracijos sudedamoji dalis turi būti tos vadinamos konsultacijos... Bent jau jam jos tikrai buvo naudingos. Pasikalba, tai net lengviau ant „dušios“ pasidaro... Kartais ir apie nieką pasikalba, bet tai išeina į gerą, mestelį kokių minčių, ar kokių dalykų apmąstymui.</p>	<p>Psichologo konsultacijos kaip parama, įteikiantis pasitikėjimo savimi išklausymas; saviugdą bei savistabą skatinantys pokalbiai.</p>
<p>Sako, kad tų pokalbių dėka buvo nukreiptas į anoniminius alkoholikus. Lankė juos ir kalėjime, bet čia Vilniuj net nežinojo kur jie renkasi, kada ir apskritai nedrašu vienam pirmą kartą, tai palydėjo vienas iš dalyvių. Mano, jog tokie AA susitikimai irgi jo integracijos dalis. Po susitikimų labai gera ant „dušios“ būna, tą dieną visai nesinori gerti...</p>	<p>Dalyvavimas anoniminių alkoholikų klubo susirinkimuose, kaip atrama atsisakant svaigiųjų gėrimų.</p>
<p>Bet, tai iki pilnos integracijos tai jam toli. Gyvenamosios vietos reikia. Ruošiasi nuomotis kokį kambarį, bet kol kas neturi tam pinigų... Kai gavo pirmą algą, tai iš jos po kelių dienų beveik nieko neliko, atidavė skolas, teko „statyt“, nes taip priimta, nors pats tai net negėrė... Tai va, kokia integracija gyvenant nakvynės namuose... Tai kaip laikina gyvenamoji vieta, bet vis tiek slegia, su tais „bomžais“ gyventi tai nekas... Vilniuje labai jau brangi nuoma ir tenka taikstyti su tokiom sąlygom. Kai susitaupys pakankamai pinigų nuomai tai tada jau laikys, kad pakilo, įveikė, dar vieną integracijos laiptelį.</p>	<p>Mokymasis elgtis su pinigais, taupumo išsiugdymas su tikslu susitaupyti. Nuolatinės gyvenamosios vietos paieškos.</p>
<p>Sekantis laiptelis mano yra mylimos moters susiradimas. Mano, jei kažką labai pamiltų ir tą moteris jį pamiltų tai jau ir „stabdys“ nuo sekančių nusikaltimų būtų, tai ir „stabdys“ nuo alkoholio būtų, ar narkotikų, nors ir nevartoja jau 7 metus, bet vis tiek. Mano, kad ir nuomojantis butą ar kambarį, jį turėtų sušildyti moteriška šiluma. Nes kai žinai, kad laukia kažkas tavęs tai ir noras grįžti namo yra... Pamena kai gyvenau su mergina, tai kuo greičiau norėjosi grįžti namo, apsikabinti, galima gi ir nieko neveikti, tiesiog televizorių kartu žiūrėti...be, to žinojo, kad vakarienė padaryta. Kaip jis to pasiilgo. Ko jau ko, o meilės tai trūksta... Susigadino per tuos metus gyvenimą, jei nebūtų sėdėjęs tai gal jau ne tik šeimą, bet ir</p>	<p>Mylimo žmogaus paieškos. Ilgalaikiai santykiai kaip prevencija nuo nusikaltimų, narkotinių medžiagų ir alkoholio. Tikslas užmegzti ilgalaikius santykius su subrendusia moterimi, susikurti šeimą bei susilaukti vaikų.</p>

vaikų turėtų. Buvo projekto laiku sutikęs vieną tokią merginą, jau manė, gal čia ta jo, bet kai ilgiau pabendravo su ja, pasikalbėjo, tai pasirodė vaikas ji visai, jaunutė labai, tai ir suprato, kad tai ne ta kurios jam reikia. Dabar taip pagalvoja, kad, gal tai buvo toks kažkoks noras padėti žmogui, gailestis, bet ne meilė. Jai tuo momentu problemų buvo, be to, jam rodos ji dar pati nežino ko nori iš gyvenimo. Jam tikriausiai reikia subrendusios moters, gali būti ir su vaikais. Myli vaikus, nori kada nors ir savo turėti.

D VIII

I etapas. Interviu irrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. VIII.: Na, taip, taip, patyriau...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. VIII.: Mh, na visu pirma išėjęs pajutau, kad mane visi meta, atmeta... Šiaip ar taip buvo kiti laikai, aš jau seniai išėjau... ir mano integracija trūko labai, labai ilgai... Tai va, iš pradžių tai prieš mane visur užtrenkdavo duris, taip labai biurokatiškai elgėsi su manimi, niekas dėl manęs nesistengdavo... Vengdavo manęs, bujamas buvau... Eee, vien dėl to, kad aš buvau teistas. Manęs stengdavosi išvengti...

Aš iš viso esu sėdėjęs 6 kartus. Bet jau paskutinį kartą sėdėdamas supratau, kad jau daugiau negalima... Mane labiausiai prie to privedė, tai, kad žmona manęs laukė, kad maži vaikai yra. Ji per visus kalėjimo metus mane priimdavo, aš buvau priimtas... ir paskui kai aš buvau, paskui, kai jau jai tas viskas nusibodo ir jį mane bruko velniop, kad aš nepataisomas žmogus... aš tada, susigriebiau proteli, taip sakant, į savo rankas ir pagalvojau, ką aš darau, žinai, visai... Nu ir vienu žodžiu brangindamas šeimą, vienu žodžiu... jos prašomas ir nustojau aš visą šitą... nustojau...

O mano visi nusikaltimai buvo padaryti per girtavimą, gėrimus... Kadangi būdavo ir tokių dalykų, kad neatsimindavau ką iškrėsdavau, tik atsipeikėdavau, o guliu uždarytas... Vienu žodžiu, mečiau gerti ir viskas paėjo link geros pusės. Vienu žodžiu, stengiausi vien dėl savo žmonos...

Aš nežinau kaip ir paaiškinti, va dabar jau praėjus kiek metų galvoju, kad su manimi įvyko kažkas, čia tikrai keisti dalykai dedasi, nes aš galiu tiesiai šviesiai pasakyti, kad čia kažkokia aukščiausios jėgos yra įrodymas. Nežinau kaip tas Dievas atrodo, ką jis daro, bet, kad aukštesnė jėga yra tai tikrai... Nelauktai, netikėtai aš atsidūriau likimo vedamas. Iš viso netikėtai, aš skendau tam liūne. Išėjau, užgėriau vėl smarkiai, nepaisant to, kad žmona prašė būti žmogum ir negerti. Aš išėjau, tai tik iš pirmo laiko su žmona buvo viskas gerai, po to seni draugai... seni, reiškia, fokusai visi... ir aš, vienu žodžiu, vėl grimzdavau į tą liūną... buvo ir kriminalų, tik taip pavyko, kad

neįkliuvau ir nesėdau... žodžiu, nusikalstamas mąstymas pas mane grįžo. Aš taip elgdavausi ir prieš tai, tik jau kai paskutinį kart grįžau, tai nors ir dariau tą patį, bet jaučiau, kad kažkas su manimi negerai, kad kažkokia bėda su manimi. Bėda per gėrimą...

Ir vienu žodžiu, aš kažkaip... žmona prašė, kad nueičiau pasikalbėti su kunigu. Ne tai, kad eiti išpažinties, bet šiaip pasikalbėti. Mano toks mastymas buvo, kad aš iš bažnyčios tai be antrankių neišeisiu... bet įvyko visiškai priešingai. Kai nuėjau pas kunigą, kalbėjomės apie mano problemą ir tada jis man pasiūlė nueiti į Anoniminių alkoholikų klubą... tai buvo 1997 metais. Ir taip susiklostė viskas į gerą pusę, kad aš buvau visas toksai veikėjas, kad aš buvau iki to įsitikinęs, kad ne man ta laisvė. Juk aš laisvėje ilgai neužsibūdavau... Išeidavau kaip į atostogas, atsikvėpti... ir vėl atgal. Skaičiau, kad aš visuomenės atmata, kad niekam aš nereikalingas toje nepriklausomoje Lietuvoje. Galvojau, kam toks recidyvistas nepriklausomoje Lietuvoje...

Vienu žodžiu... nuėjau aš į anoniminius... Tai, kad jie manęs nemokė, nemoralizavo man, tikriausiai ir užlaikė pas juos... jie davė suprasti, kad „šnapsas“ sulygina visus, nesvarbu ar tu profesorius, ar kalinys, ar krovikas. Vienu žodžiu, priėmė taip neignoruodami... jeigu būtų pradėję mane auklėti aš jau po pirmo karto iš ten dingčiau... ir išėjo viskas taip, kad po visų tų metų tapau reikalingas ir visuomenei, ir draugams... ir atsakomybės jausmą kažkokį turiu.

Aš buvau praradęs viską, tiesiogine to žodžio prasme – viską. Praradęs ant tiek viską, kad pats sau jau nebuvo reikalingas. Buvau praradęs ir namus, jau buvau išvarytas, gyvenau landynėse... Žmona jau keitė spynas, kad neįeičiau... Bet po to, kai pamatė, kad keičiuosi, kad jau nebegeriu tada įleido mane atgal, priėmė... Dabar aš jau kitam rajone gyvenu, kitas butas. Dabar viskas tvarkoje, viskas susitvarkė. Vaikai irgi man atleidę, atsimena mane tokį, matė mane tokį visą... pas juos tai išlikę. Bet dabar normaliai, tiek su dukra, tiek su sūnumi pasišneku.

Aišku, aš nežinau kada užgersiu. Tik džiaugiuosi kiekviena blaivia diena ir prašau Dievo stiprybės ir ištvermės. Aš dabar blaivas keturis metus, bet pas anonimus einu nuo 1997 metų... iš pradžių man nesisekė, norėjau negerti, bet nesisekė, puoliau ir keliausi, vėl puoliau ir vėl keliausi...

Dabar suvokių kiek daug netekau per gėrimus savo, nedalyvavau nei tėvo, nei motinos laidotuvėse... ir daug visko praradau per gėrimus savo... Daba kai pagalvoju, tai nenorėčiau gražinti viso to.

Dabar aš ir nebendrauju su kriminaliniu ratu. Na, ta prasme tas bendravimas apsiriboja tuo, kad „sveikas, sveikas ir ate“. Turiu darbą, turiu namus.

Pirmas darbas kada aš išėjau paskutinį kartą, tai buvau nukreiptas į tam tikrą vietą, nes čia dar sovietizmas buvo išlikęs, kad po kalėjimo parūpindavo darbą, kas neturėjo kur gyventi, tai ir bendrabuti parūpindavo. Bet tai, vienu žodžiu, neužsibuvau aš ilgai tame darbe. Bet aš suradau kitą darbą. bet taigi tada pas mane buvo kitas mąstymas dar... negalvojau tada, kad užsibusiu laisvėje

ilgai... Bet vat dabar, kai negeriu, tai galiu garantuoti už savo veiksmus, gerai save užsirekomendavau, darbe manimi pasitiki.

Mh... aš kai dabar blaiviu protu viską apsvarstau, tai pagalvoju, kad mano žmonai tai teko daug išgyventi per mane... Ji, galima sakyti, grynai paaukojo savo jaunystę, savo gyvenimą man... Ji prarado savo geriausias metus per mane. Dabar mes pakalbame apie tai su žmona. Ji vis dar negali iki galo pasitikėti manimi, kadangi žino, kad galiu pratrūkti... jai jau tiek kartų teko manimi nusivilti... Esu jai dėkingas už palaikymą ir ištvėrmę.

Dabar turiu savo grupę. Renkamės Kofoedo mokykloje, ten susirenka teisti alkoholikai... Tiesiog vadovaujosi tuo, kad man padėjo, tai jei galiu, tai ir aš turiu padėti. Tiru padėti, kad tau padėjo. Tokią grupelę turėjome dar ir prieš 6 metus, bet tada ji neišsilaikė, iširo... o reiškia, dabar, tiesiog direktorė pamatė, kad yra poreikis, tai pagalvojome atgaivinti tą grupę.. nu, ką žmonės po biški lankosi, nereik norėti, kad taip viskas iš karto. Viskas savo laiku...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. VIII. Integracijos patyrimo aprašymas

Teko patirti integraciją išėjus iš įkalinimo įstaigos.

Na visu pirma išėjęs pajuto, kad jį visi meta, atmeta... Šiaip ar taip buvo kiti laikai, jis jau seniai išėjo ir jo integracija trūko labai, labai ilgai... Tai va, iš pradžių prieš jį visur užtrenkdavo duris, taip labai biurokatiškai elgėsi su juo, niekas dėl jo nesistengdavo. Vengdavo jo, ujamas buvo, vien dėl to, kad buvo teistas. Jo stengdavosi išvengti.

Iš viso yra sėdėjęs 6 kartus. Bet jau paskutinį kartą sėdėdamas suprato, kad jau daugiau negalima... Labiausiai prie to privedė, kad žmona jo laukė, kad maži vaikai buvo. Ji per visus kalėjimo metus jį priimdavo, aš priimtas, bet paskui jai tas viskas nusibodo ir jį brukio velniop, kad jis nepataisomas žmogus. Tada jis sugriebė proteli į savo rankas ir pagalvojo ką daro. Vienu žodžiu brangindamas šeimą, žmonos prašomas nustojo visą šitą.

O jo visi nusikaltimai buvo padaryti per girtavimą, gėrimus... Kadangi būdavo ir tokių dalykų, kad neatsimindavo ką iškrėsdavo, tik atsipeikėdavo jau uždarytas. Vienu žodžiu, metė gerti ir viskas paėjo link geros pusės. Vienu žodžiu, stengėsi vien dėl savo žmonos.

Nežino kaip ir paaiškinti, dabar jau praėjus kiek metų galvoja, kad su juo įvyko kažkas, gali tiesiai šviesiai pasakyti, kad čia kažkokia aukščiausios jėgos yra įrodymas. Nežino kaip tas Dievas atrodo, ką jis daro, bet, kad aukštesnė jėga yra tai tikrai. Nelauktai, netikėtai jis atsidūrė likimo vedamas. Iš viso netikėtai, jis skendo tam liūne. Išėjo, užgėrė vėl smarkiai, nepaisant to, kad žmona prašė būti žmogum ir negerti. Išėjo, tai tik iš pirmo laiko su žmona buvo viskas gerai, po to seni draugai, seni fokusai... ir jis vėl grimzdavo į tą liūną... buvo ir kriminalų, tik taip pavyko, kad neįkliuvo ir nesėdo. Žodžiu, nusikalstamas mąstymas pas jį grįžo. Taip elgdavosi ir prieš tai, tik jau

kai paskutinį kart grįžo, tai nors ir darė tą patį, bet jautė, kad kažkas su juo negerai, kad kažkokia bėda su juo. Bėda per gėrimą...

Kažkaip žmona prašė, kad nueitų pasikalbėti su kunigu. Ne tai, kad eiti išpažinties, bet šiaip pasikalbėti. Jo toks mastymas buvo, kad iš bažnyčios tai be antrankių neišeis... bet įvyko visiškai priešingai. Kai nuėjo pas kunigą, kalbėjosi apie jo problemą ir tada kunigas jam pasiūlė nueiti į Anoniminių Alkoholikų klubą... tai buvo 1997 metais. Ir taip susiklostė viskas į gerą pusę, nors iki to buvo įsitikinęs, kad ne jam ta laisvė. Juk laisvėje ilgai neužsibūdavo... Išeidavo kaip į atostogas, atsikvėpti... ir vėl atgal. Manė, kad yra visuomenės atmata, kad niekam nereikalingas toje nepriklausomoje Lietuvoje. Galvojo, kam toks recidyvistas nepriklausomoje Lietuvoje...

Vienu žodžiu, nuėjo į anoniminius... Tai, kad jie nemokė, nemoralizavo jam, tikriausiai ir užlaikė pas juos... jie davė suprasti, kad „šnapsas“ sulygina visus, nesvarbu ar tai profesorius, ar kalinys, ar krovikas. Vienu žodžiu, priėmė taip neignoruodami. Jeigu būtų pradėję jį auklėti jau po pirmo karto iš ten dingtų... Išėjo viskas taip, kad po visų tų metų tapo reikalingas ir visuomenei, ir draugams... ir atsakomybės jausmą kažkokį turi.

Buvo praradęs viską, tiesiogine to žodžio prasme – viską. Praradęs ant tiek viską, kad pats sau jau nebuvo reikalingas. Buvo praradęs ir namus, buvo išvarytas, gyveno landynėse... Žmona jau keitė spynas, kad neįeitų... Bet po to, kai pamatė, kad keičiasi, kad jau nebegeria tada įleido atgal, priėmė... Dabar jau kitam rajone gyvena, kitas butas. Dabar viskas tvarkoje, viskas susitvarkė. Vaikai irgi jam atleidę, atsimena jį tokį, matė tokį visą... pas juos tai išlikę. Bet dabar, tiek su dukra, tiek su sūnumi pasišneka.

Aišku, nežino kada užgers. Tik džiaugiasi kiekviena blaivia diena ir prašo Dievo stiprybės ir ištvermės. Dabar blaivas keturis metus, bet pas anonimus einu nuo 1997 metų... iš pradžių jam nesisekė, norėjo negerti, bet nesisekė, puolė ir kelėsi, vėl puolė ir vėl kelėsi... Dabar suvokia kiek daug neteko per savo gėrimus, nedalyvavo nei tėvo, nei motinos laidotuvėse... ir daug visko prarado per savo gėrimus... Dabar kai pagalvoja, tai nenorėtų gražinti viso to.

Dabar nebendrauja su kriminaliniu ratu. Na, ta prasme tas bendravimas apsiriboja tuo, kad „sveikas, sveikas ir ate“. Turi darbą, turi namus.

Paskutinį kartą po išėjimo, tai buvau nukreiptas į tam tikrą vietą dirbti, nes čia dar sovietizmas buvo išlikęs, kad po kalėjimo parūpindavo darbą. Kas neturėjo kur gyventi, tai ir bendrabuti parūpindavo. Bet tai, neužsibuvo ilgai tame darbe. Surado kitą darbą, bet tada pas jį buvo kitas mastymas dar, negalvojo tada, kad užsibus laisvėje ilgai. Bet dabar, kai negeria, tai gali garantuoti už savo veiksmus, gerai save užsirekomendavo, darbe juo pasitiki.

Kai dabar blaiviu protu viską apsvarsto, tai pagalvoja, kad jo žmonai tai teko daug išgyventi per jį. Mano, kad ji grynai paaukojo savo jaunystę, savo gyvenimą jam. Žmona prarado savo geriausius metus per jį. Dabar pakalba apie tai su žmona. Ji vis dar negali iki galo pasitikėti juo,

kadangi žino, kad gali pratrūkti, jai jau tiek kartų teko juo nusivilti. Yra dėkingas už palaikymą ir ištvermę.

Dabar turi savo grupę. Renkasi Kofoedo mokykloje, ten susirenka teisti alkoholikai... Tiesiog vadovaujasi tuo, kad jam padėjo, tai jei gali, tai ir jis turi padėti. Turi padėti, kad jam padėjo. Tokią grupelę turėjo dar ir prieš 6 metus, bet tada ji neišsilaikė, iširo, o dabar, tiesiog direktorė pamatė, kad yra poreikis, tai pagalvojo atgaivinti tą grupę, žmonės po truputi lankosi, nereikia norėti, kad taip viskas iš karto. Viskas savo laiku...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

12 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
<p>Teško patirti integraciją išėjus iš įkalinimo įstaigos.</p> <p>Na visu pirma išėjęs pajuto, kad jį visi meta, atmeta... Šiaip ar taip buvo kiti laikai, jis jau seniai išėjo ir jo integracija trūko labai, labai ilgai... Tai va, iš pradžių prieš jį visur užtrenkdavo duris, taip labai biurokратиškai elgėsi su juo, niekas dėl jo nesistengdavo. Vengdavo jo, ujamus buvo, vien dėl to, kad buvo teistas. Jo stengdavosi išvengti.</p>	<p>Visuomenės bei darbdavių stigmatizacija.</p>
<p>Iš viso yra sėdėjęs 6 kartus. Bet jau paskutinį kartą sėdėdamas suprato, kad jau daugiau negalima... Labiausiai prie to privedė, kad žmona jo laukė, kad maži vaikai buvo. Ji per visus kalėjimo metus jį priimdavo, aš priimtas, bet paskui jai tas viskas nusibodo ir jį brukio velniop, kad jis nepataisomas žmogus. Tada jis sugriebė proteli į savo rankas ir pagalvojo ką daro. Vienu žodžiu brangindamas šeimą, žmonos prašomas nustojo visą šitą.</p>	<p>Savo poelgių apmąstymas ir keitimas. Pokyčiai vardan šeimos gerovės.</p>
<p>O jo visi nusikaltimai buvo padaryti per girtavimą, gėrimus... Kadangi būdavo ir tokių dalykų, kad neatsimindavo ką iškrėsdavo, tik atsipeikėdavo jau uždarytas. Vienu žodžiu, metė gerti ir viskas paėjo link geros pusės. Vienu žodžiu, stengėsi vien dėl savo žmonos.</p>	<p>Priklausomybės problemos.</p>
<p>Nežino kaip ir paaiškinti, dabar jau praėjus kiek metų galvoja, kad su juo įvyko kažkas, gali tiesiai šviesiai pasakyti, kad čia kažkokia aukščiausios jėgos yra įrodymas. Nežino kaip tas Dievas atrodo, ką jis daro,</p>	<p>Vidiniai pokyčiai. Savo ligos suvokimas, įsisaugojimas.</p>

<p>bet, kad aukštesnė jėga yra tai tikrai. Nelauktai, netikėtai jis atsidūrė likimo vedamas. Iš viso netikėtai, jis skendo tam liūne. Išėjo, užgėrė vėl smarkiai, nepaisant to, kad žmona prašė būti žmogum ir negerti. Išėjo, tai tik iš pirmo laiko su žmona buvo viskas gerai, po to seni draugai, seni fokusai... ir jis vėl grimzdavo į tą liūną... buvo ir kriminalų, tik taip pavyko, kad neįkliuvo ir nesėdo. Žodžiu, nusikalstamas mąstymas pas jį grįžo. Taip elgdavosi ir prieš tai, tik jau kai paskutinį kart grįžo, tai nors ir darė tą patį, bet jautė, kad kažkas su juo negerai, kad kažkokia bėda su juo. Bėda per gėrimą...</p>	
<p>Kažkaip žmona prašė, kad nueitų pasikalbėti su kunigu. Ne tai, kad eiti išpažinties, bet šiaip pasikalbėti. Jo toks mastymas buvo, kad iš bažnyčios tai be antrankių neišeis... bet įvyko visiškai priešingai. Kai nuėjo pas kunigą, kalbėjosi apie jo problemą ir tada kunigas jam pasiūlė nueiti į Anoniminių Alkoholikų klubą... tai buvo 1997 metais. Ir taip susiklostė viskas į gerą pusę, nors iki to buvo įsitikinęs, kad ne jam ta laisvė. Juk laisvėje ilgai neužsibūdavo... Išeidavo kaip į atostogas, atsikvėpti... ir vėl atgal. Manė, kad yra visuomenės atmata, kad niekam nereikalingas toje nepriklausomoje Lietuvoje. Galvojo, kam toks recidyvistas nepriklausomoje Lietuvoje...</p>	<p>Artimų žmonių psichologinis palaikymas. Gyvenimo laisvėje įvertinimas.</p>
<p>Vienu žodžiu, nuėjo į anoniminius... Tai, kad jie nemokė, nemoralizavo jam, tikriausiai ir užlaikė pas juos... jie davė suprasti, kad „šnapsas“ sulygina visus, nesvarbu ar tai profesorius, ar kalinys, ar krovikas. Vienu žodžiu, priėmė taip neignorodami. Jeigu būtų pradėję jį auklėti jau po pirmo karto iš ten dingtų... Išėjo viskas taip, kad po visų tų metų tapo reikalingas ir visuomenei, ir draugams... ir atsakomybės jausmą kažkokį turi.</p>	<p>Anoniminių alkoholikų klubo lankymas. Psichologinė AA parama. Atsakomybės jausmo ugdymas.</p>
<p>Buvo praradęs viską, tiesiogine to žodžio prasme – viską. Praradęs ant tiek viską, kad pats sau jau nebuvo reikalingas. Buvo praradęs ir namus, buvo išvartytas, gyveno landynėse... Žmona jau keitė spynas, kad neįeitų... Bet po to, kai pamatė, kad keičiasi, kad jau nebeigeria tada įleido atgal, priėmė... Dabar jau kitam rajone gyvena, kitas butas. Dabar viskas tvarkoje, viskas</p>	<p>Pasitikėjimo savimi kitų akyse susigražinimas. Santykių atstatymas su žmona ir vaikais.</p>

<p>susitvarkė. Vaikai irgi jam atleide, atsimena jį tokį, matė tokį visą... pas juos tai išlikę. Bet dabar, tiek su dukra, tiek su sūnumi pasišneka.</p>	
<p>Aišku, nežino kada užgers. Tik džiaugiasi kiekviena blaivia diena ir prašo Dievo stiprybės ir ištvermės. Dabar blaivas keturis metus, bet pas anonimus einu nuo 1997 metų... iš pradžių jam nesisekė, norėjo negerti, bet nesisekė, puolė ir kėlėsi, vėl puolė ir vėl kėlėsi... Dabar suvokia kiek daug neteko per savo gėrimus, nedalyvavo nei tėvo, nei motinos laidotuvėse... ir daug visko prarado per savo gėrimus... Dabar kai pagalvoja, tai nenorėtų gražinti viso to.</p>	<p>Savo problemų susiejimas su alkoholiu, elgesio įvertinimas.</p>
<p>Dabar nebendrauja su kriminaliniu ratu. Na, ta prasme tas bendravimas apsiriboja tuo, kad „sveikas, sveikas ir ate“. Turi darbą, turi namus.</p>	<p>Santykių, su kriminalinę patirtį turinčiais asmenimis, nepalaikymas.</p>
<p>Paskutinį kartą po išėjimo, tai buvau nukreiptas į tam tikrą vietą dirbti, nes čia dar sovietizmas buvo išlikęs, kad po kalėjimo parūpindavo darbu. Kas neturėjo kur gyventi, tai ir bendrabuti parūpindavo. Bet tai, neužsibuvo ilgai tame darbe. Surado kitą darbą, bet tada pas jį buvo kitas mąstymas dar, negalvojo tada, kad užsibus laisvėje ilgai. Bet dabar, kai negeria, tai gali garantuoti už savo veiksmus, gerai save užsirekomendavo, darbe juo pasitiki.</p>	<p>Įsidarbinimas. Teigiamas užsirekomendavimas darbe, tapimas patikimu darbuotoju.</p>
<p>Kai dabar blaiviu protu viską apsvarsto, tai pagalvoja, kad jo žmonai tai teko daug išgyventi per jį. Mano, kad ji grynai paaukojo savo jaunystę, savo gyvenimą jam. Žmona prarado savo geriausius metus per jį. Dabar pakalba apie tai su žmona. Ji vis dar negali iki galo pasitikėti juo, kadangi žino, kad gali pratrūkti, jai jau tiek kartų teko juo nusivilti. Yra dėkingas už palaikymą ir ištvermę.</p>	<p>Žmonos išgyvenimų suvokimas. Nuoširdūs pasikalbėjimai su antrąja puse. Dėkingumas už palaikymą, atlidumą ir vilties nepraradimą.</p>
<p>Dabar turi savo grupę. Renkasi Kofoedo mokykloje, ten susirenka teisti alkoholikai... Tiesiog vadovaujasi tuo, kad jam padėjo, tai jei gali, tai ir jis turi padėti. Turi padėti, kad jam padėjo. Tokią grupelę turėjo dar ir prieš 6 metus, bet tada ji neišsilaikė, iširo, o dabar, tiesiog direktorė pamatė, kad yra poreikis, tai pagalvojo atgaivinti tą grupę, žmonės po truputi lankosi, nereikia norėti, kad taip viskas iš karto. Viskas savo laiku...</p>	<p>Pagalba kitiems asmenims. Savęs įprasminimas per pagalbą kitiems.</p>

D IX

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. IX.: Integracija... pajutau kaip ir visi...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. IX.: Nu kaip ir visi, šiek tiek pasimetęs buvau kai tik išėjau. Nors, na, man tas pasimetimas buvo mažesnis negu kitiems, kas neturi visiškai kur eiti, nes aš taigi žinojau, kad eisiu čia, eisiu į projektą. Dar būdamas tenais aš parašiau laišką su prašymu, kad mane priimtų gyventi nakvynės namai ir, kad į tą projektą patekčiau. Tai kadangi turėjau popierius ant rankų, tai man buvo daug ramiau... O kadangi nakvynės namai man ne naujiena, tai dėl to irgi pakankamai ramiai jaučiausi. Nes aš prieš sėdima gyvenau Klaipėdoje nakvynės namuose. Tai žinojau kaip ir ką... Tik čia nu ką turėjau, turėjau papildomai mokytis, turėjau tuos kursus... Manau, man tai buvo naudinga...

O aš dabar turiu tikslą, dabar darau taip, kad daugiau jau nebegrižčiau tenais... Prieš šį sėdima laisvėje išsilaikiau 3 metus, bet man tai nėra daug, kadangi kiti sugeba nebegrižti atgal į kalėjimą. Tai ir aš dabar turiu tokį tikslą, kad jau nebegrižti daugiau tenais.

Vat kalbant apie projektą, apie jo naudingumą pavyzdžiui integracijai.... Aš pasinaudojau projektu, kad papildomai išmokti profesijos, kad būtų užimtumas. Bet taip pat suderinau ir darbą. Labai greitai laiku po išėjimo įsidarinau. Aš buvau suinteresuotas dirbti, todėl pats savo jėgomis susiradau darbą. Aš vadovaujuos tokia rusiška patarle „Volka nogi kormiat“ (vert. Vilką maitina kojos). Aš ja vadovavausi anksčiau, vadovaujuos ir dabar. Nes kiek gi galima vogti. Nusibosta tas, nusibosta grįžimas ten, po to grįžimas čia ir per nauja bandymai gyventi. Todėl dabar esu labai stipriai pasiryžęs keistis. Manau tas ryžtas ir padeda man to siekti. Dabar galiu drąsiai pasakyti, kad neturiu potraukio nusižengti, tai yra pavogti ką nors, apiplėšti ar panašiai. mane tikriausiai stabdo pagalvojimas apie pasekmes, pagalvoju, o tai kam tada dirbu, arba vok, arba dirbk. Juk dirbu, užsidirbu ir kas svarbiausia turiu švarią sąžinę.

Nu, bet su darbu man nelabai pasisekė galiu pasakyti, nes išnaudojo mane darbdavys. Manau, tam įtakos turėjo, tai, kad esu iš zonos. Žodžiu, man mažai mokėjo. Kai darbinausi tai žadėjo po kiek laiko kai įgausiu patirties padidinti algą, bet... bet praėjo tas terminas, praėjo dar tris mėnesiai, o aš kaip gaudavau grašius tai gaudavau. O kai ėjau pakalbėti su direktoriumi tai man tada pasiūlė tipo geresnes sąlygas, nu, kad man tipo duoda pagalbinį darbininką, tai mažiau sunkaus darbo būtų. Bet užtat algos nedidina. Susinerdavau ir išėjau iš to darbo. Tai dabar vėl kaip ir darbo paieškose. Kol kas tai tik šiaip neoficialiai dirbu, tai sakant „chalturkes“ gaudau. Bet pagalvoju apie normalų, oficialų darbą. O kartais pagalvoju apie Darbo Biržos kursus kokius. Visais norėčiau išsilaikyti teises, kažkada svajojau būti vairuotoju... Tai vat, maštau ir maštau kaip čia geriau pasielgti...

Mh... vat jei reikėtų kaip nors apskaičiuoti ant kiek jau esu pasiekęs integraciją, tai galiu pasakyti, sudėtinga taip imti ir paskaičiuoti. Kad, jau viskas būtų gerai, tai labai daug pastangų tam įdėti reikia. Reikia neįkliūti niekur, išsilaikyti „švariam“. Kol kas iš tos pusės laikausi, man sekasi. Bet tai labai nedaug iš kitos pusės, kadangi tam, kad jau pilnai atsistatyti reikia 10 metų. Tik tiek išbuvus laisvėje be prasižengimų galima sakyti, kad busiu pilnai integruotas. Kadangi man labai skauda yra patirtis kalėjimo. Labai daug ką reiškia ta psichologinė patirti... Jus net įsivaizduoti negalite koks ten psichologinis spaudimas. Nuo jo taip staiga, net ir būdamas čia neatsiribosi. Daug laiko reikia tam, kad visą tai užmiršti. Aš po truputi tą patyriu kiekvieną dieną... Eee, labai daug kantrybės reikia. vis iškyla įvairūs vaizdai, žiaurumo ir panašiai. tik pasiekus ramybę psichologinės būklės galima kalbėti apie tikrą integraciją.

O toliau manau viskas pas mane normaliai. Esu pakankamai ramus žmogus. Eee, neturiu problemų su alkoholiu ar narkotikais. Narkotikų tai išvis nesu bandęs ir nesinori. Ai, nu gal meluoju, esu bandęs „žolę“, bet tai jei labai jau atvirai pasakius, tai net nežinau ar galima tai pavadinti narkotiku. Šiaip ar taip man nepatiko...Mh... O alkoholi, nu pavartoju progai esant... Nu, kartą du į mėnesį, bet tai neprigeriu iki žemės graibymo... Mh, nu, taip sakant turiu savo ribą. Tai va... išgeriu, bet neprisigeriu. Į mėnesį porą kart...

Dar vat galiu pasakyti, kad integracijai labai svarbus aplinkiniai su kuriais bendrauji. Turiu omeny draugus ir panašiai. Turiu pripažinti, kad taip jau yra, kad neturiu aš čia tikrų draugų, nei vieno tikro draugo. Čia tik tokie draugai, kurie tave išnaudos ir tu jiems reikalingas tada, kai turi pinigų. Ir apskritai trūksta nuoširdaus bendravimo tarpusavy. Todėl man patinka nueiti pas psichologą, pas socialinį darbuotoją. Tada daliu išsikalbėti, galiu būti atviras nebijodamas, kad po to prieš patį mane panaudos tą dalyką ką pasakojau. Paskutinį kartą turėjau draugą, na tai buvo mergina bet ji man tik draugė buvo, neturėjom jokių seksualinių ryšių su ja, tai buvo prieš paskutinį mano sėdimą. Bet ir tai nežinau ar galiu vadinti tai tikra, nuoširdžia draugyste, nes kai tik sėdau ji nutraukė ryšius. O nuoširdus ryšiai labai svarbus, kad nepalūžtum, kad turėtum jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui... nu, čia ir apie zoną ir apie laisvę taip manau.

O dabar tai galiu pasakyti, kad ir panelės, merginos nenoriu turėti, nes iki sėdimo turėjau panelę... bet ji, na, ji buvo labai pavydi, bet po to sužinojau, kad ir neištikima man buvo... Mh, ji mane apgavo su savo buvusiu draugu. Gal net tas pavydas kilo dėl to, kad lygino mane su savimi, galvojo, kad ir aš toks kokia jinai... Nu ir dar matau jos minusą, kad ji labai daug gėrė. Gal norėdamas apsaugoti save po išėjimo negalvoju apie rimą draugystę kol kas. Per tuos mėnesius laisvėje turėjau tik vienkartinį nuotykių taip sakant. O tokios, kuri patiktų – ne. Bet..., na, manau tai gali būti kaip tikslas mano 10 metų integraciniame plane. Turiu omeny – susirasti savo žmogų, kuris man būtų ištikimas.

Aišku, nereikia ir busto užmiršti. Nekaip gi skamba, kad gyvenu nakvynėje. Bet, nu, ką galiu padaryti. Buvau aš čia išsinuomavęs pigų kambariuką kai dirbau, bet... bet po kiek laiko šeimininko kažkokie giminaičiai atvažiavo į Vilnių ir jis paprašė, kad išsikraustyčiau. Nuoma brangi, tai ir ieškau, kad kur kokį pigesnį kambariuką rasti... Negyvensiu juk visą laiką nakvynėje.

Ai, bet aš optimistiškai jaučiuosi. Galiu didžiuotis savimi, kad nenusiženginėjau, kad mąstau apie ateitį, ir galu gale ne tik mąstau, bet ir kažką darau, kad vyktų tą mano integracija.

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. IX. Integracijos patyrimo aprašymas

Tik išėjęs iš įkalinimo įstaigos buvo šiek tiek pasimetęs. Nors, jo pasimetimas buvo mažesnis negu tų, kas neturi visiškai kur eiti, nes jis žinojo, kad eis į projektą. Dar būdamas įkalinimo įstaigoje parašė laišką su prašymu, kad jį priimtų gyventi nakvynės namai ir, kad į tą projektą patektų. Tai kadangi turėjo popierius ant rankų, tai jam buvo daug ramiau. O kadangi nakvynės namai jam ne naujiena, tai dėl to irgi pakankamai ramiai jautėsi. Nes prieš sėdimą gyveno Klaipėdoje nakvynės namuose. Žinojo kaip ir ką. Tik čia turėjo papildomai mokytis ir kursus. Mano, jog jam tai buvo naudinga.

O dabar turi tikslą nebegrįžti į įkalinimo įstaigą. Prieš šį sėdimą laisvėje išsilaikė 3 metus, bet jam tai nėra daug, kadangi kiti sugeba nebegrįžti atgal į kalėjimą. Tai ir jis dabar turi tokį tikslą, kad jau nebegrįžti daugiau ten.

Kalbant apie projektą, apie jo naudingumą pavyzdžiui integracijai - jis pasinaudojo projektu, kad papildomai išmokti profesijos, kad būtų užimtumas. Bet taip pat suderino ir darbą. Labai greitu laiku po išėjimo įsidarbino. Buvo suinteresuotas dirbti, todėl pats savo jėgomis susirado darbą. Vadovaujasi rusiška patarle „Volka nogi kormiat“ (vert. Vilką maitina kojos). Vadovavosi ja anksčiau, vadovaujasi ir dabar. Nes kiek gi galima vogti. Nusibosta tas, nusibosta grįžimas į įkalinimo įstaigą, po to grįžimas į laisvę ir per naują bandymai gyventi. Todėl dabar yra labai stipriai pasiryžęs keistis. Mano, tas ryžtas ir padeda jam to siekti. Dabar gali drąsiai pasakyti, kad neturi potraukio nusižengti, tai yra pavogti ką nors, apiplėšti ar panašiai. Tikriausiai stabdo pagalvojimas apie pasekmes, pagalvoja, o tai kam tada dirba - arba vok, arba dirbk. Juk dirba, užsidirba ir kas svarbiausia turiu švərią sąžinę.

Bet su darbu jam nelabai pasisekė, nes išnaudojo darbdavys. Mano, tam įtakos turėjo, tai, kad turi kalėjimo patirties. Jam mažai mokėjo. Kai darbinosi, tai žadėjo po kiek laiko kai įgaus patirties padidinti algą, bet praėjo tas terminas, praėjo dar tris mėnesiai, o jis tebegaudavo menką atlyginimą. Kai ėjo pakalbėti su direktoriumi tai jam pasiūlė geresnes sąlygas, t.y., pagalbinį darbininką, kad mažiau sunkauso darbo būtų. Bet užtat algos nepadidino. Susinerdavo ir išėjo iš to darbo. Dabar vėl darbo paieškose. Kol kas tai tik šiaip neoficialiai dirba, tai sakant „chalturkes“

gaudo. Bet pagalvoja apie normalų, oficialų darbą. O kartais pagalvoja apie Darbo Biržos kursus kokius. Norėtų išsilaikyti teises, kažkada svajojo būti vairuotoju.. Mąsto kaip geriau pasielgti.

Apskaičiuoti ant kiek jau yra pasiekęs integraciją jam sudėtinga. Kad viskas būtų gerai, tai labai daug pastangų tam įdėti reikia. Reikia neįkliūti niekur, išsilaikyti „švariam“. Kol kas iš tos pusės laikosi, man sekasi. Bet tai labai nedaug iš kitos pusės, kadangi tam, kad jau pilnai atsistatyti reikia 10 metų. Tik tiek išbuvus laisvėje be prasižengimų jaustūsi pilnai integravęsis į visuomenę.

Kadangi jam labai skaudi yra patirtis kalėjimo, labai daug ką reiškia psichologinė patirtis, psichologinis spaudimas. Nuo jo taip staiga, net ir būdamas laisvėje neatsiribosi. Daug laiko reikia tam, kad visą tai užmiršti. Jis po truputi tą patyria kiekvieną dieną. Bet labai daug kantrybės reikia, vis iškyla įvairūs žiaurumo vaizdai. Mano, jog tik pasiekus psichologinės būklės ramybę galima kalbėti apie tikrą integraciją.

O toliau man, kad viskas pas jį normaliai. Yra pakankamai ramus žmogus. Neturi problemų su alkoholiu ar narkotikais. Narkotikų, išskyrus „žolę“, nėra bandęs ir nesinori. O alkoholį pavartoja progai esant, kartą du į mėnesį, bet neprigeria iki žemės graibymo, turi savo ribą. Įsitikinęs, kas integracijai labai svarbus aplinkiniai su kuriais bendrauja. Turi omeny draugus ir panašiai. Pripažįsta, kad neturi čia tikrų draugų, nei vieno tikro draugo. Čia tik tokie draugai, kurie išnaudoja ir jiems reikalingas tada, kai turi pinigų. Ir apskritai trūksta nuoširdaus bendravimo tarpusavy. Todėl jam patinka nueiti pas psichologą, pas socialinį darbuotoją. Tada gali išsikalbėti, galiu būti atviras nebijodamas, kad po to prieš patį panaudos ką pasakos. Paskutinį kartą, prieš paskutinį sėdimą, turėjo draugą merginą, bet ji jam tik draugė buvo, neturėjo jokių seksualinių ryšių su ja. Bet nežino ar gali vadinti tai tikra, nuoširdžia draugyste, nes kai tik pateko į pataisos namus ji nutraukė ryšius. Jo nuomone, nuoširdūs ryšiai labai svarbus, kad nepalūžtų, kad turėtų jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui, tiek įkalinimo įstaigoje, tiek laisvėje.

O nenori turėti panelės, merginos. Iki sėdimo turėjau panelę, bet ji buvo labai pavydi ir neištikima. Apgavo su savo buvusiu draugu. Mąsto, gal net tas pavydas kilo dėl to, kad lygino jį su savimi, galvojo, kad ir jis toks kokia ji. Dabar mato dar vieną minusą, kad ji labai daug gėrė. Gal norėdamas apsaugoti save po išėjimo negalvoja apie rimą draugystę kol kas. Per tuos mėnesius laisvėje turėjo tik vienkartinį nuotykių. O tokios, kuri patiktų – ne. Bet mano, savo ištikimo žmogaus susiradimas gali būti kaip tikslas jo 10 metų integraciniame plane.

Nereikia ir busto užmiršti. Jam nekaip skamba, kad gyvena nakvynės namuose. Buvo išsinuomavęs pigų kambariuką kai dirbo, bet po kiek laiko kažkokie šeimininko giminaičiai atvažiavo į Vilnių ir paprašė, kad išsikraustytų. Nuoma brangi, tai ir ieško, kad kur kokį pigesniį kambariuką rasti. Negyvens juk visą laiką nakvynės namuose.

Jaučiasi optimistiškai. Gali didžiuotis savimi, kad nenusižengia, kad mąsto apie ateitį, ir galu gale ne tik mąsto, bet ir kažką daro, kad vyktų jo integracija.

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

13 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
<p>Tik išėjęs iš įkalinimo įstaigos buvo šiek tiek pasimetęs. Nors, jo pasimetimas buvo mažesnis negu tų, kas neturi visiškai kur eiti, nes jis žinojo, kad eis į projektą. Dar būdamas įkalinimo įstaigoje parašė laišką su prašymu, kad jį priimtų gyventi nakvynės namai ir, kad į tą projektą patektų. Tai kadangi turėjo popierius ant rankų, tai jam buvo daug ramiau. O kadangi nakvynės namai jam ne naujiena, tai dėl to irgi pakankamai ramiai jautėsi. Nes prieš sėdimą gyveno Klaipėdoje nakvynės namuose. Žinojo kaip ir ką. Tik čia turėjo papildomai mokytis ir kursus. Mano, jog jam tai buvo naudinga.</p>	<p>Pasimetimas išėjus. Pasiruošimas išėjimui dar įkalinimo įstaigoje, pasirūpinimas laikinąja gyvenamąja vieta.</p>
<p>O dabar turi tikslą nebegrįžti į įkalinimo įstaigą. Prieš šį sėdimą laisvėje išsilaukė 3 metus, bet jam tai nėra daug, kadangi kiti sugeba nebegrįžti atgal į kalėjimą. Tai ir jis dabar turi tokį tikslą, kad jau nebegrįžti daugiau ten.</p>	<p>Tikslo nebegrįžti į įkalinimo įstaigą turėjimas ir laikymais to tikslo.</p>
<p>Kalbant apie projektą, apie jo naudingumą pavyzdžiui integracijai - jis pasinaudojo projektu, kad papildomai išmokti profesijos, kad būtų užimtumas.</p>	<p>Mokymasis, leidžiantis išmokti profesijos, užimtumas.</p>
<p>Bet taip pat suderino ir darbą. Labai greitai laiku po išėjimo įsidarbino. Buvo suinteresuotas dirbti, todėl pats savo jėgomis susirado darbą. Vadovaujasi rusiška patarle „Volka nogi kormiat“ (vert. Vilką maitina kojos). Vadovavosi ja anksčiau, vadovaujasi ir dabar. Nes kiek gi galima vogti. Nusibosta tas, nusibosta grįžimas į įkalinimo įstaigą, po to grįžimas į laisvę ir per naują bandymai gyventi. Todėl dabar yra labai stipriai pasiryžęs keistis. Mano, tas ryžtas ir padeda jam to siekti. Dabar gali drąsiai pasakyti, kad neturi potraukio nusižengti, tai yra pavogti ką nors, apiplėšti ar panašiai. Tikriausiai stabdo pagalvojimas apie pasekmes, pagalvoja, o tai kam tada dirba - arba vok, arba dirbk. Juk dirba, užsidirba ir kas svarbiausia turiu šviesią sąžinę.</p>	<p>Darbo susiradimas. Ryžtas keisti savo gyvenimą. Potraukio nusižengti atsikratymas. Darbas kaip vienintelis pragyvenimo šaltinis. Nusižengimų pasekmių išankstinis įvertinimas.</p>
<p>Bet su darbu jam nelabai pasisekė, nes išnaudojo darbdavys. Mano, tam įtakos</p>	<p>Stigmatizacija iš darbdavio pusės pinigine prasme. Išsilaukimas iš nelegalaus darbo.</p>

<p>turėjo, tai, kad turi kalėjimo patirties. Jam mažai mokėjo. Kai darbinosi, tai žadėjo po kiek laiko kai įgaus patirties padidinti algą, bet praėjo tas terminas, praėjo dar tris mėnesiai, o jis tebegaudavo menką atlyginimą. Kai ėjo pakalbėti su direktoriumi tai jam pasiūlė geresnes sąlygas, t.y., pagalbinių darbininką, kad mažiau sunkaus darbo būtų. Bet užtat algos nepadidino. Susinerdavo ir išėjo iš to darbo. Dabar vėl darbo paieškose. Kol kas tai tik šiaip neoficialiai dirba, tai sakant „chalturkes“ gauda. Bet pagalvoja apie normalų, oficialų darbą. O kartais pagalvoja apie Darbo Biržos kursus kokius. Norėtų išsilaikyti teises, kažkada svajojo būti vairuotoju.. Mąsto kaip geriau pasielgti.</p>	
<p>Apskaičiuoti ant kiek jau yra pasiekęs integraciją jam sudėtinga. Kad viskas būtų gerai, tai labai daug pastangų tam įdėti reikia. Reikia neįkliūti niekur, išsilaikyti „švariam“. Kol kas iš tos pusės laikosi, man sekasi. Bet tai labai nedaug iš kitos pusės, kadangi tam, kad jau pilnai atsistatyti reikia 10 metų. Tik tiek išbuvus laisvėje be prasižengimų jaustūsi pilnai integravęsis į visuomenę. Kadangi jam labai skaudi yra patirtis kalėjimo, labai daug ką reiškia psichologinė patirtis, psichologinis spaudimas. Nuo jo taip staiga, net ir būdamas laisvėje neatsiribosi. Daug laiko reikia tam, kad visą tai užmiršti. Jis po truputi tą patyria kiekvieną dieną. Bet labai daug kantrybės reikia, vis iškyla įvairūs žiaurumo vaizdai. Mano, jog tik pasiekus psichologinės būklės ramybę galima kalbėti apie tikrą integraciją.</p>	<p>Tikslo nenusižengti iškėlimas. 10 metų integracinio plano susikūrimas. Psichologinio spaudimo pasekmės išlikusios iš kalėjimo laikotarpio. Psichologinės būklės ramybės siekimas.</p>
<p>O toliau man, kad viskas pas jį normaliai. Yra pakankamai ramus žmogus. Neturi problemų su alkoholiu ar narkotikais. Narkotikų, išskyrus „žolę“, nėra bandęs ir nesinori. O alkoholį pavartoja progai esant, kartą du į mėnesį, bet neprigeria iki žemės graibymo, turi savo ribą.</p>	<p>Saikingas sveigų medžiagų vartojimas galvojant apie pasekmes.</p>
<p>Įsitikinęs, kas integracijai labai svarbus aplinkiniai su kuriais bendrauja. Turi omeny draugus ir panašiai. Pripažįsta, kad neturi čia tikrų draugų, nei vieno tikro draugo. Čia tik tokie draugai, kurie išnaudoja ir jiems reikalingas tada, kai turi pinigų. Ir apskritai trūksta nuoširdaus bendravimo tarpusavy. Todėl jam patinka nueiti pas psichologą, pas socialinį darbuotoją. Tada gali išsikalbėti, gali būti atviras nebijodamas, kad po to prieš</p>	<p>Draugų bei psichologo palaikymas. Būtinybė turėti asmenį, kuriam galima išsipasakoti, kad įgauti jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui, tiek įkalinimo įstaigoje, tiek laisvėje.</p>

<p>patį panaudos ką pasakos. Paskutinį kartą, prieš paskutinį sėdimą, turėjo draugą merginą, bet ji jam tik draugė buvo, neturėjo jokių seksualinių ryšių su ja. Bet nežino ar gali vadinti tai tikra, nuoširdžia draugyste, nes kai tik pateko į pataisos namus ji nutraukė ryšius. Jo nuomone, nuoširdūs ryšiai labai svarbus, kad nepalūžtų, kad turėtų jėgų pasipriešinti psichologiniam spaudimui, tiek įkalinimo įstaigoje, tiek laisvėje.</p>	
<p>O nenori turėti panelės, merginos Iki sėdimo turėjau panelę, bet ji buvo labai pavydi ir neištikima. Apgavo su savo buvusiu draugu. Mąsto, gal net tas pavydas kilo dėl to, kad lygino jį su savimi, galvojo, kad ir jis toks kokia ji. Dabar mato dar vieną minusą, kad ji labai daug gėrė. Gal norėdamas apsaugoti save po išėjimo negalvoja apie rimą draugystę kol kas. Per tuos mėnesius laisvėje turėjo tik vienkartinį nuotykių. O tokios, kuri patiktų – ne. Bet mano, savo ištikimo žmogaus susiradimas gali būti kaip tikslas jo 10 metų integraciniame plane.</p>	<p>Savisaugos instinkto išsiugdymas, sąlygotas ankstesnių apgavysčių. Tikslas susirasti ištikimą antrąją pusę.</p>
<p>Nereikia ir busto užmiršti. Jam nekaip skamba, kad gyvena nakvynės namuose. Buvo išsinuomavęs pigų kambariuką kai dirbo, bet po kiek laiko kažkokie šeimnininko giminaičiai atvažiavo į Vilnių ir paprašė, kad išsikraustytų. Nuoma brangi, tai ir ieško, kad kur kokį pigesnį kambariuką rasti. Negyvens juk visą laiką nakvynės namuose.</p>	<p>Planų bei tikslų susirasti nuolatinę gyvenamąją vietą išsikėlimas ir jų siekimas.</p>
<p>Jaučiasi optimistiškai. Gali didžiulis savimi, kad nenusižengia, kad mąsto apie ateitį, ir galu gale ne tik mąsto, bet ir kažką daro, kad vyktų jo integracija.</p>	<p>Optimistiškas požiūris į pasaulį, leidžiantis judėti į priekį.</p>

D X

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. X.: Nu, taip, taip...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. X.: Na, man tai labai lengvai kažkaip ta integracija praėjo, net nesijaučia jau, kad sėdėjau. Gal tai dėl to, kad esu sėdėjęs vieną kartą. Vienu žodžiu, pas mane tokia labai įdomi situacija gavosi... aš kai sėdėjau kalėjime tai pas mus lankėsi viena socialinė darbuotoja iš Lietuvos kalinių globos draugijos. Ji mums papasakojo apie jų vykdomą projektą ir, kad dalyvavimas jame paspartintų išėjimą iš įkalinimo įstaigos, nes tada parašo popieriuką, kad turi kur gyventi, tave priima... nu ir tada gali išeiti lygtinai. Pasiūlė, kas nori dalyvauti toje programoje... Mane tai sudomino, todėl

pasirašiau sutartį dar būdamas kalėjime. Po to kai jau mane paleido iš kalėjimo aišku galėjau važiuoti pas save į kaimą, pas močiutę, kur iki sėdimo gyvenau, bent jau laikinai... susirasčiau darbą ir viskas gal būtų gerai. Bet tas dalykas, kad pasirašiau, tai jaučiau pareigą, negalėjau pavesti gi... Juk prižadėjau, kad nepavesiu to centro. Nes jei pasirašiau ir neateičiau, taigi užimčiau kažkam vietą, kuria galėtų kas nors pasinaudoti... kitiems jau nebėra šansų ten pakliūti... Tai ir atėjau ten vien dėl to, kad nepavesti kitų... Nes buvo tokių, kurie ir iki manęs išėjo, bet nepasirodė, tai pavedė darbuotojus, centrą...

Išėjau lygtinai. Nors, ir šiaip turėjau šansą anksčiau išeiti, nes buvau lengvoje grupėje, turėjau keturis paskatinimus. Tai ir atėjau į projektą... Nors, tai išėjo po to, kad nelabai ilgai aš ir užsibuvau tame projekte... Nelabai laiko turėjau tiems papildomiems mokymams, nes pradėjau dirbti labai greitai... Aš kadangi pradėjau dirbti, tai tik po darbo užbėgdavau į mokymus, ten kur anglų kalbos mokė ir italų kalbos. Bet kai neturėjęs pagrindų, tai tiesą pasakius mažai ko išmokau... Vieną mėnesį pagyvenau nakvynės namuose, po to susiradau dar laikiną prieglobstį mėnesiui... Man nepatiko nakvynės namai, čia daug nevalyvų, neprisižiūrinių žmonių, jis smirda. Be to per daug kontrolės, aš jos nenorėjau. Kontrolės gavau sėdėdamas. O dabar nuomojuos butą kartu su vienu, irgi iš čia gyvenančiu asmeniu. Iš pat pradžių ir dirbti pradėjau, pas vieną pažįstamą dirbau, neoficialiai, jis sau namą statėsi, tai ir padėjau statybose... po to baigėsi pas jį statybos.

Po to susiradau kitą darbą, oficialų. Iš pradžių reikėjo praktiką pereiti porą savaitių ten, praėjau, apsimokiau ir taip ir dirbu. Ir toje firmoje dirbu jau virš keturių mėnesių. Aš apskritai esu darbo žmogus, man patinka dirbti, tokiu būdu įprasminu save per darbą... Aš ir prieš sėdimą sėkmingai darbavausi, man darbesne naujiena, viskas buvo gerai, tik vat neapgalvotai pasielgiau, nusikaltimą padariau... nepagalvojau apie pasekmes, tai ir gavau su kaupu... Mh, gal jei būčiau negėręs, gal būtų kitaip... O čia nuejau aiškintis su žmogumi, atsiimti skolos girtas tai ir prisidirbau... Mh, nu, bet tas įvykis mane pamokė ir dabar jau ribuju alkoholį, nenoriu daugiau per durną galvą prisidirbti... Aišku, nesakau, kad esu visiškai abstinentas. Kartais po darbo nusiperku alaus, žiūrint televizorių išgeriu. Arba kai svečias koks ateina, tai pavaišinam. Vis vien pagalvoju apie pasekmes, juk jei užgersiu tai į darbą neišeisiu, neišeisiu į darbą tai mane atleis, o man dar ir atsižymėti gi reikia... man naktinis. Mh, nedirbsiu, tai iš buto išmes, nes nuoma nepigiai kainuoja – 1300 litų be komunalinių... O kai iš buto išmes, tai ką, vėl į Lukiškes, o to nesinori. Aš geriau čia alkanas būsiu, negu ten sotus. Nors, ten kaip dabar sako daug paprasčiau negu prie sovietų...

Ai, nu daug kas sako, kad jei turi uodegą, tai jau negali išsinuomoti buto, nes šeiminkai sužino ir nepriima tokių gyventi. Ką aš žinau, aš asmeniškai nesakiau šeiminkinkei nieko, ji gi nelabai dažnai ir lankosi bute, tik kai nuompinigių pasiima... O taip tai ką, svarbu būti namie, greit atidaryti duris kai skambina kokia 12 ar pirmą nakties ir visas ramu. Aš visad būnu, laikausi savo naktinio. Per tą laiką kai gyvenau, tai buvo 2 sykius atvažiavę tik...

Manau, kad laikas praleistas tenais mane kažkiek pakeitė. Anksčiau negalvodavau ką darau. O dabar iš pirmo pagalvoju, o po to padarau. Ir nesvarbu ar esu išgėręs alaus, ar neišgėręs. Dabar aš iš karto pagalvoju apie pasekmes ir tada nusprendžiu verta tą daryt ar neverta. Nors, aš naktimis tai niekur ir nesišlaistau. Iš karto po darbo grįžtu namo. Išvis negalvoju kažkur eiti, kažką daryti... Dabar mano tikslas yra dirbti ir tiktai dirbti...

Aišku, iki pilnos laimės reikia šeimos... Nu, iš pradžių, panele reikėtų susirasti, padraugauti. Bet šiai ar taip su rimtais ketinimais draugauti norėčiau. Tiesą pasakius, kaip ir draugavau čia su tokia panele iki neseniai, bet dabar tai net negaliu pagalvoti apie ją. Per gana trumpą laiką parodė save visu gražumu... Dabar galvoju, kad ten net ne draugystė, o kvailystė buvo. Mes su draugu ir jo panele pasiėmėme ją kartu gyventi, kad mums būtų nuoma pigesnė, kad už butą būtų lengviau susimokėti. Beje, ji pati surado tą butą. Ji susitarė su šeimininke, kad sumokėsime greitų laiku, kad tik įleistų gyventi anksčiau laiko. O mes tada dar nebuvo gavę atlyginimų, tai vat tada labai pasireiškė žmogiškumas mūsų boso. Mh, nes mes su tuo draugu kuriuo nuomojamės butą, tai ir dirbame kartu. Tai va, tas mūsų bosas davė mums nemenką sumą avansu, kad turėtume už butą susimokėti. Jaučiuos labai dėkingas savo šefui... tikrai...

Ai, nu o dėl tos panelės... tai dabar į ją žiūrėti nebegaliu... Ji man ant tiek nepatikima žmogus. Per tuos mėnesius kai kartu gyvenome, tai pakeitė gal kokių 10 darbų. Jai tai kolektyvas, tai parduotuvėje trūkumas, tai valandos netinkamos, tai dar kažkokia merga ant jos važiuoja... su tokiom visokiom nesąmonėm. Ir labai daug fantazavo, tokių nebūtų dalykų pripasakodavo, „prisisvaigdavo“... Ėjo iki to, kad logiškai pasikalbėti negalėdavome, tik pykčiai, barniai...

O dabar man trūksta artimo žmogaus. Dėl jos tai nieko neplanuoju, tai tikrai ne mano žmogus. Jau lengviau ir geriau šunį nusipirkti, negu su tokiu žmogumi būti. Nes, kai išėjo, tai ramu, švaru. Labai dar kas buvo nepakenčiama, kad nesiskalbė mergina visai, jos apatiniai purvini per visą kambarį volioldavosi, į spintą sukišdavo purvinus savo rūbus, kurių per tuos visus mėnesius nesugebėjo išsiplauti, išsiskalbti. Iš kai nedirbdavo, tai visą dieną gulėdavo lovoje, griaužė saulėgražas ir žiūrėjo teliką. Kai išeidavau į darbą, palikdavau kriauklėje lėkščių, tai grįžęs rasdavau dar daugiau, ne tik, kad neišplautus, bet ir dar savų padėdavo... Apie kambarių apsitvarkymą tai net nekalbu... Bet nenoriu apie tai kalbėti daugiau, geriau pamiršti apie tai kas buvo.

Dabar telefonu bendrauju su viena penele. Mano draugas, su kuriuo gyvename, pažįsta ją, jie iš vieno miesto. Aišku, tai tik telefoninis bendravimas, negalima dėti per daug vilčių, bet... Žodžiu, ji planuoja šiaip ar taip atvažiuoti į Vilnių gyventi, tai gal kas ir išeitų...Nežinau...

Sakau, dabar mano tolimesni planai yra dirbti, panele susirasti, susikurti šeimą ir gyventi. Jei ne dėl savęs tai dėl šeimos bent jau gyventi. Nes ką aš vienas, lakstyt nemėgstu po tuos klubus, man neįdomu po klubus vaikščioti žiūrėti į apsvaigusius „malaletkas“. O ką vienas, nu ką gali

padaryti, gali nuvažiuoti pas močiutę į svečius, į mišką nueiti pasivirsčioti, dar kažką, bet nėra linksma, neeisiu juk į kavinę vienas, nesėdėsiu... Aš apskritai nenoriu mieste visą gyvenimą nugyventi. Ką čia mieste, grįžti namo ir nėra ką veikti, apsitvarkai, pasiskalbi ir tik „telikas“... Savaitgalį dar gerai jei kokią „chalturkę“ gaunu, tai irgi yra ką veikti... o jei ne, tai ir nėra ką veikti. Man patinka būti užimtam. Aš pats kai visą gyvenimą kaime gyvenau, tai man patiko tas darbas aplink namą, tai malkos tai dar kas... Svajoju kada nors vėl gyventi kaime, turėti nuosavą namuką... Be to, gyvenimas mieste labai brangiai kainuoja, vien nuoma ką reiškia...

Jo, kas liečia šeimą, tai stengiuos palaikyti su jais ryšius. Juk vis tiek, tiek močiutė, tiek sesuo palaikė mane kol sėdėjau, dabar irgi morališkai palaiko. Reikia man to šeimos bendravimo. Bet aš šeima laikau tai tik močiutę ir sesę, nes tos tetos tai ką, tik pavadinimas. Nelabai su jom palaikau ryšius.

Nu, gal tai jau ir tiek... Nežinau ką daugiau ir pasakyti... Dar liko daug ko patirti... iki tos mano integracijos...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. X. Integracijos patyrimo aprašymas

Teko patirti integraciją išėjus iš įkalinimo įstaigos. Jam integracija labai lengvai praėjo, net nesijaučia jau, kad sėdėjo. Gal tai dėl to, kad yra sėdėjęs vieną kartą.

Pas jį tokia labai įdomi situacija gavosi. Kai sėdėjo kalėjime tai pas juos lankėsi viena socialinė darbuotoja iš Lietuvos kalinių globos draugijos. Ji papasakojo apie vykdomą projektą ir, kad dalyvavimas jame paspartintų išėjimą iš įkalinimo įstaigos, nes tada parašo popieriuką, kad žmogus turi kur gyventi, jį priima ir tada gali išeiti lygtinai. Pasiūlė, kas nori dalyvauti toje programoje... Jį tai sudomino, todėl pasirašė sutartį dar būdamas kalėjime. Po to kai jau jį paleido iš kalėjimo aišku galėjo važiuoti pas save į kaimą, pas močiutę, kur iki sėdimo gyvenau, bent jau laikinai... susirastų darbą ir viskas gal būtų gerai. Bet tas dalykas, kad pasirašė, tai jautė pareigą, negalėjo pavesti gi... Juk prižadėjo, kad nepaves to centro. Nes jei pasirašęs neateitų, taigi užimtą kažkieno vietą, kuria galėtų kas nors pasinaudoti... kitiems jau nebūtų šansų ten pakliūti... Tai ir atėjo ten vien dėl to, kad nepavesti kitų... Nes buvo tokių, kurie ir iki jo išėjo, bet nepasirodė, tai pavadė darbuotojus, centrą...

Išėjo lygtinai. Nors, ir šiaip turėjo šansą anksčiau išeiti, nes buvo lengvoje grupėje, turėjo keturis paskatinimus. Tai ir atėjo į projektą... Nors, taip išėjo po to, kad nelabai ilgai užsibuvo tame projekte... Nelabai laiko turėjo papildomiems mokymams, nes pradėjo dirbti labai greitai... Kadangi pradėjau dirbti, tai tik po darbo užbėgdavo į mokymus, ten kur anglų kalbos mokė ir italų kalbos. Bet kai neturėjęs pagrindų, tai prisipažįsta, kad mažai ko išmoko.

Vieną mėnesį pagyveno nakvynės namuose, po to susirado laikiną prieglobstį mėnesiui... Jam nepatiko nakvynės namai, dėl daugybės nevalyvų, neprisižiūrinčių ir smirdančių žmonių. Be to per daug kontrolės, kurios nesinorėjo. Kontrolės gavo sėdėdamas. O dabar nuomojasi butą kartu su vienu asmeniu iš nakvynės namų.. Iš pat pradžių ir dirbti pradėjo, pas vieną pažįstamą dirbo, neoficialiai, jis sau namą statėsi, tai ir padėjo statybose... po to baigėsi pas jį statybos.

Po to susirado kitą darbą, oficialų. Iš pradžių reikėjo praktiką pereiti porą savaitių; apsimokė ir taip ir dirba. Ir toje firmoje dirba jau virš keturių mėnesių. Apskritai yra darbo žmogus, jam patinka dirbti, tokiu būdu įprasmina save per darbą... Prieš sėdimą taip pat sėkmingai darbavosi, jam darbas ne naujiena, viskas buvo gerai, tik neapgalvotai pasielgė, nusikaltimą padarė... nepagalvojo apie pasekmes, tai ir gavo su kaupu...

Gal jei būtų negėręs, gal būtų kitaip... O čia nuėjo aiškintis su žmogumi, atsiimti skolos girtas tai ir prisidirbo... Bet tas įvykis jį pamokė ir dabar jau riboja alkoholį, nenori daugiau per durną galvą prisidirbti... Aišku, nesako, kad yra visiškai abstinentas. Kartais po darbo nusiperka alaus, žiūrint televizorių išgeria. Arba kai svečias koks ateina, tai pavaišina. Vis vien pagalvoja apie pasekmes, juk jei užgers tai į darbą neišeis, neišeis į darbą tai jį atleis, o jam atsižymėti gi reikia - naktinis. Mh, nedirbs, tai iš buto išmes, nes nuoma nepigiai kainuoja – 1300 litų be komunalinių... O kai iš buto išmes, tai ką, vėl į Lukiškes, o to nesinori. Geriau čia alkanas bus, negu ten sotus. Nors, ten kaip dabar sako daug paprasčiau negu prie sovietų...

Jam daug kas sako, kad jei turi uodegą, tai negali išsinuomoti buto, nes šeimnininkai sužino ir nepriima tokių gyventi. Bet jis asmeniškai nesakė šeimnininkei nieko, ji gi nelabai dažnai ir lankosi bute, tik kai nuompinigių pasiima... Mano, svarbu būti namie, greit atidaryti duris kai skambina kokia 12 ar pirmą nakties ir visas ramu. Jis visad būna, laikosi savo naktinio. Per tą laiką kai gyveno, tai buvo 2 sykius atvažiavę tik.

Mano, kad laikas praleistas ten jį kažkiek pakeitė. Anksčiau negalvodavo ką daro. O dabar iš pirmo pagalvoja, o po to padaro. Ir nesvarbu ar yra išgėręs alaus, ar neišgėręs. Dabar iš karto pagalvoja apie pasekmes ir tada nusprendžia verta tą daryt ar neverta. Nors, naktimis tai niekur ir nesišlaisto. Iš karto po darbo grįžta namo. Išvis negalvoja kažkur eiti, kažką daryti... Dabar jo tikslas yra dirbti ir tiktai dirbti.

Aišku, iki pilnos laimės reikia šeimos... Nu, iš pradžių, panelę reikėtų susirasti, padraugauti. Bet šiai ar taip su rimtais ketinimais draugauti norėtų. Prisipažįsta, kad draugavo su tokia panele iki neseniai, bet dabar tai net negali pagalvoti apie ją. Per ganą trumpą laiką ji parodė save visu gražumu... Dabar galvoja, kad ten net ne draugystė, o kvailystė buvo. Jiedu su draugu ir jo panele pasiėmėme tą panelę kartu gyventi, kad būtų nuoma pigesnė, kad už butą būtų lengviau susimokėti. Beje, ji pati surado tą butą. Ji susitarė su šeimnininke, kad sumokės greitų laiku, kad tik įleistų gyventi anksčiau laiko. O jie tada dar nebuvo gavę atlyginimų, tai tada labai pasireiškė jų

boso žmogiškumas. Nes jie su tuo draugu kuriuo nuomojasi butą, tai ir dirba kartu. Tai va, tas jų bosas davė nemenką sumą avansu, kad turėtų už butą susimokėti. Jaučias labai dėkingas savo šefui... tikrai...

O dėl tos panelės, tai dabar į ją žiūrėti nebegali... Ji man ant tiek nepatikimas žmogus. Per tuos mėnesius kai kartu gyveno, pakeitė gal kokių 10 darbų. Jai tai kolektyvas, tai parduotuvėje trūkumas, tai valandos netinkamos, tai dar kažkokia merga ant jos važiuoja... su tokiom visokiom nesąmonėm. Ir labai daug fantazavo, tokių nebūtų dalykų pripasakodavo, „prisisvaigdavo“... Ėjo iki to, kad logiškai pasikalbėti negalėdavo, tik pykčiai, barniai...

O dabar jam trūksta artimo žmogaus. Dėl jos tai nieko neplanuoja, tai tikrai ne jo žmogus. Jau lengviau ir geriau šunį nusipirkti, negu su tokiu žmogumi būti. Nes, kai išėjo, tai ramu, švaru. Jam labai nepakenčiama buvo, kad nesiskalbė mergina visai, jos apatiniai purvini per visą kambarį volioldavosi, į spintą sukišdavo purvinus savo rūbus, kurių per tuos visus mėnesius nesugebėjo išsiplauti, išsiskalbt. Iš kai nedirbdavo, tai visą dieną gulėdavo lovoje, griaužė saulėgražas ir žiūrėjo televizorių. Kai jis išeidavo į darbą, palikdavo kriauklėje lėkščių, tai grįžęs rasdavo dar daugiau, ne tik, kad neišplautus, bet ir dar savų padėdavo... Apie kambarių apsitvarkymą tai net nekalba... Bet nenori apie tai kalbėti daugiau, mano, kad geriau pamiršti apie tai kas buvo.

Dabar telefonu bendrauja su viena penele. Jo draugas, su kuriuo gyvena, pažįsta ją, jie iš vieno miesto. Aišku, tai tik telefoninis bendravimas, nededa per daug vilčių, bet... Žodžiu, ji planuoja šiaip ar taip atvažiuoti į Vilnių gyventi, tai gal kas ir išeitų...

Jo tolimesni planai yra dirbti, panelę susirasti, susikurti šeimą ir gyventi. Jei ne dėl savęs tai dėl šeimos bent jau gyventi. Nes ką jis vienas, lakstyt nemėgsta po tuos klubus, jam neįdomu po klubus vaikščioti žiūrėti į apsvaigusius „malaletkas“. O ką vienas, nu ką gali padaryti, gali nuvažiuoti pas močiutę į svečius, į mišką nueiti pasivirsčioti, dar kažką, bet nėra linksma, neeis juk į kavinę vienas, nesėdės... Apskritai nenori mieste visą gyvenimą nugyventi. Mieste, grįžęs namo neturi ką veikti, apsitvarko, pasiskalbia ir tik televizorių žiūrėti belieka... Savaitgalį dar gerai jei kokią „chalturkę“ gauna, tai irgi yra ką veikti... o jei ne, tai ir nėra ką veikti. Jam patinka būti užimtam. Kai visą gyvenimą kaime gyveno, tai patiko tas darbas aplink namą, tai malkos tai dar kas... Svajoja kada nors vėl gyventi kaime, turėti nuosavą namuką... Be to, gyvenimas mieste labai brangiai kainuoja, vien nuoma ką reiškia...

Jo, kas liečia šeimą, tai stengias palaikyti su jais ryšius. Juk vis tiek, tiek močiutė, tiek sesuo palaikė jį kol sėdėjo, dabar irgi morališkai palaiko. Reikia jas to šeimos bendravimo. Bet šeima laiko tik močiutę ir sesę, nes tos tetos tai ką, tik pavadinimas. Nelabai su jom palaiko ryšius. Nu, gal tai jau ir tiek... Nežino ką daugiau ir pasakyti... Mano, jog jam dar liko daug ko patirti... iki tos jo integracijos...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę

kalba.

14 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
<p>Teko patirti integraciją išėjus iš įkalinimo įstaigos. Jam integracija labai lengvai praėjo, net nesijaučia jau, kad sėdėjo. Gal tai dėl to, kad yra sėdėjęs vieną kartą. Pas jį tokia labai įdomi situacija gavosi. Kai sėdėjo kalėjime tai pas juos lankėsi viena socialinė darbuotoja iš Lietuvos kalinių globos draugijos. Ji papasakojo apie vykdomą projektą ir, kad dalyvavimas jame paspartintų išėjimą iš įkalinimo įstaigos, nes tada parašo popieriuką, kad žmogus turi kur gyventi, jį priima ir tada gali išeiti lygtinai. Pasiūlė, kas nori dalyvauti toje programoje... Jį tai sudomino, todėl pasirašė sutartį dar būdamas kalėjime. Po to kai jau jį paleido iš kalėjimo aišku galėjo važiuoti pas save į kaimą, pas močiutę, kur iki sėdimo gyvenau, bent jau laikinai... susirastų darbą ir viskas gal būtų gerai. Bet tas dalykas, kad pasirašė, tai jautė pareigą, negalėjo pavesti gi... Juk prižadėjo, kad nepaves to centro. Nes jei pasirašęs neateitų, taigi užimtą kažkieno vietą, kuria galėtų kas nors pasinaudoti... kitiems jau nebūtų šansų ten pakliūti... Tai ir atėjo ten vien dėl to, kad nepavesti kitų... Nes buvo tokių, kurie ir iki jo išėjo, bet nepasirodė, tai pavedė darbuotojus, centrą...</p>	<p>Pažadų tesėjimas, nenoras pavesti. Pareigos jausmas prieš organizaciją su kuria pasirašyta sutartis.</p>
<p>Išėjo lygtinai. Nors, ir šiaip turėjo šansą anksčiau išeiti, nes buvo lengvoje grupėje, turėjo keturis paskatinimus. Tai ir atėjo į projektą... Nors, taip išėjo po to, kad nelabai ilgai užsibuvo tame projekte... Nelabai laiko turėjo papildomiems mokymams, nes pradėjo dirbti labai greitai... Kadangi pradėjau dirbti, tai tik po darbo užbėgdavo į mokymus, ten kur anglų kalbos mokė ir italų kalbos. Bet kai neturėjęs pagrindų, tai prisipažįsta, kad mažai ko išmoko.</p>	<p>Greitas darbo susiradimas. Dalyvavimas integraciniame projekte.</p>
<p>Vieną mėnesį pagyveno nakvynės namuose, po to susirado laikiną prieglobstį mėnesiui... Jam nepatiko nakvynės namai, dėl daugybės nevalyvų, neprisižiūrinių ir smirdančių žmonių. Be to per daug kontrolės, kurios nesinorėjo. Kontrolės gavo sėdėdamas. O dabar nuomojasi butą kartu su vienu asmeniu iš nakvynės namų.. Iš pat pradžių ir dirbti</p>	<p>Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas. Nepasitenkinimas esamomis gyvenimo sąlygomis kaip paskatinimas nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimui. Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.</p>

<p>pradėjo, pas vieną pažįstamą dirbo, neoficialiai, jis sau namą statėsi, tai ir padėjo statybose... po to baigėsi pas jį statybos.</p>	
<p>Po to susirado kitą darbą, oficialų. Iš pradžių reikėjo praktiką pereiti porą savaičių; apsimokė ir taip ir dirba. Ir toje firmoje dirba jau virš keturių mėnesių. Apskritai yra darbo žmogus, jam patinka dirbti, tokiu būdu įprasmina save per darbą... Prieš sėdimą taip pat sėkmingai darbavosi, jam darbas ne naujiena, viskas buvo gerai, tik vat neapgalvotai pasielgė, nusikaltimą padarė... nepagalvojo apie pasekmes, tai ir gavo su kaupu...</p>	<p>Savęs įprasminimas per darbą.</p>
<p>Gal jei būtų negėręs, gal būtų kitaip... O čia nuėjo aiškintis su žmogumi, atsiimti skolos girtas tai ir prisidirbo... Bet tas įvykis jį pamokė ir dabar jau riboja alkoholį, nenori daugiau per kvailą galvą prisidirbti... Aišku, nesako, kad yra visiškas abstinentas. Kartais po darbo nusiperka alaus, žiūrint televizorių išgeria. Arba kai svečias koks ateina, tai pavaišina. Vis vien pagalvoja apie pasekmes, juk jei užgers tai į darbą neišeis, neišeis į darbą tai jį atleis, o jam atsižymėti gi reikia - naktinis. Nedirbs, tai iš buto išmes, nes nuoma nepigiai kainuoja – 1300 litų be komunalinių... O kai iš buto išmes, tai ką, vėl į Lukiškes, o to nesinori. Geriau čia alkanas bus, negu ten sotus. Nors, ten kaip dabar sako daug paprasčiau negu prie sovietų...</p>	<p>Saikingas alkoholio vartojimas. Galvojimas apie galimas pasekmes kaip gėrimo prevencija.</p>
<p>Jam daug kas sako, kad jei turi uodegą, tai negali išsinuomoti buto, nes šeimnininkai sužino ir nepriima tokių gyventi. Bet jis asmeniškai nesakė šeimnininkei nieko, ji gi nelabai dažnai ir lankosi bute, tik kai nuompinigių pasiima... Mano, svarbu būti namie, greit atidaryti duris kai skambina kokia 12 ar pirmą nakties ir visas ramu. Jis visad būna, laikosi savo naktinio. Per tą laiką kai gyveno, tai buvo 2 sykius atvažiavę tik.</p>	<p>Sąžiningas lygtinio paleidimo apribojimų laikymasis.</p>
<p>Mano, kad laikas praleistas ten jį kažkiek pakeitė. Anksčiau negalvodavo ką daro. O dabar iš pirmo pagalvoja, o po to padaro. Ir nesvarbu ar yra išgėręs alaus, ar neišgėręs. Dabar iš karto pagalvoja apie pasekmes ir tada nusprendžia verta tą daryt ar neverta. Nors, naktimis tai niekur ir nesišlaisto. Iš karto po darbo grįžta namo. Išvis negalvoja kažkur eiti, kažką daryti... Dabar jo tikslas yra dirbti ir tiktai dirbti.</p>	<p>Nenoras būti įkalintam kaip nusikalstamo elgesio ar nusizengimo apribojimams prevencija.</p>
<p>Aišku, iki pilnos laimės reikia šeimos... Nu, iš</p>	<p>Noras susirasti antrą pusę bei susikurti šeimą.</p>

<p>pradžią, panelę reikėtų susirasti, padraugauti. Bet šiai ar taip su rimtais ketinimais draugauti norėtų. Prisipažįsta, kad draugavo su tokia panele iki neseniai, bet dabar tai net negali pagalvoti apie ją. Per ganą trumpą laiką ji parodė save visu gražumu... Dabar galvoja, kad ten net ne draugystė, o kvailystė buvo. Jiedu su draugu ir jo panele pasiėmė tą panelę kartu gyventi, kad būtų nuoma pigesnė, kad už butą būtų lengviau susimokėti. Beje, ji pati surado tą butą. Ji susitarė su šeimininke, kad sumokės greitų laiku, kad tik įleistų gyventi anksčiau laiko. O jie tada dar nebuvo gavę atlyginimų, tai tada labai pasireiškė jų boso žmogiškumas. Nes jie su tuo draugu kuriuo nuomojasi butą, tai ir dirba kartu. Tai va, tas jų bosas davė nemenką sumą avansu, kad turėtų už butą susimokėti. Jaučias labai dėkingas savo šefui... tikrai...</p>	<p>Nusivylimas nevykusia draugyste. Viršininko finansinė pagalba.</p>
<p>O dėl tos panelės, tai dabar į ją žiūrėti nebegali... Ji man ant tiek nepatikimas žmogus. Per tuos mėnesius kai kartu gyveno, pakeitė gal kokių 10 darbų. Jai tai kolektyvas, tai parduotuvėje trūkumas, tai valandos netinkamos, tai dar kažkokia merga ant jos važiuoja... su tokiom visokiom nesąmonėm. Ir labai daug fantazavo, tokių nebūtų dalykų pripasakodavo, „prisisvaigdavo“... Ėjo iki to, kad logiškai pasikalbėti negalėdavo, tik pykčiai, barniai...</p> <p>O dabar jam trūksta artimo žmogaus. Dėl jos tai nieko neplanuoja, tai tikrai ne jo žmogus. Jau lengviau ir geriau šunį nusipirkti, negu su tokiu žmogumi būti. Nes, kai išėjo, tai ramu, švaru. Jam labai nepakenčiama buvo, kad nesiskalbė mergina visai, jos apatiniai purvini per visą kambarį voliodavosi, į spintą sukišdavo purvinus savo rūbus, kurių per tuos visus mėnesius nesugebėjo išsiplauti, išsiskalbti. Iš kai nedirbdavo, tai visą dieną gulėdavo lovoje, griaužė saulėgražas ir žiūrėjo televizorių. Kai jis išeidavo į darbą, palikdavo kriauklėje lėkščių, tai grįžęs rasdavo dar daugiau, ne tik, kad neišplautus, bet ir dar savų padėdavo... Apie kambarių apsitvarkymą tai net nekalba... Bet nenori apie tai kalbėti daugiau, mano, kad geriau pamiršti apie tai kas buvo.</p>	<p>Artimo žmogaus trūkumas. Noras pamiršti nesėkmingą draugyste, su jo poreikius neatitikusia mergina.</p>
<p>Dabar telefonu bendrauja su viena penele. Jo draugas, su kuriuo gyvena, pažįsta ją, jie iš vieno miesto. Aišku, tai tik telefoninis bendravimas, nededa per daug vilčių, bet...</p>	<p>Bandymai užmegzti draugystę su priešingos lyties atstove.</p>

Žodžiu, ji planuoja šiaip ar taip atvažiuoti į Vilnių gyventi, tai gal kas ir išeitų...	
Jo tolimesni planai yra dirbti, panele susirasti, susikurti šeimą ir gyventi. Jei ne dėl savęs tai dėl šeimos bent jau gyventi. Nes ką jis vienas, lakstyt nemėgsta po tuos klubus, jam neįdomu po klubus vaikščioti žiūrėti į apsvaigusius „malaletkas“. O ką vienas, nu ką gali padaryti, gali nuvažiuoti pas močiutę į svečius, į mišką nueiti pasivirsčioti, dar kažką, bet nėra linksma, neis juk į kavinę vienas, nesėdės... Apskritai nenori mieste visą gyvenimą nugyventi. Mieste, grįžęs namo neturi ką veikti, apsitvarko, pasiskalbia ir tik televizorių žiūrėti belieka... Savaitgalį dar gerai jei kokią „chalturkę“ gauna, tai irgi yra ką veikti... o jei ne, tai ir nėra ką veikti. Jam patinka būti užimtam. Kai visą gyvenimą kaime gyveno, tai patiko tas darbas aplink namą, tai malkos tai dar kas... Svajoja kada nors vėl gyventi kaime, turėti nuosavą namuką... Be to, gyvenimas mieste labai brangiai kainuoja, vien nuoma ką reiškia...	Savęs įprasminimas per šeimą. Veiklos trūkumas mieste. Noras gyventi nuosavame name kaime, kur būtų daugiau veiklos po darbo. Papildomų uždarbių paieška laisvu nuo darbo metu.
Jo, kas liečia šeimą, tai stengias palaikyti su jais ryšius. Juk vis tiek, tiek močiutė, tiek sesuo palaikė jį kol sėdėjo, dabar irgi morališkai palaiko. Reikia jas to šeimos bendravimo. Bet šeima laiko tik močiutę ir sesę, nes tos tetos tai ką, tik pavadinimas. Nelabai su jom palaiko ryšius.	Ryšių palaikymas su šeima. Šeimos psichologinis palaikymas tiek įkalinimo įstaigoje, tiek išėjus į laisvę.
Nu, gal tai jau ir tiek... Nežino ką daugiau ir pasakyti... Mano, jog jam dar liko daug ko patirti... iki tos jo integracijos...	Nusiteikimas tolimesnei patirčiai, patirties kaupimui.

D XI

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. XI.: Ir patyriau, ir toliau tikriausiai patyriu...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. XI.: Mh...link to iki ko dabar nuėjau sekė ilgas kelias. Kelis, kuris reikalavo daug pastangų...ir visų pirma tokių pastangų, kad pakeist mąstyseną. Nuo mąstysenos pakeitimo prasideda integracija. Kai išeidinėjau iš kalėjimo norėjau pasikeist, bet mano norai neapsiribojo tik pasakymu, kad noriu, bet ir veiksmais vedančiais link to pasikeitimo. Mmm, kai išėjau iš kalėjimo neturėjau nieko, net kur apsistoti neturėjau...Mmm, tada kreipiausi į kalinių globos draugiją, eee. Ir jie mane pagyvendino nakvynės namuose. Kaip ir viena problema buvo išspręsta, bet jau trumpam laikui, nes eidamas ir prašydamas pagalbos žinojau, kad ilgai nesėdėsiu kažkam ant sprando.

Nakvynės namuose buvo daug tokių kaip aš, bet man su jais visai neįdomu buvo, mums buvo nepakeliui, todėl labai mažai su jais bendravau. Matot, aš prieš sėsdamas vartočiau narkotikus, geriau, rūčiau kaip kaminas. Eee, ir man buvo gerai, man tiko toks gyvenimas. „Kaifuoji“ ir nieko daugiau nematai aplink...Arba ieškojau „kaifo“ arba būdavau „apsikaifavęs“... Tai, kad ir mano nusikaltimas dėl to brudo buvo. Na ir gerdavau, bet ne tiek daug gal net, man nelabai patikdavo, „kaifas“ buvo geriau. M, o sėdėdamas suvokiau to beprasmybę. Eee, jau būdamas ten visiškai atsisakiau bet kokio brudo, pradėjau sportuoti, nu, vaikščioti į „kačialaką“. Galima sakyti taip praleisdavau laiką ten. Kilnočiau ir mažiau, daug, daug mažiau, keičiausi viduje, ruošiausi išėjimui, ruošiausi integracijai, ruošiausi naujam gyvenimui.

Ai, nu tai va, kai išėjau į laisvę ir kreipiausi į kalinių globos draugiją, tai galiu pasakyti, kad labai man padėjo. Nu, jie nukreipė mane kur reikia, kad susitvarkyčiau visus dokumentus, nukreipė, kad susitvarkyčiau visus tuos pašalpos reikalus. Aišku manęs niekas už rankų nevedžiojo, tiesiog buvo pasakyta kur ką galiu rasti ir su kokiais dokumentais kur eiti. Tai vat dėl to labai dėkingas jiems.

Mmm, toliau ieškojau sau darbą. Sakyčiau, radau darbą labai lengvai, nes galvojau, kad sunkiau bus rast, galvojau, kad labai nenoriai priims sėdėjusį žmogų. O čia tai labai gerai priėmė. Tai va, taip labai greitai pradėjau dirbti statybose. Nuo pat ryto dirbdavau oficialiai, nu tipo visą dieną, vakarais dar „pachalturindavau“, kad pinigų daugiau susitaupyti, kad nuomai turėčiau, nes kaip jau sakiau, man nemalonu būti nuo ko nors priklausomam ir sėdėt ant sprando. Ai, dar ir savaitgaliais „pachaldurindavau“ jei reikėdavo. E, labai fainas mano tas darbdavys papuolė, toks geranoriškas. Jis matė, kad stengiuos, kad nekaifuoju, kad negeriau, o net ir nerūkau, eee, matė, kad gerai dirbu, tai net algą po kurio laiko pakėlė dėl to.

Ai, tai tas direktorius kadangi žinojo mano situaciją, tai buvo net pasiūlė kuriam laikui apsigyventi tokiam name, kurį kaip ir žada griauti, nu, bet kol susiruoš tai neaišku kiek laiko praeis... Žodžiu, ten reikėjo įdėti nemažai pastangų, ten net langus reikėjo keist, viską žodžiu... Ach, tai po darbo ir po chalturkių dar ten kapstytis pradėjau, labai jau norėjau įsikelt kuo greičiau. Sakau nuoširdžiai, vat už tokius žmones sutiktus mano gyvenime esu dėkingas. Aš apskritai manau, kad vienam žmogui labai sunku yra, ir ne tik išėjus iš kalėjimo, nu tuo integracijos metu, bet apskritai visą gyvenimą...

Be visų tų dalykų tai dar sumažiau pabaigti mokyklą, nes buvau tik 8 klases baigęs prieš tai. Chuliganiukas buvau, o dar kai nėra tėvų, mh, kurie galėtų prižiūrėti, ir esant reikalui ir kailį išpert, nu tai vat ir ne iki mokslų tada man buvo. Mmm.. Tai užsirašiau neakivaizdžiai mokytis, nes vakarinei visai neturėčiau laiko. Tai, mh, dabar sėkmingai mokausi. Labai džiaugiuosi, kad man pametėję tokį pasiūlymą, eee, idėją vienas žmogus.

Mh...tai va, o mano tas noras įsikelti tam apleistam name tai ir nebuvo įgyvendintas... Nes po to labai greitai įsikėliau į firmos siūlomą bendrabutį. Eee...ir po to labai greitai sutikau tokią panelę, mmm, nu žodžiu, dabar mes su ją kartu gyvename jau kurį laiką. Aaaaš jai apie tai, kad buvau teistas labai greitai pasakiau, beveik iš karto. Mano manymu ji sureagavo labai gerai. Aišku iš pradžių mačiau, kad išsigando, šiaip ar taip ne kiekvieną dieną žmogus tokia naujieną pasako. Bet kažkaip po to pamačiau, kad nėra jos akyse baimės...ea, ir manau iki šiol nėra, nu ir nebus.

Žodžiu, turiu darbą, turiu draugų, kurie nepriklauso nusikalstamam pasauliui, turiu mylimą moterį, su kurią rimtai planuojame ateitį, siekiu pagrindinio išsilavinimo, o po to profesijos.

Nevartoju jokio brudo, net nerūkau, daug sportuoju. Iš tikrųjų, tai manu, kad jau pakankamai gerai integravausi į gyvenimą, kad jau pakankamai stabiliai stoviu ant kojų. Aišku turiu ir toliau siekių ir tikslų, nemanau sustoti ties tuo ką dabar turiu. Galu gale, manau, kad jei nebus to varikliuko vedančio į priekį tai ir nebus ateities... O be to, man dabar į priekį padeda judėti mano draugė, jaučiu palaikymą iš jos pusės ir labai vertinu tai. Gal net sakyčiau integracijai kaip ir tobulėjimui nėra ribų, tie dalykai man labai susieti kažkodėl...gal dėl to, kad ir vienas ir kitas dalykas reikalauja pastangų...Mmm, jo, tikriausiai dėl to.

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. XI. Integracijos patyrimo aprašymas

Ir patyria, ir toliau tikriausiai patirs integraciją... Link to iki ko dabar nuėjo sekė ilgas kelias. Kelis, kuris reikalavo daug pastangų...ir visų pirma tokių pastangų, kad pakeist mąstyseną. Mano, jog nuo mąstysenos pakeitimo prasideda integracija. Kai išėdinėjo iš kalėjimo norėjo pasikeist, bet jo norai neapsiribojo tik pasakymu, kad nori, bet ir veiksmais vedančiais link to pasikeitimo.

Kai išėjo iš kalėjimo neturėjo nieko, net kur apsistoti neturėjo... Tada kreipėsi į kalinių globos draugiją ir jie jam apgyvendino nakvynės namuose. Kaip ir viena problema buvo išspręsta, bet jau trumpam laikui, nes eidamas ir prašydamas pagalbos žinojo, kad ilgai nesėdės kažkam ant sprando.

Nakvynės namuose buvo daug tokių kaip jis, bet jam su jais visai neįdomu buvo, jam buvo nepakeliui su jais, todėl labai mažai su jais bendravo.

Prieš sėdamas vartojo narkotikus, gėrė, rūkė kaip kaminas... ir jam buvo gerai, jam tiko toks gyvenimas. „Kaifavo“ ir nieko daugiau nematė aplink...Arba ieškojo „kaifo“ arba būdavo „apsikaifavęs“... Tai, kad ir jo nusikaltimas dėl to brudo buvo. Na ir gerdavo, bet ne tiek daug gal net, jam nelabai patikdavo, „kaifas“ buvo geriau.

Sėdėdamas suvokė to beprasmybę. Jau būdamas ten visiškai atsisakė bet kokio brudo, pradėjo sportuoti, vaikščioti į „kačialaką“. Galima sakyti taip praleisdavo laiką ten. Kilnojo ir

mąstė, daug, daug mąstė, keitėsi viduje, ruošėsi išėjimui, ruošėsi integracijai, ruošėsi naujam gyvenimui.

Kai išėjo į laisvę ir kreipėsi į kalinių globos draugiją, tai labai jam padėjo. Jie nukreipė jį kur reikia, kad susitvarkytų visus dokumentus, nukreipė, kad susitvarkytų visus tuos pašalpos reikalus. Aišku jo niekas už rankų nevedžiojo, tiesiog buvo pasakyta kur ką gali rasti ir su kokiais dokumentais kur eiti. Tai va, dėl to labai dėkingas jiems.

Toliau ieškojo sau darbą. Rado darbą labai lengvai, nes galvojo, kad sunkiau bus rast, galvojo, kad labai nenoriai priims sėdėjusį žmogų. O čia tai labai gerai priėmė. Tai va, taip labai greitai pradėjo dirbti statybose. Nuo pat ryto dirbdavo oficialiai, nu tipo visą dieną, vakarais dar „pachalturindavo“, kad pinigų daugiau susitaupyti, kad nuomai turėtų, nes jam nemalonu būti nuo ko nors priklausomam ir sėdėt ant sprando. Ai, dar ir savaitgaliais „pachaldurindavo“ jei reikėdavo. Labai geras jam tas darbdavys papuolė, toks geranoriškas. Jis matė, kad stengiasi, kad nekaifuoja, kad negeria, o net ir nerūko, matė, kad gerai dirba, tai net algą po kurio laiko pakėlė dėl to.

Tas direktorius kadangi žinojo jo situaciją, tai buvo net pasiūlęs kuriam laikui apsigyventi tokiam name, kurį kaip ir žada griauti, nu, bet kol susiruoš tai neaišku kiek laiko praeis... Žodžiu, ten reikėjo įdėti nemažai pastangų, ten net langus reikėjo keist, viską žodžiu... Tai po darbo ir po chalturkių dar ten kapstytis pradėjo, labai jau norėjo įsikelt kuo greičiau. Sako nuoširdžiai, už tokius žmones sutiktus jo gyvenime yra dėkingas. Apskritai mano, kad vienam žmogui labai sunku yra, ir ne tik išėjus iš kalėjimo, tuo integracijos metu, bet apskritai visą gyvenimą...

Be visų tų dalykų tai dar sumastė pabaigti mokyklą, nes buvo tik 8 klases baigęs prieš tai. Chuliganiukas buvo, o dar kai nebuvo tėvų, kurie galėtų prižiūrėti, ir esant reikalui kailį išpert, tai ne iki mokslų tada jam buvo. Tai užsirašė neakivaizdžiai mokytis, nes vakarinei visai neturėtų laiko. Dabar sėkmingai mokosi. Labai džiaugiasi, kad jam pametėjo tokį pasiūlymą/ idėją vienas žmogus.

Tas jo noras įsikelti tam apleistam name taip ir nebuvo įgyvendintas. Nes po to labai greitai įsikėlė į firmos siūlomą bendrabutį.

Po to labai greitai sutiko tokią panelę, su kuria dabar kartu gyvena jau kurį laiką. Jis jai apie tai, kad buvau teistas labai greitai pasakė, beveik iš karto. Jo manymu ji sureagavo labai gerai. Aišku iš pradžių matė, kad išsigando, šiaip ar taip ne kiekvieną dieną žmogus tokia naujiena pasako. Bet kažkaip po to pamatė, kad nėra jos akyse baimės ir mano, iki šiol nėra, nu ir nebus.

Turi darbą, turi draugų, kurie nepriklauso nusikalstamam pasauliui, turi mylimą moterį, su kurią rimtai planuoja ateitį, siekia pagrindinio išsilavinimo, o po to profesijos. Nevartoja jokio brudo, net nerūko, daug sportuoja. Iš tikrųjų, tai mano, kad jau pakankamai gerai integravosi į gyvenimą, kad jau pakankamai stabiliai stovi ant kojų.

Aišku turi ir toliau siekių ir tikslų, nemanu sustoti ties tuo ką dabar turi. Galu gale, mano, kad jei nebus to variklio vedančio į priekį, tai ir nebus ateities... O be to, jam dabar į priekį padeda judėti draugė, jaučia palaikymą iš jos pusės ir labai vertina tai. Mąsto, kad integracijai kaip ir tobulėjimui nėra ribų, tie dalykai jam atrodo labai susieti kažkodėl...gal dėl to, kad ir vienas ir kitas dalykas reikalauja pastangų... Jo, tikriausiai dėl to.

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

15 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Ir patyria, ir toliau tikriausiai patirs... Link to iki ko dabar nuėjo sekė ilgas kelias. Kelis, kuris reikalavo daug pastangų...ir visų pirma tokių pastangų, kad pakeist mąstyseną. Mano, jog nuo mąstysenos pakeitimo prasideda integracija. Kai išėdinėjo iš kalėjimo norėjo pasikeist, bet jo norai neapsiribojo tik pasakymu, kad nori, bet ir veiksmis vedančiais link to pasikeitimo.	Mąstymo pakeitimas. Noras keistis pagrįstas realiais veiksmis.
Kai išėjo iš kalėjimo neturėjo nieko, net kur apsistoti neturėjo... Tada kreipėsi į kalinių globos draugiją ir jie jam apgyvendino nakvynės namuose. Kaip ir viena problema buvo išspręsta, bet jau trumpam laikui, nes eidamas ir prašydamas pagalbos žinojo, kad ilgai nesėdės kažkam ant sprando.	Laikinos gyvenamosios vietos susiradimas.
Nakvynės namuose buvo daug tokių kaip jis, bet jam su jais visai neįdomu buvo, jam buvo nepakeliui su jais, todėl labai mažai su jais bendravo.	Atsiribojimas nuo abejotina reputaciją turinčių asmenų.
Prieš sėsdamas vartojo narkotikus, gėrė, rūkė kaip kaminas... ir jam buvo gerai, jam tiko toks gyvenimas. „Kaifavo“ ir nieko daugiau nematė aplink...Arba ieškojo „kaifo“ arba būdavo „apsikaifavęs“... Tai, kad ir jo nusikaltimas dėl to brudo buvo. Na ir gerdavo, bet ne tiek daug gal net, jam nelabai patikdavo, „kaifas“ buvo geriau.	Priklausomybių atsisakymas.
Sėdėdamas suvokė to beprasmybę. Jau būdamas ten visiškai atsisakė bet kokio brudo, pradėjo sportuoti, vaikščioti į „kačialaką“. Galima sakyti taip praleisdavo laiką ten. Kilnojo ir mąstė, daug, daug mąstė, keitėsi viduje, ruošėsi išėjimui, ruošėsi integracijai, ruošėsi naujam gyvenimui.	Nusikalstamos veiklos bei svaigiųjų medžiagų vartojimo beprasmybės suvokimas. Vidiniai pokyčiai. Pasiruošimas išėjimui, keitimuisi dar įkalinimo įstaigoje.

<p>Kai išėjo į laisvę ir kreipėsi į kalinių globos draugiją, tai labai jam padėjo. Jie nukreipė jį kur reikia, kad susitvarkytų visus dokumentus, nukreipė, kad susitvarkytų visus tuos pašalpos reikalus. Aišku jo niekas už rankų nevedžiojo, tiesiog buvo pasakyta kur ką gali rasti ir su kokiais dokumentais kur eiti. Tai va, dėl to labai dėkingas jiems.</p>	<p>Dokumentų tvarkymasis.</p>
<p>Toliau ieškojo sau darbą. Rado darbą labai lengvai, nes galvojo, kad sunkiau bus rast, galvojo, kad labai nenoriai priims sėdėjusių žmogų. O čia tai labai gerai priėmė. Tai va, taip labai greitai pradėjo dirbti statybose. Nuo pat ryto dirbdavo oficialiai, nu tipo visą dieną, vakarais dar „pachalturindavo“, kad pinigų daugiau susitaupyti, kad nuomai turėtų, nes jam nemalonu būti nuo ko nors priklausomam ir sėdėt ant sprando. Ai, dar ir savaitgaliais „pachaldurindavo“ jei reikėdavo. Labai fainas jam tas darbdavys papuolė, toks geranoriškas. Jis matė, kad stengiasi, kad nekaifuoja, kad negeria, o net ir nerūko, matė, kad gerai dirba, tai net algą po kurio laiko pakėlė dėl to.</p>	<p>Oficialaus darbo susiradimas, papildomų darbų susiradimas; tikslas susitaupyti pinigų nuomai, kad nebūti priklausomam nuo kažko. Viršininko materialinis įvertinimas bei paskatinimas už gerą darbą.</p>
<p>Tas direktorius kadangi žinojo jo situaciją, tai buvo net pasiūlęs kuriam laikui apsigyventi tokiam name, kurį kaip ir žada griauti, nu, bet kol susiruoš tai neaišku kiek laiko praeis... Žodžiu, ten reikėjo įdėti nemažai pastangų, ten net langus reikėjo keist, viską žodžiu... Tai po darbo ir po chalturkių dar ten kapstytis pradėjo, labai jau norėjo įsikelt kuo greičiau. Sako nuoširdžiai, už tokius žmones sutiktus jo gyvenime yra dėkingas. Apskritai mano, kad vienam žmogui labai sunku yra, ir ne tik išėjus iš kalėjimo, tuo integracijos metu, bet apskritai visą gyvenimą...</p>	<p>Pastangos įrengti viršininko pasiūlytą gyvenamąją vietą. Viršininko materialinė ir psichologinė parama bei pagalba.</p>
<p>Be visų tų dalykų tai dar sumastė pabaigti mokyklą, nes buvo tik 8 klases baigęs prieš tai. Chuliganiukas buvo, o dar kai nebuvo tėvų, kurie galėtų prižiūrėti, ir esant reikalui kailį išpert, tai ne iki mokslų tada jam buvo. Tai užsirašė neakivaizdžiai mokytis, nes vakarinei visai neturėtų laiko. Dabar sėkmingai mokosi. Labai džiaugiasi, kad jam pametėjo tokį pasiūlymą/ idėją vienas žmogus.</p>	<p>Pasiryžimas gauti pagrindinį išsilavinimą.</p>
<p>Tas jo noras įsikelti tam apleistam name taip ir nebuvo įgyvendintas. Nes po to labai greitai įsikėlė į firmos siūlomą bendrabutį.</p>	<p>Nuolatinės gyvenamosios vietos susiradimas.</p>

<p>Po to labai greitai sutiko tokią panelę, su kuria dabar kartu gyvena jau kurį laiką. Jis jai apie tai, kad buvau teistas labai greitai pasakė, beveik iš karto. Jo manymu ji sureagavo labai gerai. Aišku iš pradžių matė, kad išsigando, šiaip ar taip ne kiekvieną dieną žmogus tokia naujieną pasako. Bet kažkaip po to pamatė, kad nėra jos akyse baimės ir mano, iki šiol nėra, nu ir nebus.</p>	<p>Artimo žmogaus sutikimas/ susiradimas.</p>
<p>Turi darbą, turi draugų, kurie nepriklauso nusikalstamam pasauliui, turi mylimą moterį, su kurią rimtai planuoja ateitį, siekia pagrindinio išsilavinimo, o po to profesijos. Nevartoja jokio brudo, net nerūko, daug sportuoja. Iš tikrųjų, tai mano, kad jau pakankamai gerai integravosi į gyvenimą, kad jau pakankamai stabiliai stovi ant kojų.</p>	<p>Motyvacijos toliau veikti augimas įvertinant esamus pasiekimus.</p>
<p>Aišku turi ir toliau siekių ir tikslų, nemano sustoti ties tuo ką dabar turi. Galu gale, mano, kad jei nebus to variklio vedančio į priekį, tai ir nebus ateities... O be to, jam dabar į priekį padeda judėti draugė, jaučia palaikymą iš jos pusės ir labai vertina tai. Mąsto, kad integracijai kaip ir tobulėjimui nėra ribų, tie dalykai jam atrodo labai susieti kažkodėl...gal dėl to, kad ir vienas ir kitas dalykas reikalauja pastangų... Jo, tikriausiai dėl to.</p>	<p>Tobulėjimas. Naujų tikslų išsikėlimas, nenoras sustoti vietoje. Artimo žmogaus palaikymas.</p>

D XII

I etapas. Interviu įrašo protokolas

Tyrėjas: Kaip manai, ar išėjęs iš pataisos namų esi patyręs integraciją į visuomenę?

D. XII.: Seniai tas buvo, bet buvo...

Tyrėjas: Gal galėtum konkrečiai papasakoti, kaip tai buvo?

D. XII.: Na, birželį bus 8 metai kai išėjau iš įkalinimo įstaigos, buvau ten vieną ir nežinau ar „paskutiną“ katrą (šypsena)... Galiu pasakyti, kad kai išėjau iš įkalinimo įstaigos tai 100% pasikeičia viskas... Tai galiu pasakyti, kad jei ten rūkiau, tai išėjęs čia nečiau... Atvirai pasakius ten buvo daug lengviau gyventi negu čia. Vienas dalykas, kad prieš 8 metus su darbais kita situacija buvo Lietuvoje... Tada ne taip kaip dabar tik imk ir dirbk jei nori, jei moki ir panašiai... Kai aš išėjau taip nebuvo... Kai aš išėjau tai buvo taip, kad jei tu teistas tai tu ne žmogus, vienu žodžiu.

Galiu tik tiek pasakyti, kad kaiėjau darbinis, tai neįsidarbinau, o įsidarbinau per švogeri tik. Ir galiu pasakyti, kad neįsidarbinau ne dėl to, kad neturėjau patirties... Kas liečia baldus, tai aš mokėjau su jais dirbti, nes būdamas ten dirbau su baldais 4 metus. Dirbau ir prie minkštų baldų, ir prie langų, ir prie durų. Aišku darbinantis man tiesiogiai neprikišdavo man teistumo, bet

pasakydavo, kad „nėra vietų, vat bus vieta, tai paskambinsim“ ir panašiai. Tai ne tai kaip dabar, paklausia darbdavys ar moki dirbti, ar nori dirbti ir prašau... taip nebuvo. Tai va, susiradau darbą per švogeri, jis dirbo policijoje viename mietelyje, nuvažiavo pas meistrą, pašnekėjo, kad neseniai grįžęs, kad nelabai ten koks banditas... pašnekėjo su tuo meistru, pažinojo jį, tai ir nuėjau dirbti pas tą meistrą. Dirbau ten prie durų, ne, iš pradžių ten prie medinių langų dirbau... mh,, o paskui atvažiavau čia į Vilnių... dirbau Vilniuje, Naujoje Vilniuje, tam „depe“... ten patį pirmą tokį Lietuvoje darėm traukinį, tokį kaip pavyzdinį... ir... paskui atidariau savo įmonę... tada kai pabaigėm ten tą darbą... gal kokių pusantrų metų ten dirbom...

Kai išėjau tai turėjau kur kreiptis, turėjau kur eiti... turėjau tėvus. Na, kaip, aš iki sėdimo buvau vedęs, bet likus metams iki išėjimo žmona su manim išsiskyrė, tai išėjęs grįžau pas tėvus. Nežinau, nesulaukė žmona manęs, išsigando tikriausiai, kad biški banditas (šypsena).. Dabar palaikom kartais ryšius, susitinkam jei reikia ir panašiai... Išėjęs sulaukiau daugiausiai palaikymo iš tėvų, sesers, brolio... čia yra pagrindas. Su žmona nieko bendro neturėjom tada jau, bet t man netruko... aišku, jei nebūtų palaikę tėvai, brolis ir sese tai kitaip jausčiaus... aišku, jei būčiau dar sėdęs tai nesulaukčiau tokio palaikymo. Man sese iš karto pasakė „jei sėsi dar mes tau nei padėdinesim nei nieko“. Gal tie žodžiai dadėjo man kažkiek papildomai proto...

Kai kas sako, kad man sekėsi adaptuotis dėl mano pasiryžimo, bet aš tai gal kitaip sakyčiau... aš gal dėl to pasiryžimo ir sėdau... Nes man taip yra, kad jei kažkas gerai gyvena, ir man noris gerai gyventi... kažkaip... tai kažkaip ten kažką darai, tai ten... noris užsikabint už gyvenimo kuo daugiau. Mh, dabar aš jau to nenoriu, jau vaikiąsi, vaikiąsi ir prisivaikiąsi... atbuvau ten tuos 4 su puse metų. Nu, bet, aš ir dabar noriu gyventi, kodėl aš išėjęs... tai nereiškia, kad mano gyvenimas jau baigėsi. Kaip, iš vienos pusės man gaila tų 4 metų, bet iš kitos pusės aš nesigailiu. 50 ant 50, ir galiuosi, ir nesigailiu. Nu, ko gavau gero, tai kad išmokau tvirtai laikytis savo žodžio... man dabar ir su kitų baldų firmų direktoriais nesuvokiu, kai susitariu, o jie nesilaiko žodžio... tai, va, kalėjimas mane išmokė laikytis savo žodžio... Nu, dar, nežinau, gal bendravimo išmokė, neplurpti nesąmonių visokių... nu nežinau... nu gal vyriškumo dar... Nors, gal tai metai tiesiog priduoja to. Nu, bet sakau, ir plusų ir minusų, gali visko rasti.

Nu, aš nežinau, nežinau kaip kitose kalėjimuose, aš kai buvau tam, nu, kur Sniego gatvėje, tai ten tik tiek, kad žmonės nėra laisvėje. Aš ten turėjau režimą, atsikeldavau, pavalgydavau, į darbą, po to pietūs... vakare pasportuoti, kas ką sugeba...ir eini miegot... Nu, ten viskas tas pats, tik, kad ne laisvėje ir, kad moters ten neturi... o taip, tai, nu, kaip Lietuva didelė, tai ten ta pati Lietuva, tik mažytė.

Na, išėjus iš kalėjimo neturėjau problemų su režimu... Gal kai nebuvo priverstinio kėlimosi ir galėjau nesikalti, bet mano mąstymas toks, kad juk niekas neatneš nieko ant padėklo, nepaduos... jei pragulėčiau taip visą dieną, o čia man opt, ir litų ant padėklo paduoda. Žinau, kad

taip nebūna... turiu dirbti, savo rankom, savo galva. Aišku, galėjau pasirinkti ir nešvarius darbelius, turėjau daug pasiūlymų, bet atsiribojau nuo to. Aišku kaip nori gyventi... jei norėčiau vėl lengvai gyventi... ne aš tai skaitau, tai yra lengvas gyvenimas, tai taip, bet jei nenori atsisėsti... nu, ir čia dirbdamas gali atsisėsti, nesakau, kad negali... pas mus tai čia nieko nuostabaus... važiuosi va dabar namo, neduokdie, išeis kas į kelią, užkabinsiu... o kai jau esi sėdėjęs tai daug nereikia.

Aš nesididžiuoju, kad esu sėdėjęs. Man niekad nebuvo garbė dėl to... Ačiū Dievui neturiu jokio fizinio paženkinimo, tatuiruotės ar panašiai. Niekad nekalbėjau tuo žargonu kalėjimo, niekas nepažįstamam būry nepasakydavo, kad aš iš kalėjimo grįžęs. Jeigu aš bendrauju su žmogum, aš iš karto pagaunu, kad jis yra sėdėjęs, bet aš niekada tuo nesinaudoju... bet aš neslepiu, jei paklausia ar sėdėjau tai pasakau tiesą, nemeluosiu gi... Nu sėdėjau tai sėdėjau, padariau, tai padariau klaidas...

Išėjus sunkiausia buvo tas, kad neturėjau kaip kabintis už gyvenimo. Į darbą nesisekė įsidarbinti... ir nei iš kažko paimsi, nei iš kažko ten pasiskolinsi. Vienas dalykas tavim ten nepasitiki...Nu, bet, va, turėjau draugą, kuris ten padėjo aišku... Kai išėjau jis ėmė ir padovanojo man mašiną. Bet tai ne toks draugas, kaip būna, kad kartų daro kažką, o vieną pasodina, tai kitas po to sutinka, padeda...jis man buvo „vopše ne po delu“, o buvo toks vaikystės draugas, kuris užsiiminėjo mašinom ir kai išėjau, tai padovanojo mašiną. Nu tai buvo mano pirmas toks kabinimasis, bo pardaviau tą mašiną, po to nusipirkau naują, vėl pardaviau... kol neįsidarbinau. O būdavo užsidirbi šimtą kitą ir gerai.

Aš tik išėjęs gyvenau pas tėvus, o po to į Vilnių atvažiavau gyventi. O atvažiavau čia, nes atvažiavau čia į firmą dirbti... Mh, aš kaip sėdėjau toj kolonijoje, tai ten buvo toks gamybos direktorius, ne pačios kolonijos, bet gamybos direktorius... ir jis kaip tik gavo tą užsakymą, ir paskambino pašnekėti ar imtis to užsakymo ar ne. Aš atvažiavau pas jį ir pradėjau dirbti prie tų vagonų... ir taip ir Vilniuj likau. Baigėm tą vagoną, paskui...eee... aišku, po pusės metų ten vėl turėjo būti kito vagono užsakymas, bet ką aš gi nelauksiu pusės metų, tai atidariau savo... O dabar mano įmonė vadinasi „Kalinių socialinės integracijos centras“... iš tikro kiek turiu problemų su tuo pavadinimu... Kas jau pažįsta, tas pažįsta, tokie darželiai, mokyklos..., bet nauji užsakovai visad paklausia kodėl toks pavadinimas. Užkliūva vis tas žodis „kalinių“...nu, aš tokį pavadinimą tai daviau vien dėl to, kad dalinamės kiemu su Kalinių Globos Draugija... o šiaip, tai jis man minusų minusas... nu tai, kas „kalinių, kalinių“ ar gražu, negražu gi... Žmonės kai išgirsta pavadinime žodį „kalinių“, tai kyla klausimas kaip tai susiję su kaliniais ir panašiai...Aš net norėjau pakeisti pavadinimą, bet negaliu, nes tai tas pats, kas atidaryti naują verslą, įmonę...

Tai va taip pasisuko mano gyvenimas, kitam gal kitaip... Dabar, vat, turiu naują šeimą, turiu trijų savaičių vaiką. Vis vien esu žmogus... galėjau nesišenyti, bet gal atsibodo laktymai, durniavimai... Norisi jau po darbo grįžti pas šeimą... Tai vat, žinot, toks mano tas gyvenimas... Sakau, čia, žmogau, kaip kuriesi savo gyvenimą taip ir turi...

II etapas: Interviu perrašymas trečiu asmeniu

D. XII. Integracijos patyrimo aprašymas

Integraciją į visuomenę grįžus iš įkalinimo įstaigos teko patirti seniai. Birželį bus 8 metai kai išėjo iš įkalinimo įstaigos, buvo ten vieną ir nežino ar paskutinį katrą. Gali pasakyti, kad kai išėjus iš įkalinimo įstaigos jam 100% pasikeitė viskas. Gali pasakyti, kad jei ten rūkė, tai išėjęs metė. Prisipažįsta, kad ten buvo daug lengviau gyventi negu čia.

Vienas dalykas, kad prieš 8 metus su darbais kita situacija buvo Lietuvoje. Tada ne taip kaip dabar, tik imk ir dirbk jei nori, jei moki ir panašiai... Kai jis išėjo taip nebuvo... Kai išėjo tai buvo taip, kad teistas tai jam ne žmogus, vienu žodžiu. Gali tik tiek pasakyti, kad kai ėjo darbintis, tai neįsidarbino, o įsidarbino per švogeri tik. Ir gali pasakyti, kad neįsidarbino ne dėl to, kad neturėjo patirties... Kas liečia baldus, tai mokėjo su jais dirbti, nes būdamas ten dirbo su baldais 4 metus. Dirbo ir prie minkštų baldų, ir prie langų, ir prie durų. Aišku darbinantis jam tiesiogiai neprikišdavo teistumo, bet pasakydavo, kad nėra vietų, bus vieta, tai paskambins ir panašiai. Tai ne tai kaip dabar, paklausia darbdavys ar moki dirbti, ar nori dirbti ir prašau... taip nebuvo.

Susirado darbą per švogeri, kuris dirbo policijoje viename miestelyje. Švogeri nuvažiavo pas meistrą, pašnekėjo, kad neseniai grįžęs, kad nelabai ten koks banditas, tai ir nuėjo dirbti pas tą meistrą. Dirbo ten prie durų, ne, iš pradžių ten prie medinių langų dirbo, o paskui atvažiavo į Vilnių... dirbo Vilniuje, Naujoje Vilniuje, tam „depe“, ten patį pirmą tokį Lietuvoje darė traukinį, tokį kaip pavyzdinį. Paskui atidarė savo įmonę, tada kai pabaigė ten tą darbą, kuriame pusantų metų dirbo.

Kai išėjo, tai turėjo kur kreiptis, turėjo kur eiti, turėjo tėvus. Iki sėdimo buvo vedęs, bet likus metams iki išėjimo žmona su juo išsiskyrė, tai išėjęs grįžo pas tėvus. Nesulaukė žmona jo. Dabar palaiko kartais ryšius, susitinka jei reikia ir panašiai. Išėjęs sulaukė daugiausiai palaikymo iš tėvų, sesers, brolio. Toks palaikymas jam yra pagrindas. Su žmona nieko bendro neturėjo tada jau, bet to jam netruko. Aišku, jei nebūtų palaikę tėvai, brolis ir sese tai kitaip jaustųsi. Aišku, jei būtų dar sėdęs tai nesulauktų tokio palaikymo. Jam sese iš karto pasakė, kad jei sės dar, šeima jam nei padės, nei nieko. Gal tie žodžiai pridėjo jam kažkiek papildomai proto...

Kai kas sako, kad jam sekėsi adaptuotis dėl jo pasiryžimo, bet jis tai gal kitaip sakytų. Mano, kad gal dėl to pasiryžimo ir sėdo. Jam taip yra, kad jei kažkas gerai gyvena, ir jam noris gerai gyventi. Tai kažkaip ten kažką darė, norėjo užsikabinti už gyvenimo kuo daugiau. Dabar jau to nenori, jau vaikėsi, vaikėsi ir prisivaikė... atbuvo įkalinimo įstaigoje tuos 4 su puse metų. Nu, bet ir dabar nori gyventi, kalėjimas nereiškia, kad jo gyvenimas jau baigėsi.

Iš vienos pusės jam gaila tų 4 metų, bet iš kitos pusės nesigaili jų. 50 ant 50, ir galisi, ir nesigaili. Nu, ko gavo gero, tai kad išmoko tvirtai laikytis savo žodžio. Jam dabar ir su kitų baldų firmų direktoriais nesuvokia, kai susitaria, o jie nesilaiko žodžio. Kalėjimas išmokė laikytis savo

žodžio. Dar bendravimo išmokė, neplurpti nesąmonių visokių, vyriškumo... nors, gal tai metai tiesiog priduoja to. Atranda ir plusų ir minusų kalėjime...

Nežino kaip kitose kalėjimuose, bet kai jus buvo Sniego gatvėje, tai ten tik tiek, kad žmonės nėra laisvėje. Turėjo režimą, atsikeldavo, pavalgydavo, į darbą, po to pietūs... vakare pasportuodavo ir eidavo miegoti. Ten viskas tas pats, tik, kad ne laisvėje ir, kad moters ten neturėjo, o taip, tai, kaip Lietuva didelė, tai ten ta pati Lietuva, tik mažytė.

Išėjęs iš kalėjimo neturėjo problemų su režimu. Gal kai nebuvo priverstinio kėlimosi ir galėjo nesikelti, bet jo mąstymas toks, kad juk niekas neatneš nieko ant padėklo, nepaduos. Suvokė, kad turi dirbti, savo rankom, savo galva. Aišku, galėjo pasirinkti ir nešvarius darbelius, turėjo daug pasiūlymų, bet atsiribojo nuo to. Jei norėtų vėl lengvai gyventi, ne mano, kad tai yra lengvas gyvenimas, tai užsiimtų tais darbais, bet kai nenori atsisėsti... nors, suvokia, kad ir čia dirbdamas gali atsisėsti. Pavyzdžiui važiuos va dabar namo, neduokdie, išeis kas į kelią, užkabins... o kai jau yra sėdėjęs tai daug nereikia.

Nesididžiuoja, kad yra sėdėjęs. Jam niekad nebuvo garbė dėl to. Dėkoja Dievui, kad neturi jokio fizinio paženklavimo, tatuiruotės ar panašiai. Niekad nekalbėjo kalėjimo žargonu, niekas nepažįstamam būry nepasakydavo, kad iš kalėjimo grįžęs. Jeigu jis bendrauja su žmogum, tai iš karto pagauna, kad jis yra sėdėjęs, bet niekada tuo nesinaudoja. Bet neslepia, jei paklausia ar sėdėjęs. tai pasako tiesą, nemeluos gi... Nu sėdėjo tai sėdėjo, padarė, tai padarė klaidas...

Išėjus sunkiausia buvo tas, kad neturėjo kaip kabintis už gyvenimo. Įsidarbint nesisėkė... ir nei iš kažko paimt pinigų galėjo, nei iš kažko pasiskolinti. Vienas dalykas, kad juo nepasitikėjo tuo metu. Nu, bet turėjo draugą, kuris padėjo. Kai išėjo, jis ėmė ir padovanojo jam mašiną. Bet tai ne toks draugas, kaip būna, kad kartų daro kažką, o vieną pasodiną, tai kitas po to sutinka, padeda...jis jam buvo „vopše ne po delu“, o buvo toks vaikystės draugas, kuris užsiiminėjo mašinom ir kai išėjo, tai padovanojo mašiną. Toks buvo jo pirmas kabinimasis - pardavė tą mašiną, po to nusipirko naują, vėl pardavė, kol neįsidarbino. Džiaugėsi užsidirbtu šimtu kitu.

Tik išėjęs gyveno pas tėvus, o po to į Vilnių atvažiavo gyventi. O atvažiavo čia, nes atvažiavo čia į firmą dirbti... Kai sėdėjo toj kolonijoje, tai ten buvo toks gamybos direktorius, ne pačios kolonijos, bet gamybos direktorius... ir jis kaip tik gavo tą užsakymą, ir paskambino pašnekėti ar imtis to užsakymo ar ne. atvažiavo pas jį ir pradėjo dirbti prie tų vagonų ir taip Vilniuj liko. Baigė tą vagoną, po pusės metų ten vėl turėjo būti kito vagono užsakymas, bet nenorėjo laukti pusės metų, tai atidarė savo įmonę, kuri vadinasi „Kalinių socialinės integracijos centras“. Iš tikro kiek turi problemų su tuo pavadinimu. Kas jau pažįsta, tas pažįsta, tokie darželiai, mokyklos, bet nauji užsakovai visad paklausia kodėl toks pavadinimas. Užkliūva vis tas žodis „kalinių“. Tokį pavadinimą tai davė vien dėl to, kad dalinasi kiemu su Kalinių Globos Draugija, o šiaip, tai jis jam minusų minusas. Žmonės kai išgirsta pavadinime žodį „kalinių“, tai kyla klausimas kaip tai susiję

su kaliniais ir panašiai. Norėjo net pakeisti pavadinimą, bet negali, nes tai tas pats, kas atidaryti naują verslą, įmonę.

Tai va, taip pasisuko jo gyvenimas, kitam gal kitaip... Dabar turi naują šeimą, turi trijų savaičių vaiką. Vis vien yra žmogus. Galėjo nevesti, bet gal atsibodo lakstymai, kvailystės... Norisi jau po darbo grįžti pas šeimą... Tai, toks jo tas gyvenimas... Sako, kad kaip žmogus kuriasi savo gyvenimą taip ir turi...

III etapas. Transformacija: Subjektyvios išraiškos transformavimas į psichologinę kalbą.

16 lentelė. *Prasminiai teksto vienetai.*

<i>Tekstas perrašytas trečiu asmeniu ir suskirstytas į prasminius vienetus</i>	<i>Prasminiai vienetai transformuojami į psichologinę kalbą</i>
Integraciją į visuomenę grįžus iš įkalinimo įstaigos teko patirti seniai. Birželį bus 8 metai kai išėjo iš įkalinimo įstaigos, buvo ten vieną ir nežino ar paskutinį katrą. Gali pasakyti, kad kai išėjus iš įkalinimo įstaigos jam 100% pasikeitė viskas. Gali pasakyti, kad jei ten rūkė, tai išėjęs metė. Prisipažįsta, kad ten buvo daug lengviau gyventi negu čia.	Grįžimas į sunkesnes gyvenimo sąlygas.
Vienas dalykas, kad prieš 8 metus su darbais kita situacija buvo Lietuvoje. Tada ne taip kaip dabar, tik imk ir dirbk jei nori, jei moki ir panašiai... Kai jis išėjo taip nebuvo... Kai išėjo tai buvo taip, kad teistas tai jam ne žmogus, vienu žodžiu. Gali tik tiek pasakyti, kad kai ėjo darbintis, tai neįsidarbino, o įsidarbino per švogeri tik. Ir gali pasakyti, kad neįsidarbino ne dėl to, kad neturėjo patirties... Kas liečia baldus, tai mokėjo su jais dirbti, nes būdamas ten dirbo su baldais 4 metus. Dirbo ir prie minkštų baldų, ir prie langų, ir prie durų. Aišku darbinantis jam tiesiogiai neprikidavo teistumo, bet pasakydavo, kad nėra vietų, bus vieta, tai paskambins ir panašiai. Tai ne tai kaip dabar, paklausia darbdavys ar moki dirbti, ar nori dirbti ir prašau... taip nebuvo.	Darbdavių stigmatizacija. Sunkumai įsidarbinant nepaisant darbo patirties.
Susirado darbą per švogeri, kuris dirbo policijoje viename mietyje. Švogeri nuvažiavo pas meistrą, pašnekėjo, kad neseniai grįžęs, kad nelabai ten koks banditas, tai ir nuėjo dirbti pas tą meistrą. Dirbo ten prie durų, ne, iš pradžių ten prie medinių langų dirbo, o paskui atvažiavo į Vilnių... dirbo Vilniuje, Naujoje Vilniuje, tam „depe“, ten patį pirmą tokį Lietuvoje darė traukinį, tokį kaip pavyzdinį. Paskui atidarė savo įmonę, tada kai pabaigė ten tą darbą, kuriame pusantų metų dirbo.	Giminaičio pagalba susirandant pirmą darbą po išėjimo.

<p>Kai išėjo, tai turėjo kur kreiptis, turėjo kur eiti, turėjo tėvus. Iki sėdimo buvo vedęs, bet likus metams iki išėjimo žmona su juo išsiskyrė, tai išėjęs grįžo pas tėvus. Nesulaukė žmona jo. Dabar palaiko kartais ryšius, susitinka jei reikia ir panašiai. Išėjęs sulaukė daugiausiai palaikymo iš tėvų, sesers, brolio. Toks palaikymas jam yra pagrindas. Su žmona nieko bendro neturėjo tada jau, bet to jam netruko. Aišku, jei nebūtų palaikę tėvai, brolis ir sese tai kitaip jaustųsi. Aišku, jei būtų dar sėdęs tai nesulauktų tokio palaikymo. Jam sese iš karto pasakė, kad jei sės dar, šeima jam nei padės, nei nieko. Gal tie žodžiai pridėjo jam kažkiek papildomai proto...</p>	<p>Šeimos narių psichologinis palaikymas bei materialinė pagalba.</p>
<p>Kai kas sako, kad jam sekėsi adaptuotis dėl jo pasiryžimo, bet jis tai gal kitaip sakytų. Mano, kad gal dėl to pasiryžimo ir sėdo. Jam taip yra, kad jei kažkas gerai gyvena, ir jam noris gerai gyventi. Tai kažkaip ten kažką darė, norėjo užsikabinti už gyvenimo kuo daugiau. Dabar jau to nenori, jau vaikėsi, vaikėsi ir prisivaikė... atbuvo įkalinimo įstaigoje tuos 4 su puse metų. Nu, bet ir dabar nori gyventi, kalėjimas nereiškia, kad jo gyvenimas jau baigėsi.</p>	<p>Tikslų turėjimas ir jų siekimas, įgyvendinimas. Gyvenimo laisvėje įvertinimas.</p>
<p>Iš vienos pusės jam gaila tų 4 metų, bet iš kitos pusės nesigaili jų. 50 ant 50, ir galisi, ir nesigaili. Nu, ko gavo gero, tai kad išmoko tvirtai laikytis savo žodžio. Jam dabar ir su kitų baldų firmų direktoriais nesuvokia, kai susitaria, o jie nesilaiko žodžio. Kalėjimas išmokė laikytis savo žodžio. Dar bendravimo išmokė, neplurpti nesąmonių visokių, vyriškumo... nors, gal tai metai tiesiog pridūoda to. Atranda ir plusų ir minusų kalėjime...</p>	<p>Kalėjimo patirties vertinimas. Teigiamų dalykų pasimokymas kalėjime ir jų panaudojimas laisvėje.</p>
<p>⟨...⟩ Išėjęs iš kalėjimo neturėjo problemų su režimu. Gal kai nebuvo priverstinio kėlimosi ir galėjo nesikelti, bet jo mąstymas toks, kad juk niekas neatneš nieko ant padėklo, nepaduos. Suvokė, kad turi dirbti, savo rankom, savo galva. Aišku, galėjo pasirinkti ir nešvarius darbelius, turėjo daug pasiūlymų, bet atsiribojo nuo to. Jei norėtų vėl lengvai gyventi, ne mano, kad tai yra lengvas gyvenimas, tai užsiimtų tais darbais, bet kai nenori atsisėsti... nors, suvokia, kad ir čia dirbdamas gali atsisėsti. Pavyzdžiui važiuos va dabar namo, neduokdie, išeis kas į kelią, užkabins... o kai jau yra sėdėjęs tai daug nereikia.</p>	<p>Kriminalinio bendravimo rato atsisakymas. Legalaus darbo, kaip savęs įprasminimo suvokimas.</p>
<p>Nesididžiuoju, kad yra sėdėjęs. Jam niekad nebuvo garbė dėl to. Dėkoja Dievui, kad neturi jokio fizinio paženkinimo, tatuiruotės ar panašiai. Niekad nekalbėjo kalėjimo žargonu,</p>	<p>Kalėjimo žodyno bei paženkinimų atsisakymas. Savo bausmės pripažinimas.</p>

<p>niekas nepažįstamam būry nepasakydavo, kad iš kalėjimo grįžęs. Jeigu jis bendrauja su žmogum, tai iš karto pagauna, kad jis yra sėdėjęs, bet niekada tuo nesinaudoja. Bet neslepia, jei paklausia ar sėdėjęs. tai pasako tiesą, nemeluos gi... Nu sėdėjo tai sėdėjo, padarė, tai padarė klaidas...</p>	
<p>Išėjus sunkiausia buvo tas, kad neturėjo kaip kabintis už gyvenimo. Įsidarbint nesisekė... ir nei iš kažko paimt pinigų galėjo, nei iš kažko pasiskolinti. Vienas dalykas, kad juo nepasitikėjo tuo metu. Nu, bet turėjo draugą, kuris padėjo. Kai išėjo, jis ėmė ir padovanojo jam mašiną. Bet tai ne toks draugas, kaip būna, kad kartų daro kažką, o vieną pasodiną, tai kitas po to sutinka, padeda....jis jam buvo „vopše ne po delu“, o buvo toks vaikystės draugas, kuris užsiiminėjo mašinom ir kai išėjo, tai padovanojo mašiną. Toks buvo jo pirmas kabinimasis - pardavė tą mašiną, po to nusipirko naują, vėl pardavė, kol neįsidarbino. Džiaugėsi užsidirbtu šimtu kitu.</p>	<p>Draugo finansinė parama tšik išėjus iš įkalinimo įstaigos.</p>
<p>Tik išėjęs gyveno pas tėvus, o po to į Vilnių atvažiavo gyventi. O atvažiavo čia, nes atvažiavo čia į firmą dirbti... Kai sėdėjo toj kolonijoje, tai ten buvo toks gamybos direktorius, ne pačios kolonijos, bet gamybos direktorius... ir jis kaip tik gavo tą užsakymą, ir paskambino pašnekėti ar imtis to užsakymo ar ne. atvažiavo pas jį ir pradėjo dirbti prie tų vagonų ir taip Vilniuj liko. Baigė tą vagoną, po pusės metų ten vėl turėjo būti kito vagono užsakymas, bet nenorėjo laukti pusės metų, tai atidarė savo įmonę, kuri vadinasi „Kalinių socialinės integracijos centras“. Iš tikro kiek turi problemų su tuo pavadinimu. Kas jau pažįsta, tas pažįsta, tokie darželiai, mokyklos, bet nauji užsakovai visad paklausia kodėl toks pavadinimas. Užkliūva vis tas žodis „kalinių“. Tokį pavadinimą tai davė vien dėl to, kad dalinasi kiemu su Kalinių Globos Draugija, o šiaip, tai jis jam minusų minusas. Žmonės kai išgirsta pavadinime žodį „kalinių“, tai kyla klausimas kaip tai susiję su kaliniais ir panašiai. Norėjo net pakeisti pavadinimą, bet negali, nes tai tas pats, kas atidaryti naują verslą, įmonę.</p>	<p>Darbštumas. Palaipsninis geresnio darbo siekimas. Pagalba kitiems buvusiems kaliniams.</p>
<p>Tai va, taip pasisuko jo gyvenimas, kitam gal kitaip... Dabar turi naują šeimą, turi trijų savaičių vaiką. Vis vien yra žmogus. Galėjo nevesti, bet gal atsibodo lakstymai, kvailystės... Norisi jau po darbo grįžti pas šeimą... Tai, toks jo tas gyvenimas... Sako, kad kaip žmogus</p>	<p>Savęs įprasminimas per šeimą. Stabilumo siekimas.</p>

kuriasi savo gyvenimą taip ir turi..	
--------------------------------------	--